

BULETINUL

Fundației Urechia

Anul 8 - Nr. 11
Serie nouă

Noiembrie
2010

Galățî

Biblioteca „V. A. Urechia“ Galați

Buletinul Fundației Urechia

Publicație anuală • an 8, nr. 11 • 2010

ISSN: 1220-3459

Buletinul Fundației Urechia / Biblioteca „V.A. Urechia”. - Serie nouă, anul 1, nr. 1 (nov. 1990) - anul 8, nr. 11 (2010). - Galați (Str. Mihai Bravu, nr. 16, cod 6200) : Biblioteca „V.A. Urechia”, 1990 - 2010

Continuă *Buletinul Fundațiunei Urechiiă. Bibliotecă.*

Pinacotecă. Muzeu, cu apariție lunară, din care a apărut numai numărul 1 (nov. 1901).

Seria nouă apare trimestrial.

Numărul 1 din noua serie apare cu ocazia aniversării centenarului Bibliotecii „V.A. Urechia”.

Între anii 1993-1995 își întrerupe apariția.

Nu apare în perioada 1998-2007.

Începând cu anul 2008 apare anual.

Începand cu anul 2009 apare la Editura „Axis Libri“ Galați.

ISSN 1220-3459

Biblioteca are:

An I (1990) nr. 1 (nov.)

An II (1991) nr. 2-3(iun.)-4(nov.)

An III (1992) nr. 5 (iun.)

An IV (1996) nr. 6 (iun.)-7(sept.)

An V (1997) nr. 8 (mart.)

An VI (2008) nr. 9

An VII (2009) nr. 10

An VIII (2010) nr. 11

Colectivul de redacție:

Director: **Zanfir Ilie**

Redactor șef: **Letiția Buruiană**

Secretar general de redacție: **Mia Bararu**

Redactori:

Valentina Oneț

Violeta Moraru

Dorina Bălan

Tehnoredactare: **Sorina Radu**

Machetare și copertă: **Adina Vasilică**

Editura „Axis Libri“ Galați

Mihai Bravu, nr. 16, Galați, 800208

Tel: 0236-411037; 0336 -101037

Fax: 0236-319408

site: <http://www.bvau.ro/axislibri>

e-mail: axislibri@gmail.com

axislibri@bvau.ro

CUPRINS

<i>La ceas aniversar - (Cuvânt introductiv)</i>	
Director general prof. Zanfir Ilie	5

Eveniment

<i>Istoria antologată a poeziei basarabene</i>	
Theodor Codreanu	8
<i>Biblioteca "V.A. Urechia" la 120 ani</i>	
Letiția Buruiiană	10

BiblioPhilus

<i>Biografia lui Carol I relatată de V.A. Urechia în documente inedite</i>	
Valentina Oneț	23

ProDomo – din lumea bibliotecilor

<i>Scurt istoric al evoluției bibliotecii universitare</i>	
Robert Coravu	28
<i>Cafeneaua regională a ANBPR</i>	
Cristina Văileanu; Natalia Marțian	35
<i>Bibliografiile – de la cercetarea tradițională la valorificarea în mediul electronic</i>	
Mihaela Bute	38
<i>Clasificarea resurselor. Lingvistica - aspecte metodologice</i>	
Violeta Moraru	47
<i>Fișierul de autoritate nume de persoană – Pseudonime colective</i>	
Dorina Bălan	58
<i>Catalogarea retrospectivă a monografiilor din colecțiile Bibliotecii "V.A. Urechia" Galați</i>	
Catrina Căluian	71
<i>Conduita bibliotecarului modern: deontologie și profesionalism</i>	
Maricica Târălă-Sava	76
<i>Providing Information Literacy to Ethnic Minorities: an Institutional Challenge for Information Professionals</i>	
Silviu Șerban	81

BiblioPolis – confluente spirituale

<i>Contribuții la istoria Bisericii Sf. Voievozii Vechi (zisă Mantu) din Galați</i>	
Eugen Drăgoi	92
<i>Episcopul Melchisedec Ștefănescu și contribuția lui la dobândirea autocefaliei</i>	
Ionel Ene	106
<i>Gospodăria tradițională din comuna Cavadinești</i>	
Eugen Holban	115
<i>Italia și emigrația: Colonia italiană din Galați</i>	
Ionel Gheorghiu	120
<i>Istoricul comunității germane din Galați</i>	
Hugo Prager; Dumitru Stemer	128
<i>Începutul presei umoristice brăilene</i>	
Mihaela Cîrnu	135
<i>Nicolae Iorga: Idei premergătoare apariției presei românești</i>	
Coriolan Păunescu	140
<i>Pictori gălățeni la Balcic</i>	
Mariana Cocoș	146

CarpeLibrum – note de lectură

<i>Eseu asupra unei posibile filosofii a istoriei la Lucian Blaga</i>	
A.G. Secară	150
<i>Descrierea narativă și narațiunea descrisă</i>	
Adrian Haidu	156
<i>Accepțiunea termenului modă în cultura umanistică</i>	
Gabriela Georgescu	163
<i>Capodopere ale literaturii SF în Biblioteca “V.A. Urechia”</i>	
Petru Iamandi	177
<i>Hasidismul în texte narative</i>	
Marian Barbu	182
<i>Inefabil: “Umbra arsă”, de Virgil Nistru Țigănuș</i>	
Felicia Soloviev	185

Restitutio

<i>V.A. Urechia după Congresul de limbi romanice de la Bordeaux</i> trad. de Anamaria Michaud	191
<i>Din opera lui “V.A. Urechia” - citate .....</i>	194

LA CEAS ANIVERSAR

*Director General,
prof. Ilie Zanfir*

Ziua de 11 noiembrie 1890 reprezintă o dată memorabilă înscrisă cu litere de aur în Analele Bibliotecii Județene „V.A. Urechia”, este ziua când marele patriot latinist și istoric ctitorul un lăcaș de cultură, care avea să-i poarte numele prin timpuri, adesea potrivnice cărții și iubitorilor ei.

Astăzi celebrăm cu emoție 120 de ani de la gestul său inegalabil și aducem un vibrant omagiu înaintașilor noștri care au făcut posibil, prin dăruire, sacrificii și înflăcărată dragoste de cultură, să ne mândrim cu un edificiu spiritual de dimensiuni europene. Inițiativa academicianului Urechia de a transforma biblioteca sa particulară în bibliotecă publică, acordându-i astfel o funcție socială de mare eficiență își are sorgintea în concepția sa despre menirea cărții: „creată spre a aparține tuturor precum „văzduhul”, căci în „biblioteci se pot găsi cei mai remarcabili autori (...), ale căror scrieri au contribuit și contribuesc la împlinirea faptei cele mari ale civilizațiunii, la formarea minții și inimii, cu alte vorbe, la perfecționarea omului prin înmulțirea cunoștințelor”.

Alegerea orașului Galați se datorează poziției sale geografice, nod de legătură între Moldova de jos, Basarabia de sud, Dobrogea de nord și nord-estul Câmpiei Bărăganului. „Dar știți de ce cu atâta ușurință m-am despărțit eu de prietenii de 40 de ani, care mi i-am adunat cu atâta grijă și dragoste? Pentru că am văzut că statul român s-a hotărât să fortifice Galații, să-i apere de dușmanii din afară...La lumina și învățătura cărții se deșteaptă conștiința națională, iară deșteptăciunea conștiinței naționale este singura cetate care n-o răpune dușmanul”.

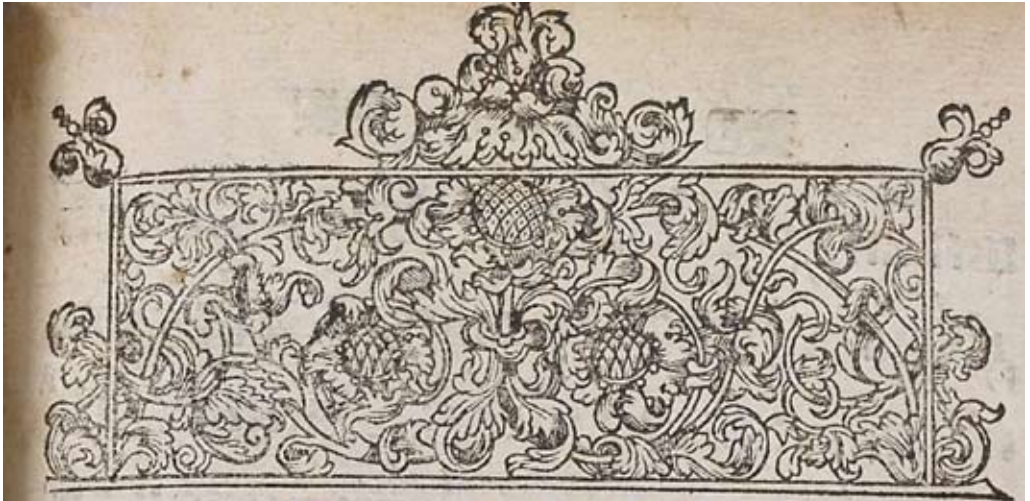
Biblioteca gălățeană a devenit una dintre cele mai mari biblioteci județene din țară, iar prin modul de constituire, evoluția instituțională și colecția mare de documente rare, printre care 12 incunabule, se plasează printre primele 10 biblioteci din România de importanță cultural-patrimonială și istorică. Urmând exemplul lui Urechia, care a atras nenumărate donații de la prieteni și instituții de cultură, marile personalități ale orașului și nu numai, au contribuit la creșterea continuă a tezaurului bibliofil. Printre cele mai valoroase piese se numără unele tipărituri din jurul anului 1600, cărți românești vechi de uz bisericesc, cărți străine cu informații despre Dacia și teritoriile românești, manuscrise și dedicații autografe ale unor personalități din țară și din străinătate (printre care patru laureați ai premiului Nobel), hărți vechi, atlase, albume, ex-libris-uri, fotografii, cărți poștale, periodice vechi, foi volante, stampe etc. Prestigiul impus de valoarea colecțiilor, recunoscut în plan național prin acordarea diplomelor și medaliilor de aur pentru participarea la expozițiile naționale din anul 1903 și 1906, face ca Biblioteca să polarizeze viața culturală și spirituală gălățeană în perioada interbelică. Datorită unor oameni inimoși, Biblioteca și-a păstrat intactă valoarea de influență spirituală, dovedindu-se cel mai solid reper cultural al Galațiului.

Punerea în operă a unui proiect managerial ambițios s-a materializat, în ultimii ani, cu: extinderea serviciilor către utilizatori prin înființarea de noi filiale în marile cartiere ale municipiului (Filiala „Grigore Vieru” și Filiala „Paul Păltănea”); editarea unei noi reviste trimestriale de cultură „Axis Libri” cu apariții alternative și în limbile engleză și franceză; reluarea, după o întrerupere de 11 ani a „Buletinului Fundației Urechia”; continuarea publicării buletinului informativ „Asociația”; organizarea, pentru prima dată la Galați, a „Festivalului Național de Carte AXIS LIBRI”, aflat la a II-a ediție. Salonul literar „Axis Libri” cuprinzând lansări de carte, recitaluri de poezie, dezbateri literare, înființarea unei edituri și librării proprii sub aceeași denumire, au făcut din „Axis Libri” un brand cultural recunoscut nu numai în comunitatea locală.

În preajma celei de-a 120-a aniversări, se poate afirma că, această instituție de cultură servește cu credință programul creatorului ei, de iluminare a lumii românești, iar spiritul lui Urechia este, fără îndoială, omniprezent, generațiile ce i-au urmat au apărât și dezvoltat moștenirea lăsată, iar cei ce vor veni vor face, cu siguranță, mai mult pentru a fi la înălțimea gestului său patriotic, generos.

ДОМѢНЕСКІА ДОЛ. ЕУЛІА

Днѣ Младенъ Шолажъ Капетъ.

Въ прѣдѣ, къ нѣдѣ вѣ съжѣщѣеи ж
къ рѣжѣбѣи ѡпрѣтивѣ ѡлѣтѣи ѡпрѣдѣ
ѡтѣуничи мѡнѣте естрѣнѣе вѣнѣни
ѡтрѣрѣмѣци. ши дѣтѣи пѣрѣдѣе съ

Eveniment

лѣль. съжѣлокозе рѣдѣль ѡмѣнескѣ днѣ рѣвѣи
лѣнѣ чѣ ѡмѣрѣ. вѣнѣи ѡмѣрѣ гѣлѣнѣнѣлѣнѣ. ши
дѣколо ѡчѣпоу ѡтѣнѣ ѡстрѣнѣе ѡлѣнѣ естрѣчѣ
ета чѣрѣжѣ, къ мѣ лѣнѣмѣ естрѣнѣдѣ вѣчѣта еуліе.

Recenzie

ISTORIA ANTOLOGATĂ A POEZIEI BASARABENE

Theodor Codreanu

**„Poeți din Basarabia. Un veac de poezie românească”
de Adrian Dinu Rachieru**

De curând, a apărut cartea lui Adrian Dinu Rachieru *Poeți din Basarabia. Un veac de poezie românească* (Editura Academiei Române, Editura Știința, București – Chișinău, 2010, 667 p., format academic). Din mai multe pricini, cartea se constituie ca un eveniment editorial, nu doar din pricină că poartă semnătura unuia dintre cei mai prestigioși critici și istorici literari de azi. Lucrarea este o premieră în Țară dacă ne raportăm la cunoașterea precară a fenomenului literar din spațiul basarabean. Integrarea creatorilor de limbă română din afara actualelor granițe ale României, dar făcând parte organică din spațiul istoric național este o problemă cu miză majoră, care, din păcate, este neglijată de cei mai mulți specialiști de după 1989. Mă gândesc la cazuri precum Nicolae Manolescu, pentru care, în *Istoria critică a literaturii române* (2008), literatura din Basarabia, Bucovina nordică nu există. Parțial, această literatură a intrat, totuși, în atenția lui Ion Rotaru, Marian Popa, Dumitru Micu, Ion Simuț ș.a. O cercetare demnă de semnalat este și cea a Catincăi Agache, *Literatura română în țările vecine (1945-2000)*.

Adrian Dinu Rachieru ne propune formula unei istorii antologate a poeziei basarabene, după ce, cu mai mulți ani în urmă, a produs o antologie cu poezii din Bucovina. Trebuie spus de la bun început că *Poeți din Basarabia* nu trebuie confundată cu o simplă antologie cu poeți (cum s-a încercat a se acredita la o lansare a cărții), ci este o istorie literară propriu-zisă, cu o armătură conceptuală solidă în plan estetic, sociologic și istoric, evocând *pattern*-ul călinescian al „criticii complete”. Fiecare poet intră, diacronic și sincron, într-o „formulă” estetică, antropologică, generaționistă, sociologică etc., primatul rămânând *imaginarul estetic* sau „corectitudinea estetică”, în exprimarea autorului. Structura cărții este septenară, acoperind un veac de poezie românească, de la Alexe Mateevici la Aurelia Borzin: I. *Oamenii începutului de veac (Odiseea limbii române)*; II. *În Arcadia interbelică*; III. *Altă tranziție. Poeți vs dinozaurii proletcultiști. „Erotismul politic”*; IV. *Momentul resurecției. Valul șaizecist*; V. *Promoția „ochiului al treilea”*. *Schimbarea la față a poeziei: realismul canonic și sincronizarea „rizomică”*; VI. *Reformarea paradigmei*; VII. *Cei care vin*. Capitolele propriu-zise sunt precedate de un *Argument (Cum citim literatura basarabeană)* și de un *Avertisment* care constituie partea fundării teoretice a viziunii critice și istorice. Fiecare scriitor este tratat în micromonografiile hiperconcentrate sau în consemnări de tipul „și alții”, după care urmează texte pe care criticul le consideră antologabile, cantitățile acestora fiind și o oglindă a „canonicității” estetice.

Premisa de la care pornește autorul e dacă „o geografie literară românească”

poate ignora spațiul basarabean. Trecând prin „proba exilului”, se pune întrebarea dacă Basarabia mai e o „provincie românească” și dacă scriitorii ei mai au „conștiința acestei apartenențe”, dat fiind că „În vreme ce rușii au încurajat identitatea moldovenească, lipsa unui proiect panromânesc la București, incoerența decizională sau gafele diplomatice n-au făcut decât să amplifice dezinteresul și să blocheze replierea identitară” (p. 7). În pofida acestei conjuncturi istorice defavorabile, autorul constată că la Chișinău există toate premisele unei puternice rezistențe panromânești, în avangarda căreia se postează și Uniunea Scriitorilor de aici, care are și o filială a Uniunii Scriitorilor din România. Tentativa de construire a unei Uniuni alternative panslaviste a eșuat, ceea ce constituie un argument puternic că scriitorii basarabeni se simt ca făcând parte organică din spațiul spiritual românesc. Limba română, de aceea, constituie pilonul renașterii basarabene, un adevărat „personaj tragic al Istoriei basarabene” și nu e deloc întâmplător că lucrarea se deschide cu imaginea de profet a lui Alexe Mateevici, un echivalent local al profetismului ardelenesc întruchipat de Andrei Mureșanu, și el rămas în literatură cu un poem devenit imn național, în cele din urmă, după cum *Limba noastră* a fost adoptată, în cele din urmă, ca imn al Republicii Moldova.

Un asemenea punct de purcedere nu conduce către o grilă de valorificare festivistă, sub umbrela doctrinei naționale. Dimpotrivă, Adrian Dinu Rachieru elimină o astfel de tentativă, spre a demonstra că literatura basarabeană devine validă prin valoare, dincolo de particularismul „rizomic” al „complexului Ithaca” despre care vorbea Mihai Cimpoi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Autorul pune în discuție modul cum trebuie asimilată această literatură în ansamblul culturii naționale, luând în atenție controversesele iscate pe ambele maluri ale Prutului. Criticul se situează pe o poziție obiectivă, tratându-i cu aceeași măsură pe autorii din toate generațiile, nedând câștig de cauză vreuneia dintre taberele aflate în adversitate. Există, bunăoară, tentația, atât la Chișinău, cât și la București, de a considera că numai postmoderniștii scriu adevărată literatură, că generația lui Grigore Vieru a rămas „pașoptistă”, „tradiționalistă”, „anacronică” etc., fapt contrazis de un Alex Ștefănescu, spre exemplu, care constată că nici un postmodernist basarabean nu se ridică peste valoarea lui Vieru, deocamdată. Adrian Dinu Rachieru nu dezvoltă nici el vreo idiosincrasie față de un Emilian Galaicu-Păun atunci când îl pune în cumpănă cu Vieru. Dar, remarcă autorul, acolo unde argumentul estetic nu e suficient, trebuie luată în considerație și măsura sociologiei succesului, despre care vorbea Mihai Ralea: „Respectăm, judecând sociologic, *coexistența valorilor*. Știm că nu există literatură «pură» și ierarhii înghețate, dar încercăm să rămânem fideli *corectitudinii estetice*” (p. 15).

Adrian Dinu Rachieru construiește cu talent critic, adesea prin caracterizări memorabile, într-un stil plin de acuratețe, o imagine coerentă și credibilă a valorilor poetice dintre Prut și Nistru, corelându-le permanent cu valorile-etalon ale liricii românești din ultimul secol. *Poeți din Basarabia* va deveni o carte de referință în bibliografia temei. Merită a intra în vederea juriului care acordă premiile Academiei.

BIBLIOTECA „V.A. URECHIA“ LA 120 DE ANI¹

Letiția Buruiană,

Director adjunct al Bibliotecii “V.A. Urechia”

După 120 de ani de la înființarea prin decret regal, în 7 decembrie 1889, ca urmare a generozității eminentului om de cultură și politician Vasile Alexandrescu Urechia, biblioteca publică ce-i poartă numele, devenită bibliotecă de rang județean, este și astăzi una dintre cele mai mari biblioteci județene. Inestimabilul tezaur de valori bibliofile o situează printre cele mai cunoscute și importante biblioteci publice din țară. Principalii donatori sunt Vasile Alexandrescu Urechia, care a fondat-o prin Decret regal în 7 decembrie 1889 și Casa Regală, care în urma vizitei făcută la Galați în 1906 pentru a pune piatra de temelie la Palatul Episcopal și cel administrativ, a încununat șirul donațiilor succesive început în 1893. Ulterior, după exemplul lui Urechia, care a atras nenumărate donații de la prieteni și instituții de cultură (de ex. Academia Română, Ministerul Culturii, Primăria Galați, Biblioteca Centrală din Iași și alte biblioteci din țară și străinătate), marile personalități ale orașului și nu numai, au contribuit la creșterea continuă a tezaurului bibliofil. Acum, după 120 ani de existență, biblioteca gălățeană deține cca 700.000 documente.

În prezent, Biblioteca “V.A. Urechia” își desfășoară activitatea preponderent în aria municipiul Galați și, parțial, în județ, alături de alte instituții care se adresează comunității gălățene în vederea informării și educării non-formale: bibliotecile de la Universitatea Dunărea de Jos și de la Universitatea Danubius, bibliotecile și centrele de documentare și informare din școli și Casa Corpului Didactic, Biblioteca Franceză ”Eugene Ionesco”, biblioteci specializate ale unor O.N.G. și instituții de stat (de ex.: biblioteca Centrului de Consultanță Ecologică, biblioteca Fundației de Sprijin a Vârstnicilor, biblioteca Penitenciarului de maximă siguranță ș.a.) precum și instituțiile de cultură locale, pe segmentul petrecerii timpului liber în mod instructiv: Casa de Cultură a Sindicatelor, Centrul Cultural Dunărea de Jos, Muzeul de arte vizuale, Muzeul de istorie, Teatrul Dramatic *Fani Tardini*, Teatrul Muzical Nae Leonard, Palatul Copiilor, O.N.G. - uri etc.

Utilizarea spațiilor instituției:

Principalul sediu al Bibliotecii “V.A. Urechia”, începând din 1968, este clădirea care a fost sediul Comisiei Europene a Dunării, monument istoric cu o arhitectură tipică secolului al XIX-lea. Funcționalitatea ei inițială nu a fost adaptată de-a lungul timpului pentru servicii de bibliotecă, însă ar fi necesară o construcție nouă cu spații multifuncționale pentru bibliotecă și alte tipuri de servicii culturale, așa cum o gândise și fondatorul V.A. Urechia încă de la începuturi, realizând schița Palatului Cultural Urechia.

În prezent, parterul clădirii este utilizat pentru prestarea serviciilor destinate publicului de către: Secția Împrumut la Domiciliu pentru Copii, Secția Împrumut la Domiciliu pentru Adulți, Secția Referințe și Informare bibliografică, Oficiul Multiplicare,

---

1   Articolul reproduce fragmentar texte din Raportul de activitate al Bibliotecii „V.A. Urechia” pe anul 2009. (N.A.)

Garderoba pentru cititori, Oficiul de Informare Comunitară și punctul de informare OSIM;

Etajul 1 este utilizat pentru prestarea serviciilor destinate publicului de către: Secția Săli de Lectură și Depozite Generale, Secția Multimedia și Secția Referințe Electronice. Spații ale instituției destinate indirect publicului: Atelierul de legătorie și Depozitele de carte sunt anexe ale clădirii de patrimoniu.

Alte spații ale instituției care sunt destinate direct publicului sunt cele în care funcționează Filiala nr. 1 „Costache Negri” în sediul Casei de Cultură a Sindicatelor și Filiala nr. 4 „Grigore Vieru” în sediul noii clădiri a Gării CFR Călători;

Beneficiarul țintă al activității Bibliotecii pe termen scurt sunt utilizatorii activi actuali ai serviciilor de Bibliotecă (24.305 în 2009), care sunt în cea mai mare parte cetățeni din orașul Galați și împrejurimi; pe termen lung vizăm alți cetățeni/instituții ai/ale orașului și județului Galați atrași prin deschiderea de noi filiale și prin diversificarea serviciilor de bibliotecă, orientate către instituții de educație și cercetare și alte grupuri cu nevoi speciale de informare și *loisir*.

Beneficiarul actual al Bibliotecii ”V.A. Urechia” poate fi caracterizat pe baza analizei rezultată prin comparea datelor statistice ale utilizatorilor înscriși în ultimii trei ani, având în vedere criteriile statutului ocupațional, al vârstei și preferințelor de lectură.

Din analiza utilizatorilor înscriși în anul 2009, **beneficiarul principal** al serviciilor de informare și educare rămâne în continuare cel din mediul educației formale (elev/student, cadru didactic – cca 60 %), care este de vârstă tânără (între 14 - 25 ani – cca 50 %) și preferă lectura de informare și documentare, în special bibliografia școlară.

Detaliat, **statistica utilizatorilor înscriși în anul 2009**, după studii, este următoarea:

După studii	Evidența cititorilor înscriși	Procent din total
Fără studii	1955	19,31%
Studii gimnaziale	1991	19,66%
Studii profesionale	375	3,70%
Studii liceale	3121	30,83%
Studii postliceale	321	3,17%
Colegiu	76	0,75%
Studii universitare	1906	18,82
Studii postuniversitare	378	3,73%
Total	10123	100,00%

Principala modalitate de cunoaștere a beneficiarilor este **observația directă**, desfășurată în procesul comunicării beneficiar-bibliotecar, un instrument foarte util în multe cazuri fiind interviul de referință. Din acest tip de comunicare se obțin informații care conturează profilul individual al utilizatorului și nevoile sale de informare. Instrumentele utile și pertinente în cunoașterea tipurilor de beneficiari, cât și a modului în care aceștia folosesc serviciile și colecțiile bibliotecii, sunt **rapoartele statistice**. Acestea oferă informații asupra structurii și mărimii categoriilor după statutul ocupațional, după

studii, vârstă, naționalitate și sex, asupra preferințelor de lectură pentru documente după conținut (domeniu al cunoașterii) sau tip de obiect (carte și periodic pe suport tradițional sau electronic, CD-uri, DVD-uri, copii etc).

Cercetările categoriilor de utilizatori au mai beneficiat recent și de un instrument de marketing. Cunoașterea așteptărilor consumatorilor, precum și modul în care ei percep serviciile bibliotecii sunt condiții de bază pentru prestarea unor servicii performante și de calitate. Pentru rezolvarea acestor probleme Biblioteca „V.A. Urechia” a aplicat periodic sondajul de marketing, utilizând **metoda anchetei cu ajutorul chestionarului**. Conform datelor statistice pentru o bună interpretare au fost chestionați 290 cititori, reprezentând un procent de 0,5% din numărul total de utilizatori, care au frecventat biblioteca în trim. II pe anul 2009, din totalul de 58.756 cititori. Chestionarele utilizate în cea mai recentă anchetă au fost distribuite după cum urmează:

1. Sediul Central- la Pupitru de Referințe: 150 buc.
2. Filiala nr. 1 „C. Negri”: 70 buc.
3. Filiala nr. 4 „Grigore Vieru”: 70 buc.

Chestionarul a urmărit mai multe aspecte: cunoașterea vârstei și nivelului de pregătire al utilizatorilor, identificarea tipurilor de documente utilizate în cadrul bibliotecii, cunoașterea surselor de informare din bibliotecă, aflarea tipurilor de activități educaționale desfășurate de instituția noastră, aflarea gradului de satisfacție față de serviciile bibliotecii, obținerea de propuneri pentru îmbunătățirea acestor servicii.

Analizând sugestiile utilizatorilor Bibliotecii „V.A. Urechia” un procent de peste 70% dintre aceștia apreciază calitatea serviciilor oferite de instituția noastră, existând două grupe, și anume: utilizatori ai metodelor tradiționale de informare și utilizatori ai metodelor moderne.

Chestionarul și-a atins scopul propus, evaluând gradul de informare al utilizatorilor, nevoile informaționale ale acestora, ne-a ajutat să apreciem nivelul cunoașterii serviciilor și ofertelor bibliotecii și să comparăm nevoile informaționale în funcție de categoria de vârstă și nivelul de pregătire.

Parametrii principali care ilustrează activitatea cu beneficiarii pe anul 2009:

Frecvență – 260.403 beneficiari;

Frecvență medie ponderată zilnică – 842,49.

Documente consultate – 391.706 din care:

- 305.270 împrumutate la domiciliu (77,93%);
- 86.436 consultate în bibliotecă (22,06%);
- 221.650 cărți (56,58%);
- 41.759 doc. multimedia: audio-vizuale și electronice (10,66%);
- Documente eliberate în medie pe zi – 1.389

Cititori înscriși – 10.123 din care:

- 5.171 sunt elevi și studenți (51,08%);
- 4.381 utilizatori cu vârsta cuprinsă între 14-25 ani (43,27%);
- 24.305 utilizatori activi;
- 403.182 utilizatori de la distanță.

Număr de utilizatori înscriși pe trimestru:

Denumire indicator	Trim. I	Trim. II	Trim. III	Trim. IV	Total an
Utilizatori înscriși	2271	2822	2397	2633	10123

În urma centralizării cererilor simple de informații din diverse puncte ale Bibliotecii au rezultat următoarele date:

	<i>Cereri de informații</i>						TOTAL
	<i>Pupitrul de Referințe</i>	<i>Sala de Lectură</i>	<i>Biroul Informare bibliografică</i>	<i>Biroul Referințe electronice/ Internet</i>	<i>Filiala 1</i>	<i>Filiala 4</i>	
În persoană	13838	7810	243	1806	18681	10844	53222
Prin telefon	158	148	15	122	-	-	443

În urma centralizării tranzacțiilor de referințe, care necesită investigații și un timp mai mare de răspuns, colectate din aceleași puncte au rezultat următoarele date:

	<i>Tranzacții de referință</i>						TOTAL
	<i>Pupitrul de Referințe</i>	<i>Sala de Lectură</i>	<i>Biroul Informare bibliografică</i>	<i>Biroul Referințe electronice/ Internet</i>	<i>Filiala 1</i>	<i>Filiala 4</i>	
În persoană	55776	26993	1491	2512	16531	1456	104759
Prin telefon	4	39	71	347	-	-	461
Prin e-mail	-	623	191	146	-	-	337
Prin messenger	-	-	1169	-	-	-	1169

În ceea ce privește gradul de solicitare al serviciilor de referințe electronice și Internet s-au înregistrat următoarele:

	Sesiuni Internet	Baze de date	Aplicații	Documente copiate			
				Pe hârtie (listate)		Pe suport informatic	
				Legisl.	Alte doc.	Legisl.	Alte doc.
Total	13768	1073	3157	6683	15064	132	266

Au fost rezolvate cererile de informare și tranzacțiile de referință curente, atât ale utilizatorilor din cadrul Bibliotecii, cât și ale celor care accesează de la distanță serviciile acesteia (telefonic, prin intermediul e-mail-ului și al messenger-ului); au fost realizate și activități de instruire a cititorilor în utilizarea resurselor bibliotecii:

	<i>Cereri de informații</i>	<i>Tranzacții de referință</i>	<i>Sesiuni de instruire a utilizatorilor</i>
În persoană	243	1491	58
Prin e-mail	20	184	-
Prin messenger	246	1127	-
Prin telefon	229	190	-

Programele/proiectele instituției:

Din totalul de 217 proiecte-manifestări realizate în anul 2009, în colaborare cu diferite organizații, 203 s-au desfășurat în Bibliotecă, la sediul central și filială, înregistrându-se o participare de 22.146 persoane. Biblioteca a derulat în ultimii trei ani un număr important de proiecte, care au vizat extinderea în teritoriu a serviciilor prin filiale (din cele trei propuse s-a constituit una, **Filiala "Grigore Vieru"**, iar cea de-a doua „**Paul Păltănea**” este în curs de amenajare, urmând cea de-a treia „**Hortensia Papadat-Bengescu**”). Deschiderea noii filiale, precum și creșterea vizibilității instituției prin intensa promovare (creștere progresivă a aparițiilor în mass-media locală) au dus la o creștere a numărului de utilizatori nou înscriși cu 2.532 (de la 7591 în 2008 la 10123 în 2009). În data de **15 iunie 2009** Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” a deschis una din cele 3 (trei) noi filiale, în locația oferită de noua gară CFR - Călători. **Filiala nr. 4, „Grigore Vieru”**

a pus la dispoziția utilizatorilor săi o colecție enciclopedică de peste **3.000 de documente noi** de diverse tipuri, acces internet, contând pe un impact important asupra celor ce pleacă sau vin din și spre Galați, dar și pe atragerea la lectură și informare a locuitorilor mai mari sau mai mici din blocurile ANL, CFR și din Valea orașului.

Alte două proiecte, care și-au propus promovarea culturii vii, dar și a moștenirii culturale locale s-au bucurat de un real succes, reafirmând rolul Bibliotecii de centru cultural al urbei. Este vorba de proiectul **brandului "Axis Libri"** și proiectul **"Oameni în memoria orașului Galați"**. În cadrul brandului *Axis Libri* au fost realizate și promovate următoarele produse cu același nume: o revistă de tip enciclopedic, un salon literar (pe 9 septembrie 2009, ora 17:00, la Biblioteca „V.A. Urechia”, în Sala „M. Eminescu” s-a organizat deschiderea inaugurală a **Salonului literar: Axis Libri**). Această manifestare cultural-artistică și-a propus ca în fiecare zi de joi a săptămânii, la ora 17:00, să realizeze: *lansări de carte, dezbatere*

literare, recitaluri de muzică și poezie etc.), un târg de carte – **Festivalul Național al Cărții Axis Libri** și o editură, prin care s-au tipărit trei publicații periodice proprii și cinci cărți. Biblioteca „V.A. Urechia” în colaborare cu Consiliul Județului Galați, Consiliul Local

și Primăria Municipiului Galați, Universitatea „Dunărea de Jos”, Asociația Națională a Difuzorilor și Editorilor - Patronat al Cărții, editurile *Eikon* și *Accente Noi*, a organizat în perioada 27 - 30 iunie 2009, în spațiul neconvențional (zona pietonală dinspre Elice, către Dunăre), prima ediție a Festivalului Național al Cărții „*AXIS LIBRI*”, la care au fost prezente produsele a peste 80 de edituri din țară și străinătate. Proiectul ”Oameni în memoria orașului Galați”, care va continua și în anii următori, s-a concretizat în realizarea de expoziții aniversare lunare și în elaborarea unui volum cu date biobibliografice și reproduceri după documente iconografice despre personalitățile gălățene aniversate în anul 2008.

Un proiect de anvergură - **Istoria presei românești în date** - a stimulat, de asemenea, activitatea de cercetare, conștând în colectarea, verificarea și transmiterea unei baze de date despre periodicele gălățene, jurnaliști și publiciști gălățeni. Proiectul s-a derulat pe parcursul anilor 2007 și 2008 și a angrenat un colectiv de 10 bibliotecari, coordonat de dir. adj. Letiția Buruiană.

De un deosebit succes s-a bucurat proiectul dedicat **minorităților etnice** ale județului Galați: italieni, germani, greci, turci, evrei, armeni, lipoveni, ucraineni, care au beneficiat pe rând de câte un program de promovare a propriilor lor valori prin expoziții, prezentări de obiecte tradiționale, obiceiuri, precum și de un spațiu al liberei exprimări împreună cu oaspeții din țările de proveniență.

Alte proiecte în derulare la care Biblioteca a intrat recent și care vizează utilizarea tehnologiilor moderne, sunt: proiectul **Biblionet** (Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” Galați a fost selectată în prima rundă a Programului național „*Biblionet - lumea în biblioteca mea*” din 31 de biblioteci județene, împreună cu 20 de biblioteci publice din județul Galați: Tecuci, Tg. Bujor, Berești și 17 biblioteci comunale: Schela, Sl. Conachi, Măstăcani, Independența, Corod, Smulți, Piscu, Vânători, Scânteiești, Tulucești, Drăgănești, Cosmești, V. Mărului, Movileni, Băleni, C. Negri, Liești. Bibliotecile admise în acest program au primit câte 4 calculatoare, Tecuciul – 10, pentru înființarea Centrului de Internet pentru Public - CIP. Biblioteca Județeană a primit 10 calculatoare pentru organizarea Centrului de Formare a bibliotecarilor) și **Proiectul EdLocal** în cadrul căruia o echipă a participat la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj la o întâlnire de lucru cu specialiștii din bibliotecile partenere pe tema „*Cerințele proiectului Europeana Local pentru instituțiile de cultură din România*”. Pentru acest proiect s-a realizat:

<i>Scanare (documente arhiva istorică, carte veche românească, carte veche străină, cărți poștale, scrisori, portrete)</i>	nr. fișiere: 4145 din care • 6 titluri complete și • peste 150 cărți poștale ilustrate
--	--

Pe lângă acestea Biblioteca a mai participat la numeroase proiecte mai mici cu parteneri locali din sfera învățământului școlar și universitar, a organizațiilor non guvernamentale, care vizau promovarea lecturii, a studiului și cercetării, numărul acesta crescând progresiv în ultimii trei ani.

Participări la festivaluri, gale, concursuri, saloane, târguri etc.

S-a înregistrat o participare susținută la manifestările științifice ale profesioniștilor din domeniu (conferințe ale asociațiilor profesionale, participarea la proiecte de lucru pe secțiuni de specialitate, de ex. **Lives.ro** și organizarea de colocvii și întruniri profesionale cu bibliotecari din județ sau din țară cu prilejul *Zilei Bibliotecarului* sau al *Zilelor Bibliotecii*).

Participarea la manifestările cu caracter științific și la activitățile de tip asociativ s-au soldat cu primirea de diplome și premii atât pentru instituție, cât și pentru reprezentanții acesteia.

Participarea la târguri (la ediții anuale *Bookfest*, *Librex*, *Gaudeamus*), la saloane de carte (Iași), au prilejuit promovarea instituției, a autorilor gălățeni, schimburile de idei și publicații cu alți parteneri culturali, indiferent de granițele formale.

Organizarea târgului național de carte și a salonului sub denumirea "Axis Libri", precum și participarea la *Târgul Gaudeamus*, pentru prima dată în calitate de editor, în 2009, a propulsat Biblioteca "V.A. Urechia" în poziția de principal promotor al culturii scrise la Dunărea de Jos.

Îmbunătățirea activității profesionale a instituției în scopul asigurării funcționării în cele mai bune condiții:

1. Prelucrarea colecțiilor.

La 31 decembrie 2009 biblioteca are în colecțiile ei un număr de 688.383 u.b.

Colecțiile Bibliotecii au crescut în 2009 cu un număr de **25.641 u.b.**, ceea ce a însemnat o îmbunătățire a ofertei de lectură pentru utilizatori.

Din punct de vedere financiar s-au cheltuit **616.571,98 lei**, banii pentru cărți provenind din 2 surse:

- bugetul aprobat de Consiliul Județean 519.722,06 lei;
- venituri proprii 96.849,92 lei

În funcție de proveniență, documentele intrate în anul 2009 în bibliotecă au următoarea repartitie:

Mod de achiziție	Cărți	Periodice	Documente Colecții speciale	Documente multimedia				Total
				Casete audio	CD	CD-ROM	DVD	
Cumpărate	16219	1677	177	-	605	20	900	19598
Depozit legal	109	66	-	-	1	9	2	187
Donații	5153	469	49	1	38	4	3	5717
Schimb	16	31	-	-	-	-	-	47
Dotare BVAU	2	90	-	-	-	-	-	92
TOTAL	21.499	2.333	226	1	644	33	905	25.641

Din suma totală de 616.571,98 lei, ponderea pe tipuri de documente din punct de vedere al sumei cheltuite este redată în tabelul de mai jos, dar mai trebuie menționat faptul că periodicele sunt achitate în avans cu un an, ele fiind înregistrate pe măsura intrării lor în bibliotecă.

Nr. crt.	Tipuri de documente	Suma cheltuită
1	Cărți și alte tipuri de documente	519.609,32
2	Periodice	60.897,91
3	Documente multimedia	36.064,75

În afară de achiziții, donațiile au fost foarte consistente în cursul anului 2009, ținând cont că în cadrul *Zilelor Bibliotecii* s-a desfășurat și campania “Donăți o carte pentru comunitate”. Aceste documente sunt încă în fază de prelucrare. Ziarul *Cotidianul* ne-a oferit ca donație cca 50 de titluri, reprezentând aproximativ 50.000 volume. O parte din documentele provenite din donații vor fi dirijate către alte instituții din Galați, către bibliotecile comunale sau Cahul, Chișinău, Bălți, Odesa.

Documentele ce au făcut obiectul completării colecțiilor au fost luate în evidență globală (clasic) și individuală (automatizat în modulul de evidență TINLIB: cărți, periodice și multimedia); s-au atribuit 588 poziții în RMF (poziții la care s-au realizat centralizări cantitative și valorice), întocmindu-se un număr de 355 AP-uri (acte de primire) pentru documentele sosite fără acte însoțitoare.

Publicațiile au fost inventariate și înregistrate în TINLIB, prelucrate biblioteconomic și predate în secțiile de împrumut la domiciliu, iar cele repartizate la secția Săli de lectură au rămas la Biroul Catalogare-Indexare pentru a fi catalogate, clasificate și indexate. Periodicele inventariate, în număr de 2373 u.e., au fost foiletate, iar pe coperta a 2-a s-a scris cuprinsul fiecărui volum și prețul.

În colecțiile bibliotecii au fost luate în evidență un număr de 26.603 volume în valoare de 691.860,89 lei, situație care după tipuri de achiziții se prezintă astfel:

Tipul de achiziție	Cantitate	Total valoare (lei)
Cărți cumpărate	16219	495.325,99
Periodice cumpărate	1677	32.994,02
Multimedia cumpărate	1525	38.138,35
Documente pentru Colecții Speciale cumpărate	177	17.544,40
Cărți din Depozit Legal	109	1568,14
Periodice din Depozit Legal	66	968,12
Multimedia din Depozit Legal	12	81,00
Cărți din donații	5153	79968,39
Periodice din donații	469	3179,60
Multimedia din donații	46	495,00
Documente pentru Colecții Speciale din donații	49	2006,00

Cărți din schimb interbibliotecar	16	245,53
Periodice din schimb interbibliotecar	31	232
Cărți din dotarea Ministerului Culturii	922	17544,29
Periodice din dotarea Ministerului Culturii	40	375,06
Cărți din dotarea BVAU	2	140,00
Periodice din dotarea BVAU	90	1055,00
TOTAL	26.603	691.860,89

O atenție deosebită s-a acordat **funcției de conservare, cercetare, dezvoltare** și punerii în valoare a patrimoniului local și național de documente existente în colecțiile BVAU. Din punct de vedere tehnico-administrativ a fost realizată prin:

➔ **Conservarea patrimoniului:** restaurare, reparare, legare broșare carte curentă și fond tradițional:

Factori de evaluare Secție	Cărți legate, broșate	Periodice legate	Consolidat pagina pentru restaurare carte	Carte restaurată (restaurat legătura)	Restaurat planșa
Sala de lectură. Depozite colecție curentă	441	359			
Sala de lectură. Depozite Fond tradițional	77		1752 pagini	10	Planșa "Arborele genealogic al României"
Secții de împrumut și Filiale	2931	-	-	-	-

Digitizarea documentelor din fondul Colecții speciale:

S-a continuat implementarea proiectului de digitizare a documentelor de bibliotecă, prin digitizarea și arhivarea unor documente din **Colecțiile speciale**, scanarea de fotografii sau a altor tipuri de documente necesare în cadrul programului de manifestări al bibliotecii, scanări ale documentelor de bibliotecă la cererea cititorilor și scrierea acestora pe suport digital.

Au fost propuse spre scanare materiale iconografice și documente din cadrul Biroului *Colecții Speciale* ce au pus în valoare personalitățile aniversate în anul 2009, acestea fiind transpuse în format digital și valorificate în cadrul expozițiilor organizate de către Secția *Referințe*.

Activitatea de restaurare a publicațiilor s-a concretizat în:

Activități curente	I) Activități de restaurare	Factori de evaluare
	Restaurare corp carte	1725 file
	Restaurare legătură carte	10
	Restaurare/confecționare scoarțe	-
	Reconstituire închizători metalice	-
	Fotografii-martor tradiționale	-
	Fotografii-martor digitale	-
	Colorări piele, pânză	-
	II) Investigații fizico-chimice și biologice	nu e cazul
	Analize fizico-chimice	
	Analize biologice	
	III) Activități de conservare preventivă	
	Confecționare casete de protecție cărți de patrimoniu	15
	Confecționare plicuri de protecție	150
	Confecționare rame suport documente pentru expoziții	100
	IV) Activitate de instruire practică a viitorilor restauratori, realizată în colaborare cu Serviciul Resurse umane conform parteneriatului încheiat cu Centrul de Pregătire și Perfecționare în Cultură <ul style="list-style-type: none"> ● Sunt în pregătire cursanți restaurare corp carte și legătură carte care au efectuat modulele de pregătire teoretică 	2 cursanți care au absolvit modulele teoretice și au efectuat stagii de practică în cadrul <i>Atelierului Legătorie</i>

Dezvoltarea infrastructurii tehnologice a fost asigurată prin următoarele direcții de acțiune:

- Administrarea și gestionarea sistemelor soft din Bibliotecă
  1. TINLIB - Sistemul integrat de bibliotecă
  2. LegeNet - Softul legislativ
  3. Softul Light 2000
  4. Softul Paradox.

- Administrarea, gestionarea și monitorizarea conexiunilor INTERNET și a paginii web a Bibliotecii:
  - s-a menținut și administrat legătura INTERNET prin intermediul Nodului de Comunicații al Univ. “Dunărea de Jos”, precum și cel realizat prin intermediul fibrei optice și providerului RCS&RDS.
  - s-a realizat conectivitate prin fibră optică pentru Filiala 4 aflată în Gara-CFR Călători prin intermediul Telecomunicații CFR – Galați;
  - s-a actualizat site-ul bibliotecii în funcție de necesitățile curente și noutățile intervenite în cadrul activității Bibliotecii “V.A. Urechia”;
  - s-a administrat blogul Oficiului de Informare comunitară în colaborare cu Secția Referințe;
- Administrarea sistemului informatic a vizat exploatarea și depanarea echipamentelor din cadrul întregului sistem informatic:
  - instalarea de sisteme de operare și software pentru stațiile de lucru de la Filiala 4, punerea în funcțiune a rețelei de la această locație și gestionarea acesteia;
  - gestionarea sistemului de supraveghere video integrat cu sistemul de antiefracție, antiinundație și alarmă la sediul Filialei 1;
  - gestionarea sistemului de supraveghere video integrat cu sistemul de antiefracție, antiinundație și alarmă la sediul Filialei 4;
  - gestionarea echipamentelor de activare și dezactivare magnetică a etichetelor de securitate de pe documentele de bibliotecă, ca parte integrată din sistemul de antiefracție.

Perfecționarea personalului - cursuri de perfecționare pentru conducere și restul personalului:

S-a asigurat parcurgerea programelor de pregătire, perfecționare și specializare profesională organizate de Centrul de Pregătire Profesională în Cultură de pe lângă Ministerul Culturii și Cultelor, la București și Bușteni; conform Protocolului încheiat între CPPC și Biblioteca “V.A.Urechia” cursurile de pregătire și perfecționare profesională au fost organizate la sediul Bibliotecii, având ca lectori și specialiști din Biblioteca Județeană: Vasilică Adina Mihaela, Ciomaga Cătălina, Dediu Titina Maricica și Manea Gabriel. La sediul Bibliotecii au fost organizate următoarele cursuri:

- Planificarea activității
- Inițiere în utilizarea calculatorului
- Bazele Biblioteconomiei. Modulul I
- Operator texte și imagini
- Smart manager
- Metode de lucru cu adulții
- Utilizarea internetului

La cursurile menționate au participat peste 80 bibliotecari din Biblioteca Județeană și Bibliotecile publice din județ.

Concluzii. Chiar dacă în anul 2009 se înregistrează o ușoară scădere a procentului de utilizatori înscriși din totalul populației față de anii anteriori, numărul noilor înscriși a fost mai mare decât cel estimat (peste 9.000) și constatăm că a crescut frecvența cu care aceștia apelează la serviciile bibliotecii și s-a menținut constant numărul de documente împrumutate. Numărul documentelor împrumutate a fost foarte aproape de cel estimat (391.706 față de 400.000 doc. estimate). Scăderea costului per vizită față de anul 2008 corelată cu creșterea numărului de vizite (cca 1% față de 2008 și 2 % față de 2007) indică o eficiență crescută a serviciilor de bibliotecă.

Denumire indicator de performanță	2007	2008	2009
Utilizatori înscriși ca procent din populație [%]	15,25	15,37	14,69
Documente împrumutate per utilizator activ [u.b.]	15,32	16,93	16,12
Documente împrumutate per vizită [u.b.]	1,73	1,72	1,65
Vizite la bibliotecă per utilizator	8,84	9,81	10,67
Cost per vizită [RON]	11,1	20,25	17,05
Frecvența medie ponderată pe an	768,4	774,36	842,49
Indicele de circulație a publicațiilor	0,59	0,56	0,57

Estimări pentru atragerea altor categorii de beneficiari:

Întrucât orașul are o populație de aproape 300.000 locuitori, iar marile cartiere, care au numeroase școli și licee în raza lor teritorială, se află la distanță mare de sediul central, se poate estima că deschiderea de noi filiale va putea crește numeric grupa beneficiarului principal, dar și grupa persoanelor care au diferite dificultăți, dar au timp liber mai mult: pensionari, casnice, șomeri (cca 11-12%) și persoane cu dizabilități fizice. Totodată, se pot aplica soluții de optimizare a accesului la lectură și loisir pentru categorii speciale (elevi/studenti din Basarabia, copii și bătrâni asistați social, persoane cu dizabilități). În viitor preconizăm atragerea a:

- cca 200 de beneficiari prin implementarea proiectului „Acces nediscriminativ la educație și cultură pentru persoanele cu deficiențe de vedere”, încheiat cu *Fundația Cartea Călătoare* Focșani, prin amenajarea în cadrul Bibliotecii a unei secții de carte audio Daisy, destinată persoanelor cu deficiențe de vedere;
- cca 1000-1500 de utilizatori noi din cartierul *Aeroport* prin deschiderea Filialei ”Paul Păltănea”, în primul an de funcționare și încă aprox. 1000 prin deschiderea Filialei ”Hortensia Papadat-Bengescu” din Cartierul *Dunărea*, în aceeași unitate de timp. Totodată vizăm atragerea unui număr sporit de utilizatori de la distanță prin îmbunătățirea serviciilor oferite în mediul virtual pe baza tehnologiei web 2.0.

ДОМѢНЕСКІА ДОЛЪ СЪУЛІА

Днѣ Мадѣнѣ Риолѣ Капетѣ .

Апхратѣ, кѣндѣ вѣ съезѣщасѣж
кърѣжѣконѣ апротѣвѣ алтѣнѣ апѣрѣ
аѣоунѣнѣ манѣте еѣтрѣнѣце воннѣнѣ
апѣрѣрѣмѣлѣнѣ . шнѣ дѣчѣа пѣрѣчѣде съ

BiblioPhilus

лѣль . съелѣобѣлѣ рѣдѣль ѣменескѣ днѣрѣобѣж
лѣнѣ чѣ амѣрѣж . веннѣ ламѣрѣ галнѣленѣлѣнѣ . шнѣ
дѣкѣоло ѣчѣепѣоуѣ апѣтѣнѣ аѣтрѣнѣце апѣлнѣ еѣрѣлѣчѣ
еѣтѣаѣрѣбѣж , кѣдѣмѣ лѣдѣнѣмѣ еѣпѣднѣдѣ съѣтѣа ѣуѣлѣе .

ISTORIA UNUI PREȚIOS MANUSCRIS DESPRE REGALITATE : BIOGRAFIA M.S. CAROL I DE V.A. URECHIA

Valentina Oneț

Compartimentul Colecții Speciale al Bibliotecii „V.A. Urechia“

În Catalogul general al cărților aflate în Biblioteca V.A. Urechia la 1890, sub nr. 20.776 este înscris următorul autor și titlu: *Urechia, V.A – Biografia M.S. Carol I, manuscriptul care a servit la tipărirea din 1868, cu note și corecturi ale M.S. Domnitorului. Manuscris. 1 Vol. 4°* (37,5x22,5 cm; cota V.50; nr. inv. 390.918)

Pe coperta de carton presat a manuscrisului este înscris cu litere aurii titlul: *Biografia M.S. Carol I*, iar sub acest titlu, ca autor figurează **V.A. Urechia**. Deasupra titlului și a autorului, pe o etichetă, Urechia face următoarea precizare: „*Am sigilat acest volum fiindcă mă tem să nu se detașeze cumva conținutul cu neatențiune ori chiar din eror, vre o filă din manuscriptele autografe ale M.S. Domnitorului Carol I, care mi-au servit la biografie.*” Pe acest text manuscris și semnat de V.A. Urechia, sunt aplicate trei ștampile dreptunghiulare cu *Biblioteca Publică*

V.A. Urechia Galați. Tot pe coperta 1 apare și un sigiliu de ceară roșie (1,5x2cm) cu un snur de ață răsucită în culorile alb/roșu. Lipsește cotorul care a fost din piele maro.

În mijlocul primei pagini a manuscrisului este făcută o altă precizare scrisă cu cerneală neagră: „*Notele autentice și autografe date mie de Măria Sa Domnitorul Carol I-iu pentru compunerea biografiei M.S. imprimată în 1868.*” [Semnat] V.A. Urechia.

Pagina următoare sintetizează istoria închegării acestei lucrări.

V.A. Urechia, „fiind director general în Ministerul de Culte și Instrucțiunii Publice și Ministru..... pus de Dimitrie Gusti” a fost „invitat” să facă „*biografia M.S. Vodă Carol I până la sosirea sa în țară.*” Istoricul precizează în continuare: „*M. Sa mi-a dat notițele autografe anexate aici.*” V.A. Urechia a „*făcut o primă redacțiune. M. Sa a revăzut-o și a corectat, șters, adaos ce a voit.*” Manuscrisul a fost recopiat și supus din nou „*observațiunii M. Sale, care a mai corectat puțin ici-colo, cu propriul său condei.*” Într-o ultimă etapă, mai notează Urechia „*am imprimat frumosul volum ilustrat cu portretul M. Sale și cu vederea Castelului Hohenzollern. Biografia tipărită am prezentat-o M. Sale, care mi-a mulțumit, nu numai onorându-mă cu invitare la mare, dar și cu transmiterea de anul nou de a unei splendide tabachere de aur cu smățuri reprezentând artele și cu o ghirlandă împrejur de deamante.*”

În finalul acestei ample note, V.A. Urechia mai amintește cu tristețe că, îmbolnăvindu-se „greu” și neavând „cu ce să se caute, la Viena” a fost „sortit” să vândă

prin comisarul Popovici „acel odor precios” dăruit de Carol I „cu prețul scăzut de 120 galbeni, poate nici a 5-a parte din realul valorii materiale.”

N.B. se încheie cu o propoziție simplă: „Aceasta am scris spre știință”.

Prima parte a manuscrisului (p. 1–13) intitulată **Carol I - Principele Românilor**, cuprinde datele biografice ale domnitorului, anii de studii militare la Düsseldorf, „specialmente de artilerie”, călătoriile în Anglia, Belgia (1861), Franța, Algeria și Spania (nov. 1861-mai 1862).

În continuare aflăm că în data de 31 martie 1866 o delegație compusă din D.I. Brătianu, B. Boerescu, G. Costaffloru, I. Fălcoianu „era trimisă de Camera și Guvernul român pe lângă Curțile Europei să sprijine plebicistul, alegerea Alteței Sale” (p. 10).

Această primă parte a fost redactată înainte de sosirea principeului Carol, întrucât sunt pasaje incomplete, pentru că nu avuseseră loc evenimentele ce trebuiau descrise: „Mare fu spectacolul ce poporul presentă în zilele de.....Aprilie!... Bucuriei succedă însă impacienta - Veniva? - Nu vine !.. Neamicul lucrează spre a împiedica venirea M. Sale.” (p. 11).

Se știa doar că Principele Carol trebuia să sosească cu vaporul la Turnu Severin, „acompaniat” de D.I. Brătianu.

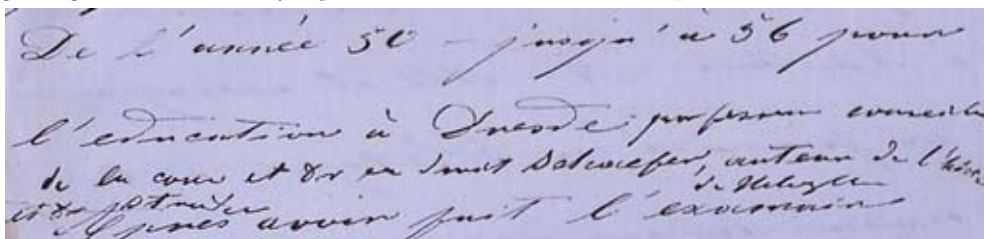
Istoricul imaginează momentul întâlnirii principelui cu oamenii politici români: „Principele fu condus direct în sânul camerelor întrunite, care răsunară, se cutremurară sub strigăte de bine-venire și aplauze! Apoi Principele Românilor zise următoarele cuvinte: .....” (este lăsat spațiu liber, pentru a insera discursul ce urma să fie pronunțat). Relatarea se încheie cu urarea: ”Să trăiască Carol I.. Trăiască România!..” (p. 13).

Această primă parte a manuscrisului cu un scris lizibil, care aparține probabil unui secretar al istoricului, se oprește la momentul sosirii incognito al Principeului Carol în țară.

Manuscrisul scris pe o coloană este completat cu însemnări marginale în limba română făcute de Urechia, dar și cu însemnări în limba franceză, făcute în creion negru și albastru, care sunt desigur observații și completări făcute de viitorul rege al Românilor, după ce i-a fost lecturată această parte a biografiei sale.

Urmează trei pagini (15-17) în limba franceză, precedate de câteva rânduri scrise de V.A. Urechia: „Note autografe ale M.S. Vodă Carol I, date mie de M. Sa ori dictate ca să fac biografia M. Sale, ce am tipărit infolio la tipografia fraților Gobl în Pasagiul Roman” (p. 14).

Notele în limba franceză scrise de Carol I sunt în propoziții scurte, reprezentate de un scris ordonat, lizibil. Paginile încep prin consemnarea datei de naștere a domnitorului: „20 Avril 1839 à Sigmarigen sur les bords du Danube; jusqu'à 1850 à Sigmarigen. De l'année 50 jusqu'à 56 l'education à Dresde...” (p. 15).

Următoarele pagini (p. 18-28), greu de descifrat, sunt scrise de V.A. Urechia și reiau evenimentele începând cu data de 31 martie 1866, momentul Brătianu până la 1867,

momentul „creațiunii” Societății Academice, de care se leagă numele Prințepelui Carol.

Cu un creion albastru biograful face următoarea precizare la început de capitol: „Dictate de M. Sa Vodă mie. [semnat] V.A. Urechia.

Paginile succesive (p. 29-41) cuprind, după cum consemnează V.A. Urechia: „Traduceri din germană după Jurnalul de zi olograf al Măriei Sale” și încep cu precizarea: „Călătoria Alteței Sale Príncipele Carol de Hohenzollern prin Francia, Algeria și Spania a durat de la 25 Novembre 1861 până la 3 Mai 1862. Scopul acestei călătorii a fost mai ales să cunoscă mai de aproape organizațiunea militară în străinătate.” (p. 29). Sunt consemnate șapte călătorii, pe zile, obiective vizitate, întâlniri de protocol.

Ultima parte a manuscrisului (p. 42-73) purtând titlul „**Biografia**” este frumos caligrafiată cu cerneală neagră, iar numele proprii sunt boldite. Scrisul aparține probabil unui secretar instruit al Curții Regale. Cu un creion roșu V.A. Urechia notează sub titlu: „Ultima redacțiune adoptată de către M. Sa Principele și cu oricare adaugiri autografe ori dictate mie.” (p. 42).

Sunt reluate informațiile din primele părți ale manuscrisului, cu alte câteva adăugiri făcute de V.A. Urechia în limba română și de principele Carol în franceză.

Această biografie surprinde pe scurt viața principelui Carol de la naștere până la sosirea în țară, dar și primul an de domnie, respectiv intervalul de timp 1839-1867.

Manuscrisul se incheie cu următoarea frază : „Astfel, numele Carol I va să zică deja pentru Români, **virtute, generositate, instrucțiune, cultură, avuție națională, și mai ales Romanism !...**” (p. 73).

La sfârșitul textului apare semnătura lui V.A. Urechia.

Aceast **manuscris bruion**, putem presupune a fi o **primă schiță biografică** a tânărului viitor rege al Romanilor (Carol în 1866 avea 27 de ani) scrisă de un român, respectiv de atunci, tânărul istoric V.A. Urechia (care în 1866 avea 32 de ani) și reprezintă reconstituirea unei pagini din istoria românilor, pagină mult timp trecută sub tăcere.

Manuscrisul, redactat în vâltoarea evenimentelor, surprinde pulsul momentului, al transformării, al dorinței Brătienilor de a da o dimensiune europeană statului român. Dar extraordinar este faptul că **a fost completat cu însemnări olografe ale lui Carol I**, regele care, împreună cu Ion C. Brătianu este unul din constructorii statului modern român, regele care va da României un model de stat european civilizată, care a domnit 48 de ani și care a lăsat o frumoasă amintire românilor, fiind supranumit **Carol I Înțeleptul, Carol I Întemeietorul**.

Biografia tipărită a Prințepelui Carol, scrisă și rescrisă de V.A. Urechia, între anii 1866 - 1867, completată cu informații date de însuși Carol I și existentă în colecțiile Bibliotecii din Galați, a apărut cu următorul titlu: **Carol I. Domnitorul românilor. - București : Tipografia Lucrătorilor Asociați, MDCCCLXVIII (1868) 64 p.** (43 cm x29,5 cm; Cota VI 48; nr. inv. 080.072; Nr. Catalog Urechia 561) cu două litografii

reprezentând Portretul lui Carol și Castelul Hohenzollern în 1859 (Le Château de Hohenzollern en 1859, litografie semnată de Freeman și Huyot).

Numele istoricului V.A. Urechia nu apare pe pagina de titlu a biografiei tipărite după manuscrisul amintit, ci este doar înscris ca autor în Catalogul General al documentelor existente la 1890 în Biblioteca Urechia, sub nr. 561 : **V.A. Urechia – Carol I. Domnitorul Românilor după notele autografe ale Măriei Sale**. 1 Vol. Folio. București, 1868. (catalogul a fost întocmit de istoricul bibliograf V.A. Urechia și de Valeriu Surdu, primul bibliotecar al Bibliotecii Urechia din Galați).

În Bibliografia Română Modernă, vol. 1, la capitolul lucrărilor despre Carol I se menționează acest titlu, iar numele lui V.A. Urechia este trecut între paranteze pătrate, așa cum apare și sub nr. 70063 al aceleiași bibliografii, la capitolul V.A. Urechia - autor.

Din acest **volum bibliofil**, care considerăm că este o **raritate bibliografică**, voi cita primele cuvinte adresate de Carol I românilor („prin fir electric”): *„Punând piciorul pe pământul României, noua mea patrie, mă grăbesc a exprima membrilor Locotenenței Domnești simțămintele cele mai sincere. Fericit că mă aflu în mijlocul națiunii care m-a onorat cu încrederea Sa, adresez ‘nainte de toate, rugăciunile Mele Cerului, pentru ca să-mi ajute a împlini cu demnitate marea și frumoasa misiune ce Providența mi-a impus”* (p.30).

Se aduc mulțumiri părintelui Eugen Drăgoi care m-a ajutat „să descifrez” scrisul istoricului V.A. Urechia.

Bibliografie

1. *Carol I. Domnitorul românilor*. București : Tipografia Lucrătorilor Asociați, MDCCCLXVIII (1868) 2 f., 64 p., 1f. portr., 1f. pl. Cota VI 48
2. **Păltanea, Paul**. *Catalogul manuscriselor și scrisorilor*. Galați, 1979, p. 88. cota II 52.188
3. **Urechia, Vasile Alexandrescu**. *Biografia M.S. Carol I : [Manuscris]*, 1868, 73 f. Cota V/50

SCURT ISTORIC AL EVOLUȚIEI BIBLIOTECII UNIVERSITARE

Drd. Robert Coravu, director adjunct

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” București

Definiții ale bibliotecii universitare

Definițiile date bibliotecii universitare în literatura de specialitate se referă la unul sau mai multe dintre următoarele aspecte:

- *subordonarea administrativă* a bibliotecii;
- *utilizatorii specifici* ai bibliotecii;
- *principalele nevoi ale utilizatorilor* cărora le răspunde biblioteca.

Astfel, conform definiției formulate de Mircea Regneală în al său *Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării*, biblioteca universitară este o bibliotecă „destinată, în principal, studenților și cadrelor didactice din universități și alte institute de învățământ superior”¹. Această definiție menționează doar utilizatorii specifici ai bibliotecii universitare, categoriile de utilizatori cărora li se adresează ea în principal. Conform *Online Dictionary of Library and Information Science* (ODLIS), biblioteca universitară este „parte integrantă a unei facultăți, a unei universități sau a altei instituții de învățământ superior” și este destinată să răspundă „nevoilor de informare și cercetare ale studenților, cadrelor didactice și personalului acesteia”². Alături de utilizatorii specifici, aici sunt scoase în evidență subordonarea administrativă a bibliotecii unei instituții de învățământ superior, precum și nevoile cărora le răspunde aceasta (nevoi de *informare* și *cercetare*). Definiții similare celor de mai sus sunt întâlnite și în alte lucrări de referințe de specialitate: „Biblioteci anexate instituțiilor universitare [...] servind nevoilor de învățare și cercetare ale studenților și personalului [universității]” (*International Encyclopedia of Library and Information Science*)³; „O bibliotecă servind nevoile de informare ale studenților și personalului unei universități sau ale unei instituții similare” (*Library Speak: a glossary of terms in librarianship and information management*)⁴.

În alte definiții, este accentuată misiunea bibliotecii de învățământ superior de susținere a activităților de cercetare desfășurate în cadrul universităților. Importanța acordată acestei misiuni decurge din specificul sistemului de învățământ și al sistemului de biblioteci din anumite zone ale lumii. Astfel, în biblioteconomia nord-americană, marile biblioteci universitare, deținătoare ale unor colecții importante, sunt numite și *biblioteci de cercetare*. Biblioteca de cercetare este definită drept „o bibliotecă care conține o colecție cuprinzătoare de materiale dintr-un anumit domeniu, dintr-o disciplină sau

1 **REGNEALĂ, Mircea.** *Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării*. Vol. I: A-L. București: FABR, 2001, p. 75

2 **RIETZ, Joan M.** *ODLIS - Online Dictionary for Library and Information Science*. http://lu.com/odlis/odlis_a.cfm#academiclib. Accesat: 23.12.2009.

3 **FEATHER, John; STURGES, Paul** (eds.). *International Encyclopedia of Library and Information Science*. London; New York: Routledge, 2003, p. 3

4 **MORTIMER, Mary** (ed.). *Library Speak: a glossary of terms in librarianship and information management*. [?]: TotalRecall Publications, Inc., 2007, p. 3

dintr-un grup de discipline academice, incluzând surse primare și secundare, selectate pentru a răspunde nevoilor de cercetare ale cercetătorilor serioși⁵.

În România, *Legea bibliotecilor*⁶ oferă, încă din primul său articol, definiții pentru *biblioteca*, *biblioteca națională*, *biblioteca universitară*, *biblioteca specializată*, *biblioteca publică* și *biblioteca școlară*. Astfel, biblioteca universitară este definită drept „biblioteca aflată prioritar în serviciul studenților, al cadrelor didactice și al cercetătorilor din universități și alte instituții de învățământ superior și de cercetare care, în limitele prevăzute de regulamentul de organizare, poate funcționa și ca bibliotecă publică” [subl. noastră]. Cum se poate remarca, este o definiție în care sunt scoși în evidență utilizatorii specifici ai acestui tip de bibliotecă. În plus, legislatorul, urmărind probabil să lărgescă aria utilizatorilor care pot beneficia de serviciile bibliotecii universitare, pornind de la necesitatea extinderii accesului cetățenilor la informație, a introdus precizarea că biblioteca universitară „poate funcționa și ca bibliotecă publică”. Chiar dacă intenția legislatorului este nobilă, în realitate definiția citată nu poate schimba cu nimic specificul și modul de organizare și funcționare ale bibliotecii universitare. O bibliotecă universitară nu va putea niciodată să funcționeze ca bibliotecă publică, statutul și obiectivele ei fiind cu totul altele decât cele ale bibliotecii publice, definită drept „biblioteca de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunități locale sau județene” (lit. e) a aceluiași articol din *Legea bibliotecilor*. Într-adevăr, în anumite condiții, biblioteca universitară primește și alte categorii de utilizatori, asta neînsemnând însă că ea funcționează ca bibliotecă publică. O bibliotecă publică se raportează la nevoile de informare ale întregii comunități locale și are anumite obiective specifice care nu se pot regăsi în oferta de servicii a bibliotecii universitare. Am ținut să facem aceste precizări pentru a arăta că, deși definiția bibliotecii universitare cuprinsă în textul *Legii bibliotecilor* conține un element de „originalitate”, care o diferențiază de celelalte definiții citate mai sus, în realitate acest element nu aduce nimic nou și nu face ca bibliotecile universitare românești să aibă alt statut decât bibliotecile universitare din alte părți ale lumii.

În continuare, la art. 17-19 ale *Legii bibliotecilor*, bibliotecile universitare sunt diferențiate în biblioteci de drept public (care funcționează în subordinea unor autorități sau instituții publice) sau de drept privat (care funcționează în subordinea persoanelor juridice private sau a persoanelor fizice). De asemenea, o diferențiere importantă se face între bibliotecile universitare „clasice”, adică „bibliotecile instituțiilor de învățământ superior de stat sau privat, care sunt subordonate senatelor acestor instituții și finanțate din bugetul acestora”, și bibliotecile centrale universitare, „biblioteci de drept public, de importanță națională, cu personalitate juridică, subordonate Ministerului Educației și Cercetării, finanțate de către acesta”, care au obligația să acorde „asistență metodologică și profesională celorlalte biblioteci universitare din aria geografică de îndrumare metodologică stabilită de Ministerul Educației și Cercetării”⁷ [subl. noastră].

Din definițiile de mai sus se pot desprinde câteva concluzii:

- biblioteca universitară este subordonată administrativ, în cele mai multe cazuri, unei instituții de învățământ superior;
- biblioteca universitară poate fi subordonată și unei alte autorități tutelare, beneficiind de un grad de autonomie mai mare (cum este cazul bibliotecilor centrale universitare din România, care sunt subordonate Ministerului Educației și Cercetării și au personalitate juridică);

5 RIETZ, Joan M., *op. cit.*

6 *** *Legea nr. 334/2002 - Legea bibliotecilor*, art. 1.

7 *** *Legea nr. 334/2002 - Legea bibliotecilor*, art. 18, 19.

- utilizatorii specifici ai bibliotecii universitare sunt studenții și personalul didactic și de cercetare al universităților;
- pe cale de consecință, nevoile cărora trebuie să le răspundă în primul rând biblioteca universitară sunt cele de studiu și de cercetare ale categoriilor de utilizatori menționate.

Evoluția funcției educaționale a bibliotecilor

Bibliotecile au apărut pentru a satisface o nevoie fundamentală a societății: aceea de a păstra și de a transmite generațiilor viitoare cunoștințele dobândite de-a lungul timpului, înregistrate pe un suport durabil. Una dintre funcțiile esențiale îndeplinite de biblioteci în decursul istoriei este funcția *educațională*. Bibliotecile au îndeplinit întotdeauna (și) un rol educativ, întrucât, așa cum subliniază Mircea Regneală, „educația nu este altceva decât un proces social prin care moștenirea științifică, literară, artistică și morală a societății este transmisă de la o generație la alta”⁸. Cum rolul primordial al bibliotecilor a fost, mereu, cel de conservare și transmitere în timp a cunoștințelor, rezultă că funcția educațională este una *implicită* oricărui tip de bibliotecă.

În bibliotecile templelor sumeriene din Mesopotamia au fost găsite primele înregistrări scrise, datând din jurul anului 3000 î.H. Aceste biblioteci funcționau în mare parte ca niște arhive comerciale, în condițiile în care templele aveau, printre altele, rolul de centre economice ale comunităților sumeriene⁹. Așadar, din perspectivă diacronică, prima funcție îndeplinită de o bibliotecă a fost aceea de a păstra o arhivă a înregistrărilor scrise (funcția custodială). Totuși, printre documentele păstrate aici se regăseau, pe lângă cele de natură comercială sau religioasă (colecții de imnuri, rugăciuni și incantații), și texte cuprinzând exerciții gramaticale pentru scribi, texte matematice, tratate de medicină și astrologie, așadar documente care aveau drept scop instruirea celui care le citea.

Bibliotecile egiptene, apărute probabil în jurul anului 2400 î.H., erau la rândul lor asociate cu templele, care îndeplineau simultan funcția de centre religioase și culturale. De asemenea, în Egipt, capetele încoronate sau oamenii înstăriți din Egipt dețineau importante colecții private de documente. Bibliotecile egiptene aveau atât o misiune religioasă, cât și una practică, păstrând colecții de scrieri privind administrația, magia, astronomia, astrologia, medicina, filosofia, religia etc.¹⁰

După cum se poate vedea, primele biblioteci ale omenirii, deși erau folosite ca locuri de învățare și formare, nu își datorau existența unei misiuni educaționale explicite. În acele vremuri nu funcționa nicio instituție destinată explicit studenților și profesorilor, chiar dacă există dovezi ale derulării unui proces de predare și învățare.

Prima încercare de a constitui o bibliotecă cu funcție educațională declarată se datorează regelui asirian Assurbanipal (sec. al VII-lea î.H.). Acesta a extins o bibliotecă începută de străbunicul său la Ninive, transformând-o în cea mai mare bibliotecă a vremii, care punea la dispoziție o bogată colecție de materiale și informații privind Mesopotamia și cultura ei. Assurbanipal a impus ideea că această bibliotecă nu trebuie să aibă doar un

8 REGNEALĂ, Mircea. Funcțiile bibliotecilor din Antichitate până în Renaștere și rolul lor cultural. În: *Studii de biblioteconomie*. Constanța: Ex Ponto, 2001, p. 17

9 RUBIN, Richard E. *Foundations of Library and Information Science*. New York; London: Neal-Schuman Publishers, Inc., 2000, p. 208

10 *Ibidem*, p. 209

scop de arhivare, ci să dețină și surse actuale, care să contribuie la educația viitoarelor generații. Funcția educațională a bibliotecilor se dezvoltă și mai mult o dată cu apariția Bibliotecii din Alexandria, în secolul al IV-lea î.H. Aici, în Egipt, Ptolemeu I împreună cu fiul lui, Ptolemeu Philadelphus (Ptolemeu II), înființează Muzeul și Biblioteca. Misiunea Bibliotecii din Alexandria era de a colecta integralitatea literaturii grecești, iar principalul său scop era unul educațional¹¹.

O dată cu dezvoltarea Imperiului Roman, misiunea bibliotecii pare să se schimbe. Pentru mulți generali și aristocrați romani, după cucerirea Greciei și jefuirea bibliotecilor acesteia, deținerea unei biblioteci a devenit un prilej de mândrie, un simbol al statutului social. Astfel, în primul secol d.H., în Roma existau foarte multe biblioteci private¹². Practica aducerii manuscriselor grecești la Roma a permis însă și constituirea unei biblioteci precum cea a lui Vespasian, în anul 75, în jurul căreia s-a dezvoltat un centru de învățământ superior numit Athenaeum¹³.

Funcția educațională a bibliotecii înfloarește din nou în bibliotecile Bizanțului și ale Islamului. În Constantinopol, capitala Imperiului Roman de Răsărit, condus de împăratul creștin Constantin, este creată Biblioteca Imperială, în anul 353. Însă Constantinopolul nu va găzdui doar Biblioteca Imperială, ci și o mare bibliotecă universitară, Universitatea din Constantinopol fiind înființată în anul 425. În lumea islamică, datorită respectului arătat lecturii și scrisului, bibliotecile devin o prezență comună în casele private, palatele regale și universități¹⁴. Mari universități, dotate cu biblioteci impresionante, funcționau în Bagdad, Cairo și Cordoba. În Bagdad, califul Al-Mam'un a înființat Casa Înțelepciunii, o universitate care avea mai multe facultăți și biblioteci, deschisă elevilor din 12 culturi diferite. Începând cu secolul al X-lea, după modelul Casei Înțelepciunii, alte universități au luat ființă în teritoriile controlate de arabi. În Cordoba funcționa cea mai mare dintre universitățile spaniole, ale cărei departamente, specializate fiecare pe câte un domeniu al cunoașterii, aveau propriile biblioteci¹⁵. În Cairo, Universitatea Al-Azhar a fost înființată în anul 975 și deține și în prezent una dintre cele mai prețioase colecții de manuscrise și cărți rare.

În Europa, după căderea Imperiului Roman de Apus, haosul politic și social și declinul economic se repercutează și asupra bibliotecilor. Instituția occidentală care reușește să asigure în continuare condițiile necesare existenței lor este mănăstirea creștină, care își stabilește bazele între anii 500-550. Bibliotecile mănăstirești aveau trei roluri: să pună la dispoziție un loc pentru reflecția spirituală, să arhiveze textele religioase și să copieze texte religioase sau uneori chiar texte laice¹⁶.

---

11 *Ibidem*, p. 209-211

12 *Ibidem*, p. 212

13 **REGNEALĂ, Mircea**. Funcțiile bibliotecilor din Antichitate până în Renaștere și rolul lor cultural, p. 21

14 **RUBIN, Richard E.**, *op. cit.*, p. 214

15 **REGNEALĂ, Mircea**. Funcțiile bibliotecilor din Antichitate până în Renaștere și rolul lor cultural, p. 25

16 **RUBIN, Richard E.** *op. cit.*, p. 215

Apariția și evoluția bibliotecilor universitare

Misiunea educațională a bibliotecilor occidentale se reafirmă în Evul Mediu târziu, între anii 800-1200. Atenția crescândă arătată educației creează condiții fertile pentru biblioteci. După anul 1100, catedralele din marile orașe joacă și rolul de centre de formare pentru preoți și alți funcționari religioși. Misiunea bibliotecilor de catedrală era să sprijine procesul educațional desfășurat în interiorul lor și să încurajeze studiul. Bibliotecile de catedrală erau mai mari decât cele mănăstirești și mai puțin dominate de lucrările cu caracter religios. În aceeași perioadă, apar centre universitare la Bologna, Paris și Oxford, unde se urmau nu doar studii teologice, ci și studii clasice și de instruire în domenii precum dreptul, medicina și filosofia. La început, universitățile nu aveau biblioteci, studenții cumpărându-și singuri cărțile de care aveau nevoie. Se consideră că prima bibliotecă universitară, în accepțiunea modernă a termenului, este cea a Universității din Paris, înființată la jumătatea secolului al XIII-lea¹⁷.

Subiectul apariției primelor universități necesită o paranteză explicativă. În înțelesul său original, cuvântul latin „universitas” desemnează „asociații de studenți și profesori cu drepturi legale colective garantate prin acte emise de prinți, prelați sau de orașele în care aceștia se aflau”¹⁸; ceea ce este definitiv pentru aceste „asociații” (corporații), în învățământul occidental, este acordarea de titluri universitare. Dacă acceptăm acest sens al termenului, atunci Universitatea din Constantinopol poate fi considerată prima instituție care îndeplinește ambele condiții, în anul 849 d.H., când este reorganizată drept corporație studentescă. Instituții de învățământ superior au funcționat însă mult înainte de această dată: de pildă, Universitatea Takshashila din Pakistan (aprox. secolul al VII-lea î.H.) sau Universitatea Nalanda din India (aprox. secolul al V-lea î.H.). Indiferent de controversele privind apariția primei universități, un lucru este evident: *instituția bibliotecii - cu funcția ei educațională implicită - a apărut înaintea primelor forme de învățământ superior și are o istorie mult mai îndelungată decât instituția universității.*

Revenind la universitatea medievală, ea poate fi caracterizată prin două elemente esențiale: *modalitatea de organizare și curriculumul*. Primele universități erau organizate în principal de către studenți. Ei erau responsabili de finanțarea acestora (la început, salariile profesorilor au provenit din taxele pe care studenții și le-au stabilit și perceput lor înșiși), precum și de organizarea lor, de stabilirea legilor și regulamentelor și de angajarea personalului de predare. După un timp, controlul asupra universităților medievale a trecut în mâinile profesorilor, care au început să se organizeze în facultăți. Astfel, cadrele didactice au preluat responsabilitatea organizării universității, a stabilirii conținutului curriculumului etc.¹⁹

Sfârșitul Evului Mediu marchează începutul transformării universităților, care va conduce în final la apariția universității de cercetare moderne. Începând din secolul al XVI-lea, și bibliotecile universităților evoluează din punct de vedere al colecțiilor deținute și al importanței care li se acordă. Învățământul din timpul Renașterii a avut în vedere, în

17 *Ibidem*, p. 216-217

18 COLISH, Marcia L. *Medieval Foundations of the Western Intellectual Tradition: 400-1400*. New Haven: Yale University Press, 1999, p. 267

19 BUDD, John M. *The Academic Library: Its Context, Its Purpose, and Its Operation*. Englewood, Colorado: Libraries Unlimited, Inc., 1998, p. 24-25

primul rând, discipline precum arta, muzica, literatura și arhitectura, care se considera că ajută la înflorirea personalității umane. Bibliotecile s-au adaptat, din punct de vedere al colecțiilor puse la dispoziția cititorilor, acestei tendințe care viza „o întoarcere la o Romă elenizată”²⁰, dar și laicizarea cunoașterii. În același timp, apariția tiparului a ușurat foarte mult accesul la carte, datorită înmulțirii numărului de exemplare disponibile, dar a avut ca efect și creșterea numărului titlurilor tipărite. Din această cauză, bibliografiile de curs au devenit mai selective, iar importanța bibliotecii ca sursă de lecturi suplimentare și de studiu individual a crescut²¹.

În secolul al XIX-lea se impune treptat un alt model de universitate, modelul humboldtian, care propune o nouă filosofie a învățământului superior. Metodele de predare evoluează: iau avânt seminariile și laboratoarele, începând să se pună accentul pe aspectele practice ale educației. Drept urmare, studiul individual înlocuiește tehnicile de învățare care aveau drept scop memorarea și reproducerea mecanică a cunoștințelor. În acest fel, studenții sunt nevoiți să apeleze la mai multe documente decât înainte, să se deprindă să caute singuri informații, să învețe cum să utilizeze cărțile și, implicit, biblioteca. Procesul de laicizare a învățământului continuă. Rolul religiei în universități scade, iar curriculumul se extinde: el include discipline noi, adaptate cerințelor de specializare ale pieței forței de muncă, sub influența dezvoltării industriale. În schimb, rolul cercetării în viața universității, care până atunci nu fusese unul tradițional, este reconsiderat. Încă din secolul anterior, universitățile își publicau propriile reviste științifice, ceea ce demonstrează atenția crescândă acordată cercetării. Cadrul didactic începe să fie considerat un cercetător independent. Faptul că procesul de cercetare implică accesul la surse de informare de actualitate conduce la creșterea rolului bibliotecii universitare. Astfel, începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, biblioteca este recunoscută drept un element esențial pentru sprijinirea învățământului și cercetării²².

În paralel cu dezvoltarea funcției de cercetare a universităților, crește și atenția acordată personalului care asigură funcționarea bibliotecilor de învățământ superior. Dacă până atunci personalul care deservea biblioteca avea, de regulă, și alte sarcini de îndeplinit în cadrul universității, în ultima parte a secolului al XIX-lea profesia de bibliotecar începe să se dezvolte ca o profesie distinctă; acum apar și primele forme de organizare profesională și de învățământ biblioteconomic²³.

Sub presiunea progresului social, învățământul superior încetează să fie unul elitist și se transformă treptat într-unul de masă, deschis tuturor categoriilor sociale. Ca urmare a acestui proces de democratizare a învățământului, numărul utilizatorilor potențiali ai bibliotecii universitare crește în mod semnificativ.

Începând din secolul al XX-lea, progresul din ce în ce mai accelerat al cunoașterii umane a dus la creșterea exponențială a cantității de informații și documente, implicit la o dezvoltare importantă a colecțiilor deținute de bibliotecile universitare. Tipologia utilizatorilor specifici și a nevoilor lor de informații s-a diversificat continuu. Astăzi, învățământul superior, și o dată cu el biblioteca universitară, nu își mai pot îndeplini

20 REGNEALĂ, Mircea. Funcțiile bibliotecilor din Antichitate până în Renaștere și rolul lor cultural, p. 27-28

21 BUDD, John M., *op. cit.*, p. 26

22 RUBIN, Richard E., *op. cit.*, p. 225-226

23 BATES, Marcia J.; MAACK, Mary Niles (eds.). *Encyclopedia of library and information sciences*. Boca Raton; London; New York: Taylor & Francis, 2010, p. 1

misiunea situându-se în afara unei logici a *selecției* (cunoștințelor/informațiilor) și a *specializării* (disciplinelor de studiu/colecțiilor și serviciilor), care nu le-a fost niciodată străină, dar care acum devine vitală. Dinamica informației se reflectă în creșterea capacității de adaptare a bibliotecii, instituție conservatoare prin tradiție. O dată cu apariția noilor media și cu pierderea statutului privilegiat de intermediar unic al accesului la memoria înregistrată a omenirii, această disponibilitate permanentă față de schimbare este unica șansă a bibliotecilor, în general, și a bibliotecii universitare, în special, de a-și păstra un loc important în Societatea Informației.

Bibliografie

- *** *Lege nr. 334/2002 - Legea bibliotecilor*, republicată. În: *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 132, 11 februarie 2005.
- **BATES, Marcia J.; MAACK, Mary Niles** (eds.). *Encyclopedia of library and information sciences*. Boca Raton; London; New York: Taylor & Francis, 2010.
- **BUDD, John M.** *The Academic Library: Its Context, Its Purpose, and Its Operation*. Englewood, Colorado: Libraries Unlimited, Inc., 1998.
- **COLISH, Marcia L.** *Medieval Foundations of the Western Intellectual Tradition: 400-1400*. New Haven: Yale University Press, 1999.
- **FEATHER, John; STURGES, Paul** (eds.). *International Encyclopedia of Library and Information Science*. London; New York: Routledge, 2003.
- **MORTIMER, Mary** (ed.). *Library Speak: a glossary of terms in librarianship and information management*. [?]: TotalRecall Publications, Inc., 2007.
- **REGNEALĂ, Mircea.** *Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării*. Vol. I: A-L. București: FABR, 2001.
- **REGNEALĂ, Mircea.** Funcțiile bibliotecilor din Antichitate până în Renaștere și rolul lor cultural. În: *Studii de biblioteconomie*. Constanța: Ex Ponto, 2001, p. 11-57.
- **RIETZ, Joan M.** *ODLIS - Online Dictionary for Library and Information Science*. <http://lu.com/odlis/index.cfm>. Ultima actualizare: 19.12.2007.
- **RUBIN, Richard E.** *Foundations of Library and Information Science*. New York; London: Neal-Schuman Publishers, Inc., 2000.

„SUNTEM O ASOCIAȚIE, CUM PROCEDĂM?”

Cafeneaua ANBPR deschide dialogul pe tema dezvoltării bibliotecilor și bibliotecarilor la nivel național și regional

În 2009, Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România a început un proces amplu de planificare strategică pentru dezvoltarea asociației, în cadrul unui program multianual, finanțat prin intermediul Programului Biblionet. Și cum orice planificare strategică trebuie bazată pe nevoile și interesele membrilor organizației, ANBPR a trebuit să găsească o metodă eficientă de a-și consulta membrii. În afara metodelor cantitative tradiționale de evaluare a nevoilor, de tipul chestionarului, metoda calitativă cea mai eficientă pentru cazul de față a fost folosirea Cafenelei publice în cadrul Conferinței Naționale de la Lacu Roșu, din octombrie 2009.

Cafeneaua publică este un proces participativ care dă ocazia participanților să aibă conversații creative în grupuri mici, stând la masă, evident în jurul unei cafele. Adesea se folosesc fețe de masă de hârtie, astfel încât ideile care reies din conversații să poată fi notate direct pe fața de masă. După 20-30 de minute de discuții, participanții se mută de la o masă la alta pentru a discuta o altă temă și conversațiile se reiau. La fiecare masă de discuție există o gazdă care întâmpină grupurile și ajută participanții dintr-un grup nou să construiască pe ideile reieșite din discuțiile grupului anterior.

Participanții pot discuta aceleași chestiuni în grupuri diferite, mergând în profunzime și oferind noi perspective, sau la fiecare masă se poate discuta o altă temă, iar participanții își vor oferi perspectivele și abordările proprii, astfel încât toată lumea are ocazia să-și spună opiniile și să fie auzit și luat în considerație.

Ca proces, cafeneaua publică este o metodă inovativă și totuși simplă de a găzdui conversații despre teme importante pentru un grup sau o organizație. Conversațiile sunt legate unele de altele și se construiesc unele pe altele, pe măsură ce participanții se mută de la o masă la alta, de la o temă de discuție la alta, aducându-și ideile și fiind expusi la ideile și opiniile altora. Ca proces, cafeneaua publică poate face vizibilă inteligența colectivă a unui grup, crescând astfel capacitatea oamenilor de a acționa împreună pentru îndeplinirea unor obiective comune.

ANBPR a preluat metoda cafenelei publice ca metodă de consultare și participare a membrilor la luarea deciziilor și la formularea strategiilor de dezvoltare ale Asociației. Cafeneaua ANBPR organizată cu ocazia Conferinței Naționale a avut succes la nivelul participanților oferind tuturor o sesiune de dialog activ, schimb de informații și găsire de soluții creative de acțiune, iar la nivelul Asociației a produs rezultatele scontate: nevoile membrilor legate de dezvoltarea organizației, dezvoltarea lor profesională, îmbunătățirea comunicării în interiorul Asociației și problemele majore în relația cu autoritățile centrale și locale.

Anul acesta, ANBPR a decis să folosească metoda cafenelei publice pentru a evalua nevoile membrilor la nivel regional. În următorii 2 ani, în fiecare dintre cele 8 regiuni de dezvoltare, ANBPR va organiza cafenelele regionale pentru a identifica nevoile membrilor la nivel regional, dar și pentru a permite cât mai multor bibliotecari din

biblioteci mici și mijlocii să participe la acest tip de consultare și să simtă că fac parte dintr-o adevărată rețea profesională.

Prima ediție a Cafenelei Regionale ANBPR a avut loc la Focșani la începutul lunii iunie și a adunat aproximativ 50 de bibliotecari, membri ai ANBPR, din diverse tipuri de biblioteci publice, provenind din 6 județe: Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Tulcea și Vrancea. Participanții și-au oferit opiniile, ideile și și-au exprimat nevoile în discuții purtate pe patru teme majore:

1. Cum ar trebui să-i ajute Asociația pe membri?
2. Cum sunt dispuși membrii să se implice în activitățile Asociației?
3. Care sunt nevoile de dezvoltare profesională ale membrilor?
4. Îmbunătățirea comunicării cu și între membri.

Ca și în cazul Cafenelei precedente, participanții au discutat din ce în ce mai aprins pe temele de mai sus, foarte importante pentru întreaga Asociație. Dacă în primele runde discuțiile s-au legat mai greu, după ce s-a spart gheața, nimeni nu vroia să se oprească.

Câteva dintre cele mai importante rezultate ale Cafenelei Regionale ANBPR de la Focșani se referă la faptul că:

- membrii își doresc ca Asociația să-i ajute în comunicarea cu autoritățile locale și să le ofere proceduri de lucru standardizate;
- își doresc ca sub egida Asociației să se dezvolte și să se publice diverse materiale de specialitate și să fie diseminate bunele practici din bibliotecile românești;
- Asociația ar trebui să ofere membrilor diverse oportunități de dezvoltare profesională, în mod special cursuri bazate pe evaluarea nevoilor lor, dar și informații despre oportunități de dezvoltare profesională;
- Pentru îmbunătățirea comunicării la nivelul Asociației și, în general, în interiorul profesiei, membrii își doresc dezvoltarea unor secțiuni profesionale și a unor instrumente de comunicare online care să faciliteze schimbul de idei și de experiențe.

Rezultatele reieșite din Cafeneaua regională de la Focșani vor fi coroborate cu rezultatele celorlalte Cafenele regionale și vor ajuta ANBPR să planifice și să pună în practică programe și proiecte care să se adreseze nevoilor membrilor săi și să ajute la modernizarea profesiei de bibliotecar și a sistemului bibliotecilor publice.

Am convingerea că metoda cafenelei publice va avea din nou succes și sper că va fi o metodă preluată și replicată și la nivelul filialelor județene ale Asociației pentru consultarea membrilor și evaluarea nevoilor lor. Ca metodă de dialog și găsire de soluții creative de acțiune, sper ca metoda cafenelei publice să fie preluată de biblioteci, mari și mici, pentru a consulta membrii comunității din care fac parte în legătură cu nevoia lor de servicii de bibliotecă și pentru a găsi cele mai creative moduri de punere în practică a acestor servicii, în așa fel încât bibliotecile să fie din ce în ce mai vizitate și să devină astfel, cu adevărat, ”centrul comunității”.

Cristina Văileanu
Specialist Dezvoltare Organizațională
Programul Biblionet, IREX România

A doua cafenea ANBPR și-a îndreptat atenția spre zona de NE a țării, reunind la Bacău aproape 40 de membri din filialele: Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui.

Deși temele de discuție au fost același, ideile noi nu au lipsit.

Aflați sub presiunea crizei cu care se confruntă toată țara, membrii simt că Asociația trebuie să devină punctul de susținere pentru filiale, atât la nivel de organizare cât și la nivel de reprezentare. Astfel, se simte nevoia ca Asociația să ia poziție și să reacționeze ferm, reprezentându-și membrii în cazurile în care le sunt lezate drepturile. În plus, se dorește îmbunătățirea legii bibliotecilor, prin introducerea unui capitol de sancțiuni în cazul nerespectării acesteia.

În ce privește comunicarea cu publicul larg, Asociația ar trebui să contribuie la consolidarea statutului profesional și recunoașterea profesiei de bibliotecar ca una de importanță socială prioritară la nivelul comunității, cu implicațiile de rigoare în planul susținerii financiare a bibliotecii.

În schimb, membrii sunt dornici să susțină Asociația prin voluntariat, lobby și atragerea de parteneriate benefice atât

pentru bibliotecă în particular, cât și pentru Asociație în general. O altă metodă de a ajuta Asociația să devină mai puternică ar fi să atragă alți membri cotizanți și să încurajeze direcționarea celor 2% către Asociație. În ce privește organizarea internă, membrii consideră că votarea responsabilă a conducerii filialelor poate duce la o îmbunătățire a activităților.

În privința comunicării, părerea generală a fost că o intensificare și o mai bună structurare a acesteia sunt suficiente, deoarece instrumentele deja există: blog, site, întâlniri, conferințe etc.

Impresionantă de observat, prin ochii unei „outsider”, a fost încrederea ce se citea în fiecare privire sau inflexiune a vocii ce exprima o așteptare sau o soluție. Încrederea participanților că sunt ascultați și că, deși situația nu este foarte fericită la momentul actual, Asociația va crește și va deveni acel punct central de care au toți membrii nevoie.

A fost o altă întâlnire fructuoasă, ideile au fost lansate, speranțele exprimate. A fost o întâlnire care m-a dus cu gândul la un vechi proverb: „Ca orezul și apa: uniți pe ogor, nedespărțiți în oală.”

Natalia Marțian
Media Coordinator
Biblionet România

BIBLIOGRAFIILE

- DE LA CERCETAREA TRADIȚIONALĂ LA VALORIFICAREA ÎN MEDIUL ELECTRONIC -

Mihaela Bute, bibliotecar
Biblioteca „V.A. Urechia” Galați

Motto: *Informația există pentru a putea fi folosită. Fiecărui consumator - informația necesară. Fiecare informație - cu consumatorul său. Economisește timpul consumatorului de informație. Universul informației este în continuă dezvoltare.*

(Legile informației)

1. Argument

Tehnicile de cercetare bibliografică reprezintă, în aria serviciilor de referință oferite în cadrul bibliotecilor, un element de bază în satisfacerea cererilor de informare venite din partea utilizatorilor, în special în cazul solicitărilor ce presupun o analiză aprofundată. Bibliotecarii, în calitatea lor de specialiști în lumea complexă a informației, își asumă și rolul de îndrumători, prin recomandarea acelor documente ce vin în întâmpinarea nevoilor de informare a utilizatorilor. O treaptă superioară a acestei activități este reprezentată de adunarea acestor documente în cadrul unor liste bibliografice, întocmite după reguli și norme biblioteconomice, activitate ce ar trebui să fie familiară oricărui bibliotecar. Astfel de servicii există sau ar trebui să existe în cadrul oricărei biblioteci publice și, nu de puține ori, rezultatul muncii bibliografului ia o formă concretă prin constituirea unei liste bibliografice cu rezultatele cercetării efectuate.

Prin tradiție, în cazul Bibliotecii „V.A. Urechia“, întocmirea de bibliografii a fost realizată în cadrul Biroului Informare bibliografică. Odată cu apropierea poziției acestuia de zona de public această activitate a devenit mult mai vizibilă, iar solicitările pentru astfel de servicii au crescut. Lucrări bibliografice mai complexe sunt întocmite în special pentru cazurile ce necesită un volum mai mare de documentare, cum ar fi situația lucrărilor de licență, de doctorat sau a cercetărilor aprofundate într-un anumit domeniu. Pe această linie, activitatea bibliografulor este strâns legată de cea a catalogatorilor, de calitatea descrierii și indexării documentelor depinzând ușurința de depistare a documentelor ce vor alcătui bibliografia specializată.

Demersul acestei lucrări este ca, pornind de la terminologia specifică unei astfel de activități și abordând problemele specifice cercetării bibliografice, să prezentăm elementele de noutate apărute în Biblioteca „V.A. Urechia“ în acest domeniu și modul în care a fost gândită exploatarea acestui serviciu și pentru utilizatorii de la distanță ai bibliotecii.

2. Terminologie¹

Conceptele de bază privind informarea bibliografică și documentară sunt:

2.1. Informarea este orice activitate de luare la cunoștință cu privire la un obiect și care se sprijină pe documente și pe capacitatea bibliotecarului de a o regăsi în acestea;

2.2. Bibliografia este ramură a bibliologiei ce are ca obiect evidența, descrierea, clasificarea și aprecierea documentelor în vederea valorificării conținutului către beneficiari;

2.3. Document este orice bază de cunoaștere fixată material și susceptibilă de a fi utilizată pentru consultare, studiu sau probă.

2.3.1. Document primar este documentul care reprezintă rezultatul unei lucrări originale, publicate sau nu.

2.3.2. Document secundar este documentul rezultat în urma prelucrării și restructurării unuia sau mai multor documente primare (dicționare, enciclopedii, reviste de referate, etc.)

2.3.3. Document terțiar este documentul rezultat în urma prelucrării și restructurării unuia sau mai multor documente primare și secundare, cum sunt sintezele referative destinate informării tematice.

2.4. Documentarea este informarea prin intermediul documentelor și reprezintă activitatea de depistare, colectare, înmagazinare, clasificare, prelucrare și punere la dispoziția beneficiarilor a informațiilor cuprinse în documente.

2.5. Informarea bibliografică este o etapă a activității de documentare și constă în depistarea, cunoașterea și transmiterea bibliografiei referitoare la un subiect.

2.6. Știința informării studiază caracteristicile, structura și transmiterea informațiilor, dezvoltarea metodelor pentru prelucrarea, organizarea și difuzarea lor. Scopul informării constă în optimizarea și modernizarea procesului de transfer a informațiilor de la creatori la beneficiari prin folosirea unei game largi de mijloace, metode și tehnici de lucru.

Bibliografia specializată (tematică) cuprinde referințe bibliografice destinate unui domeniu, subiect sau unei părți a acestuia. Poate cuprinde toate lucrările cu același subiect dintr-o bibliotecă sau numai pe cele esențiale. În câmpul de cercetare al bibliografiei intră cărțile tipărite, periodicele, articolele din periodice, notele muzicale, hărțile geografice.

3. Interviu de referință și cercetarea bibliografică

Cercetarea bibliografică poate fi o listă de referințe de documente primare, dar și activitatea de constituire a unei astfel de liste, adică studierea lucrărilor de referință pe o temă dată, sortarea acelor dintre ele care prezintă relevanță pentru temă, sistematizarea lor și alcătuirea listei ordonate după criteriul de sistematizare ales. Studiul poate avea în vedere documente primare, dar și documente secundare (alte bibliografii, de exemplu), care pot fi reprezentate, la rândul lor, prin referințe ce vor deveni documente terțiare, regăsindu-se în lista finală, rezultată ca produs al cercetării bibliografice, alături și pe același plan cu documentele primare. Ea presupune selecționarea și organizarea materialelor,

1. CIORCAN, Marcel. Informare bibliografică și documentară în bibliotecile publice: (note de curs). București: Centrul de Pregătire și Formare Profesională din Instituțiile de Cultură, 1997, p. 5-8.

valorificarea colecțiilor, selecționarea surselor de referință după actualitatea și valoarea lor. Această activitate se realizează în cadrul Biroului de Informare bibliografică, care întocmește bibliografii tematice, pe subiecte sau pe autori, cu prilejul unor evenimente sau la cerere.

De obicei listele bibliografice întocmite răspund unor solicitări mai complexe, ce presupun o cercetare aprofundată, așa cum este cazul lucrărilor de licență sau de doctorat. În situația unor cereri mai puțin complexe, în scopul diminuării timpului de așteptare a solicitantului, lista bibliografică poate fi constituită imediat, prin realizarea unui export din baza de date a bibliotecii și prelucrarea sumară a datelor într-un editor de text.

Bibliografiile tematice, la cerere, a căror alcătuire presupune o cercetare aprofundată, se întocmesc în urma unui interviu de referință cu solicitanții acestora, în cadrul căruia se stabilesc aspectele principale pe care trebuie să le aibă în vedere bibliotecarul, pe parcursul activității de identificare a surselor.

Între utilizator și bibliotecar se dezvoltă un dialog de tip interviu², din care bibliotecarul trebuie să afle:

- subiectul cercetării și tema generală în care aceasta se încadrează;
- ce utilizator servește (elev student, cercetător, persoană interesată temporar de o temă);
- cărui scop îi servește informarea-documentarea (lucrare școlară, lucrare pentru licență, cercetare, informare generală);
- cât timp poate aloca studiului, ce tipuri de documente va consulta (enciclopedii, monografii, articole din presă sau din carte);
- pe ce suport se dorește a fi transmisă bibliografia (tradițional sau electronic);
- ce documente a identificat deja utilizatorul.

Interviul de referință are rolul de a determina cât mai eficient natura, cantitatea și nivelul surselor de documentare. Pentru atingerea acestui scop bibliotecarul trebuie să afle ce anume știe utilizatorul despre subiectul solicitat, în ce scop va folosi bibliografia solicitată și cât de repede are nevoie de ea.

În funcție de aceste elemente, bibliotecarul acționează în selecția surselor de referință care vor constitui baza de la care se va porni în realizarea cercetării. Pe tot parcursul procesului de căutare se va ține seama de nivelul informațiilor din documentele găsite, astfel încât acestea să răspundă necesităților de informare și condițiilor mai sus menționate. Necesitățile de documentare pentru lucrări de licență, dizertație, masterat, doctorat sunt complexe și presupun o atentă studiere a temei de către bibliotecar și respectiv o căutare mai îndelungată a surselor bibliografice.

Bibliografiile speciale, tematice, la cerere, cuprind referințe bibliografice destinate unui domeniu, subiect sau unei părți a acestuia.

Referința bibliografică reprezintă un ansamblu de elemente prezentate întotdeauna în aceeași ordine, precise și suficiente pentru identificarea unei publicații menționate într-o bibliografie separată sau în aparatul științific al unei lucrări.

Maniera de redactare a referințelor bibliografice este reglementată de următoarele standarde românești în vigoare:

- SR ISO 690. Documente. Referințe bibliografice : Conținut, formă și structură. București : Institutul român de Standardizare (IRS), 1996 ;
- SR ISO 690-2. Informare și documentare. Referințe bibliografice : Partea 2:

2 Ibidem, p. 10

Documente electronice complete sau părți de documente. București : Institutul Român de Standardizare (IRS), 2001.

Scopul acestor standarde este de a stabili elementele ce trebuie menționate într-o referință bibliografică. Astfel, la întocmirea listei bibliografice trebuie să avem în vedere următoarele elemente principale:

- autorul/autorii (nume, prenume în cazul persoanelor sau denumirea instituției);
- titlul resursei (monografie, articol, serial, resursă electronică);
- formatul (online pentru resursele accesibile pe Internet);
- locul publicării;
- editura;
- data publicării;
- titlul unității gazdă (carte sau serial) și numărul serialului (în cazul periodicelor);
- paginația;
- adresa web și data accesării (pentru resursele accesibile pe Internet).

Elementele necesare pentru întocmirea referinței se vor culege de pe pagina de titlu a lucrării și nu de pe copertă (în cazul cărților).

În situația în care lucrarea citată are mai mult de 3 autori, în referință va fi trecut primul, primii doi sau primii trei, în ordinea în care sunt trecuți pe pagina de titlu.

În situația în care pe lucrare nu apare un autor, referința va fi întocmită pornindu-se de la titlul lucrării.

Dacă editura sau locul publicării nu sunt cunoscute utilizăm prescurtarea [s.n.], respectiv [s.l.]. (sine nomine, sine loco - fără nume, fără loc).

Dacă data apariției nu este certă, aceasta va fi trecută în paranteze pătrate (ex.: [1999]).

În cadrul listei bibliografice, referințele pot fi prezentate în ordinea alfabetică a primului element, cronologic (în ordinea apariției) sau numeric (în ordinea citărilor din text) în cazul unei monografii.

Atunci când în cadrul listei apar mai multe referințe cu aceeași intrare, aceasta poate fi înlocuită, începând cu a doua referință, cu o liniuță și un punct (-).

Dacă lista bibliografică are același element de intrare, acesta poate fi omis, cu condiția de a se preciza la începutul listei elementul comun³.

Referitor la modalitatea de remitere a listelor bibliografice, utilizatorii pot opta pentru primirea acestora în format tradițional (pe hârtie), pe suport electronic sau prin intermediul poștei electronice. Majoritatea utilizatorilor optează pentru ultima modalitate, apreciind comoditatea acestora și faptul că nu se mai deplasează la bibliotecă, economisind astfel timp.

4. Cercetarea bibliografică în Biblioteca „V.A. Urechia“

O activitate bine documentată de întocmire a unei bibliografii presupune căutarea în baza de date proprie bibliotecii, în documentele bibliotecii, neintroduse în catalogul electronic (de ex: Colecțiile speciale) precum și cercetarea resurselor din mediul electronic. S-a dovedit utilă cercetarea bibliografiilor din cadrul unor monografii și lucrări de referință, care au condus la depistarea altor documente existente în bibliotecă și care nu s-au regăsit în procesul de căutare și selecție făcută în mod obișnuit, după

vedete de subiect și cuvinte cheie, aceasta reprezentând o așa zisă „bibliografie ascunsă”.

Constituirea unei bibliografii tematice este o activitate consumatoare de timp și din această cauză, cu cât tema cercetării este mai complexă, timpul de rezolvare este mai îndelungat.

În scopul realizării unei evidențe a bibliografiilor solicitate și pentru concretizarea informațiilor obținute din partea utilizatorilor în urma interviului de referințe, a fost conceput un formular. A fost întocmit un model de cerere de bibliografie⁴, în care utilizatorul completează principalele elemente necesare bibliotecarului de referință pentru realizarea cercetării.

Având în vedere elementele necesare pentru realizarea cercetării bibliografice, formularul de cerere pentru întocmirea unei bibliografii cuprinde următoarele:

- datele de identificare ale utilizatorului;
- instituția de învățământ, domeniul de specializare al utilizatorului;
- titlul lucrării;
- scopul cererii: întocmirea unei lucrări (de licență, doctorat, cercetare);
- delimitarea temei (domeniul în care se încadrează tema bibliografiei solicitate);
- subiectele principale ale temei: prezentarea pe scurt a planului lucrării, elemente căutate, termeni specifici;
- specificarea limbii documentelor dorite a fi consultate: limba română sau o limbă de circulație internațională;
- tipurile de resurse solicitate (documente tradiționale, referințe electronice);
- forma în care se solicită bibliografia – în format tipărit, pe suport electronic sau prin intermediul poștei electronice;
- data limită de rezolvare a cererii (o perioadă standard de 7 zile sau, în funcție de numărul de solicitări și de complexitatea cererilor, se stabilește de comun acord între bibliotecar și utilizator).

4.1. Cercetarea bibliografică implică parcurgerea mai multor etape:

- În primul rînd este necesară cunoașterea generală a domeniului și familiarizarea cu tema propusă spre cercetare, investigarea unor lucrări de referință asupra domeniului (dicționare, enciclopedii, lucrări de sinteză etc). Următorul pas este reprezentat de delimitarea temei în cadrul domeniului.
- Pornind de la instrumentele de referință și cu ajutorul acestora, bibliotecarul identifică vedetele de subiect și cuvintele cheie după care se poate realiza căutarea în catalogul electronic al bibliotecii. De asemenea, unele instrumente de referință pot conține sau pot face trimiteri la bibliografii pe tema cercetată sau conexă cu aceasta. În procesul de cercetare trebuie avute în vedere oricare alte elemente ce pot contribui la succesul căutării așa cum ar putea fi notele de subsol, indexul, bibliografiile ascunse și alte instrumente specifice tehnicilor bibliografice.
- În funcție de opțiunile solicitantului inițial al bibliografiei sau de tema mai mult sau mai puțin regăsită în cadrul colecțiilor bibliotecii, bibliografiile pot trimite nu numai la resursele proprii ci și la resurse externe, din cataloagele altor biblioteci sau la resurse electronice autorizate (site-uri cu informație autorizată, e-book-uri, reviste electronice, cursuri în format electronic etc.).

4 Vezi anexa 1, p. 46

- Aceeași căutare realizată în mod tradițional poate fi repetată și în mediu electronic, în cadrul documentelor electronice accesibile pe Internet, bineînțeles respectându-se criteriile de evaluare ale resurselor electronice⁵:
    - ✓ identitatea și competența autorului resursei - cel mai important criteriu în evaluarea informațiilor, ce presupune să stabilim dacă autorul (persoană fizică sau instituție) este demn de încredere. Indicii în stabilirea credibilității sunt: dacă autorul este recunoscut drept un specialist în domeniul respectiv, dacă există referiri pozitive despre acesta, dacă există link-uri către resursa respectivă, dacă sunt disponibile informații cu caracter biografic respectiv date de contact.
    - ✓ actualitatea - informațiile să corespundă momentului actual, în acest sens elemente importante fiind reprezentate de: data actualizării, periodicitatea la care se face actualizarea informațiilor, datarea paginilor, precizarea datei la care a fost strânsă informația.
    - ✓ amploarea - face referire la gradul de acoperire al subiectului tratat și la cât de explicit este tratat și structurat acesta. De asemenea prezența unei liste de legături web bine menținută și actualizată reprezintă un element pozitiv.
    - ✓ obiectivitatea - informațiile să fie prezentate fără a fi distorsionate de păreri personale, de interese comerciale sau de altă natură.
    - ✓ acuratețea și exactitatea - informațiile prezentate să fie conforme adevărului, să prezinte încredere, să fie expuse într-un limbaj clar și inteligibil.
  - Următorul pas în constituirea bibliografiei îl constituie adunarea referințelor găsite într-un singur document, respectând normele de întocmire a referințelor bibliografice;
  - Din lista constituită vor fi selecționate acele referințe care oglindesc cel mai clar tema investigată;
  - Întocmirea listei bibliografice se va realiza avându-se în vedere tipologia documentelor găsite pe tema dată (monografii, părți componente, resurse electronice), prin ordonarea lor conform normelor în vigoare.
- 4.2. Realizarea practică a unei bibliografii presupune următorii pași:
- căutarea și selectarea, în MODUL RAPOARTE TG → Rapoarte Carte/Rapoarte Articole → Bibliografie carte/Bibliografie articole a programului de bibliotecă TINLIB, după vedete de subiect și/sau cuvinte cheie pentru a identifica toate înregistrările documentelor care tratează tema sau subiectul bibliografiei respective.
  - rezultatele căutărilor repetate (realizate cu ajutorul machetei de căutare QBF, care conține toate elementele unei înregistrări bibliografice) sunt salvate prin cumulare într-un singur fișier sau în mai multe, în funcție de tipologia documentelor;
  - prelucrarea fișierului/fișierelor rezultate cu ajutorul unui generator de rapoarte TG_W, care are menirea de a ordona automat datele bibliografice într-o formă

5 ANGHELESCU, Hermina G.B. *Criterii de evaluare a calității resurselor informative cu acces liber prezente pe Internet*. În: Revista Bibliotecii Naționale, an. 10, nr. 1, 2004, p. 42-46

apropiată unei liste bibliografice;

- sortarea titlurilor care au relevanță pentru tema solicitată;
- adăugarea de referințe bibliografice din alte surse decât catalogul electronic: documente ale bibliotecii neintroduse în catalogul electronic (colecții speciale), resurse electronice;
- verificarea existenței și corectitudinii cotelor corespunzătoare documentelor și eventual (la cererea solicitantului) semnalarea disponibilității acestor documente și în cadrul colecțiilor destinate împrumutului la domiciliu;
- corectarea și machetarea listei bibliografice.

După realizarea practică a bibliografiei, aceasta este transferată într-o machetă prestabilită și transmisă beneficiarului în forma solicitată. Pentru a fi valorificată pe deplin, bibliografia, este salvată în format pdf și postată în secțiunea de Bibliografii de pe site-ul bibliotecii, astfel încât și alți utilizatori să o poată accesa. În acest mod secțiunea dedicată de pe site-ul bibliotecii se constituie, în același timp, într-o arhivă a lucrărilor realizate de-a lungul timpului în cadrul Biroului Informare bibliografică.

5. Modalități de organizare și de exploatare a bibliografiilor

În scopul realizării unei arhive a bibliografiilor întocmite cât și pentru ușurarea colectării datelor statistice, fișierele corespunzătoare unui an calendaristic au fost adunate într-un director, detaliile legate de fiecare bibliografie în parte fiind concentrate într-un tabel în care, pe lângă titlu, era trecut numele solicitantului, data realizării, titlul lucrării, domeniul principal, numele bibliotecarului care a întocmit bibliografia.

Ulterior, din dorința de a moderniza serviciile de bibliotecă și din nevoia de a exploata munca desfășurată în cadrul Biroului de Informare bibliografică, a fost gândită noua secțiune de Bibliografii din cadrul site-lui Bibliotecii „V.A. Urechia”⁶

La secțiunea de Bibliografii se poate ajunge fie accesând butonul de pe prima pagină a site-lui bibliotecii, fie din cadrul secțiunii Întreabă bibliotecarul, unde este precizată și modalitatea prin care se poate solicita întocmirea unei astfel de lucrări. În cadrul secțiunii dedicate bibliografiilor sunt expuse pe scurt câteva elemente legate de termenul de bibliografie, de necesitatea unei astfel de lucrări și regulile minimale pentru întocmirea acesteia.

În cadrul secțiunii, bibliografiile s-au organizat pe trei domenii: bibliografii tematice, bibliografii locale și bibliografii profesionale.

Bibliografiile tematice sunt bibliografii realizate pe o anumită temă sau cu un anumit subiect, sunt realizate la cererea utilizatorilor bibliotecii (cercetători, studenți, elevi) și reprezintă un instrument indispensabil pentru realizarea unor lucrări sau proiecte de licență, doctorat, precum și a unor referate și lucrări pentru învățământul preuniversitar.

În cadrul secțiunii „Bibliografii tematice” grupăm bibliografiile întocmite în urma cercetării și consultării resurselor Bibliotecii „V.A. Urechia” (monografii, periodice, resurse electronice). Listele bibliografice au fost introduse în secțiuni tematice, în funcție de tipologia acestora, așa cum este prezentat în imaginea de mai jos. Bibliografiile sunt

6 Biblioteca „V.A. Urechia” Galați. [online]. [citat 03.09.2010]. <http://www.bvau.ro/bibliografii/index.php>

organizate, în cadrul secțiunii, alfabetic.

În secțiunea „Bibliografii locale” dorim să cumulăm bibliografiile dedicate personalităților locale (biobibliografii întocmite cu ocazia diverselor evenimente, aniversări, comemorări sau evenimente culturale realizate de bibliotecă), bibliografii ale localităților din județul Galați, ale instituțiilor gălățene sau alte bibliografii cu specific local, bibliografii deja întocmite în cadrul Biroului Informare Bibliografică, sau bibliografii care se vor realiza în perioada următoare. Prin această secțiune dorim să valorificăm informațiile și documentele de interes local, să promovăm valorile culturale locale (oameni și locuri din orașul și județul Galați) dar și să venim în întâmpinarea elevilor și studenților (a căror teme predilecte de cercetare, mai ales în ultimul timp, sunt legate de istoria județului Galați). Totodată dorim să venim în sprijinul celor pasionați de cunoașterea valorilor culturale locale prin prezentarea informațiilor adunate în tezaurul cultural al bibliotecii.

În secțiunea „Bibliografii profesionale” bibliografiile au fost grupate pe subsecțiuni corespunzătoare compartimentelor și serviciilor unei biblioteci. Ele reprezintă un instrument util în instruirea și perfecționarea profesională a bibliotecarilor și a personalului auxiliar.

Astfel, o activitatea tradițională a compartimentului de Informare bibliografică și anume aceea de întocmire de bibliografii, și-a găsit reflectarea și în mediul electronic, urmând ca rezultatul muncii bibliotecarilor să poată fi exploatat în continuare și de alți utilizatori cu teme de cercetare identice sau apropiate ca subiect. Acest serviciu reprezintă în același timp și o modalitate de promovare a serviciilor cu valoare adăugată ale bibliotecii, promovare ce se adresează nu numai celor care ne trec pragul, fizic și sunt deja utilizatori ai bibliotecii, ci mai ales aceluia care ne vizitează virtual, fiind în căutare de informații și resurse și pentru care informația oferită poate fi motivul care să îi determine să devină utilizatorii noștri.

Bibliografie

1. CIORCAN, Marcel. *Informarea bibliografică și documentară în bibliotecile publice: (Note de curs)*. București: Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, 1997, 57 p.
2. MARCU, Angela. *Noi tendințe în serviciile de referințe din biblioteci: Sinteză documentară*. București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ- România, 2006, 76 p. : tab.
3. REGNEALĂ, Mircea. *Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării. vol. 1-2*. București: FABR, 2001.
4. STOICA, Dan. *Curs de metode bibliografice de cercetare*. Iași: Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, 2002, 114 p.
5. STOICA, Dan. *Curs de metode bibliografice de cercetare*. Iași: Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, 2000, [4], 108 p.
6. ȘINCAI, Ana. *Informație și comunicare: Informarea documentară - o disciplină în expansiune*. Pitești: Paralela 45, 2000, 198 p.
7. TÎRZIMAN, Elena. *Informare și documentare în context tradițional și electronic: Metode specifice de muncă intelectuală*. București: Editura Universității din București, 2007, 171 p.

Anexa 1

Secția Referințe
Biroul Informare bibliografică

MODEL

Cerere de bibliografie

Numele, prenumele: **POPESCU, MIHAI**

Nr. permis: **B/71543**

Instituția de învățământ - domeniul de specializare: **Universitatea Dunărea de Jos – Facultatea de Istorie și Filosofie**

Titlul lucrării: **Rolul interviului în campania electorală**

Scopul lucrării (licență, doctorat, cercetare): **licență**

Delimitarea temei (domeniul în care se încadrează tema): **sociologie**

Subiectele principale ale temei (sau anexați planul lucrării) pe verso:

Documentele pot fi în următoarele limbi străine: **engleză, franceză, ...**

Bibliografia poate include și resurse electronice (e-books, articole în format electronic, etc.)? **da**

Cum doriți să primiți bibliografia? (în format tipărit sau prin intermediul e-mailului): **e-mail**

Adresa de e-mail: **popescu_mihai@yahoo.com**

Data limită de rezolvarea a cererii*: **26.01.2010**

Data cererii

08.01.2010

Semnătura

.....

CLASIFICAREA RESURSELOR

Lingvistica - aspecte metodologice

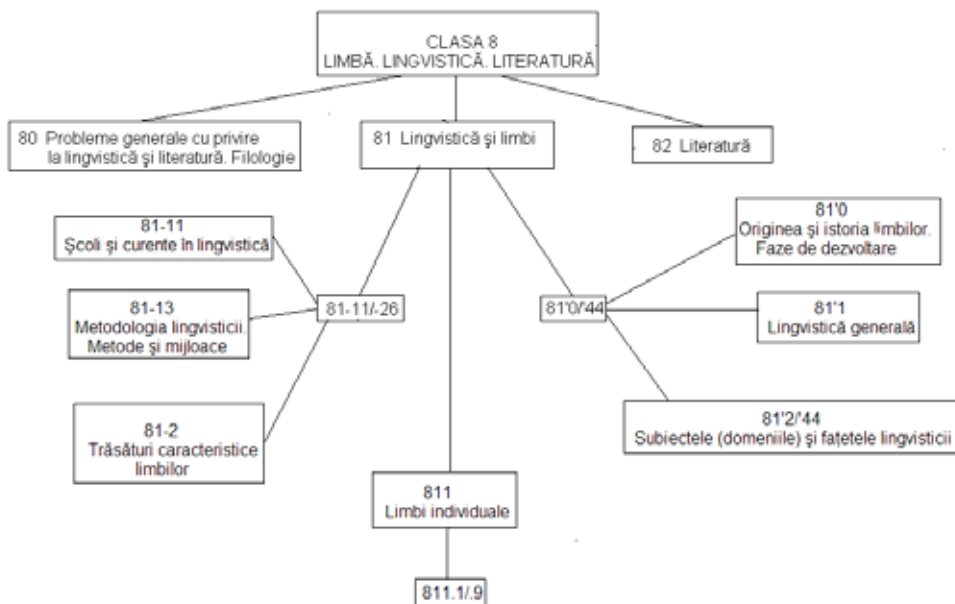
Violeta Moraru, bibliotecar
Biblioteca „V.A. Urechia” Galați

Biblioteca a devenit, în contextul actual, o verigă foarte importantă a societății, având un rol major în satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor. Această importantă instituție de cultură înmagazinează în resursele pe care le deține o multitudine de informații care, pentru a putea fi regăsite, trebuie să fie organizate după un anumit sistem de clasificare. Sistemul CZU este în prezent modul de clasificare cel mai utilizat în bibliotecile din România și nu numai.

În cadrul Clasificării Zecimale Universale, lingvistica este codificată prin intermediul **Clasei 8 Limbă. Lingvistică. Literatură**, cu ajutorul diviziunii **81 Lingvistică și limbi**.

Studiul următor se bazează pe ediția medie internațională în limba română a CZU, publicată de Biblioteca Națională a României, în perioada 1997-1998.

Pentru o mai bună înțelegere a clasificării am considerat necesară reprezentarea structurii arborescente a subdiviziunilor corespunzătoare lingvisticii și limbilor din cadrul **Clasei 8**:

În conformitate cu indicațiile metodologice furnizate de tabelele CZU, la diviziunea **81** se vor clasifica „lucrările despre filologie în sensul de lingvistică (în special istorică)”¹.

Structura acestei diviziuni se desfășoară pe două niveluri: cu indici auxiliari speciali și cu indici pentru limbi individuale.

1) Indicii auxiliari speciali „exprimă caracteristici repetabile local” și „se pot atașa numai indicilor CZU cărora le sunt destinați, ei exprimând același concept numai pentru subdiviziunile aceluși indice principal sub care sunt listați.”²

Subdiviziunile auxiliare speciale corespunzătoare lingvisticii pot fi **cu liniuță** și **cu apostrof**.

1.1) Indicii auxiliari speciali cu liniuță (-) se întind de la **-11** la **-26** și reliefează anumite noțiuni, începând cu școlile lingvistice și terminând cu teoria limbajului:

81-11	<i>Școli și curente în lingvistică</i>
81-13	<i>Metodologia lingvisticii. Metode și mijloace</i>
81-2	<i>Trăsături caracteristice limbilor</i>

Prin subdivizare ierarhică se obțin indici care ilustrează aspecte specifice ale domeniilor analizate.

Acești auxiliari analitici se pot aplica oricărui indice principal al limbilor individuale, pentru a exprima particularități ale acestora.

Ex.: 811.135.1-26	<i>Limba română literară</i>
811.133.1-13	<i>Metodologia lingvisticii franceze</i>

1.2) Indicii auxiliari speciali cu apostrof (') acoperă „perioade de dezvoltare, domenii și fațete ale lingvisticii, traducerea, controlul și standardizarea limbii, sociolingvistica și dialectele”³.

Originea și istoria limbilor sunt codificate prin ierarhizarea indicilor analitici **'0/'08**, care, conform indicației metodologice din tabelele CZU, se utilizează „numai în combinație cu subdiviziunile de la 811”. Această specificație duce la confuzii în utilizarea schemei CZU, sugerându-ne că indicii analitici respectivi ar fi trebuit „consemnați la subdiviziunea 811 *Limbi individuale*”⁴.

Ex.: 811.14'01	<i>Limba greacă veche</i>
811.124'02	<i>Limba latină clasică</i>
811.133.1'06	<i>Limba franceza modernă</i>

Originile și etapele limbii, precum și fazele de dezvoltare sunt consemnate și în cadrul analiticilor *indicilor auxiliari comuni de limbă* (indici de la care se pornește în alcătuirea indicilor principali pentru limbile individuale): **=...'0/'=...'08**

Ex: =14'01	<i>Greacă veche</i>
------------	---------------------

1 CLASIFICAREA Zecimală Universală: Ediție medie internațională în limba română. Par-
tea 1. Vol. 2. București: Biblioteca Națională a României, 1997, p. 502

2 CLASIFICAREA Zecimală Universală: Ediție medie internațională în limba română. Par-
tea 1. Vol. 1. București: Biblioteca Națională a României, 1998, p. XIV

3 McILWAINE, I.C. *Clasificarea Zecimală Universală: Ghid de utilizare*. București: Asocia-
ția Bibliotecarilor din Învățământ România, 2006, p. 179

4 NICULESCU, Zenovia. *Arhitectura sistemului Clasificării Zecimale Universale: Caracte-
ristici funcționale în context contemporan*. Ed. a 2-a. București: Editura Universității din Bucu-
rești, 2005, p. 149

=133.1'06

Franceză modernă

Lingvistica generală este reprezentată de indicele **81'1**.

În cadrul analiticilor cu apostrof se situează apoi gruparea extensivă **81'2/'44** *Subiectele (domeniile) și fațetele lingvisticii*, care este structurată ierarhic, de la general la particular, exprimând aspecte din ce în ce mai profunde ale domeniului analizat. Acești auxiliari se utilizează în combinația: *indice principal + indice auxiliar special*, putând fi aplicați și limbilor particulare, pentru a denota caracteristici ale acestora.

Ex. 1: 811.133.1'272

Sociolingvistica limbii franceze

unde:

81'272

Sociolingvistică aplicată

811.133.1

Limba franceză

Ex. 2: 811.135.1'23

Psihologia limbii române

unde:

81'23

Psiholingvistică. Psihologia limbii

811.135.1

Limba română

Subdiviziunile din interiorul grupării **81'2/'44** corespund unor noțiuni specifice lingvisticii, acoperind o arie largă de cuprindere a acestui domeniu: semiotică, psiholingvistică, cunoașterea practică a limbii, teoria traducerii, standardizarea limbii, sociolingvistică, dialectologie, lingvistică aplicată, fonetică, ortografie, gramatică, semantică, stilistică, lingvistică tipologică. Prin subdivizare ierarhică se obțin indici de lungime din ce în ce mai mare care ilustrează concepte cu un grad ridicat de specificitate.

Un exemplu care ilustrează obținerea prin subdivizare succesivă a unor indici ce codifică aspecte specifice ale unui domeniu este **81'36** *Gramatică*. Structura ierarhică a acestei subdiviziuni dezvoltă indici care reliefează subdomenii specifice gramaticii precum: morfologia – declinarea, conjugarea, categoriile gramaticale (gen, număr, caz, persoană, diateză, timp, mod), părțile de vorbire (substantive, adjective, verbe, pronume, numerale, interjecții, articole, prepoziții, conjuncții); sintaxa – propozițiile, părțile de propoziție, frazele. Astfel, *cazul nominativ în limba română* este reprezentat prin indicele 811.135.1'366.541, obținut prin subdivizarea ierarhică a analiticului '36, în modul următor:

81'36

Gramatică

81'366

Morfologie

81'366.5

Categorii gramaticale

81'366.54

Cazul

81'366.541

Nominativ

Prin aplicarea auxiliarului '366.541 la indicele principal care desemnează limba română, se obține indicele CZU care evidențiază noțiunea analizată.

811.135.1

Limba română

811.135.1'366.541

Cazul nominativ în limba română

Indicii analitici cu apostrof pot fi utilizați împreună cu auxiliarii speciali cu liniuță specificați mai sus. De asemenea, prin folosirea indicilor principali ai limbilor individuale, se pot construi indici compuși pentru a face referire la aspecte particulare ale acestora.

Subiectul documentului este *teoria traducerii din limba engleză*.

811.111'25(075)

Limba engleză. Teoria traducerii. Manual

81'25=03.111

Teoria traducerii. Traduceri din limba engleză

c) Clasificarea lucrărilor care au ca subiect teoria și tehnica traducerii într-o anumită limbă se va realiza atașând la subdiviziunea **81'25** indicele auxiliar de limbă care desemnează „limba țintă”.

Ex.: **Ionescu, Gelu** - *Orizontul traducerii*

Subiectul documentului este *teoria traducerii din literatura universală în literatura română*.

81'25=135.1

Teoria traducerii. În limba română

d) Atunci când se cunoaște și „limba sursă” și „limba țintă”, se vor atribui două clasificări:

- prima, pornind de la indicele principal corespunzător „limbii sursă”, la care se atașează analiticul '25 și auxiliarul comun, care desemnează „limba țintă”;

- a doua, atașând la indicele **81'25** auxiliarii comune de limbă pentru cele două limbi individuale aflate în discuție.

Ex.: *Teoria traducerii din limba engleză în limba română* se va clasifica:

811.111'25=135.1

81'25=03.111=135.1

În acest fel, documentul se va regăsi și la limba engleză, dar și la lingvistică în general.

• Clasificarea resurselor privind *dialectele*

Dialectele sociale sunt codificate prin subdivizarea indicelui **81'276**, care este „folosit pentru forme vernaculare specifice unor anumite clase sau straturi sociale sau grupuri de utilizatori: expresii idiomatice, jargon, argou etc.”⁸

Conform indicației metodologice din tabelele CZU, „particularitățile pot fi denotate prin utilizarea relației sau a indicilor de la -05... Dialectele, jargoanele etc. ale limbilor particulare pot fi clasificate prin adăugarea lui '276 sau a subdiviziunilor acestuia la indicele de limbă de la 811...”⁹.

Pentru a exprima diferite concepte ale acestui domeniu, se pot construi indici CZU în modul următor:

a) Prin utilizarea indicelui auxiliar comun de persoană **-05...**

Ex. 1: 811.161.1'276.3-055.2

Limbajul politicos al femeilor rusoaice de rang boieresc

în care:

811.161.1

Limba rusă

81'276.3

Limbaaj politicos

-055.2

Femei

Ex. 2: 81'276.3-053.5

Vorbirea școlariilor,

în care:

81'276.3

Limbaje sau idiomuri ale unui anumit sex sau unei anumite grupe de vârstă

8 TEZAUR bazat pe CZU. Fasc. 5. Clasa 8: Lingvistică. Literatură. București: Biblioteca Centrală Universitară, 1999, p. 99

9 CLASIFICAREA Zecimală Universală: Ediție medie internațională în limba română. Partea 1. Vol. 2. București: Biblioteca Națională a României, 1997, p. 503

- 053.5
Ex. 3: 811.135.1'276.3-053.6
în care:
811.135.1
81'276.3
-053.6
b) Prin relaționare cu alte domenii
Ex. 1: 811.135.1'276.6:34-051
în care:
811.135.1
81'276.6
34-051
Ex. 2: 811.111'276.5:61-051
în care:
811.111
81'276.5
61-05
-051
Ex. 3: 811.135.1'276.2:791.43(498)
în care:
811.135.1
81'276.2
791.43
(498)
Pentru probleme de dialectologie se va folosi subdiviziunea:
81'28 *Dialectologie. Lingvistică geografică. Lingvistică regională,*
care se poate aplica, de asemenea, limbilor particulare, pentru a ilustra probleme referitoare la o anumită limbă. Formula operațională va fi:
*Indice principal'Indice analitic(Indice auxiliar comun de loc)*¹⁰
Ex.: 811.135.1'282.3(498.3) Graiul moldovean,
în care:
81'282.3 *Dialecte regionale, provinciale*
811.135.1 *Limba română*
(498.3) *Moldova*
- Clasificarea *manualelor de învățare a unei limbi străine* se realizează utilizând indicele principal corespunzător limbii respective, la care se atașează una din subdiviziunile indicelui auxiliar comun de formă (075); pentru a evidenția faptul că documentul se adresează vorbitorilor ne-nativi, pentru care limba respectivă nu este limbă maternă, se poate aplica auxiliarul special '243
Ex.: 811.111'243(075.4) *Manual pentru învățarea limbii engleze*
unde:
811.111 *Limba engleză*

10 NICULESCU, Zenovia. *Arhitectura sistemului Clasificării Zecimale Universale: Caracteristici funcționale în context contemporan*. Ed. a 2-a. București: Editura Universității din București, 2005, p. 151

81'243   *Limbă străină. Limbă dobândită*
 (075.4)   *Manual pentru auto-instruire*

• Clasificarea *dicționarilor*

Lucrările de lexicografie sunt codificate prin indicele:

81'374   *Lexicografie. Dicționare: alcătuirea și conținutul lor*

Problema clasificării dicționarilor este destul de dificilă. Subdiviziunea rezervată lexicografiei „din Clasa 8 a CZU are un înalt grad de specificitate, dar ea se referă la știința alcătuirii dicționarilor”¹¹. În conformitate cu indicația metodologică din cadrul subdiviziunii, dicționarele propriu-zise trebuie clasificate prin utilizarea indicelui auxiliar comun de formă (038)¹², recomandare față de care îmi exprim rezerva, deoarece ar fi unica modalitate de a crea un indice începând cu unul auxiliar comun de formă.

Ex.:

(038)=133.1   *Dicționar francez*   (nu s-a utilizat în BVAU)

(038)53=111   *Dicționar de fizică englez* (nu s-a utilizat în BVAU)

51(038)=131.1   *Dicționar de matematică italian*

Deși metodologia CZU prevede posibilitatea creării unui indice compus începând cu unul auxiliar comun, trebuie să ținem cont de principiul conform căruia în clasificare se preferă indicii principali celor auxiliari¹³, atunci când există mai multe modalități de a clasifica un subiect.

Biblioteca Județeană „V.A. Urechia”¹⁴, fiind o bibliotecă enciclopedică, deține în colecțiile ei puține resurse care au ca subiect știința alcătuirii dicționarilor. Dacă s-ar respecta recomandarea din tabelele CZU, subdiviziunea corespunzătoare lexicografiei ar avea o utilizare redusă. Din acest motiv, în practica BVAU dicționarele, indiferent de tipul lor, sunt clasificate la domeniul la care se referă conținutul lor, atașându-se indicele auxiliar comun de formă (038), dar și la lexicografie. Se ține cont, în acest fel, de aranjarea documentelor la rafturile cu acces liber (dicționarele cu profil lingvistic sunt așezate la lingvistică, iar cele de altă specialitate – la domeniul respectiv), dar se urmărește și îndeplinirea primului și celui mai important dintre Principiile Internaționale de Catalogare din 2009, „satisfacerea cerințelor utilizatorului catalogului”, asigurând regăsirea ușoară a documentelor în catalogul Bibliotecii prin intermediul indicilor CZU, atât la domeniu, cât și la lingvistică.

Subdivizarea ierarhică a subclasei corespunzătoare Lexicografiei în CZU se realizează după mai multe criterii:

1)   81'374.2   *Dicționare după vocabularul pe care îl conțin*

În această categorie întâlnim două tipuri de dicționare:

a) Dicționare cu profil lingvistic, care se pot clasifica în trei moduri:

- prin adăugarea la **81'374.2** a indicilor auxiliari speciali **'2/'44** și a indicelui auxiliar comun de limbă

- aplicând indicii auxiliari speciali **'374.2** și **'2/'44** direct la indicele principal care

11   *TEZAUR bazat pe CZU*. Fasc. 5. Clasa 8: Lingvistică. Literatură. București: Biblioteca Centrală Universitară, 1999, p. IV

12   *CLASIFICAREA Zecimală Universală: Ediție medie internațională în limba română. Partea 1. Vol. 2*. București: Biblioteca Națională a României, 1997, p. 507

13   ANDRIAN, Alexandru C. *Îndrumător pentru utilizarea Clasificării Zecimale Universale*. București: Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, 1999, p. 21

14   De acum va fi întâlnită cu acronimul BVAU

desemnează limba individuală

- utilizând indicele auxiliar comun de formă **(038)** Dicționare

Ex.: *Dicționar de sinonime în limba română:*

81'374.2'373.421=135.1

811.135.1'374.2'373.421

811.135.1'373.421(038) sau 81'373.421(038)=135.1

unde:

81'374.2   *Dicționare după vocabularul pe care-l conțin*

81'373.421   *Sinonime*

811.135.1   *Limba română*

=135.1   *Română*

(038)   *Dicționare*

b) Dicționare de specialitate, altele decât cele lingvistice, se vor clasifica utilizând relația cu indicele care desemnează domeniul sau atașând indicele auxiliar comun de formă **(038)** la indicele care exprimă domeniul; limba în care este conceput dicționarul se va exprima cu ajutorul indicelui auxiliar comun de limbă.

Ex.: *Dicționar de chimie în limba franceză:*

81'374.2:54=133.1

54(038)=133.1

unde:

81'374.2   *Dicționare după vocabularul pe care-l conțin*

54   *Chimie*

(038)   *Dicționare*

=133.1   *Franceză*

81'374.3   *Dicționare explicative, de interpretare și ilustrate*

Există trei modalități de clasificare a acestora:

- adăugând la **81'374.3** indicele auxiliar comun de limbă;

- aplicând indicele auxiliar special **'374.3** direct la indicele principal care desemnează limba individuală a dicționarului;

- utilizând indicele auxiliar comun de formă **(038)** Dicționare, aplicat la indicele principal corespunzător limbii individuale a dicționarului.

Ex.: *Dicționar explicativ al limbii române*

81'374.3=135.1

811.135.1'374.3

811.135.1(038)

unde:

81'374.3   *Dicționare explicative, de interpretare și ilustrate*

811.135.1   *Limba română*

=135.1   *Română*

(038)   *Dicționare*

2) 81'374.4   *Dicționare etimologice*

Se vor atribui trei indici CZU, construiți în modul următor:

- la indicele care codifică dicționarele etimologice se atașează indicele auxiliar comun de limbă corespunzător limbii individuale

- se aplică indicele auxiliar special **'374.4** direct la indicele principal care desemnează limba individuală

- la indicele principal care desemnează limba individuală se aplică indicele auxiliar special '373.6 corespunzător etimologiei și indicele auxiliar comun de formă (038) Dicționare.

Ex.: *Dicționar etimologic al limbii engleze*

81'374.4=111

811.111'374.4

811.111'373.6(038)

unde:

81'374.4 *Dicționare etimologice*

811.111 *Limba engleză*

=111 *Engleză (indice auxiliar comun de limbă)*

81'373.6 *Etimologie*

(038) *Dicționare (indice auxiliar comun de formă)*

4) 81'374.5 *Dicționare fonetice*

Clasificarea acestora este asemănătoare cu a celor etimologice.

Ex.: *Dicționar fonetic al limbii române*

81'374.5=135.1

811.135.1'374.5

811.135.1'342(038)

unde:

81'374.5 *Dicționare fonetice*

811.135.1 *Limba română*

=135.1 *Română*

81'342 *Fonetică*

(038) *Dicționare*

5) 81'374.7 *Dicționare după modul lor de aranjare*

Se clasifică în două moduri:

- aplicând indicele auxiliar comun de limbă la 81'374.7, pentru a evidenția limba dicționarului

- aplicând analiticul '374.7 la indicele principal care desemnează limba individuală

Ex.: *Dicționar alfabetic al limbii franceze:*

81'374.7=133.1

811.133.1'374.7

unde:

81'374.7 *Dicționare după modul lor de aranjare*

81'374.721 *Aranjare (ordonare) alfabetică*

811.133.1 *Limba franceză*

=133.1 *Franceză*

6) 81'374.8 *Dicționare după numărul de limbi*

Clasificarea acestora se realizează prin atașarea la indicele 81'374.8 a indicilor auxiliari comuni de limbă corespunzători limbilor individuale tratate.

Ex.: *Dicționar român englez*

81'374.822=135.1=111

Dicționar român-englez-francez-spaniol

81'374.823=135.1=111=133.1=134.2

Pentru dicționarele care conțin mai mult de trei limbi se folosește indicele auxiliar comun de limbă:

=00 În mai multe limbi. Multiligv. Poliglot¹⁵

Ex.: *Dicționar multiligv român-englez-francez-german-spaniol*

81'374.823=00

Dicționarele pe subiecte, bilingve sau multilingve se clasifică astfel:

- relaționând indicele **81'374.2** *Dicționare după vocabularul pe care îl conțin* cu indicele corespunzător domeniului, la care se aplică indicii auxiliari comuni de limbă;

- adăugând indicele auxiliar comun de formă (**038**) și indicii auxiliari comuni de limbă la indicele principal care indică subiectul.

Ex: *Dicționar de construcții rus-român*

81'374.2:624=161.1=135.1

624(038)=161.1=135.1

Dicționar poliglot de psihologie

81'374.2:159.9=00

159.9(038)=00

• Clasificarea *ghidurilor de conversație* se realizează atașând indicii auxiliari comuni de limbă la subdiviziunile indicelui **81'374.8** *Dicționare după numărul de limbi*.

Ex.: *Ghid de conversație englez-român*

81'374.822=111=135.1

unde:

81'374.822

=111

=135.1

Dicționare bilingve

Engleză

Română

Concluzionând, se poate afirma că operațiunea de clasificare este un proces minuțios, care implică multă responsabilitate din partea bibliotecarului indexator și presupune specializarea acestuia atât în domeniul biblioteconomiei, cât și în cel ce urmează a fi clasificat. Numai îmbinând cele două profesii în mod armonios se poate realiza o clasificare obiectivă care să reflecte cât mai corect teoria fațățării.

Bibliografie

1. AGHEORGHIESEI, Marcela. *Indexarea lingvisticii (81) conform noii structuri C.Z.U.* în Biblioteca de Litere. [02.05.2008]. Disponibil pe internet: <http://www.bcu-iasi.ro/biblos/biblos6/marcela.html>
2. ANDRIAN, Alexandru C. *Îndrumător pentru utilizarea Clasificării Zecimale Universale*. București: Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, 1999, p. 21
3. CLASIFICAREA Zecimală Universală: Ediție medie internațională în limba română. Partea 1. Vol. 1-2. București: Biblioteca Națională a României, 1997-1998.
4. GHID de catalogare și clasificare a colecțiilor bibliotecilor universitare din România. București, 1976.

15 CLASIFICAREA Zecimală Universală: Ediție medie internațională în limba română. Partea 1. Vol. 1. București: Biblioteca Națională a României, 1998, p. 2.

5. McILWAINE, I.C. *Clasificarea Zecimală Universală: Ghid de utilizare*. București: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ România, 2006.
6. NICULESCU, Zenovia. *Arhitectura sistemului Clasificării Zecimale Universale: Caracteristici funcționale în context contemporan*. Ed. a 2-a. București: Editura Universității din București, 2005.
7. *PRINCIPIILE Internaționale de Catalogare (IFLA 2009)*. [on-line]. România, București: Biblioteca Națională a României. [20.12.2009]. <http://www.bibnat.ro/dyd-doc/Declaratia-de-principii.pdf>
8. *TEZAUR bazat pe CZU*. Fasc. 5. Clasa 8: Lingvistică. Literatură. București: Biblioteca Centrală Universitară, 1999.

FIȘIERUL DE AUTORITATE NUME DE PERSOANĂ

- *Pseudonime colective* -

Dorina Bălan, bibliotecar
Biblioteca „V.A. Urechia” Galați

Abstract

Studiul științific al noțiunilor despre completarea fișierelor și notițelor de autoritate pentru **pseudonimele colective**, realizat în prezentul material, pornește de la considerentele pragmatice ale unei asemenea cercetări, definește terminologia biblioteconomică a controlului de autoritate pentru acest tip de fișiere, realizează clasificarea pseudonimelor colective și detaliază istoricul lor. Articolul își propune să rezolve dificultățile apărute la stabilirea formei autorizate și a variantelor de nume, la realizarea legăturilor dintre creațiile scrise în nume propriu și cele sub pseudonim colectiv și la completarea notelor de utilizare, pe baza regulilor, normelor, principiilor de catalogare și control de autoritate existente pe plan internațional.

Argument

Identitatea autorilor este adesea dificil sau chiar imposibil de determinat cu certitudine, din punct de vedere biblioteconomic. În afara autorilor omonimi și anonimi găsim, în extrem de multe cazuri, unul sau mai multe pseudonime ale aceluiași proprietar intelectual al conținutului unei lucrări. Uneori, același pseudonim este utilizat de mai mult de un creator, ceea ce îngreunează eliminarea omonimiei și, mai mult, activitatea de completare a notiței de autoritate din cauza faptului că opera trebuie colocată corect și înlăturată atât omonimia, cât și ambiguitatea. În unele cazuri, folosirea pseudonimului este evidentă datorită formulării mai speciale, cum ar fi *Lady Impéria*, dar de cele mai multe ori nu știm dacă, sub semnătura ce indică dreptul de creator, este un nume real sau un pseudonim neobișnuit, atât timp, cât pe pagina de titlu figurează mențiunea de responsabilitate sub forma **prenume nume** cum este cazul *Ellery Queen*.

Uneori, un editor inventează un nume de creator și angajează scriitori pentru a produce cărți sub acest nume fictiv, astfel încât utilizatorii să asocieze un anumit nume cu o anumită serie. Un astfel de exemplu este cel dat de *The Stratemeyer Syndicate* care a produs multe serii de lungă durată sub o denumire corespunzătoare unui singur proprietar intelectual. Grupul obișnuia să publice cărți în serie, în perioada anilor '30-'40, folosind numele unui creator fictiv, ce nu avea nicio legătură cu persoanele reale care scriau cărțile. Unele dintre aceste serii au fost *Misterele Nancy Drew*, *The Hardy Boys*, *Tom Swift* și *The Bobbsey Twins*. Numele *Carolyn Keene* a apărut pe unele documente, semnat *Nancy Drew*, dar o multitudine de creatori au scris sub titulatura acestei colecții, fără a-și declina adevărata identitate.

Necesitatea tratării **pseudonimelor colective**, încadrate biblioteconomic la **nume de persoane**, pornește de la constatarea că literatura românească de specialitate nu abordează această temă deosebit de dificilă. Poate acest lucru se datorează și faptului că, la noi, controlul de autoritate este o ramură a bibliologiei nou introdusă, iar controlul

bibliografic al Bibliotecii Naționale nu reușește să țină pasul cu noile tendințe în știința informării.

Mai mult, în singurul dicționar de specialitate românesc¹, este explicat doar termenul de pseudonim. **Pseudominul colectiv** nu se regăsește ca terminologie, deși există o situație clasică în cazuistica biblioteconomică românească (*Morogan-Salomie*) care a ridicat probleme, atât catalogatorilor, de-a lungul timpului, cât și, mai nou, controlului de autoritate. Chiar și literatura internațională de specialitate² introduce pseudonimele colective la categorii speciale de pseudomine, fără a le acorda o dezbatere foarte amplă, deși - din punct de vedere al creării formei autorizate - implică o discuție separată.

Un astfel de studiu se impunea pentru a rezolva dificultățile ce apar în stabilirea formei autorizate și a variantelor de nume, în realizarea legăturilor dintre creațiile scrise în nume propriu și cele sub pseudonim colectiv, precum și modalitatea de completare a notiței de autoritate.

Istoric

În decursul timpului, **pseudominele** au fost întrebuințate sub diverse pretexte, mai mult sau mai puțin susținute:

1. uneori acestea au constituit **cazuri voluntare** de schimbare a numelui pentru:
  - *evitarea omonimiei* cu alți creatori;
  - *inadvertența* numelui cu posturile deținute de creatori;
  - *impactul* pronunțării numelui.
2. **tăinuirea identității**, urmărind anumite scopuri:
  - *discreția asupra creatorului* care își alege personaje reale. Un asemenea exemplu îl constituie *familia Brontë* care s-a folosit de pseudomin pentru a nu se descoperi cine scrie despre cartierele unde locuia aceasta, deoarece vecinii constituiau sursa de inspirație pentru caracterele multor personaje din operele ei;
  - *prevenirea reacției negative* a societății față de creatoarele femei, mai ales în perioada secolelor XVIII-XIX, când ocupația de scriitor era considerată exclusiv masculină. Exemplu: *George Sand*, despre care s-a crezut mult timp că este un bărbat, sub numele căruia se ascundea - de fapt - scriitoarea *Amandine-Aurore-Lucile Dupin Dudevant*;
  - *exprimarea fără cenzură a opiniilor* sub un nume fals (**pseudonime paravan**), pentru a nu suporta consecințe nedorite, mai ales în cazul lucrărilor cu teme de spionaj, crimă sau erotism. Este cazul creatorului *Alberto Moravia* al cărui nume real era *Alberto Pincherle*;
  - *mascarea amplitudinii operei* unor creatori prolifici care preferă să adopte un pseudonim pentru a nu crea dubii cu privire la calitatea intelectuală a creației. De exemplu, *Stephen King* a mai scris și sub numele de *Richard Bachman*;
  - *testarea publicului* iubitor al unui anumit gen literar pentru a vedea dacă același creator, sub nume diferite, este la fel de bine vândut, fără să conteze reputația lui. Este cazul renumitului *Romain Gary* care, fiind un foarte apreciat scriitor, a început publicarea de cărți sub pseudonimul *Émile Ajar*;

1 REGNEALĂ, M. Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării. Ed. a II-a rev. și adăug. Vol. II. București: FABR, 2001, p. 145.

2 REITZ, Joan M. ODLIS - Online Dictionary for Library and Information Science. Disponibil la: <http://lu.com/odlis/about.cfm>. Data: [2010/07/29].

3. **tradițiile sau cultura** au dus, de-a lungul timpului, la apariția unei serii de pseudonime:

- în unele culturi, oamenii au succesiv mai multe porecle, care marchează o anumită etapă de dezvoltare sau părți importante ale vieții: înscrierea la școală, pubertatea, majoratul etc.;
- pentru *monarhi* este permis să-și aleagă un nume regal sub care aceștia vor fi cunoscuți;
- în *religie*, odată cu trecerea la o anumită clasă sau treaptă, este impusă schimbarea numelui;
- *vrăjitoarele* își schimbă numele, forțate de comunitatea din care fac parte, noul nume reflectând personalitatea, interesele sau abilitățile pe care le dețin.

Terminologie și clasificare

Pseudonimele colective nu pot fi tratate decât plecând de la definiția și clasificarea cuvântului „pseudonim” ce intră în componența expresiei biblioteconomice de acest tip.

*Pseudonimul este un nume creat sau adoptat sub care cineva își ascunde adevărata identitate, folosit mai ales de autorii operelor literare, artistice etc.*³

Etimologic⁴, cuvântul provine din limba franceză și este format prin compunere din prefixul „pseudo” care înseamnă „fals” și „nyma” care este echivalentul cuvântului „nume”, deci, **nume fals**⁵.

În conformitate cu dicționarul ODLIS - Online Dictionary for Library and Information Science (Dicționarul online de biblioteconomie și știința informării), pseudonimele *ar putea* fi împărțite în:

1. **Pseudonime personale sau clasice** - când pseudonimul *este un nume fictiv, special asumat de un creator pentru a-și ascunde numele real sau identitatea*⁶. Exemplul elocvent în literatura americană este *Mark Twain* al cărui nume real era *Samuel Langhorne Clemens*.

Pseudonimele clasice pot fi, la rândul lor, subîmpărțite în:

- **pseudonime masculine** - sunt nume fictive, utilizate de scriitoarele de sex feminin care scriu sub pseudonim masculin, o practică comună pentru literatura din secolele 18 și 19, atunci când activitatea de scriitor a fost considerată o ocupație nepotrivită pentru o femeie care dorea să-și păstreze reputația... sau o modalitate de creștere a numărului de cititori⁷;

Exemplu: George Eliot al cărei nume real a fost *Mary Ann Evans Cross*

- **pseudonime nume de scriitor (altonime)** - adevăratul creator intelectual, semnează

3 DEX. Ed. a II-a. București: Univers enciclopedic, 1998, p. 866

4 O anumită parte a etimologilor susțin că originea cuvântului provine din grecescul ψευδώνυμον (pseudōnymon), care are aceeași semnificație ca și în limba franceză „nume fals”, dar provine din compunerea cuvintelor ψεύδος (pseúdos), „minciună, falsitate” și ὄνομα (ónoma), „nume” (LIDDELL, Henry George, Scott, Robert. A Greek-English Lexicon. Disponibil la: <http://www.perseus.tufts.edu>. Data: [2010/07/27]

5 WAPEDIA. Disponibil la: <http://wapedia.mobi/en>. Data: [2010/07/27]

6 REITZ, Joan M. ODLIS - Online Dictionary for Library and Information Science. Disponibil la: <http://lu.com/odlis/about.cfm>. Data: [2010/07/29]

7 Idem. Op. cit. Disponibil la: <http://lu.com/odlis/about.cfm>. Data: [2010/07/29]

cu pseudonimul, numele, sau o parte a numelui ori prenumelui unei persoane reale⁸, care este, de cele mai multe ori, un creator consacrat;

Exemplu: Pablo Neruda (pseudonimul lui Neftalí Ricardo Reyes Basoalto), care s-a inspirat în crearea numelui după consacratul creator Jan Neruda.

- **pseudonime fictive** - care nu au nicio legătură cu numele personal sau al altui individ;

Exemplu: Avi pentru Edward Irving Wortis

- **pseudonime reale** care conțin o parte a numelui real al creatorului, legat sau nu de o profesie, ocupație etc.;

Exemplu: Dr. Seuss pentru Theodor Seuss Geisel

- **pseudonime cuvânt sau frază** care nu sunt nume sau prenume personale;

Exemplu: Spy pentru Sir Leslie Ward

- **pseudonime literare** folosite la trecerea de la un gen de scriere la altul;

Exemplu: Ion Barbu (pseudonim) – literatură și Dan Barbilian (numele real) – matematică

2. **Pseudonime colective** (cunoscute în literatura străină de specialitate și sub denumirea de **pseudonime comune** sau **nume colective**) sunt cele folosite de doi sau mai mulți colaboratori într-o lucrare⁹. Ca echipă, pot include orice combinație de creatori: soț și soție, veri sau prieteni, mamă și fiu etc. *Exemple:*

- *Judith Gould*¹⁰ - cel mai vândut scriitor de romane de dragoste - nu este o femeie, ci pseudonimul colectiv a doi bărbați, prieteni: *Nicholas Peter Bienes* și *Rhea Gallaher*, lucru neștiut nici de mari biblioteci naționale cu vechi state de funcții în controlul de autoritate¹¹;
- *Nicci French*¹² - este de fapt pseudonimul colectiv a scriitoarei *Nicci Gerrard* și al lui *Sean French*, care au folosit în scrierile lor un amestec dintre prenume și respectiv nume. Acest cuplu este căsătorit, trăiește în Anglia și scrie thrillere psihologice. Cei doi soți s-au întâlnit atunci când lucrau ca jurnaliști, iar din 2003 publică aproape în fiecare an câte o carte;
- *Ellery Queen*¹³ - nu a fost o persoană reală. Acesta este pseudonimul colectiv a doi veri din New York, *Nathan Daniel* și *Lepofsky Manfred*, care au scris în colaborare romane polițiste și au contribuit la realizarea popularului personaj principal al creațiilor lor - Ellery Queen. Nathan a scris, de asemenea, sub numele de *Frederic Dannay* și Lepofsky sub numele de *Manfred Bennington Lee*;
- *Charles Todd*¹⁴ - este creatorul seriei despre misterul britanic al primului și celui de-al doilea război mondial. Sub acest nume fictiv se ascunde o echipă mamă-fiu: *Charles* și *Caroline Todd*, de această dată păstrându-se, pentru asumarea dreptului

8 Idem. Op. cit. Disponibil la: <http://lu.com/odlis/about.cfm>. Data: [2010/07/29]

9 ANSWERS.com. Disponibil la: <http://www.answers.com/topic/pseudonymity>. Data: [2010/08/13]

10 WIKIPEDIA. Disponibil la: <http://www.judithgould.com/story.php>. Data: [2010/07/27]

11 BIBLIOTECA Națională a Franței. Disponibil la: <http://catalogue.bnf.fr/servlet/autorite?ID=12056938&tidNoeud=1.1&host=catalogue>. Data: [2010/07/27]

12 WIKIPEDIA. Disponibil la: http://en.wikipedia.org/wiki/Nicci_French. Data: [2010/07/27]

13 Ibidem. Disponibil la: http://en.wikipedia.org/wiki/Ellery_Queen. Data: [2010/07/27]

14 CHARLES, Todd. Disponibil la: <http://charlestodd.com/author>. Data: [2010/07/27]

de creație, numele fiului.

Personal, pornind de la rațiuni biblioteconomice, precum și de la modul diferit de tratare a fișierului de autoritate, aș împărți pseudonimele colective în:

I. Pseudonime partajate:

- **pseudonime veritabile (complet fictive)** când proprietarul intelectual semnează sub forma clasică de *prenume nume*, fără a folosi niciunul din numele creatorilor, iar opera comună este scrisă sub această semnătură;

Exemplu: Ellery Queen - pseudonimul utilizat de către doi veri americani din Brooklyn, New York - *Daniel Nathan*, numele real *Frederic Dannay* și *Manford (Emanuel) Lepofsky*, numele real fiind *Manfred Bennington Lee* - pentru a scrie literatură polițistă.

- **pseudonime aparente** - când creatorii nu doresc să-și ascundă adevărata identitate, ci vor doar să scoată în evidență o anumită legătură de rudenie sau o afinitate;

Exemplu: Frații Wachowski, care semnu pe pagina de titlu, atât cu pseudonimul colectiv cât și cu numele reale al creatorilor: *Andy Wachowski* și *Larry Wachowski*.

- **pseudonime neveritabile** când numele, sub care își semnează opera comună, este format în unul din următoarele moduri:

- *reunirea unor părți ale numelor* creatorilor;

*Exemplu: Boileau-Narcejac*¹⁵ este pseudonimul colectiv format din numele real, respectiv pseudonimul, sub care scriitorii francezi de romane polițiste, *Pierre Boileau* și *Thomas Narcejac*, au colaborat începând cu anul 1958.

- *regruparea unor părți ale pseudonimelor/prenumelor individuale;*

*Exemplu: Marie et Joseph*¹⁶ pseudonimul colectiv sub care *Corinne Bouchard*, care scrie și sub numele de *Corinne Arbore* (pseudonimul *Marie*), și *Pierre Mezinski* (pseudonim *Joseph*), au început să scrie literatură polițistă pentru adulți și copii, deși au scris și individual, sub propriile pseudonime.

II. Pseudonime nepartajate:

- **pseudonime impuse** - sunt numele de scenă, numele profesionale sau de ecran ale unor formații, artiști sau oameni de televiziune care - prin natura profesiei - trebuie să-și aleagă un nume ușor de reținut sau cu o anumită rezonanță;

*Exemplu: Holograf*¹⁷ este una din cele mai bune trupe rock din România, întemeiată în 1978. De la înființare, componența sa a variat, iar astăzi este alcătuită din: *Edi Petroșel* - tobe, *Tino Furtună* - claviaturi, *Dan Bittman* - voce, *Iulian Vrabet* - bas și *Romeo Dediu* - chitară.

- **pseudonime corporative** - când un pseudonim colectiv poate reprezenta o editură întreagă sau orice colaborare la o serie de lungă durată, în special în literatura pentru copii;

15 WIKIPEDIA. Disponibil la: <http://en.wikipedia.org/wiki/Boileau-Narcejac>. Data: [2010/08/13]

16 WIKIPEDIA. Disponibil la: http://fr.wikipedia.org/wiki/Marie_et_Joseph. Data: [2010/08/15]

17 WIKIPEDIA. Disponibil la: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Holograf>. Data: [2010/08/15]

*Exemplu: Watty Piper*¹⁸ - pseudonimul folosit de editorul din New York, *Platt&Munk*, sub care au publicat mai mulți creatori, fără a-și dezvălui identitatea.

Standarde și norme:

1. Declarația de Principii Internaționale de Catalogare, martie 2009 – este un instrument extrem de util pentru stabilirea principiilor generale și criteriilor de urmat în luarea deciziei de stabilire a formei autorizate;
2. FRAD: Functional Requirements for Authority Data (Cerințe Funcționale pentru Date de Autoritate);
3. FRBR: Functional Requirements for Bibliographic Records (Cerințe Funcționale pentru Înregistrări Bibliografice);
4. ISAAR(CPF): International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families (Norme Internaționale ale Notițelor de Autoritate pentru Colectivități, Persoane și Familii);
5. AACR 2: Anglo-American Cataloguing Rules (Norme de Catalogare Anglo-Americane);
6. Names of persons (Nume de persoane);
7. GARR: Guidelines for Authority and Reference Entries (Ghid pentru Înregistrări Bibliografice și de Autoritate);
8. FRAR: Functional Requirements for Authority Records (Cerințe Funcționale pentru Înregistrări de Autoritate).

Metodologia de realizare a fișierului de autoritate pseudonime colective

Pseudonimele colective sunt prevăzută în **FRAR** ca făcând parte din categoria numelor de persoane și cuprind *identitățile de împrumut atribuite sau adoptate de mai mult de un individ sau de un grup*¹⁹.

Ele sunt, de fapt, o categorie intermediară între pseudonime și colectivități. Atât din punct de vedere terminologic, cât și din punctul de vedere al tratării lor biblioteconomice, sunt noțiuni total diferite. Pseudonimele colective nu trebuie confundate cu colectivitățile, deoarece acestea din urmă nu sunt pseudonime, nu-și ascund componența, ci primesc responsabilitatea lucrărilor realizate sub tutela lor. În acest din urmă caz se impune, acolo unde este evident, și acceptarea numelor individuale ca trimitere de tipul „vezi”. Trimiterea va fi la o variantă de formă, nu la forma autorizată.

Exemplu: România. Biserica Ortodoxă. Patriarhia.

Daniel, patriarhul României

La alegerea formei autorizate a numelui, ca punct de acces într-o înregistrare bibliografică, vor fi luate în considerare Principiile de Catalogare Internațională care tratează înregistrările de autoritate ale punctelor de acces sub formă de nume. Ca regulă generală, *atunci când o persoană, o familie sau o colectivitate folosește nume diferite sau variante de forme ale numelui, va fi ales un singur nume sau o singură formă a numelui, ca bază a punctului de acces autorizat pentru fiecare identitate distinctă*²⁰.

18 WIKIPEDIA. Disponibil la: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Little_Engine_That_Could. Data: [2010/08/15]

19 FRAR - Functional Requirements for Authority Records

20 În conformitate cu principiul 6.3.3.1. Alegerea punctului de acces autorizat pentru persoană, familie, colectivitate. În: PRINCIPIIILE Internaționale de Catalogare, martie 2009. Disponibil la: <http://bibnat.ro/dyn-doc/Declaratia-de-principii.pdf>. Data: [2010/08/15]

În corelație cu celelalte principii, norme și reguli internaționale de catalogare și control de autoritate existente la nivel mondial, una din marile biblioteci naționale, care deține un apreciat serviciu de control de autoritate, a desprins o singură excepție: *numai în cazul pseudonimelor, poate exista mai mult de o formă autorizată pentru aceeași persoană*²¹. Este evident că este vorba, atât de **pseudonimele clasice**, cât și de cele **colective**.

Completarea fișierului de autoritate al **pseudonimelor colective** trebuie abordată în strânsă legătură cu regulile impuse pe plan internațional și în conformitate cu categoria din care fac parte, astfel:

I. **Pseudonimele colective partajate:**

- **pseudonime colective veritabile** - sunt considerate o singură identitate bibliografică dacă au forma *prenume nume* și dacă opera a fost publicată solidar. *Dacă două sau mai multe persoane colaborează și utilizează un unic pseudonim se folosește pseudonimul ca vedetă pentru lucrarea generată de colaborarea lor. Trebuie să se furnizeze trimiteri de la numele lor la pseudonim.*²²

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Varianta a numelui
Ellery Queen	<i>Queen, Ellery</i>	Dannay, Frederic Lee, Manfred B.

În cazul în care, oricare membru al grupului, produce și sub alt nume fictiv sau sub numele propriu, iar numele este reprezentat în catalog, o trimitere ar trebui să fie, de asemenea, făcută de la pseudonim la numele fictiv sau la numele real²³.

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Varianta a numelui
Frederic Dannay	<i>Dannay, Frederic</i>	Daniel, Nathan Queen, Ellery

- **pseudonime colective aparente** - sunt *pseudonimele colective care vizibil nu doresc să ascundă persoanele care publică sub acest nume fals și au intrarea autorizată la numele individuale*²⁴. O trimitere de tipul *vezi* poate fi făcută la pseudonimul colectiv.

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Varianta a numelui
Frații Grimm	<i>Grimm, Jacob Grimm, Wilhelm</i>	Grimm, frații

- **pseudonimele colective neveritabile** - când *pseudonimul colectiv al persoanelor responsabile de conținutul intelectual este redat sub forma reunită a numelor, prenumelor, ori a altor pseudonime pe care le-au deținut ca unici creatori, când folosesc bară oblică sau orice semn grafic sau cuvânt de legătură (/, & și, împreună, cu etc.), forma autorizată a numelui va fi numele și prenumele fiecăruia*²⁵. O variantă a

21 MANUAL de autoridades: Disponibil la: http://www.bne.es/opencms/es/Servicios/NormasEstandares/Docs/Manual_de_Autoridades.pdf. Data: [2010/08/15]

22 AACR2. Chicago: American Library Association; Ottawa: Canadian Library Association, 1982, p. 21-18.

23 CLARC, D. H. Authority control. Chicago: American Library Association, 1990, p. 109

24 MANUAL de autoridades: Disponibil la: http://www.bne.es/opencms/es/Servicios/NormasEstandares/Docs/Manual_de_Autoridades.pdf. Data: [2010/08/15]

25 Ibidem. Disponibil la: http://www.bne.es/opencms/es/Servicios/NormasEstandares/Docs/Manual_de_Autoridades.pdf. Data: [2010/08/14]

numelui se creează la pseudonimul colectiv cu care semnează creația intelectuală.

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Variantă a numelui
Belen & Tánago	<i>García, Belen Tánago, Ricardo</i>	Belen & Tánago

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Variantă a numelui
Morogan-Salomie	<i>Morogan, Elena-Maria Salomie, Virgil</i>	Morogan-Salomie

Toate pseudonimele colective vor avea ca variantă de nume, fie pseudonimul colectiv - în cazul pseudonimelor neveritabile, fie forma numelui - în cazul pseudonimelor veritabile.

II. Pseudonime colective nepartajate (grupurile) sunt pseudonimele impuse de anumite funcții, exercitate în cadrul unei colectivități. *Grupurile sunt entități angajate într-un scop comun. Grupurile de artă, grupurile muzicale sunt tratate ca entități și, prin urmare, membrii săi pot veni și din surse separate fără a-și pierde statutul de grup, așa cum se întâmplă cu pseudonimele partajate*²⁶.

Între pseudonimele colective partajate și pseudonimele nepartajate (grupuri) este uneori foarte greu de realizat o distincție. Grupurile se deosebesc de pseudonimele colective partajate doar prin natura creației ce se realizează ca o activitate sub tutela unei organizații, societăți, instituții. Ele se subîmpart în:

- **pseudonime colective impuse** - când acestea sunt cerute de natura profesiei sau activității;

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Variantă a numelui
Taxi	<i>Taxi</i>	Teodorescu, Dan Bortun, Adrian Coman, Mugurel Neacșu, Cantemir Neagu, Darius Albu, Vichi

- **pseudonime colective corporative** - își desfășoară activitatea pur și simplu sub tutela unei societăți cu numele reunite, fără ca vreun creator să-și decline identitatea, deci nu pot fi tratate ca identități distincte;

Exemplu:

Pe document	Forma autorizată	Variantă a numelui
Faemino & Cansado	<i>Faemino & Cansado</i>	-

Pentru entitățile muzicale se stabilește întotdeauna - ca formă autorizată - numele de scenă, indiferent care este numele real. Numele real poate constitui o variantă de formă.

Concluzii

Introdus pentru a elimina redundanța și ambiguitatea existentă într-un catalog de bibliotecă, controlul de autoritate se dovedește tot mai necesar în aceste condiții, în care

catalogoale online ale bibliotecilor pot oferi utilizatorilor informații autorizate. Instalați în fața unui calculator, aceștia pot consulta cataloagele interne, dar și informațiile pertinente care fac trimiteri la surse credibile și avizate. Respectând în acest fel utilizatorul el va reveni, ori de câte ori va fi necesar, fie să-și realizeze o bibliografie sau o informare științifică, fie să-și actualizeze sau să-și îmbunătățească cunoștințele.

Completarea notițelor de autoritate pentru pseudonimele colective presupun o informare meticuloasă și profundă, necesitând o foarte bună stăpânire a noțiunilor biblioteconomice ale controlului de autoritate pentru fișierele nume de persoane, dar și a definirii, clasificării și modului de realizare a formei autorizate și a variantelor de nume. Neinformarea, nesiguranța sau nestăpânirea terminologiei pot duce la o totală derută a consumatorului de informație științifică și nu numai a acestuia.

Din punct de vedere profesional și în conformitate cu obiectivele IFLA²⁷, care intenționează realizarea unui model de catalog colectiv viabil, disponibil pe internet, capabil să partajeze informațiile tuturor bibliotecilor de pe mapamond, realizând o memorie vizibilă online a lumii - bazată pe colocarea pe baza înregistrărilor de autoritate - bibliotecile ar trebui să pună un accent cât mai mare pe acest tip de serviciu de bibliotecă. Este adevărat că el presupune o cercetare destul de anevoiasă și o pregătire de specialitate continuă deoarece, așa cum spunea LeBoeuf: *controlul de autoritate este cu siguranță punctul nostru forte, iar noi nu ar trebui să abandonăm aceasta nici pentru scurt timp, indiferent cât de „scump” ar părea acest serviciu... Aceasta este o condiție «sine qua non» pentru atingerea obiectivului de navigare într-o bibliotecă*²⁸.

---

27 KNIGHT, Bonnie M. The evolution of FRAR and the future of Authority. În: INFORMEDGE: Information into knowledge. Disponibil la: <http://www.informedge.net/FRAR.pdf>, p. 9. Data: [2010/07/29]

28 Idem. Op. Cit. p. 16

Aplicații practice:

Fig. I Fișierul de autoritate al pseudonimului colectiv veritabil Ellery Queen.

Fig. I.1 Notița formei autorizate a pseudonimului colectiv veritabil Ellery Queen.

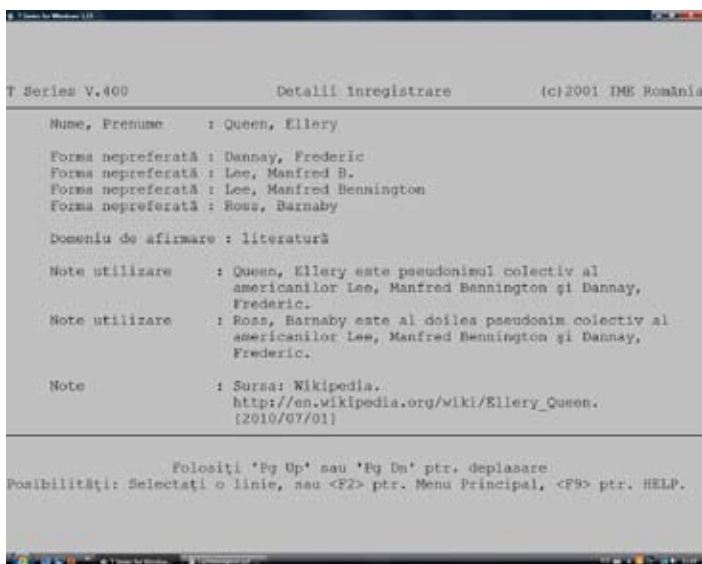

Fig. I.2 Notița variantei de formă a pseudonimului colectiv veritabil Ellery Queen.

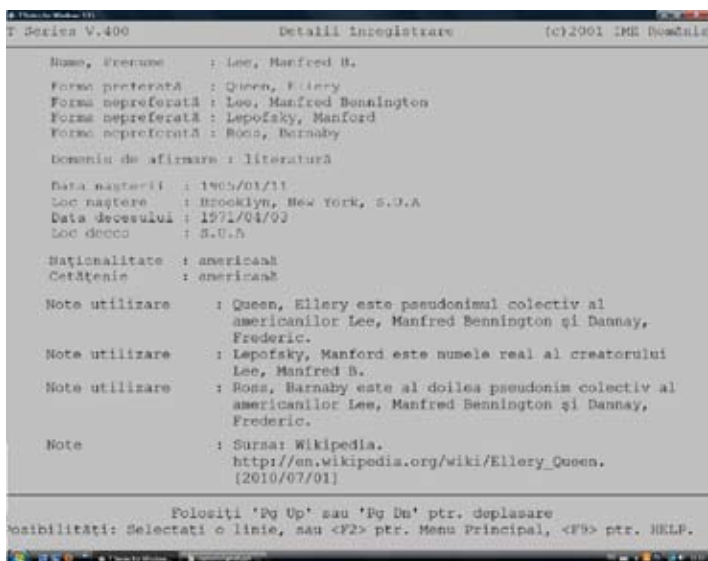

Fig. I.3 Notița variantei de formă a pseudonimului colectiv veritabil Ellery Queen.

Seriis V.400		Detalii Inregistrare		ici2901 IMK România	
Nume, Prenume	:	Dannay, Frederic			
Forma preferată	:	Queen, Ellery			
Forma nepreferată	:	Nathan, Daniel			
Forma nepreferată	:	Kosa, Barnaby			
Domeniu de afirmare : literatură					
Data nașterii	:	1905/10/20			
Loc naștere	:	Brooklyn, New York, America			
Data decesului	:	1982/09/03			
Loc deces	:	America			
Naționalitate	:	americană			
Cetățenie	:	americană			
Note utilizare	:	Dannay, Frederic a scris împreună cu Lee, Manfred B. sub pseudonimul Queen, Ellery sau Kosa, Barnaby			
Note utilizare	:	Nathan, Daniel este numele real al creatorului Dannay, Frederic sub care acesta și-a scris romanul autobiografic			
Note	:	Sursa: Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Ellery_Queen . [2010/07/01]			
Introdus : 01/07/2010					
Catalogat de : Alain Narcejac					
Functii 'Pg Up' sau 'Pg In' ptr. deplasare					
Posibilități: Selectați o linie, sau <F2> ptr. Nou Principal, <F3> ptr. HELP.					

Fig. II Fișierul de autoritate al pseudonimului colectiv neveritabil Boileau-Narcejac.

Fig. II. 1 Notița formei autorizate a pseudonimului colectiv neveritabil Boileau-Narcejac.

Seriis V.400		Detalii Inregistrare		(c)2001 IMK România	
Nume, Prenume	:	Boileau, Pierre			
Forma nepreferată	:	Boileau-Narcejac			
Forma nepreferată	:	Bouccarête, Alain			
Profesia	:	scriitor, interpret			
Domeniu de afirmare : literatură					
Data nașterii	:	1906/04/28			
Loc naștere	:	Paris, Franța			
Data decesului	:	1985/01/16			
Loc deces	:	Beaulieu-sur-Mer, Alpes-Maritimes, Franța			
Naționalitate	:	franceză			
Cetățenie	:	franceză			
Note utilizare	:	Bouccarête, Alain este pseudonimul colectiv utilizat de Thomas Narcejac și Pierre Boileau pentru primul roman scris în comun, în 1958			
Note utilizare	:	Boileau-Narcejac nu este un pseudonim colectiv veritabil. Acesta este format din numele real, respectiv pseudonimul utilizat de Pierre Boileau și Thomas Narcejac pentru romanele scrise în comun după 1958			
Note	:	Sursa: BNF. http://catalogue.bnf.fr/servlet/autorite?ID=11892584&lib=oeod=1.laboat-catalogue . [2010/05/05]			
Note	:	Sursa: Wikipedia. http://fr.wikipedia.org/wiki/Boileau-Narcejac . [2010/05/05]			

Fig. II. 2 Notița formei autorizate a pseudonimului colectiv neveritabil Boileau-Narcejac.

T Series V.400		Detalii înregistrare		(c)2001 IME Română	
Nume, Prenume	: Narcejac, Thomas				
Forma nepreferată	: Ayrault, Pierre				
Forma nepreferată	: Boileau-Narcejac				
Forma nepreferată	: Boucardje, Alain				
Forma nepreferată	: Lee, John Silver				
Profesia	: scriitor				
Domeniu de afirmare	: literatură				
Data nașterii	: 1908/07/03				
Loc naștere	: Rochefort-sur-Mer, Charente-Maritime, Franța				
Data decesului	: 1998/04/07				
Loc deces	: Niza, Franța				
Naționalitate	: franceză				
Cetățenie	: franceză				
Note utilizare	: Boucardje, Alain este pseudonimul colectiv utilizat de Thomas Narcejac și Pierre Boileau pentru primul roman scris în comun, în 1958				
Note utilizare	: Boileau-Narcejac nu este un pseudonim colectiv veritabil. Acesta este format din numele real, respectiv pseudonimul utilizat de Pierre Boileau și Thomas Narcejac pentru romanele scrise în comun după 1958				
Note utilizare	: John Silver Lee este pseudonimul colectiv utilizat de Terry G. Stewart - pseudonim Serge Arrouet (1916-1983) și de Thomas Narcejac, dar și de Leo Malat (1909-1994) și Thomas Narcejac				
Note utilizare	: Numele real: Ayrault, Pierre				
Note	: Sursa: BNF. http://catalogue.bnf.fr/servelet/autorite?ID=1191741&IDSource=1.3&not=catalogue . [2010/05/05]				
Note	: Sursa: Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Boileau-Narcejac . [2010/05/06]				

Fig. II. 3 Notița variantei de formă a pseudonimului colectiv neveritabil Boileau-Narcejac.

T Series V.400		Detalii înregistrare		(c)2001 IME Română	
Nume, Prenume	: Boileau-Narcejac				
Forma preferată	: Boileau, Pierre				
Forma preferată	: Narcejac, Thomas				
Note utilizare	: Boileau-Narcejac nu este un pseudonim colectiv veritabil. Acesta este format din numele real, respectiv pseudonimul utilizat de Pierre Boileau și Thomas Narcejac pentru romanele scrise în comun după 1958				
Introdus	: 06/05/2010				
Catalogat de	: Bălan Dorina				
APIJARE COMPLETĂ - nu mai sunt înregistrări					
Posibilități: Selectați o linie, sau <F2> ptr. Menu Principal, <F9> ptr. HELP.					

Bibliografie

1. ANSWER.com. Disponibil la: <http://www.answers.com/topic/pseudonymity>. Data: [2010/08/08]
2. CLARC, D. H. Authority control. Chicago: American Library Association, 1990, 193 p.
3. CONTROL SUBFIELDS. Disponibil la: <http://archive.ifla.org/VI/3/p2001/CONTROL.htm>. Data: [2010/08/13]
5. KNIGHT, Bonnie M. The evolution of FRAR and the future of Authority. În: INFORMEDGE: Information into knowledge. Disponibil la: <http://www.informedge.net/FRAR.pdf>. Data: [2010/07/30]
6. MANUAL de autoridades. Disponibil la: http://www.bne.es/opencms/es/Servicios/NormasEstandares/Docs/Manual_de_Autoridades.pdf. Data: [2010/08/15]
7. SAUR, K. G. Names of persons. München: New Providence, 1996, 263 p.
8. WAPEDIA.com. Disponibil la: <http://wapedia.mobi/en>. Data: [2010/07/27]

**CATALOGAREA RETROSPECTIVĂ A MONOGRAFIILOR
DIN COLECȚIILE
BIBLIOTECII „V.A. URECHIA” GALAȚI**
- proiect -

Căluian Catrina, bibliotecar
Biblioteca „V.A. Urechia” Galați

Una din misiunile bibliotecii publice este de a furniza cunoștințele „solicitate de către utilizatori, în forme gata prelucrate pentru uzul acestora.”¹ Bibliotecarii catalogatori-indexatori prelucreează biblioteconomic, curent și retrospectiv în sistem informatizat documentele de bibliotecă, creând înregistrări bibliografice în softul integrat de bibliotecă. Înregistrarea bibliografică cuprinde date descriptive, puncte de acces, altele decât subiectul, rezultate în urma activității de catalogare și indici de clasificare CZU respectiv descriptori, rezultați în urma activității de indexare. Cele două activități de catalogare și indexare au ca rezultat crearea OPAC-ului², catalogul informatizat al bibliotecii, principalul instrument de căutare și regăsire a resurselor.

În urma procesului complex de catalogare retrospectivă a resurselor, OPAC-ul este populat cu descrieri bibliografice complete și corecte, care oferă utilizatorilor atât puncte de acces esențiale cât și puncte de acces suplimentare necesare filtrării sau limitării unei căutări.

Este știut că utilizatorii de astăzi au cerințe din ce în ce mai diverse, iar o înregistrare bibliografică sumară nu-l va satisface informațional. Pentru a putea răspunde corect și în timp util nevoilor acestora, înregistrările bibliografice trebuie să cuprindă cât mai multe puncte de acces (numele creatorilor lucrării, titlul propriu-zis, titlul uniform, indici de clasificare CZU, descriptori, note, colecție, număr standard ISBN etc.).

Prin catalogarea retrospectivă se obține o bază de date omogenă atât din punct de vedere al catalogării cât și al indexării.

Din experiența activității de îndrumare a publicului se observă că utilizatorii preferă căutarea după subiecte, respectiv descriptori și solicită informații cât mai actualizate, deci din documente cu ani de apariție cât mai recentți. Având în vedere acest lucru este oportun recatalogarea monografiilor convertite sumar în programul integrat de bibliotecă în ordine invers cronologică a datei de publicare a acestora.

În urma derulării acestei activități se urmărește printre altele:

- Ca înregistrările bibliografice existente din conversie să conțină o descriere bibliografică completă și standardizată conform ultimelor norme stabilite de IFLA³ în documente ca ISBD-consolidat (ed. 2007), noul model în catalogare FRBR⁴,

---

1 IFLA. Manifestul UNESCO pentru bibliotecile publice, 1994

2 Catalogul Online cu Acces Public

3 International Federation of Library Associations (Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecare)

4 Functional Requirements for Bibliographic Records (Cerințe Funcționale pentru Înregistrări Bibliografice)

Noile Principii Internaționale de Catalogare, GARE⁵, FRAD⁶ etc.;

- Ca subiectele documentelor să fie transpuse în indici de clasificare CZU [conform ultimei ediții a Tabelelor CZU (1997-1998)] și în descriptorii;
- Reactualizarea catalogului alfabetic tradițional de serviciu prin refacerea fișelor matcă (cazul fișelor scrise de mână), revizuirea numerelor de inventar (cazul numerelor de inventar al exemplarelor casate și neoperare pe fișa matcă) și completarea catalogului cu fișe matcă (cazul fișelor care lipsesc din catalog);
- Verificarea documentelor din punct de vedere al evidenței, mai exact se realizează o retroconversie și în evidența documentelor (completarea câmpului Preț, câmpului RMF intrări, câmpului RMF ieșiri, completarea blocului inventar cu numerele de inventar ieșite din fondul Bibliotecii din diverse motive, câmpului Note unitate);
- Verificarea cotelor de format (cazul unificărilor de cote când titluri identice au cote de format distincte) și lipirea barcodului pe exemplarele de la Depozitul general (nu toate exemplarele din Depozitul general au barcod).

Catalogarea retrospectivă trebuie derulată de către un personal calificat, cu experiență în catalogarea și indexarea documentelor, respectiv de bibliotecarii catalogatori-indexatori în colaborare cu cei de la Evidența publicațiilor, Depozitul general, Compartimentul Automatizare, Secțiile de împrumut. Reușita acestei activități este asigurată de profesionalismul și buna colaborare dintre bibliotecarii din aceste sectoare.

Obiectivul general urmărit, optimizarea accesului utilizatorilor la colecțiile deținute de Biblioteca „V.A. Urechia” va fi atins prin realizarea obiectivelor specifice: creșterea calității catalogului informatizat; popularea OPAC-ului cu noi puncte de acces esențiale și suplimentare; constituirea registrului inventar electronic; creșterea vizibilității și atractivității Bibliotecii pentru utilizatori.

Prin implementarea unui astfel de proiect sunt așteptate următoarele rezultate:

- ✓ O bază de date omogenă și coerentă;
- ✓ Creșterea numărului de documente consultate (difuzate);
- ✓ Creșterea numărului de înregistrări bibliografice standardizate compatibile la nivel internațional;
- ✓ Catalogul tradițional de serviciu complet și reactualizat;
- ✓ Un registru inventar electronic.

Beneficiarii direcți ai acestor rezultate sunt: cei 42719 de utilizatori înscrși ai Bibliotecii; cei 408485 de utilizatori la distanță; colegii bibliotecari de la Pupiștrul de referințe, Secțiile de împrumut, Sălile de lectură, Referințe, Filiale, iar beneficiarii indirecti sunt: instituțiile similare din țară și străinătate; potențialii utilizatori de pe raza județului.

Prin realizarea analizei SWOT sunt evidențiate elementele de potențial intern și extern care pot avea impact decisiv asupra derulării activității de retrocatalogare a monografiilor:

S – puncte tari:

- ✓ Biblioteca deține personal cu experiență în catalogarea și indexarea monografiilor;

5 Guidelines for Authority and Reference Entries (Ghid pentru Înregistrările de Autoritate și de Referință)

6 Functional Requirements for Authority Data (Cerințele Funcționale pentru Înregistrări de Autoritate)

- ✓ Colaborare bună între birourile participante;
- ✓ Acces rapid și ușor la Depozitul general;
- ✓ Întregul fond de monografii (mai puțin colecțiile speciale) a fost introdus sumar în sistem informatizat.

O – oportunități:

- ✓ Participarea Bibliotecii la Catalogul Național Partajat;
- ✓ Achiziționarea unui soft de bibliotecă performant care să se bazeze pe un format UNIMARC (testat cel puțin cinci ani de o bibliotecă publică sau universitară);
- ✓ Intensificarea relațiilor de colaborare cu centrele de pregătire profesională și instituțiile similare din țară.

W – puncte slabe:

- ✓ Softul integrat de bibliotecă actual nu se bazează pe un format MARC;
- ✓ Număr insuficient de PC-uri cu acces rapid la Internet;
- ✓ Activitatea de catalogare retrospectivă se desfășoară pe o perioadă îndelungată de timp (ani de zile);
- ✓ Activitatea de retrocatalogare se adaugă sarcinilor curente ale personalului;
- ✓ Softul actual nu are competențe de gestionare a fondului.

T- amenințări:

- ✓ Aplicarea unor măsuri de criză de către ordonatorul principal de credit;
- ✓ Reducerea și fluctuația personalului;

Iată o descriere detaliată a activităților generate de retrocatalogare a monografiilor:

A. Organizarea managementului de proiect, a echipei de lucru și organizarea activității (compartimentele participante):

A.1. Constituirea echipei de lucru, identificarea atribuțiilor pentru fiecare membru al echipei, instruirea membrilor echipei:

- minimum 4 bibliotecari catalogatori-indexatori;
- 1 bibliotecar din Biroul Evidența colecțiilor;
- 1 bibliotecar din Depozitul general;
- 1 bibliotecar din Compartimentul Automatizare.

A.2. Planificarea internă privind derularea activității de retrocatalogare, avându-se în vedere, obligatoriu, un control al calității înregistrărilor introduse. Elaborarea unei metodologii de lucru care să cuprindă întregul flux de activități generate de retrocatalogare. Tot în metodologie va fi cuprinsă norma de cărți retrocatalogate pe zi, termene de îndeplinire a sarcinilor precum și modalitatea de realizare a controlului calității înregistrărilor bibliografice (validarea fișierelor bibliografice).

B. Identificarea în RMF și RI a monografiilor ce urmează a fi recatalogate (bibliotecarii catalogatori-indexatori):

B.1. Se identifică stocurile în RMF, începând cu ultimul intrat în luna decembrie 1993 (din anul 1994 se începe constituirea catalogului automatizat) și se notează intervalul dat de numerele de inventar.

B.2. Se identifică în RI numerele de inventar cuprinse în acel interval cu verificarea lor în programul de bibliotecă pentru a urmări care titluri nu au înregistrări bibliografice complete (unele titluri au fost prelucrate retro odată cu reintrarea lor în colecție prin donații, completări, schimb interbibliotecar).

-Se verifică sumar și înregistrările complete deja existente pentru corectarea diferitelor „anomalii” ale sistemului (înregistrări rămase doar cu partea de catalogare fără partea de

evidență sau invers).

-Titlurile retrocatalogate se trec pe un borderou pe baza căruia se vor scoate și se vor returna exemplarele din Depozitul general. Borderoul va avea rubricile: data, nr. crt., autorul și titlul, nr. inventar, cota.

C. Scoaterea monografiilor din Depozitul general și transportarea lor în Biroul Catalogare (bibliotecarii catalogatori-indexatori și bibliotecarul depozitar)

C.1. Scoaterea cărților din Depozitul general de către bibliotecarul depozitar (conform borderoului adus de bibliotecarul catalogator);

C.2. Predarea cărților bibliotecarului catalogator (pe baza borderoului care va fi semnat de predare-primire de către cei doi bibliotecari și va rămâne la depozitar până la reîntoarcerea cărților);

D. Retrocatalogarea monografiilor (bibliotecarii catalogatori-indexatori)

D.1. Catalogarea și indexarea documentelor (se urmărește derularea activităților stabilite în metodologia de lucru: scoaterea fișelor matcă din catalog, verificarea numerelor de inventar etc.);

D.2. Predarea fișelor matcă bibliotecarului din Biroul Evidența colecțiilor;

D.3. Predarea cărților bibliotecarului depozitar pe baza borderoului semnat de predare-primire (borderoul rămâne în Biroul Catalogarea colecțiilor).

E. Retroconversia în evidență (Biroul Evidența colecțiilor)

E.1. Fișele matcă (cu toate însemnele catalogatorului conform metodologiei) se predau bibliotecarului din Biroul Evidența colecțiilor;

E.2. Completarea în sistem automatizat a blocului inventar cu numerele de inventar scoase, completarea câmpurilor RMF ieșire și intrare pe baza RI tradițional;

E.3. Completarea listei cu titlurile pentru care este nevoie de fișă matcă nouă și predarea acesteia bibliotecarului din cadrul Compartimentului Automatizare;

E.4. Completarea fișelor matcă noi primite de la Compartimentul Automatizare cu numerele de inventar existente și predarea lor, împreună cu fișele matcă vechi, Biroului Catalogarea publicațiilor.

F. Întoarcerea monografiilor în Depozitul general (bibliotecarii catalogatori-indexatori și bibliotecarul depozitar)

F.1. Primirea cărților retrocatalogate pe baza borderoului de către bibliotecarul depozitar;

F.2. Aplicarea etichetei de barcod cărților retrocatalogate (unde este cazul!) și aranjarea lor la raft.

G. Predarea către Compartimentul Automatizare a listelor cu titlurile ce necesită fișe matcă noi (Biroul Evidența colecțiilor și Compartimentul Automatizare)

G.1. Bibliotecarul din cadrul Compartimentului Automatizare primește lista cu titluri de la bibliotecarul din Biroul Evidența colecțiilor;

G.2. Realizarea fișelor matcă noi pentru titlurile din listă;

G.3. Predarea fișelor matcă noi bibliotecarului din Biroul Evidența colecțiilor.

H. Primirea fișelor matcă și intercalarea lor în catalogul alfabetic de serviciu (Biroul Evidența colecțiilor și Biroul Catalogarea colecțiilor)

H.1. Primirea fișelor matcă (noi și cele vechi) de la Biroul Evidența colecțiilor;

H.2. Scăderea lor din caietul „Titluri retrocatalogate” și intercalarea lor în Catalogul alfabetic de serviciu.

În ceea ce privește procedurile de evaluare a activității de retrocatalogare se

urmărește o evaluare cantitativă și calitativă.

Evaluarea cantitativă se urmărește în:

- Creșterea numărului de înregistrări bibliografice complete și corecte;
- Creșterea numărului de documente difuzate;
- Creșterea numărului de utilizatori activi și de la distanță ai Bibliotecii;

Acești indicatori se obțin din statisticile trimestriale și anuale realizate de Bibliotecă.

Evaluarea calitativă se urmărește prin:

- Controlul calității înregistrărilor bibliografice;
- Controlul punctelor de acces principale: numele de creatori, indici CZU, descriptori;
- Raportările interne între membrii echipei de proiect privind progresul și buna desfășurare a activităților;
- Chestionare feed-back aplicate utilizatorilor pentru a testa creșterea calității catalogului electronic și implicit creșterea gradului de satisfacere a nevoilor informaționale ale beneficiarilor.

Retrocatalogarea este o activitate complexă, care „absoarbe” mult timp și care trebuie derulată de bibliotecari cu competențe în prelucrare. Din acest motiv trebuie să fie adăugată sarcinilor curente ale personalului. Momentul derulării activității de retrocatalogare a monografiilor trebuie corelat cu momentul achiziționării unui soft integrat de bibliotecă bazat pe un format MARC (de preferință UNIMARC).

Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” servește interesele de informare, studiu, educație, lectură și recreare ale cetățenilor din municipiul și județul Galați, oferind acestora acces liber, gratuit și nediscriminatoriu la informație și la documentele necesare informării. Fondul enciclopedic, orarul, personalul calificat, serviciile informatizate, ambientul plăcut toate concură la frecvența mare, biblioteca noastră fiind instituția culturală cea mai frecventată din oraș. Pentru a ne păstra acest statut este important să urmărim în permanență gradul de satisfacere a nevoilor de informare ale utilizatorilor.

Catalogul electronic al Bibliotecii - OPAC-ul, este instrumentul de căutare a informațiilor oferit cititorilor. Calitatea acestui catalog influențează proporțional gradul de satisfacție a beneficiarilor. Un catalog electronic online corect și complet realizat reflectă în mod real fondul de documente al Bibliotecii și ajută utilizatorul prin diversitatea punctelor de acces oferite în procesul de căutare.

CONDUITA BIBLIOTECARULUI MODERN: DEONTOLOGIE ȘI PROFESIONALISM ÎN RELAȚIA CU CITITORUL

Maricica Târălă-Sava, bibliotecar
Biblioteca „V.A. Urechia” Galați

Accesul la informație, la știință și la cultură sunt drepturi fundamentale ale omului, care împreună cu dreptul la educație sunt recunoscute peste tot în lume ca elemente cheie ale unei dezvoltări durabile a umanității și a progresului economic și social.

(Conferința IFLA, Copenhaga, 1997)

În urmă cu douăzeci de ani, prof. Nedelcu Oprea¹ ne spunea la prima noastră întâlnire ca noi angajați ai Bibliotecii: „Ați ajuns bibliotecari din întâmplare, depinde de dumneavoastră dacă veți reuși să rămâneți fideli acestei meserii”. Crezul acesta m-a călăuzit de-a lungul timpului, astfel încât astăzi, îl pot considera drept fundament al celor acumulate în experiența biblioteconomică și prin revoluția informatică de până acum.

Într-un articol al Revistei „22 Revista Grupului pentru Dialog Social”, Prof. Mircea Regneală scria: „*Dacă ar fi să facem profilul bibliotecarului contemporan, acesta ar fi următorul: om care stă în fața unui computer și deschide pentru cititorul său o fereastră spre lumea întreagă, spre mii de biblioteci de pe glob, pe care le aduce, grație tehnologiei actuale, în fața utilizatorului său, transformându-le din biblioteci virtuale în biblioteci reale, prin priceperea sa, dar și om care prețuiește cartea tipărită și pe care știe să o prețuiască la adevărata valoare.*”

Pe lângă toate acestea, **Codul etic al bibliotecarului** (adoptat de Conferința Generală a Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, Gura Humorului, 22-24 aprilie, 2010) consfințește principiile fundamentale ale unei **profesii independente**. Potrivit art. 15 din Legea nr. 333/2005 „Expresia **profesii independente** cuprinde în special activitățile independente cu caracter științific, literar, artistic, educativ sau pedagogic, precum și exercitarea independentă a profesiilor de medic, avocat, inginer, arhitect, dentist și contabil”.

A considera profesia de bibliotecar drept o profesie independentă ne-ar duce cu gândul la profesiile liberale. Este adevărat că profesia de bibliotecar (în **Clasificarea ocupațiilor din România** la numărul de cod 243202) cuprinde o serie de activități specifice științei biblioteconomiei, dar este o profesie non-profit și astăzi, aproape „non-venit”. A alege să devii bibliotecar și să rămâi fidel aceste meserii este o hotărâre care se ia numai cu sufletul, trebuie să iubești cu adevărat cărțile și pe cei pentru care acestea sunt scrise.

Strict tehnic vorbind, potrivit **Codului deontologic al bibliotecarului din**

---

1 Nedelcu Oprea – Director Biblioteca Județeană „V.A.Urechia” Galați în perioada 1962 - 1997

Romania², bibliotecarul are ca principală datorie să răspundă necesităților de lectură, studiu, informare și documentare ale comunității pe care o servește. Bibliotecarul trebuie să își folosească toate cunoștințele profesionale și toate mijloacele avute la dispoziție pentru a oferi servicii în timp util și la cele mai înalte standarde.

Pentru a exemplifica mai bine principiile *Codului etic al bibliotecarului* și totodată atitudinea pe care acesta trebuie să o aibă față de utilizator prezentăm o situație ipotetică :

La biblioteca publică „V.A.Urechia” Galați se prezintă: (variante): *salarizat, șomer, masterand.*

Sarcini de lucru:

- I. Stabiliți profilul utilizatorului
- II. Stabiliți elementele de conduită ale bibliotecarului
- III. Stabiliți tipul de informație solicitată
- IV. Stabiliți circuitul intern și apreciați timpul necesar pentru obținerea informației și a documentelor propriu-zise
- V. Feed-back.

Pentru acest exemplu s-a ales varianta *masterand*.

Absolvent al unei facultăți de drept, în prezent masterand, utilizatorul vine pentru prima oară la această bibliotecă.

I. Profilul utilizatorului. De la primul contact bibliotecarul observă că utilizatorul are un temperament sangvinic, este comunicativ, puțin agitat, dornic de nou, are un ton ușor ridicat, dar este receptiv la orice informație. Atrage atenția prin seriozitate, atitudine fermă, ținută clasică.

II. Elementele de conduită ale bibliotecarului

• *Politețea.*

Bibliotecarul este politicos și amabil în orice situație, recunoaște importanța celuilalt și îi răspunde pe măsură. Vorbește calm, indiferent de atitudinea utilizatorului (puțin agitată). Are un ton scăzut în exprimare, ce se va reflecta și în comportamentul interlocutorului. Zâmbeste și este sincer când ascultă și când vorbește: *zâmbetul atrage zâmbet!*

• *Ascultarea activă.*

Bibliotecarul ascultă cu atenție ce spune cititorul. Îl privește când vorbește; arată că este interesat de ceea ce spune; pune întrebări de lămurire și îl roagă să repete punctul lui de vedere. Arată că a înțeles mesajul ce i s-a transmis (aprobă din cap, zâmbeste) și nu întrerupe expunerea, îl ajută pe interlocutor să se exprime. Încurajează comunicarea; afișează disponibilitatea verbal (cu expresii de încurajare a comunicării: «continuăți», «vă rog», «spuneți, vă rog») sau nonverbal (atitudine și poziție a corpului pregătită pentru ascultare atentă).

• *Empatia.*

Bibliotecarul își cultivă capacitatea de a se poziționa în locul celuilalt, în felul acesta înțelege mai bine problemele beneficiarului.

2 Aprobate de Consiliul de conducere al ABR pe 13 decembrie 2007 Codul deontologic al bibliotecarului din România. a intrat în vigoare la 1 Ianuarie 2008 și a fost publicat pe blogul ABR-ului.)

- *Mesajul clar.*

Pentru a convinge, bibliotecarul este clar și concis în ceea ce solicită. Se convinge că mesajul lui a fost bine recepționat și că utilizatorul a înțeles motivele întrebărilor sau atitudinii sale.

- *Profesionalismul.*

Bibliotecarul este bine pregătit și arată că știe bine ceea ce face; este convingător; este imparțial și corect față de public. Contribuie la utilitatea socială a profesiei. Își exercită meseria fără a lăsa ca aceasta să se interfereze cu interesele sau opiniile sale personale. Își dezvoltă cunoștințele profesionale, se formează și se perfecționează în scopul menținerii unui înalt nivel de competență.

Bibliotecarul trebuie să fie el însuși un pasionat cititor, un autodidact pentru a promova o imagine favorabilă profesiei.

- *Sinceritatea.*

Atitudinea sinceră și corectă față de greșelile sau neînțelegerile utilizatorului va determina aceeași reacție și în cazul greșelilor bibliotecarului.

- *Solicită sprijinul echipei.*

Bibliotecarul cere ajutorul colegilor, atunci când nu este sigur de răspuns. Corectitudinea e mai importantă decât orgoliul personal.

- *Confidențialitatea.*

Respectă și garantează confidențialitatea informațiilor cu care lucrează și dreptul utilizatorului la intimitatea lecturii.

- *Incoruptibilitatea.*

Bibliotecarul nu acceptă cadouri, favoruri etc. chiar dacă acestea nu par să aibă un scop imediat de mituire sau corupere, ele îl vor face vulnerabil pe viitor, coruptibil în ochii celorlalți și îi va scădea valoarea personală.

- *Respectul față de instituție.*

Bibliotecarul are obligația de a promova biblioteca drept instituție primordială cu rol cultural, informațional, educațional și social³.

În concluzie, bibliotecarul asigură utilizatorul că a venit la *locul potrivit și omul potrivit* pentru a găsi informațiile de care are nevoie.

III. Tipul de informație solicitată

Masterandul are de pregătit lucrarea de disertație cu tema: “*Relația dintre etică și deontologie a funcționarului public*”.

IV. Circuitul intern și aprecierea timpului necesar pentru obținerea informației și a documentelor propriu-zise

1. Punct înscriere și informații

Primirea cititorului reprezintă o componentă esențială a muncii bibliotecarului. Primul contact cu viitorul utilizator al bibliotecii are o importanță deosebită pentru că acesta contribuie la fixarea imaginii bibliotecii în spiritul noului beneficiar.

La *punctul de înscriere* utilizatorul primește informații generale despre bibliotecă și despre serviciile oferite de aceasta. După completarea formularului de înscriere, cititorul primește *permisul de intrare* în bibliotecă. Este îndrumat spre sursele de informare.

3 Codul etic al bibliotecarului, ANBBPR, adoptat de Conferința Generală a ANBBPR, Gura Humorului, 22 – 24 aprilie, 2010.

Țimp: 10 min.

2. Referințe

Bibliotecarul împreună cu utilizatorul identifică sursele potențiale de informare.

Utilizatorul va fi informat că poate formula cerere pentru întocmirea unei bibliografii cu toate documentele existente în bibliotecă, care au ca subiect informația solicitată.

Țimp de completare: 5 min.

Țimp de așteptare: 1 – 2 zile

3. Împrumut la domiciliu

În urma consultării cataloagelor, a modului OPAC, a bibliografiei întocmite, cititorul identifică situația exactă a documentelor, respectiv documentele care pot fi împrumutate la domiciliu, documentele care pot fi studiate la sala de lectură, documentele pentru care se pot face rezervări.

Țimp: 15 min., dar poate consulta și împrumuta zilnic (per total 4 cărți)

Țimp de completare formular rezervare: 5 min.

Țimp de așteptare: 1 zi - 1 lună

4. Studiul documentelor în Săli de lectură

Cititorul poate formula cereri pentru studierea a maxim 4 cărți pe zi din documentele Bibliotecii, care au regim de Sală de lectură, la care se pot adăuga 4 periodice (ziare, reviste etc.) sau legislație (Buletine Oficiale).

Țimp de completare: 5 min.

Țimp de studiu: zilnic

Țimp de așteptare: maxim 10 min.

5. Cercetarea și studierea documentelor din Colecțiile speciale

După aprobarea cererii pentru studierea documentelor cu regim special, cititorul poate studia documentele solicitate.

Țimp de studiu: zilnic

6. Împrumut interbibliotecar

Biblioteca oferă acest serviciu, respectiv pune la dispoziția cititorului un document care nu se află în colecțiile bibliotecii, dar este disponibil la o altă bibliotecă din țară.

Țimp de completare: 5 min.

Țimp de așteptare: 2 – 3 săptămâni

7. Referințe electronice. Internet

Utilizatorul poate beneficia de sprijinul bibliotecarului în găsirea informațiilor on-line.

Țimp de lucru: 1 h/zi – cu programare.

La cerere, utilizatorul poate obține contra/cost copii xerox după documentele de bibliotecă sau documentele on-line care îl interesează.

V. Culegerea “feed-back”-ului

În final, după ce bibliotecarul a sprijinit cititorul în găsirea tuturor informațiilor solicitate, îl roagă să completeze un chestionar cu câteva întrebări. Întrebările trebuie să fie clare și concise, iar din analiza lor să se poată stabili gradul de satisfacere al utilizatorului, cu privire la documentele solicitate, atitudinea bibliotecarului, eventualele sugestii sau reclamații. Prin analiza chestionarelor completate de utilizatori, instituția

va obține informații utile pentru îmbunătățirea serviciilor și rezolvarea eventualelor disfuncționalități.

Bibliotecarul are menirea de a-și respecta profesia și, implicit, Biblioteca. Spre deosebire de un simplu funcționar, care își poate permite să fie pasiv, bibliotecarul trebuie să fie un factor stimulator, care încearcă în permanență să suscite pasiunea cititorului pentru lectură. La rândul său, utilizatorul este pus în situația să conștientizeze că numai bibliotecarul, specialistul, poate să-i furnizeze informațiile de care are nevoie.

Bibliografie

1. **RĂDULESCU, Corina.** *Deontologia funcției publice.* București: Editura Universității din București, 2006, p. 107
2. **RUS, Flaviu Călin.** *Introducere în știința comunicării și a relațiilor publice.* Iași: Institutul European, 2002.
3. <http://www.anbpr.org.ro/> (2010.09.01)
4. <http://proiectabr.wordpress.com/2008/01/07/codul-deontologic-al-bibliotecarului-din-romania/> (2010.09.01)
5. <http://www.revista22.ro/care-mai-e-rostul-bibliotecarului-2671.html> (2010.09.21)

PROVIDING INFORMATION LITERACY TO ETHNIC MINORITIES: AN INSTITUTIONAL CHALLENGE FOR INFORMATION PROFESSIONALS

Silviu Serban

Librarian,

Toronto French School, Canada

From the nineteenth, to the twentieth, to the beginning of the twenty-first centuries, individuals or groups of people, forced by wars or poverty, have been migrating from all over the world to the United States and Canada, and settled among ethnically diverse populations. To survive in their new environments, different immigrant ethnic groups have had to adjust socially, economically, and culturally. This essay focuses on the cultural component from a librarianship perspective, synthesizing some ideas originating from various disciplines, such as linguistics, anthropology, psychology, education, and library science.

To help strengthening the public perception of librarians as indispensable cultural agents, librarians can take on three major challenges. First, they need to understand the idea of ethnicity with its linguistic and cultural implications. Second, in spite of their potential ideological differences on providing library services, librarians can raise cultural awareness in libraries and local communities by comprehending the information-seeking behaviours of ethnic minorities and, as a result, identifying specific library services. Finally, since librarians need to be aware that the predominant information literacy model is based on context-reduced information, they can act as active, vital, social players who mediate between ethnic minorities' types of information literacy and the information literacy specific to the mainstream groups of the host societies.

Connecting Ethnicities, Cultures, and Languages

Grasping the main characteristics of any human group is a daunting task, and, invariably, they include ethnicity and culture. Since librarians are in an exceptional position, because they play the role of cultural agents, they can build cultural bridges between different ethnic groups, immigrants and natives alike. The former may speak the official language of the host country but, quite often, are unlikely to be emerged in that country's culture. In other words, these immigrant ethnic groups may have learned the official language of the host country—for example, through language programs— yet, even they have not acquired its cultural underpinnings.

Ethnicity can be defined as a group of people who share cultural traditions, social values, language, and, possibly, physical characteristics (Gordon-Popatia, 1994, p. 37; Cohen, 1980, p. 180). In the North-American context, ethnicity is sometimes

likened to a minority group that separates itself from, or does not assimilate into, the mainstream group (Gordon-Popatia, 1994, p. 37; Cohen, 1980, p. 179) that may perceive this linguistic and cultural separation of the minorities as a threat to its identity. The idea of ethnicity is usually associated with the idea of culture. Some authors look at the culture as a continuous, complicated process that people go through to make sense of their environment (Spack, 1997, p. 54; Robinson-Stuart & Nocon, 1996, p. 432). Through culture, people mediate their perceptions, feelings, and social behaviour (p. 432).

In a place in which different ethnic groups live side by side, people feel deeply for their own culture but are also sensitive to other cultures, as they cross cultural boundaries, and may create new cultural spaces (Spack, 1997, p. 54). The more ethnic groups become comfortable with each other within a multicultural space, the easier they travel between their own culture and other cultures (Robinson-Stuart & Nocon, 1996, p. 434). This new multicultural space can be defined as a “purple culture”, that is, a combination of blue— one’s own culture — and red — the “other’s” culture. In this purple culture, people forge new cultural identities and shape a space where they participate in the social and cultural life of the host country (Robinson-Stuart & Nocon).

One way in which librarians can connect various cultures lies in carrying out ethnographic interviews in which people tell their personal stories that render how they perceive “otherness” (Robinson-Stuart & Nocon, 1996, p. 436). While through ethnographic interviews, librarians can only hope to obtain a better understanding of cultural differences, they need to keep in mind the idea that these immigrant ethnic groups generally cherish their identities (Gordon-Popatia, 1994, p. 113). In ethnographic interviews, librarians can frequently ask the basic question, “What do you mean?” The answers to this question will reveal ethnic groups’ “natural categories of meaning” (Robinson-Stuart & Nocon, 1996, p. 436). A case in point, an Australian research study has shown that Indigenous users had opened up, through the ethnographic interviews, by telling their stories in relation to the use of their library. Reading these people’s stories, librarians found out about those users’ behaviours in relation to the library usage, and their perception of the library as a symbol of an abstract, and sometimes oppressive, authority (Novak & Robinson, 1998). From this study, librarians have also learned that these users prefer to have signs in their own language so they can perceive the library as a friendly environment, and that the users, in addition to being embarrassed to ask for help, felt that librarians had ignored their requests (Novak & Robinson). In the same vein of attending to cultural sensitivities, librarians need to recognize that ethnic communities use specific narrative styles. To illustrate, while African-American children’s narrative techniques include analogies and associations to events of their daily lives, the White children’s narration style include less contextual and more analytical models (Kramsch, 1998, p. 56). Put differently, every ethnic minority has its own communication norms (Besnier, 2000, p. 141).

Immigrants usually go through some language training as the first step to integrate in the host society. Yet, the current educational system in North America stresses more upon learning linguistic skills and less upon the communicative competence, which is thought be part of a set of cultural skills (Metoyer-Duran, 1993, p. 1). A society can be compared to a swimming pool, and its culture, to water; thus, who “swims well [can] communicate successfully” (Jiang, 2000, p. 332). People “swim” better in familiar waters, that is, their own culture. Since librarians are trained to understand the importance of

culture in a society, and act upon this understanding, they need to question the belief that people who learn another language will eventually learn its cultural underpinnings. For example, a Canadian study has shown that mainstream children who have become bilingual did not change their negative attitudes towards minority children whose language was learned; a similar US research study has confirmed the Canadian experiment (Robinson-Stuart & Nocon, 1996, p. 433).

Most of public libraries cannot provide services in the minority users' languages (Metoyer-Duran, 1993, p. 2), so librarians can hardly adjust to these groups' limited English skills. Most of the time, members of these groups have to resort to literal translations to express their information needs. However, literal translations do not carry the same meaning for users of minority groups as for English speaking librarians (Meyer, 2000, p. 230). For example, the Russian word "dusha" — which in English, depending on the context, means mind or soul — comprises religion, morality, or mystique (Kramersch, 1998, p. 17). In other words, even if an approximate decoding is possible, since raw concepts can be easily translated from one language to another, a translation of the same concept cannot take into account different semantic networks because they are culturally determined (Crick, 1976, p. 11; Meyer, 2000, p. 231). Claiming that grammatical structure governs thoughts, linguists Edward Sapir and Benjamin Whorf also inferred that these thoughts, by the way of semantic networks, create culture (Crick; Kramersch, 1998, p.13). Nevertheless, Kramersch (1998) contends that the scientific community rejected the strong version of Sapir-Whorf hypothesis because, reasonably, people cannot be "prisoners of [their] own language" (p. 13). Instead, linguistic anthropologists suggest that different research studies confirm the weak version of Sapir-Whorf hypothesis. For example, monolingual Navajo¹ children classify objects that are physically similar, while the English-speaking children associate objects on the basis of their colour (Kramersch, 1998, pp.13-14).

The weak version of Whorf-Sapir hypothesis highlights the need for librarians to recognize cultural traits of various ethnic groups in order to improve library services, or create new ones (Gordon-Popatia, 1994, p.113). One way to learn cultural traits is to look into cultural framing, a behaviourally induced disposition, allowing people to interpret someone's verbal or non-verbal manner (Kramersch, 1998, p. 128). Verbal signs, which include intonation, pronunciation, or carrying a conversation, make some groups join or reject other groups (p. 42). For example, while Athabascan² children perceive the conversation as a threat to the interlocutor, the English-speaking children interpret conversation as reinforcement in a typical social interaction (Hourigan, 1994, p.92). Kramersch (1998) has confirmed that Athabascan children refuse to voice their opinions in front of their peers because their communities deem such behaviour to be unacceptable (p. 57). By understanding these cultural traits, librarians of various ideological orientations can position themselves as essential agents for accommodating both minority groups and the mainstream.

---

1 Native North Americans living mostly in Canada and Oregon; see Lagassé, P., & Columbia University. (2000). Athabascan in *The Columbia encyclopedia*. New York: Columbia University Press.

2 A North American native population related to Navajo, living mostly in NE Arizona; see also note 1.

Providing Intercultural Education

The current librarianship literature reflects divergent perspectives on providing library services to ethnic minorities. Nevertheless, all librarians agree that they ought to raise a cultural awareness in their societies by providing specific library services and instruction, and properly identify individual and culturally-determined learning styles.

There are two differing views on how libraries should address and meet the ethnic groups' information needs. On the one hand, one group of librarians has voiced the opinion that ethnic groups should be referred to as "culturally diverse" instead of "disadvantaged" users (Metoyer-Duran, 1993, p. 7). This recognition has been translated into librarians' aiming to learn the users' cultural background, build personal relationships with non-native English speakers, pay careful attention to these users' speech, and avoid undervaluing these groups' reactions or responses (Mariner, 2006; Meyer, 2000, p. 232). On the other hand, another category of librarians contends that it makes little sense to organize libraries to satisfy primarily the needs of minorities because their cultural background, which guides them to collect, organize, and communicate the information in a specific way, may be impossible to share with the main stream groups. These librarians, suggesting that ethnic communities should be acculturated in the host countries (Metoyer-Duran, 1993, p. 2), acknowledge, however, that a range of services should be made available: from training library staff to providing access to information sources (Clough & Quarmby, 1978, pp. 311-313).

Overall, to offer specific services, librarians should obtain detailed information about different ethnic minorities, immigrants or Indigenous groups, coming to the library (Mariner, 2006). More specifically, librarians can tap into the knowledge available at local schools, cultural centres, and social services agencies (Clough & Quarmby, 1978, pp. 314-315). By acquiring this knowledge, librarians can understand what prejudices these minority groups face in contact with the majority (pp. 314-315) and suggest solutions to local authorities for integrating these groups (Thompson, 1991).

Bilingual librarians with intercultural abilities are in a strategic position to communicate effectively with non-native English patrons. For example, bicultural librarians understand that they have to contextualize culturally the instructional materials to make them meaningful to minority users (Aptekin, 2002, p. 63). That is, bilingual librarians can provide explicitly re-contextualized clues that are implicitly meaningful to the native English users (Aptekin, p. 63; Pawley, 2003, p. 446; Hourigan, 1994, p. 95). Librarians can also explain library vocabulary, reinforce users' positive behaviours by using simple sentences and words, and rephrase questions instead of repeating the information (DiMartino & Zoe, 2000, p. 38). Being aware of these groups' anxiety from culturally alienating instructions (Meyer, 2000, p. 232), librarians can closely watch, and act when necessary, how users perform tasks as they might be too shy to admit their ignorance, or lack of comprehension (Mariner, 2006).

Various studies have shown that there are different learning styles (Mariner, 2006). A learning style can be viewed as a type of behaviour through which people express needs, seek, transfer, supply, and treat the information (Fisher, Durrance, and Hinton, 2003, p. 754). Learning styles involve bottom-up and top-down processes (Gray, 2002, p. 297).

Bottom-up processes include identifying and integrating information that comes through sensory channels. Examples of bottom-up learning styles include studying through visual displays, auditory means, or tactile approach, or a combination of different proportions of these styles (Mariner, 2006). At a higher level, top-down processes transform this sensory information into concepts or can change the old ones (Gray, 2002, p. 297). Top-down learning styles include: field-dependent versus field-independent: users develop or not bonds with what they learn before they actually perform the task; relational versus analytical: people prefer to understand the “big picture” before they learn its pieces; competitive versus cooperative, that is, learners prefer to reach the goals individually rather than collectively; concrete versus abstract, meaning that learners prefer hands-on experience to more abstract thinking; and, active versus reflective, which means that learners prefer to explore instead of taking the time to discern (Downing, 2000, p. 55).

Although there are individual differences, it seems that culture influences learning styles (Reid, 1987, p. 99). For example, a research study shows that while Spanish speakers prefer mostly kinaesthetic and tactile learning styles, Arabic learners reject learning in group, and, yet, English speakers prefer auditory and kinaesthetic learning styles. Nevertheless, the same study has shown that the longer the minority groups have been in their host countries, the closer their learning styles are to the mainstream users’ learning styles (p. 99). With the librarians’ help, users will become more aware of their individual and cultural learning styles, before they delve into other learning styles (p. 99).

Mediating between Unevenly Information-Literate Groups

De-contextualized information confines ethnic minorities’ information needs, erodes their literacy styles, and drives this literacy to comply with a dominant, alien literacy. Since librarians are in the best position to intervene as translators between different cultural groups’ literacy styles, they have the ability to synthesize information and literacy into information literacy, and are able to convey it to the society at large. The theoretical frame of information literacy, however, overflows with technical and administrative terms that make it difficult for librarians to find a common language with users of different cultural backgrounds, and even more so with the ethnic minorities. To gain the trust of these minority groups, librarians will have to breach the information and literacy structures imposed by host countries’ elites, and learn to negotiate between groups that are defending different—or even opposite—ideologies.

Research suggests that information, a universal concept, includes a sequence of signals, following a precise algorithm, between a sender and a receiver. This sequence of signals includes written and oral communication: entries in dictionaries, novels, speeches, interviews and so forth (Case, 1993, p. 58; Dubois et al., 1994, p. 247; Matthews, 1997, p. 100, which are facets of discourse. But information encompasses more than oral or written communication: it also encompasses unconscious perception. Both sides of the information, conscious and unconscious, show a social dimension— with its formal (media) and informal lines (social networks) — and an intellectual dimension that has the potential of creation and interpretation (Case, 1993, p. 62). Since information, a “critical technology for the intellect,” can be chunked, it allows formalization and

generalization because its pieces can be used, reused, and applied in different contexts; in other words, information can be de-contextualized (Goody, 1996). “Informational genres” are examples of de-contextualization: classification, systems, catalogues and indexes, reference materials, and newspapers (Pawley, 2003, p. 432). They all owe their existence to the division of information into small parts: bibliographic records, categories of classification, newspaper articles, and so forth (p. 432). Before information is transformed into informational genres, it is part of a “story”—a subject bibliography, a newspaper, or an encyclopaedia, that is, a written artefact bearing the mark of a particular time and space. Once a piece of information leaves its artefact, it loses its context, and it gains a new one, entering another semantic network (Pawley, 2003, p. 432; Case, 1993, p. 44). In other words, information can be rearranged but always within a specific, yet new cultural frame.

This permutation has a negative impact on minority groups’ information-seeking behaviour as they cannot construe by themselves this cultural frame. Unless these groups have a good command of the language and culture of the host country, they cannot understand the semantic networks that are meshing the de-contextualized information into new and sophisticated meanings. Usually, these groups have no choice but to live with a low “degree of exactitude” of the surrounding reality (Pawley, 2003, p. 437), exactitude of information that their more educated communities’ gatekeepers can improve or distort (Pawley, 2003, p. 437; Street & Besnier, 1994, p. 553; Case, 1993, p. 267). By obtaining information within their immediate social networks, these minorities can do without using library services (Case, 1993, p. 268).

Literacy represents, usually, a visual means of communication, such as reading, through which people can perform social, cultural, and cognitive actions (Besnier, 2000, p. 141). But literacy should be also regarded within a larger social context in which minority groups cannot be agents of their own knowledge since they are not able to re-contextualize pieces of information (Besnier, 2000, p. 142; Pawley, 2003, p. 442). Promoting restricted or de-contextualized literacy, the present educational institutions, including libraries, ignore other forms of literacy—for instance, orality—that are specific to some minority groups (Romero-Little, 2006, p. 399; (Kramersch, 1998, pp. 55-56).

Acknowledging the much common belief that discriminates between orality and literacy, the research shows that there is an informational continuum between the two concepts (Kramersch, 1998, p. 40). Nevertheless, because literacy is context reduced—or de-contextualizable—and orality is context-rich (p. 56)—or unique—it seems that minority groups, with their specific literacy styles, have only a limited access, if any, to the social, cognitive, and functional potential of the elites’ literacy of the host countries (Street & Besnier, 1998, p. 142). However, these elites guard their form of literacy and shun those groups that do not share similar values (Collins, 2006, p. 247). Thus, literacy bears an ideologically charged meaning, mirroring a distribution of power in a society (Street, 1993, p. 2): on the one hand, this literacy legitimizes “class-associated literacy practices,” reflecting institutional values that mould readers’ education (Pawley, 2003, pp. 433-434; Collins, 2006, p. 247). On the other hand, literacy can be liberating from constraints (p. 437) since “structures of power and domination” can be challenged (Street, 1993, p. 7). Librarians, as “mediators of literacy,” or translators between the information existing in the libraries and ethnic minorities (Street, 1993, pp. 294-296), understand that these ethnic groups have to face class-imposed literacy practices (Collins, 2006, p. 247). Thus,

librarians have the moral duty to convey the message to the mainstream groups that ethnic minorities take with them their particular forms of literacy either from their own countries or Indigenous communities (Hourigan, 1994, p. 81). Acting upon this duty, librarians can play the role of builders of a realistic Tower of Babel (Simsova, 1980, p. 255).

In its current sense, information literacy means the ability to base an intelligent decision on accurate and complete information; to formulate questions arising from the need of information; to recognize appropriate sources of information and to search them successfully; and, to integrate creatively these sources of information after having assessed their appropriateness to the context (Eisenberg, Lowe, and Spitzer, 2004, p. 10). Information literacy synthesizes information and literacy, but, as previously mentioned, while information is de-contextualized, possibly having lost its historical, or cultural, background, literacy is socially controlled (Pawley, 2003, p. 423).

Information literacy depends, primarily, on language, the knowledge of which transfers or prevents the transfer of knowledge. In library studies, specialists admit that information literacy concepts are written in a heavily technical and administrative language, making more difficult for librarians to perform the task of spreading knowledge (Pawley, 2003, p. 426). Another difficulty follows since languages are highly contextualized because they depend on semantic pointers between utterance and its potential, or actual, meaning (Collins, 2006, p. 247). In addition, whoever has the authority to assign meaning to utterances, that is, to control the language, has also the power to shape knowledge (Pawley, 2003; Collins, 2006)— an idea that goes against librarians' goal to advance democracy (Pawley, 2003, p. 426; American Library Association, pp. 468-475). With this goal in mind, if librarians continue to use the present technical and administrative language, they will have to accept to deal with users of different cultural backgrounds that will increasingly reject the current practices that the society imposes upon them, for example, what type of library services should be provided to minority users (Pawley, 2003, pp. 443-444; Hourigan, 1994, p. 91).

Still, research shows that minority groups have faith in education, but if "some doors are often closed" (Case, 1993, p. 297), then these minority users will loose faith in those institutions, including the libraries (Collins, 2006, p. 253), and will likely avoid using library services. As knowledge is institutionally defined (Pawley, 2003, p. 445), the group with a better socioeconomic status has more access to media (print, electronic) than the minority group (Case, 1993, p. 97). With this knowledge power, elites prefer to re-contextualize information in a less controversial form in order to preserve their status quo (Pawley, 2003, p. 434). But the real issue is whether librarians can realistically make breaches in information structures that would put ethnic minorities' information literacy in a position that would counterbalance, in some acceptable degree, the dominant information literacy.

Faithful to their ultimate goals, librarians must articulate clearly their high-principled and political values (Pawley, 2003, p. 445) in spite of the monopoly that secular institutions—political, the academia, and media— have imposed on the interpretation of the social life (Kramsch, 1998, p. 55). To deflect any imposition, librarians have to grasp the real tenets of information literacy and for whom is it destined; the implications of information literacy for who really benefits from it; the way and scope within which the ruling groups arbitrate thought and, as a result, knowledge (Pawley, 2003, p. 445).

One way to start gauging cultural control includes examining indexers, cataloguers, and classifiers' works as marks of the dominant information literacy which shape researchers' thoughts (p. 442). Another way, as this paper strived to communicate, is to identify marginal discourse communities, notably, ethnic and immigrant minorities, because they rarely use library materials (p. 442), the type of behaviour that seems to signify that ethnic groups' particular discourse will hardly enrich— but, with increasing immigration, will more likely unbalance— our society. Unsurprisingly, these groups' information needs have been seldom openly stated in libraries' missions (p. 443).

Final Thoughts

This paper discussed some ideas, stemming from the existing research in anthropology, linguistics, psychology, education, and library science, that librarians can make use of to increase the public's perception of them that they are indispensable cultural agents, who are capable of rising to several major challenges: understanding the idea of ethnicity with its mostly cultural meanings; raising the cultural awareness in libraries and local communities by providing specific library services to ethnic and immigrant minorities; and mediating— because librarians are known to be fair cultural players— between competing ideologies that underlie different groups' information literacy styles. By effectively facing those challenges, librarians can prove to the society at large that they can achieve their mission, which is to give impartial access to information to all library users.

Bibliography

1. American Library Association. (2006). *The library bill of rights*. In G. M. Eberhart (Ed.), *The Whole Library Book* (Vol. 4, pp. 468-480). Chicago: American Library Association.
2. APTEKIN, C. (2002). *Towards intercultural communicative competence in ELT*. *ELT Journal* 56(1), 57-64.
3. BAYNHAM, M. (1993). *Code switching and mode switching: community interpreters and mediators of literacy*. In Street, B. V. (Ed.), *Cross-cultural approaches to literacy*. New York: Cambridge University.
4. BESNIER, N. (2000). *Literacy*. *Journal of Linguistic Anthropology*, 9(1-2), 141-143.
5. CASE, D. O. (2002). *Looking for Information: A Survey of Research on Information Seeking, Needs, and Behavior*. New York: Academic Press.
6. CLOUGH, E., & QUARMBY, J. (1978). *A public library service for ethnic minorities in Great Britain*. London: The Library Association.
7. COHEN, D. (1980). *Ethnicity in librarianship: A rationale for multiethnic library services in a heterogeneous Society*. In L. Werthmeier (Ed.), *Library Trends* (Vol. 29 pp. 179-189). Champaign, Illinois: University of Illinois Graduate School of Library Science.
8. COLLINS, J. (Ed.). (2006). *Literacy practices in sociocultural perspective*. In K. Brown, A.H. Anderson, L. Bauer, M. Berns, G. Hirst, & J. Miller (Eds.), *Encyclopedia of Language & Linguistics* (2nd ed., Vols. 7). New York: Elsevier.
9. CRICK, M. (1976). *Introduction*. In *Explorations in language and meaning: towards a semantic*

- anthropology (pp. 11). London: Malaby Press.
10. DIMARTINO, D., & ZOE, L.R. (2000). *International students and the library: New tools, new users, and new instruction*. In T. E. Jacobson & H.E. Williams (Eds.), *Teaching the new library to today's users* (Vol. 4, pp. 38). New York: Neal-Schuman.
  11. DOWNING, K. E. (2000). *Instruction in a multicultural setting: Teaching and learning with students of color*. In T. E. Jacobson & H.E. Williams (Eds.), *Teaching the new library to today's users* (Vol. 4, pp. 54-55). New York: Neal-Schuman.
  12. DUBOIS, J., GIACOMO, M., GUESPIN, L., MARCELLESI, C., MARCELLESI, J.-P., & MÉVEL, J.-P. (Eds.) (2001). *Information*. In *Dictionnaire de linguistique [Dictionary of linguistics]* (2nd ed.). Paris: Larousse.
  13. EISENBERG, M. B., LOWE, C. A., & SPITZER, K.L. (2004). *Defining information literacy*. In *Information literacy: Essential skills for the information age* (pp. 10). Westport, CT: Libraries Unlimited.
  14. FISHER, K. E., DURRANCE, J.C. & HINTON, M. B. (2003). *Information grounds and the use of need-based services by immigrants in Queens, New York: A context-based, outcome evaluation approach*. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 55(8), 754-766.
  15. GOODY, J. (Ed.) (1996). *Literacy*. In D. Levinson & M. Ember (Eds.), *Encyclopedia of Cultural Anthropology* (1st ed., Vols. 2). New York: Henry Holt and Co.
  16. GORDON-POPATIA, D. M. (1994). *Bridging cultures: Multiculturalism, social integration, intergroup relations and education in the Canadian context*. Unpublished Dissertation, University of Massachusetts, Amherst.
  17. GRAY, P. (2002). *Psychology (4th ed.)*. New York: Worth Publishers.
  18. HOURIGAN, M. M. (1994). *Culture and the discourse of the academy*. In *Literacy as social exchange* (pp. 81, 91, 92, 95). Albany: State University of New York.
  19. JIANG, W. (2000). *The relationship between culture and language*. *ELT Journal*, 54(4), 328-334.
  20. KRAMSCH, C. (1998). *Spoken language, oral culture*. In *Language and Culture* (pp. 37-107). New York: Oxford University Press.
  21. MARINER, F. (2006). *The teaching librarian: ESL and the academic library*. Paper presented at the ALIA 2006.
  22. MATTHEWS, P. H. (Ed.) (1997) *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics (1st ed.)*. New York: Oxford University.
  23. METOYER-DURAN, C. (1993). *Gatekeepers in ethnolinguistic communities*. Norwood: NJ: Ablex.
  24. MEYER, L. M. (2000). *Barriers to meaningful instruction for English learners*. *Theory into Practice*, 39(4), 228-236.
  25. NOVAK, J., & ROBINSON, G. (1998). 'You tell us': *Indigenous students talk to a tertiary library*. *Australian Academic & Research Libraries*, 29(1), 13-23.
  26. PAWLEY, C. (2003). *Information literacy: a contradictory coupling*. *Library Quarterly*, 73(4), 422-452.
  27. REID, J. M. (1987). *The learning style preferences of ESL students*. *TESOL Quarterly*, 21(1), 87-111.
  28. ROBINSON-STUART, G., & NOCON, H. (1996). *Second culture acquisition: Ethnography in the foreign language classroom*. *The Modern Language Journal*, 80(4), 431-449.
  29. ROMERO-LITTLE, M. E. (2006). *Honoring our own: Rethinking indigenous languages and*

- literacy*. *Anthropology and Education Quarterly*, 37(4), 399-402.
30. SIMSOVA, S. (1980). *Library training for services to minority ethnic groups: Concepts and general principles*. In L. Werthmeier (Ed.), *Library Trends* (Vol. 29, pp. 245-258). Champaign, Illinois: University of Illinois Graduate School of Library Science.
31. SPACK, R. (1997). *The acquisition of academic literacy in a second language: A longitudinal case study*. *Written Communication*, 14(3), 3-62.
32. STREET, B. V. (1993). *Introduction: The new literacy studies*. In B. V. Street (Ed.), *Cross-cultural approaches to literacy*. New York: Cambridge University.
33. STREET, B. V., & BESNIER, N. (1994). *Aspects of literacy*. In T. Ingold (Ed.), *Companion encyclopedia of anthropology*. New York: Routledge.
34. THOMPSON, V. (1991). *Multi-racial provision: An integral part of library and information services*. *New Library World*, 92(1090), 5-7.

ДОМѢНЕСКІА ДОА. ЕУЛІА

Днѣ Млѣнѣ Риолѣ Капетѣ.

Въ прѣдѣ, кѣмъ вѣ въжѣщася кѣ
къ рѣзѣбѣмъ ѿпротѣва ѿлѣтѣ ѿ прѣрѣ
ѿтѣуунѣмъ млантѣ естрѣнѣце воннѣмъ
ѿтрармѣлѣнѣ. шн дѣчѣмъ пѣрѣдѣ еѣ

BiblioPolis - confluente
spirituale

лѣль . възловѣлѣ рѣдѣль ѿмѣнескѣ днѣ рѣбѣмъ
лѣнѣ чѣ ѿмѣрѣ. веннѣ лѣмѣрѣ галнлѣнѣлѣнѣ. шн
дѣколо ѿчѣпоу ѿтѣнѣ ѿстрѣнѣце ѿлѣнѣ естрѣчѣ
ета чѣрѣбѣж, кѣмъ лѣдѣнѣмъ естрѣнѣдѣ еѣтѣ еѣлѣе .

CONTRIBUȚII LA ISTORIA BISERICII SF. VOIEVOZI VECHI (ZISĂ MANTU) DIN GALAȚI

Pr. *Eugen Drăgoi*

Cunoscătorii istoriei bisericilor din Galați se pot întreba, văzând acest titlu, ce rost are preocuparea pentru istoria unei biserici care astăzi nu mai există? Căci, într-adevăr, locașul respectiv, situat pe str. Grigore Ghica, nr. 3 (azi str. Vadul Sacalelor nr. 2, pe lângă Școala Generală nr. 26, „Ion Creangă“) s-a prăbușit la cutremurul din 1940 și n-a mai fost refăcut, iar în toamna anului 1963 a fost demolat. Nedumerirea dispare când vor afla că abordăm trecutul *celei mai vechi biserici cunoscute* din orașul de pe malul Dunării, care ascunde încă multe taine.

Pentru început vom trece în revistă ceea ce se cunoaște până acum din istoria bisericii Sfinții Voievozi Vechi; vom vedea că avem la dispoziție destul de puține date și că istoricii locali n-au manifestat un interes aparte în legătură cu acest subiect.

Primele informații despre biserica Sf. Voievozi Vechi, publicate la sfârșitul secolului al XIX-lea, se găsesc într-o broșură editată în anul 1887 de Primăria comunei Galați. Este vorba de un raport alcătuit la 11 ianuarie 1887 asupra stării bisericilor aflate în întreținerea primăriei și a clerului acestora. Raportorii și membrii comisiei erau *Hagi Enachi Dragoș*, consilier comunal și ajutor de primar (fiul preotului cronicar Nicolae Drăguș de la biserica Sf. Spiridon), *Moise N. Pacu*, profesor și consilier comunal, și iconomul *Constantin Caciuc*, protopopul județului Covurlui¹. În acest document, despre biserica Sf. Arhangheli – Mantu, aflată la poziția a V-a, se scriu următoarele:

„Cu numele Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, serbați la 8 noembrie, sunt două biserici //în Galați: una despre care vorbim aici, și alta dependentă de stat. Spre a se deosebi una de alta, cea întâi se numește Sf. Arhangheli Mantu și a doua Sf. Arhangheli-Mitoc.

Până la anul 1821, în locul actualei biserici Sf. Arhangheli Mantu era o alta cu același nume, a cărei vechime, după cum se constată din sinodic și din pietrele găsite la zidărie, se crede a fi de 1.200 de ani. Aceasta însă fu arsă în timpul Eteriei și a fost rezidită din vălătuci de către Iordache Mantu, al cărui nume îl și poartă, sfințindu-se la 1827. În starea în care se găsește acum, adică de cărămidă s-a început a se zidi la 1864 și s-a isprăvit la 1876. Pe dinăuntru biserica Sf. Arhangheli este în stare bunișoară; îi lipsește însă amvon(ul) și are nevoie de a fi văruită; pe din afară parte din pereți sunt stricați și aceasta provine din cauză că lipsesc cu totul ulucele. Pentru reparație această biserică ar avea neaparată nevoie de cel puțin 300 lei. Biserica posedă împrejurul său, ca proprietate o căsuță ruinită, care se închiriază cu 10 lei pe lună. Are și 14 locuri cu bezmăn care produc anual în totul aproape 200 de lei. Asemine, mai posedă un loc cu bezmăn în Vadul Sacalelor² de unde primește anual 8 lei. Acest din urmă loc e stăpânit de mai mult timp de Primărie, care îl are închiriat pentru cherestele cu 1.600 lei. Se pretinde încă că și locul din strada Brăilei, a dlui G. Dimitrescu Cămărașu este tot al bisericii Sf. Arhangheli-Mantu, dar pentru dânsul nu i

1 Primăria comunei Galați, *Starea bisericilor comunale și a clerului lor în 1887*, Galați, 1887, p. 3-4.

2 Vadul Sacalelor era pe malul Dunării, în apropiere de biserica Precista.

se plătește bezmănul de mai mulți ani. Bezmănul acestui loc era de 10 (zece) galbeni pe an. D(omnul) G. Dimitrescu Cămărașu, căruia în condicile bisericii i se zice G. D. Mamucul, ar fi cumpărat acest loc de la fostul episcop al bisericii, (anume) Moscu, fără însă ca acest din urmă să fi fost în drept a-l vinde. Cum că acest loc a fost al bisericii se vede dintr-un inventar al bisericii din 1827.

Servitorii acestui templu ne-au încredințat că administrarea fostului episcop Moscu a fost foarte neregulată și dăunătoare bisericii. Acest episcop n-ar fi dat niciodată socoteli de gestiunile sale. Condicile bisericii din trecut le-am găsit sigilate de către administrațiunea comunală precedentă. Actuala episcopie o formează proistosul (îngrijitorul)³ bisericii, preotul D. Mârăe și dnii G. Nenu, din partea guvernului și Iani David, din partea enoriașilor. Acest din urmă nu este confirmat de primărie. Epitropia de astăzi n-a dat socoteli de doi ani; bugetele iarăși nu sunt aprobate.

Veniturile pe anul 1886 (socotit de la 1 ianuarie până la 31 decembrie) sunt de lei 1.141, bani 30, iar cheltuielile de lei 1.126, bani 60.

La această biserică e un singur preot paroh, bătrân de aproape 70 de ani, care servește la acest locaș de la 1847. Mai sunt apoi și doi cântăreți, unul de strana mare și altul de strana mică. Preotul n-are leafă. Primul cântăreț e plătit cu 40 lei pe lună, iar al doilea cu 30 lei⁴.

Aceasta este cea mai completă micro-istorie a bisericii Sf. Voievozi Vechi sau Sf. Arhangheli Mantu, cea de a doua titulatură adăugând și numele ultimului mare ctitor al acestui locaș.

Date identice, va publica, în 1891, profesorul și politicianul Moise N. Pacu (1853-1941)⁵, semn că informațiile istorice din raportul înaintat primăriei Galați la începutul anului 1887, de care am amintit mai sus, îi aparțineau⁶. În 1891 biserica Sf. Voievozi Vechi era filială a bisericii parohiale Precista⁷.

Informația că prima biserică fusese ridicată în urmă cu 1.200 de ani, deci pe la sfârșitul veacului al VII-lea este tentantă, dat fiind faptul că cel mai vechi locaș creștin ortodox din Galați, cunoscut pe temeiul unui document cert, este biserica Sfântul Dimitrie, ctitorită de marele vornic Cârstea, înainte de 30 aprilie 1618, când soția ctitorului, cneaghina Anghelina, o închină Mănăstirii Sf. Sava din Iași⁸. Din păcate nu s-a mai păstrat sinodicul bisericii, amintit de profesorul Pacu, motiv pentru care nu știm dacă în acel document se aduceau dovezi în susținerea afirmației respective. În privința vechimii locașului rezultată „din p(i)etrele găsite în zidărie“, în absența unor lămuriri

3 Nume dat în secolul al XIX-lea preotului paroh.

4 Primăria comunei Galați, *Starea bisericilor comunale...*, p. 9-10.

5 Date despre personalitatea și activitatea acestuia vezi la: PACU, Moise N. *Cuvântări diverse cu conținut religios-moral, didactic și social-național (1874-1924)*, ed. a III-a, Galați: Tipografia „Lumina“ N. Diaconescu, 1925, p.276-279; JECHIU, Igor P. „Profesorul teolog Moise N. Pacu din Galați“. În: *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, 4, Galați, 1988, p.156-173; pr. DRĂGOI, Eugen „Pacu Moise“. În *Enciclopedia ortodoxiei românești*, București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxa, 2010, p. 457.

6 PACU, Moise N. *Cartea județului Covurlui*, partea I și a II-a, București: Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, 1891, p. 139.

7 *Idem*, p. 135.

8 CAPROȘU, Ioan; ZAHARIUC, Petronel. *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I, Iași, 1999, p. 170-172, doc. nr. 122.

suplimentare este greu să credităm integral o astfel de afirmație. Probabil că în temelia și zidurile primei biserici s-au găsit fragmente de pietre sau cărămizi preluate din demolarea unor construcții antice din zonă, practică uzitată și la alte două biserici gălățene, ridicate în secolul al XVII-lea: Precista⁹ și Sf. Gheorghe¹⁰.

Protoiereul de Covurlui Gheorghe Popescu¹¹, la doar 15 ani după apariția cărții lui Moise N. Pacu, prezintă câte un scurt istoric al bisericilor din protopopiatul pe care îl păstora. Când scrie despre biserica Sf. Voievozi Vechi nu face altceva decât să reproducă cele publicate de Moise N. Pacu, în 1891¹².

Preotul I. C. Beldie¹³ scrie, în 1925, că este „a treia biserică cu același hram, pe

---

9 Biserica Precista existentă și astăzi, a fost ctitorită de negustori brăileni și gălățeni, fiind sfințită în septembrie 1647 și închinată Mănăstirii Vatoped din Sfântul Munte Athos. Despre această biserică vezi, îndeosebi: PĂLTĂNEA, Paul. „Vechi locașuri de cult și viața bisericească în sudul Moldovei până în anul 1864“, în vol. *Monumente istorice și izvoare creștine*, Galați, 1987, p.203-208 (studiu republicat în vol. *Arhiepiscopia Dunării de Jos. Istorie bisericească, misiune creștină și viață culturală de la începuturi până în secolul al XIX-lea*, I, Galați, 2009. Despre Mănăstirea Precista la p. 498-504); CĂLDĂRARU, Cristian Dragoș. *Biserica fortificată Precista, monument de cultură românească*, Galați: Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, 1989; STOICA, Corneliu. *Monumente religioase din municipiul Galați*. Ed. Galați: Editura Alma, 2001, p. 21-34; arhim. Daniil Oltean, „Biserica Adormirea Maicii Domnului – Mavromol, Galați“. În *Domnitorii și ierarhii Țării Românești, ctitoriile și mormintele lor*. București: Ed. Cuvântul Vieții, 2009, p. 946-947; DRĂGOI, Eugen. „Galați, Precista“. În *Enciclopedia ortodoxiei românești*. București: Ed. IBMO, p. 289. La ridicarea zidurilor bisericii, potrivit preotului I. C. Beldie, s-au folosit cărămizi romane luate din cetatea Tirighina (Bârboși) de lângă Galați. Vezi BELDIE, I. C. *Schițe istorice asupra județului Covurlui. Contribuțiuni*. Galați: Moldova-Stabiliment de Arte Grafice, 1925, p. 4.

10 Biserica Sf. Gheorghe a fost construită din piatră și cărămidă, în anul 1664, devenind prin vrerea ctitorului, Hagi Mihalachi, metoc al Sf. Mormânt de la Ierusalim. Era situată pe terasa din prelungirea străzii Domnească spre Dunăre, în spatele blocului P10. A fost dărâmată în octombrie 1962 de edilii comuniști și demolată. În zidurile acesteia s-au descoperit, după opinia Mihaelei-Denisia Liușnea, fusuri și coloane luate din zona castellum-ului roman de la Bârboși. Vezi LIUȘNEA, Mihaela-Denisia. „Mănăstirea Sfântul Mare Mucenic Gheorghe din Galați – monument“. În vol. *Teologie și educație la Dunărea de Jos*, fasc. 2, Galați, 2003, p. 280, n. 1.; Idem, „Pagini de istorie românească în documente de la Sfântul Munte Athos. Mănăstiri din Galați în izvoare athonite“. În: *Tabor*, an 2, nr. 4, 2008, p. 106, n. 15. Opinia autoarei se bazează pe relatarea hatmanului Filip Orlik, aflat în Galați la 1722, care scria în jurnalul său că „gălățenii au clădit (astfel) zece biserici“. PANAITESCU, P. P. *Călători poloni în Țările Române*. București: Cultura Națională, 1930, p. 174.

11 Date biografice despre acesta vezi la POPESCU, Gh. *Protopopia județului Covurlui. Dare de seamă despre afacerile bisericești*, București, 1906, p. 45-47; DRĂGOI, Eugen. *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989*, Galați: Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, 1990, p. 102-103.

12 POPESCU, Gh. *op. cit.*, p. 85.

13 Despre preotul Beldie vezi: DRĂGOI, Eugen. „Preotul publicist Ioan C. Beldie (1887-1954)“. În: *La cumpăna dintre milenii*, Galați: Editura Episcopiei Dunărea de Jos, 2000, p.231-243; PĂCURARIU, Mircea. *Dicționarul teologilor români*, ed. a II-a, București: Editura Enciclopedică, 2002, p.46-47; pr. Eugen Drăgoi, „Beldie Ioan C.“, în *Enciclopedia ortodoxiei românești*, București:

același loc“ și că „prima clădire din cărămidă se crede a fi fost cea mai veche din oraș“¹⁴. Același autor amintește între ctitorii locașului construit la 1864-1876 pe Iordache Mantu, Hagi Dracu, Hagi Ion Neculai¹⁵. La rândul său, reputatul profesor Gh. N. Munteanu-Bârlad¹⁶ se mărginește să consemneze, în 1927, că locașul respectiv „n-are cunoscut anul întemeierii“¹⁷.

Profesorul Constantin Tomescu publica, în 1931, o catagrafie a bisericilor și slujitorilor acestora din Moldova, alcătuită în 1809. Potrivit acestei catagrafii (care din păcate n-a fost luată în seamă de istoricii bisericești ai zonei Dunărea de Jos), înainte de anul 1809 la biserica Sf. Voievozi Vechi din Galați slujeau preoții: *Mihalache Muscă, Nicolai Procopie, Ștefan și Costandin Pintileiu*¹⁸.

Victor Brătulescu, renumit profesor și istoric de artă, identifică, în deceniul al treilea din secolul XX, câteva icoane vechi cu inscripții. Materialul adunat atunci îl va publica însă abia în 1966, fără să facă referire la faptul că biserica nu mai exista Astfel: o icoană de factură athonită, reprezentând pe Sf. Gheorghe călare, având în jur scene din viața sântului cu inscripții în slavonă (nu se dau dimensiunile) este datată cca 1760¹⁹. Altă icoană cuprinzând scene multiple (nu se dau dimensiunile, dar se nominalizează scenele și sfinții zugrăviți) are inscripția *Atanasie Țaciov, 1830*²⁰. Pe icoana Sf. Mucenic Mina (nu se dau detalii) citea: *Această sfântă icoană s-au făcut prin osărdia robului lui Dumnezeu Dimitrie, Costandina cu fii(i) lor Ancuța la anul 1840*²¹. Pe o icoană de factură grecească, reprezentând pe Sfinții Mucenici Gheorghe și Dumitru afrontați (nu se dau alte detalii), datată în secolul al XVIII-lea, a văzut o inscripție grecească, dar nu o reproduce²². Pe icoana Sfinții Arhangheli (nu se dau detalii) citea inscripția: *Primiți Sf. Arhangheli pe robii lui Dumnezeu Gheorghie Stoiciu cu soția sa Elena și fiii lor Elena și Iancu în Galați, la 1870. K. Zograŕ*²³.

Cel care va aduce noi contribuții, cu rigoare științifică, la istoria bisericii Sf. Voievozi Vechi va fi istoricul Paul Păltănea. Astfel, într-un valoros și consistent studiu

---

Editura IBMO, 2010, p. 81-82.

14 BELDIE, I. C. *Schițe istorice...*, p. 12-13. Informațiile sunt preluate zece ani mai târziu, aproape ad literam de ziaristul Teodor Iordache (*Albumul Galaților, 1935-1936*, Galați, f.a., p. 25) care înscrie greșit anul terminării construcției: 1870 în loc de 1876. Afirmția preotului I. C. Beldie („Bisericile și clerul din Galați“, în rev. *Căminul*, an 7, nr. 3, Galați, 1931, p. 95) că biserica s-a zidit în 1864 corespunde doar în parte, acesta fiind anul începerii reconstruirii locașului.

15 BELDIE, I. C. *Schițe istorice...*, p. 12-13.

16 Câteva date biobibliografice referitoare la profesorul Munteanu a se vedea la BREZEANU, Ioan; ȘTEFĂNESCU, Gh. S. *Școala gălățeană, 1765-1948*, Galați: Geneze, 1996, p. 321-322; BREZEANU, Ioan. *Galați, biografie spirituală*, Galați, 2008, p. 239.

17 MUNTEANU-BÂRLAD, Gh. N. *Galații*, Galați: Editura Autorului, 1927, p. 66.

18 TOMESCU, Const. N. „Știri catagrafice din Biserica Moldovei în 1809“. În: *Arhivele Basarabiei*, an 3, nr.3, iulie-septembrie 1931, p. 193.

19 BRĂTULESCU, Victor. „Inscripții și însemnări din biserici“. În: *Glăsuț Bisericii*, an. 25, nr. 7-8, 1966, p. 641. Autorul menționează la p. 622 că a verificat la fața locului aceste icoane „prin 1925“.

20 BRĂTULESCU, Victor. *op. cit.*, p. 641.

21 *Ibidem*.

22 *Idem*, p. 642.

23 *Idem*, p. 641.

dedicat vieții bisericești din județul Galați, de la începuturi până în anul 1864 (anul înființării Episcopiei Dunării de Jos) scrie referitor la locașul bisericesc de care ne ocupăm: „Biserica Sf. Arhangheli Mantu a fost înălțată cu sprijinul lui Iordache Mantu și a fost sfințită în 1827. Construcția nouă a bisericii a început în 1864 și s-a terminat în 1876. S-a ruinat în urma cutremurului din 9 noiembrie 1940²⁴. Mai importantă decât această succintă schiță istorică, în acord cu ce se scrisese până atunci, este opinia istoricului gălățean, exprimată într-o notă finală: „Nu ar fi exclus ca înaintea bisericii sfințită în 1827 să fi existat tot aici un lăcaș ctitorit înainte de Războiul Ruso-Austro-Turc din anii 1787-1791, și închinat la Mănăstirea Esfigmen de la Muntele Athos. În vremea războiului amintit mănăstirea a fost prădată, iar în urma cutremurului din 26 (corect 14, n.n.) octombrie 1802 «au crăpat zidul cu totul și s-au răsăpit și este stricată neavând niciun chip de ajutor de undeva ca să se facă». Pentru a veni în ajutorul acestei mănăstiri, domnul Alexandru Moruzi hotărăște la 12 iulie 1803 ca egumenul ei să încaseze o chirie de 100 de lei pe an pentru niște hambare construite pe un loc al mănăstirii în vremea domniei lui Mihai Suțu (30 decembrie 1792 – 25 aprilie 1795)²⁵.

Aceleași informații le va introduce Paul Păltănea și în prima ediție a monumentalei sale lucrări *Istoria orașului Galați de la origini până în 1918*²⁶, adăugând că „la 6 decembrie 1889... Societatea Muncitorilor din Galați a donat bisericii Sfinții Voievozi-Mantu, o icoană a Sfântului Nicolae, făcută prin contribuțiuni voluntare. Sfințirea icoanei a fost făcută de un sobor de preoți²⁷. La reeditarea *Istoriei orașului Galați*, apărută postum²⁸, autorul face următoarea completare: „Nu ar fi exclus să fi existat aici un lăcaș ctitorit înainte de 19 iunie 1742, când Mănăstirea Sf. Arhangheli este dăruită cu «2 oca de untu de lemn»²⁹.

În 1987, autorul prezentului studiu contribuia cu câteva date arhivistice inedite, la conturarea imaginii istorice a bisericii, scriind: „La 9 mai 1864 protoierul Gheorghe Teodorescu, de la secția a II-a a județului Covurlui, solicita municipalității Galați ca arhitectul orașului să întocmească «cât mai neîntârziat» devizul pentru zidirea din nou a bisericii «Sf. Voievozi Vechi sau Mantu», după planul aflat în păstrare la epitropii bisericii. Două săptămâni mai târziu, Iosif Gruber (angajat arhitect al orașului din 1858) comunica municipalității că a întocmit devizul solicitat și l-a predat preotului³⁰. Piatra de temelie s-a pus în vara anului 1864. Lucrarea a durat până în anul 1876, când în luna noiembrie, biserica a fost sfințită³¹. Se afla situată în Piața veche, aproximativ în partea de răsărit a Școlii generale nr. 26 de astăzi. În 1963, ca urmare a unor lucrări de sistematizare, a fost

24 PĂLTĂNEA, Paul. *Vechi locașuri de cult...* Galați: [s.n.], [1988] p. 239-240 (republicare în vol. *Arhiepiscopia Dunării de Jos. Istorie bisericească, misiune creștină...*, p. 542).

25 *Ibidem*. Informația este preluată de la I. Antonovici, *Mănăstirea Florești din plasa Simila, județul Tutova...*, București, 1916, p. 48.

26 Ed. Porto Franco, partea I, Galați, 1994, p. 206.

27 PĂLTĂNEA, Paul. *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, partea a 2-a. Galați: Ed. Porto Franco, 1995, p. 216 (Informație preluată din *Poșta*, IX, nr. 223, 22 decembrie 1889).

28 PĂLTĂNEA, Paul. *Istoria orașului Galați...* (ed. coordonată de pr. Eugen Drăgoi), partea I. Galați: Ed. Partener, 2008.

29 Idem, p. 244.

30 *Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Galați* (în continuare se abreviază DJAN), fond Primăria orașului Galați, dosar nr. 90/1864. Devizul se ridica la valoarea de 155.426 lei și 38 bani. Cf. *Arhiva Protoieriei Galați*, dosar nr. 183/1864.

31 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 1487/1876, f. 10.

demolată³².

Tot în anul 1987 apărea cel de-al treilea volum din catalogul manuscriselor românești păstrate în Biblioteca Academiei Române. Un manuscris de 83 de file, datat la sfârșitul secolului al XVIII-lea (este vorba de un Catehism), are la f. 48 o pecete inelară în fum. Se menționează că manuscrisul respectiv, intrat în colecția Academiei Române în decembrie 1907, este „din biblioteca bisericii Sfinții Voievozi din Galați³³”.

Acestea sunt datele publicate până acum cu referire la biserica Sf. Voievozi Vechi.

O prețioasă informație despre locașul gălățean, făcută publică în 1989, a fost pusă greșit în legătură cu o altă biserică din Galați. Istoricul Paul Păltănea, în studiul său *Completări la istoria Bisericii gălățene*³⁴, scria: „Mihalcea bacal, adică băcanul, probabil din Galați, adeverește la 20 septembrie 1770, că îl lasă pe părintele Pinteli (sic!) «ci ești la biserica Sfinții Vo/i/evozi Mihail, care este făcută de mine», vechil să ia dijma la moșia Stoicani³⁵. Nu avem alte informații despre această biserică cu hramul Sfinții Voievozi Mihail și Gavriil. Nu ar fi exclus ca ea să fi fost pe locul unde s-a ridicat ctitoria lui Gheorghe Șișman³⁶. Așadar, istoricul gălățean crede că acest locaș a fost pe locul unde între 1802-1805 s-a ridicat biserica Sf. Arhangheli – Metoc, ctitorită de starostele de negustori Gheorghe Șișman³⁷. Regretatul Paul Păltănea n-a cunoscut catagrafia bisericilor de la 1809, publicată de C. Tomescu, amintită mai înainte, altfel ar fi făcut legătura între „părintele Pinteli”, menționat în documentul de la 1770 și preotul „Costandin Pintileiu”, care slujea încă la biserica Sf. Voievozi Vechi în 1809 (dacă nu cumva era fiul său!). Așadar, la biserica Sf. Voievozi Vechi face referire documentul din 1770 și nu la o altă biserică. De altfel, ctitorul Mihalcea bacalul era gălățean și avea în arendă, la anul respectiv, moșia satului Stoicani³⁸”.

Rezumând principalele date care rezultă din relatările de mai sus, reținem următoarele: *se crede că biserica ar avea o vechime de 1.200 de ani; exista ca mănăstire înainte de 19 iunie 1742, când primește drept danie 2 oca de unt de lemn; cea mai veche icoană (văzută în biserică în anul 1925) avea inscripționat anul 1760; la 20 septembrie*

32 DRĂGOI, Eugen. „Aspecte ale vieții bisericești din Episcopia Dunării de Jos în anii 1864-1886”. În: *Monumente istorice și izvoare creștine*. Galați: [s.n.], 1987, p. 270.

33 ȘTREMPEL, Gabriel. *Catalogul manuscriselor românești. Vol. 3: BAR, 3101-4413*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1987, p. 253-254.

34 Publicat în *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, 5, Ed. Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 1989, p. 170-181 (republicat în vol. *Arhiepiscopia Dunării de Jos. Istorie bisericească, misiune creștină și viață culturală de la începuturi până în secolul al XIX-lea*, I, Galați, 2009, p. 547-560).

35 Autorul trimite, în nota de subsol, la sursa acestei informații: *Arhivele Statului București*, fond documente istorice, CXXXV/90.

36 PĂLTĂNEA, Paul. „Completări la istoria Bisericii gălățene”, în *Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic*, 5. Galați: Ed. Arhiepiscopiei Dunării de Jos, 1989, p. 174 (republicat în vol. *Arhiepiscopia Dunării de Jos. Istorie bisericească, misiune creștină și viață culturală de la începuturi până în secolul al XIX-lea*, I, Galați, 2009, p. 553).

37 Opinie împărtășită și de arhim. Daniil Oltean, *Mănăstirea „Sfinții Arhangheli” – Metoc din Galați*. Galați: Editura Episcopiei Dunării de Jos, 2005, p. 15.

38 PĂLTĂNEA, Paul. *Istoria orașului Galați...*, ed. a 2-a. Partea I. Galați: Partener, 2008, p. 178.

1770 este menționat bacalul Mihalcea, care afirmă că biserica Sf. Voievozi este făcută de el; înainte de 1787 era închinată la Mănăstirea Esfigmen din Muntele Athos; la cutremurul din 14 octombrie 1802 biserica s-a prăbușit; la 12 iulie 1803 primește dreptul de a încasa o chirie anuală de 100 lei de la hambarele construite pe un loc al mănăstirii; locașul a fost ars în anul 1821; refăcut din vâlătuci de către Iordache Mantu, s-a sfințit în 1827; o nouă biserică, din cărămidă s-a ridicat între anii 1864-1876, sfințindu-se în noiembrie 1876; biserica nu avea avere sau venituri mari; în 1889 i se donează de către Societatea Muncitorilor din Galați o icoană a Sf. Nicolae. Ca slujitori sunt menționați: la 20 septembrie 1770 preotul Pinteli; la 1809 preoții Mihalache Muscă, Nicolai Procopie, Ștefan și Costandin Pintileiu; de la 1847 preotul D. Mârăe, care avea, în 1887, aproape 70 de ani.

*

În paginile care urmează vom prezenta alte mărturii și date inedite din documente arhivistice, menite să completeze istoricul acestei biserici. *Ne vom referi doar la locașul care a durat de la 1827 până în 1864.*

O „Condică de trecerea veniturilor și cheltuielilor bisericii Sf. Voievozi din Galați, precum și a donației (sic!) făcute acesteia de către diferiți cetățeni”³⁹, acoperind 45 de ani (1827-1872) cuprinde bogate informații referitoare la dotarea și repararea bisericii de după arderea ei, în 1821, precum și la alte aspecte ale vieții bisericești. Conform acestui important document inedit, doar puține obiecte și cărți au fost salvate de la pârjol⁴⁰.

Biserica primea chirii anuale din casele aflate pe locurile ce-i aparțineau⁴¹ și

39 DJAN Galați, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872.

40 Redăm aici documentul inedit *Scrierea averilor bisericicii ce au fost arsă și acum din nou să face întru prăznuirea Sfinților Mari Voievozi din orașul Galați. 1827, august 10*, potrivit căruia după incendiu au fost recuperate: „un Sf(ânt) potir, cu discul, cu lingurița și cu zvezda de argint poleită; una cruce îmbrăcată cu argint, cu scăunaș și poleită; candelile de argint, șasă; una cădelniță de argint; trei feloane: unu(l) de droghită verde, unu (l) de șamalațe, unu(l) de atlas vechi; trei stihare: unu(l) de canavață diaconesc; unu(l) de canavață cu flori și unu(l) de cit (?); două epitrahile: unu(l) de drociță; unu(l) de ștofă cu flori; una (sic!) orar de sip(?); una păreche rucavițe; trei materii câte de noi coți. Atât s-au putut păstra la întâmplarea arderii. **Cărți bisericești:** doi Minee a lunilor apr(ilie) și no(i)emvr(ie); un Penticostar; un Molitfelnic; una Leturghie. Aceste(a) numai s-au găsit după întâmplarea arderii”. Vezi DJAN Galați, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 1.

41 Prezentăm, în continuare, locurile bisericii „ce sânt date cu embatic precum mai gios anume să însămnează”: unul pe care este casa lui Ștefan Cojocar și dă pe an lei 20; unul pe care este casa lui Ninu Abageru și dă pe an lei 10; unul pe care este casa babei Nedelei Butunoi și dă pe an lei 10; unul pe care este casa dasc(ălului) Nicolae și dă pe an lei 25; una (sic!) pe care este casa lui Zamfir Bărbierul și dă pe an lei 14; unul pe care este casa lui Vasile Bărbieru(l) și dă pe an lei 14; unul pe care este casa babii Stanii și dă pe an lei 12; unul pe care este casa lui Efstratie Mocan și dă pe an lei 12; unul pe care este casa lui Constandin Jugănar, croitor, și dă pe an lei 12; unul pe care este crășma lui Hagi Vasile și dă pe an lei 12; unul pe care este vităria tot a lui Hagi Vasile și dă pe an lei 20; unul pe care este cârciumă a lui Letru baba Stana și dă pe an lei 16; unul stărbu ci este pe malu(l) Dunării; unul ce este (în) fața dughenii Nicolinăi; unul pe care sânt doi case supt un acoperământ și să ia pe an lei 25. Vezi DJAN Galați, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 1.

avea bani pe care-i împrumutase unor diverse persoane încă din 1819, cu dobândă⁴². De remarcat că biserica se afla în construcție la 10 august 1827. Dacă a fost sfințită în anul 1827, cum au afirmat unii din autorii citați mai înainte, evenimentul s-a petrecut probabil către sfârșitul anului, poate la 8 noiembrie, hramul bisericii, cum se obișnuia pe atunci. Conдика nu face nicio referire la sfințirea bisericii; poate că atunci s-a dat doar o binecuvântare de a se sluji, deși locașul nu părea să fie pregătit pentru săvârșirea sfintelor slujbe. Afirmăm aceasta întrucât mărturiile de arhivă prezintă dotările făcute bisericii, după anul 1827, dotări indispensabile serviciilor liturgice.

Astfel, în anul 1829 s-au cheltuit 125 de lei din banii bisericii „pe trei policandri de lemn”⁴³ și 84 de lei „pi o sfântă cruce”, iar în anul următor 88 de lei „cu perdeaua de la ușa bisericii”⁴⁴. Suma de 325 lei și 12 parale plătită în anul 1831 reprezintă „cheltuiala ogrăzii bisericii ci s-au prefăcut”⁴⁵. În anul 1833 biserica investea „602 lei (pentru) sfeșnicili celi de f(i)er ce s-au spânzurat, cu boit cu tot”⁴⁶, iar în 1834 cumpăra mai multe cărți de slujbă și anume: *Triod* (preț 60 de lei), *Apostol* (preț 30 de lei), *Tipicon* (preț 90 de lei), *Ceaslov* (preț 24 de lei), două *Catavasiere* (prețul pentru ambele fiind de 24 de lei)⁴⁷. Un an mai târziu (1835) se consemna în conдика de cheltuieli: „750 lei și 20 parale am dat la zugravu ce au vopsăt bisărica pe dinlăuntru; 72 lei am dat pentru oloi la văpsăt; 752 lei strana arhierescă cu văpsăt cu tot; 450 lei (pentru) trei analoage: două pentru pisalți și unul pentru Evanghelii și Apostoli, cu văpsăt cu tot”⁴⁸. Conдика înscrie pe 1836 plata sumei de 155 de lei pentru „văruiatul bisericii pe din lăuntru cu var” și a 144 de lei pentru „doisprezece (sic!) iconiță pi cari s-au zugrăvit cele doisprezece praznice”⁴⁹.

Următorii doi ani sunt foarte importanți pentru investițiile bisericii. În 1837 se plăteau: 825 de lei și 16 parale pentru „tencuit(ul) bisăricii, făcut(ul) cercului pe supt strașină, zugrăvit ecoani(li) din fața bisăricii cu tot materialul trebuincios”; 60 de lei și 10 parale, costul a „trei lade (lăzi, n.n.) pentru țanut(ul) sfintelor veșminte și altili”; „80 de lei Sfânta Cruce pi care esti răstignit Mântuitorul” și „135 lei tij altă cruce di sădef (sidef, n.n.), ce să află pe Sfânt(ul) prestol”⁵⁰. În 1838 s-au plătit: „2.410 lei (pentru) policandru(l) ci l-am adus de la Brașov, cu lanțuri cu tot; 3.290 lei zugrăvit(ul) catapetesmi...⁵¹ fumului; 350 lei (pentru) facerea) proschinitariu(lui) cu zugrăvit cu tot; 60 lei (pe) doi procovețe ce le-am adus de la Focșani; 90 lei și 10 parale am plătit de lucru la croitori pentru doi

42 „Bani besearăcii ce sânt la arătații, anume: 660 lei la dumnealui Hagi Constandinu, cu dobândă de la (1)820; 272 lei la dumnealui Iorga Cojocariu, tot cu dobândă de la 1819 (în dreapta, scris de altă mână și cu altă cerneală: „Ia-mu istovit, Iorga”); 272 lei la dascălul Vasile, osăbit de prii ce au luat embaticul de la 1820; 1.104 lei, adecă una mie una sută patru lei sânt prii a besearicii carii au a să aduna cu folosul lor de cătră neguțătorii mai întâiu epitrop și ctitor al biser(icii)”. Vezi *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr.1/1827-1872, f. 1.

43 Probabil sfeșnice mari.

44 Numită și dveră, care acoperă, în interiorul Sfântului Altar ușile împărătești. Vezi *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 11v-12r.

45 *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 12v.

46 *Ibidem*, f. 13v.

47 *Ibidem*, f. 14r.

48 *Ibidem*, f. 14v.

49 *Ibidem*, f. 15r.

50 *Ibidem*, f. 15v.

51 Indescifrabil.

feloane; 30 lei tij, de lucru pentru un stihar diaconesc⁵².

Biserica a avut de suferit la cutremurul din 12/23 ianuarie 1838. Nu cunoaștem care au fost avariile pricinuite de seism, dar știm că în acel an s-au cheltuit „350 lei și 20 parale pentru stricare(a) ci s-au făcut de cutremur⁵³, adică pentru repararea lăcașului.

Anii următori (1839-1841) sunt înregistrate investiții mărunte⁵⁴, dar în 1842 s-a construit clopotnița (costul lucrării fiind de 3.972 de lei și 26 de parale), s-a cumpărat „clopotul cel mari al bisăricii“, cu 3.701 lei și 36 parale⁵⁵ și s-au mai cheltuit 375 de lei și 10 parale „cu meremetul bisăricii și căptușit cu scânduri di(n)spre crivă⁵⁶.

Biserica este prădată în 1843 pentru care s-au plătit 126 lei „dispăgubiri de prădaria făcută de cătră făcătorii de răli⁵⁷. Tot în acest an s-au cheltuit 48 lei „pavelii pântru bisărică⁵⁸.

În 1846 s-au dat 90 de lei „la ferecat Evanghelii“, 72 de lei pentru „meremet(isit) ograda bisericii și 30 lei pentru cărțile la legat⁵⁹.

Abia peste trei ani sunt înregistrate alte lucrări și achiziții în favoarea bisericii. Astfel s-au plătit 172 de lei „pentru cărțali: *Mineiul*, *Apostol* și altele, 210 lei pentru 200 scânduri la meremet(isirea) bisericii... 72 lei la trii maistări dulgheri în trii zile, câte 12 lei pi zi, 42 lei pi șasă grinzi, câte 7 lei una, 174 lei la faceri(a) pridvorului cu scărili, 42 lei s-au cheltuit la 2 stihare⁶⁰.

Lăcașul ridicat în 1827 n-a avut viață lungă, cu toate reparațiile ce i s-au făcut. În anul 1862 se lua inițiativa construirii unei noi biserici de zid, „în locul celei vechi, care în adevăr, e aproape de ruinare“, după cum scria într-un raport protoiereul ținutului Covurlui, iconomul Gheorghe Teodorescu⁶¹. Doi ani mai târziu (la 23 aprilie 1864) același protoiereu sublinia că biserica Sf. Voievozi: „Este cu totul vechi, fiind făcută din vălătuci și gata spre cădere... Biserica citată, în adevăr, nu mai este de îngăduit, din pricina vechimei sale, căci este gata spre a să răsăpi, fiind și turnul ce-l are de lemn, povârnit⁶². Construcția noului locaș va începe în toamna anului 1864, „chiar pe temelia bisericii cestei vechi⁶³. Eparhia de la Ismail aviza, la 29 septembrie 1870, o condică de

52 *Ibidem*, f. 16r.

53 *Ibidem*.

54 „Meremetul ogrăzii și a(l) porților“, pentru care s-au plătit 145 de lei și 5 parale, în 1839 (*DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 16v), și „meremetul“ hanului bisericii în 1841 (*DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 17v).

55 *Ibidem*, f. 18r. Între cei care au sprijinit achiziționarea clopotului a fost și căpitanul Leonte Tofan, decedat în cursul anului 1843 și înmormântat în partea de nord-est a bisericii. Soția decedatului, „căpităniasa Marghioala“ dăruia bisericii, în 1843 suma de 500 de lei în memoria soțului ei, despre care scriitorul condicii nota: „Au agiutat la clopot“. Vezi *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr.1/1827-1872, f.18v.

56 *Ibidem*, f. 18r.

57 *Ibidem*, f. 18v.

58 *Ibidem*.

59 *Ibidem*.

60 *Ibidem*, f. 20r.

61 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 173/1864, f. 1.

62 *Ibidem*, f. 9.

63 *Ibidem*, f. 12.

milă pentru biserica aflată în construcție, semn că biserica se afla în impas financiar⁶⁴. Catagrafia bisericească alcătuită de Episcopia Dunării de Jos în anul 1872 consemna că biserica Sf. Voievozi Vechi se află în construcție⁶⁵. Noul locaș se va termina și sfinți abia în anul 1876, cum am mai amintit⁶⁶. În anii care au urmat i s-au făcut bisericii de zid reparații, precum în 1887⁶⁷, 1889⁶⁸ și 1897⁶⁹.

Biserica a primit însemnate danii în veacul al XIX-lea. Condica menționează o primă astfel de donație, la 4 iulie 1832: „S-au dat danie Sfinților Voievozi Vechi una crâșmă cu locul și grădina și cu toate împresurările ei de către Ioan Popa, încă fiind cu vieață, prin viu grai, și cu toate documenturile împreună, ca să fie spre veșnică pomenire a tuturor neamurilor în veci. Și este această pomenita mea sus bina în mahalaoa Sfântului Ilie Prorocul⁷⁰. Este vorba de fapt de un han pe care biserica îl va închiria și de pe urma căruia a avut unele câștiguri, dar și probleme cu moștenitorii donatorului.

Ioan Popa a decedat la câteva zile după dania făcută, căci la 9 iulie se consemna în condica bisericii: „1.000 lei am dat mortului la îngropăciune și plata pomenirii, prin mâna Lupului Cudruz Cojocariul⁷¹.

Hanul lăsat bisericii a adus, după însemnările contemporane, următoarele venituri: câte 600 de lei în anii 1834-1835, de la Tănasăi Drăguș și 700 lei în 1836 de la Lupu Cojocar Mudruț⁷²; 800 de lei în 1837 și câte 1.200 de lei în anii 1838, 1839, 1840, de la Gheorghe Cazac⁷³. În 1843 se primeau din chiria hanului 1.500 lei⁷⁴.

Se pare că hanul era destul de vechi, deoarece a necesitat încă de la primirea lui de către biserică, mai multe investiții. Astfel, la 21 septembrie 1832 se cheltuiau 1.660 lei și 26 de parale pentru „zăplaz de scândură de giur împregiur i cu grajdul și poarta ci am făcut din nou⁷⁵. În august 1836 s-au plătit 1.224 lei „la învălit din nou cu scânduri“, iar în luna următoare 1.786 lei pentru „făcut(ul) a patru odăi din casa hanului⁷⁶. Anul următor (1837) s-a construit „un grajd cu doi ochiuri de hambar“, pentru care s-au cheltuit 1.850 de lei, au fost „meremetesite doi odăi“, plătindu-se 750 de lei, s-au făcut alte două odăi de cărămidă pentru suma de 2.660 lei și s-au mai plătit 360 lei și 20 de parale „di au mai săpat hruba (beciul, n.n.) patru stânjeni și doi stânjeni s-au legat cu cărămidă⁷⁷. Hanul

64 Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos, fond dosare generale, dosar nr. 913/1870, f. 47.

65 Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos, fond dosare generale, dosar nr. 1183/1872, f. 16v.

66 Sfințirea s-a oficiat la 8 noiembrie 1876, ziua de prăznuire a hramului. La 4 noiembrie 1876 se elibera de către eparhie un antimis pentru sfințirea bisericii. Vezi Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos, fond dosare generale, dosar nr. 1487/1876, f. 6.

67 DJAN Galați, fond Primăria orașului Galați, dosar nr. 91/1887.

68 DJAN Galați, fond Primăria orașului Galați, dosar nr. 72/1889.

69 Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos, fond dosare generale, dosar nr. 1960/1897, f. 194.

70 DJAN Galați, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 2v. Hanul se afla pe strada Brăilei. Vezi Primăria comunei Galați, *Starea bisericilor comunale...*, p. 10.

71 *Ibidem*.

72 DJAN Galați, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 3r. Sumele reprezintă chiria pe care cei doi administratori ai hanului o plăteau bisericii.

73 DJAN Galați, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 3v.

74 *Ibidem*, f. 18v.

75 *Ibidem*, f. 2v.

76 *Ibidem*, f. 3r.

77 *Ibidem*, f. 3v.

a fost „meremetisit“ și în 1841, pentru 106 lei⁷⁸ În 1843 s-au cheltuit 106 lei pe „pavelii pântru han“⁷⁹, iar peste trei ani (1846), 162 lei la poarta hanului⁸⁰.

Sume însemnate au fost cheltuite cu judecarea procesului legat de acest han, proces intentat, se pare, de moștenitorii donatorului. „4.660 lei am dat, prin giudecată, clironomilor lui Ioan Popa“ se nota la 15 decembrie 1833⁸¹. Nici în 1839 nu era încheiat procesul, care avea loc la Iași, după cum reiese tot dintr-o însemnare din condica amintită: „1.260 lei am cheltuit în pricina hanului bisericii, cu ducerea la Eși în giudecată tot cu ipitropii și cu clironomii mortului Ioan Popa“⁸².

Nu cunoaștem care a fost deznodământul procesului, în schimb avem mărturii despre soarta hanului, care s-a degradat treptat, astfel că în anul 1856 era deja demolat, biserica înscriind între veniturile ei din acest an suma de 590 de lei „pe lemnărie și cărămidă din dărămăturile hanului“⁸³. Într-o „suplică“ din 15 martie 1862 se arăta că hanul pe care l-a avut biserica Sf. Voievozi Vechi, în mahalaua Sf. Ilie – Galați, „fiind vechi și scris de ocârmuire în rândul baratcilor, s-au desființat, rămâind locul slobod“; de aceea se cerea să se dea locul cu bezmen „spre a putea trage și bisărica un folos“⁸⁴. Epitropia organizează licitație pentru locul respectiv, adjudecându-l lui Gheorghe Dimitrescu, la 31 august 1862, pentru suma de „760 de galbeni filotim și 10 galbeni bezmen“⁸⁵.

Biserica primește o donație imobiliară, în anul 1888 conform dorinței exprimate de Sofia Zotiade, decedată la data înscrierii donației⁸⁶.

Averea bisericii era administrată de epitropi agreați de eparhie. Câteodată, cum am amintit mai sus, unii din aceștia se dovedeau de rea credință sau mai puțin pricepuți. Epitropul și ctitorul Iordache Mantu a decedat, probabil în anul 1849⁸⁷, condica de venituri și cheltuieli a bisericii fiind încredințată între anii 1849-1861 preotului Zaharia Rodocolat, fost protoiereu al ținutului Covurlui⁸⁸. Astfel, după exprimarea unor enoriași ai bisericii, într-o suplică adresată episcopului Hușilor, la 15 martie 1862, „veniturile bisericii au rămas în puterea și sloboda administrație a sfinției sale, iconomului Zaharia Rodocolat, fostul protoiereu“, dar acesta n-a întrunit poporeni ca să aleagă epitropi „meritorii“, când li s-a prezentat acestora condica, au constatat „mulțime de ștersături și adăugiri“, iar veniturile bisericii „nici giământate nu s-au trecut“⁸⁹. Mai mult, din banii bisericii, preotul Zaharia a împrumutat pe un nepot al său, George Dima și pe Neculai Mihail, „fără forme“⁹⁰. Datorită acestor nereguli, petiționarii cer instituirea unei comisii care să

78 *Ibidem*, f. 17v.

79 *Ibidem*, f. 3v.

80 *Ibidem*, f. 3v.

81 *Ibidem*, f. 2v.

82 *Ibidem*, f. 4r.

83 *Ibidem*, f. 30v.

84 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 154/1862, f. 1.

85 *Ibidem*, f. 4.

86 *Arhivele Statului Galați*, fond Primăria orașului Galați, dosar nr. 153/1888.

87 În anul 1844 Iordache Mantu cu familia sa, (c)titorul bisericii, este înscris între „poporeni“ bisericii Sf. Voievozi Vechi (biserica avea în acel an 50 de poporeni). Cf. *Arhiva Protopopiatului Galați*, dosar nr. 10/1844 (nenumărat).

88 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 148/1863, f. 1, 2r.

89 *Ibidem*, f. 1r.

90 *Ibidem*, f. 1v.

verifice situația veniturilor și cheltuielilor de la 1849 și până în 1861, cerând ca fostul protoiereu să plătească procente pe toți acești ani pentru banii dați cu împrumut⁹¹.

Se pare însă că nu toate învinuirile aduse protoiereului erau adevărate; de altfel, acesta și infirmă acuzațiile respective⁹², ca unul ce nu administra singur averea bisericii. Spre exemplu, în octombrie 1852, protoiereul Rodocolat solicita episcopului Hușilor să trimită o adresă de mulțumire epitropului bisericii Sf. Voievozi Vechi din Galați, Hagi Gheorghe, fiul lui Hagi Costandache pentru sacrificiile ce le face spre binele bisericii și drept încurajare spre o lucrare și mai râvnitoare⁹³. Câteva luni mai târziu însă (30 martie 1853) raporta aceleași eparhii unele abuzuri făcute de păstrătorii condicii bisericii Sf. Voievozi Vechi – Galați (sunt nominalizați epitropii Hagi Gheorghe și Hagi Costandachi)⁹⁴. Sesizarea are efect, întrucât la puțină vreme, Hagi Gheorghe și Hagi Costandache au restituit bisericii Sf. Voievozi Vechi o parte (adică 2.655 lei) din datoria de 3.254 lei și 24 de parale ce o aveau de dat⁹⁵.

Litigiul nu era stins nici în primăvara anului 1863, când doi dintre epitropii bisericii adresează episcopului Hușilor o scrisoare pe un ton aspru și vehement, acuzând lipsa de măsuri chiriare în cazul păgubirii bisericii Sf. Voievozi⁹⁶. Primind scrisoarea epitropilor, episcopul locotenent al Hușilor cere prefectului de Covurlui, în martie 1863, să pună în vedere epitropilor bisericii Sf. Voievozi Vechi să oprească pe aceștia „de a se mai adresa, în viitorime, la episcopie cu asemenea hârtii calomniatoare...”⁹⁷.

În privința *slujitorilor acestei biserici* suntem în măsură să adăugăm noi nume la lista clericilor deja cunoscuți și să aducem unele precizări biografice, limitându-ne la secolul al XIX-lea.

Astfel, în anul 1830 epitropia plătea 300 de lei „liafa diaconului pi an“, fără nominalizarea acestuia⁹⁸. Aceeași sumă s-a plătit și în anul următor, în condica cheltuielilor fiind înscris diaconul *Constantin Săreian*⁹⁹. Diaconul Constantin este menționat și în continuare ca slujitor la biserica Sf. Voievozi Vechi, în decursul anilor 1832-1836¹⁰⁰. După acest an, de-abia în anul 1848 se mai face mențiune de plata „la (un) diacon“, fără a se menționa numele acestuia; după suma primită (300 de lei) credem că a slujit întregul an¹⁰¹. O plată de 7 lei și 20 de parale, pentru slujirea pe 20 de zile primea diaconul *Ioan* în anul 1849, însă credem că acesta era angajat la altă biserică din oraș¹⁰². Un diacon nenominalizat este menționat ca slujitor la hramul bisericii, alături de preoți și psalți, în același an¹⁰³. În 1850 epitropia a plătit 68 de lei diaconului *Antonie Gancio*, „pi vreme de

91 *Ibidem*, f. 2r.

92 *Ibidem*, f. 8.

93 *Arhiva Protopopiatului Galați*, dosar nr. 412/1852-1854, f. 234.

94 *Ibidem*, f. 117, 123.

95 *Ibidem*, f. 175.

96 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 148/1863, f. 21.

97 *Ibidem*, f. 22.

98 *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 12r.

99 *Ibidem*, f. 12v.

100 *Ibidem*, f. 13r, 14r, 14v, 15r.

101 *Ibidem*, f. 20r.

102 *Ibidem*, f. 21r.

103 *Ibidem*.

trii luni¹⁰⁴. Următorul an biserica avea angajat pe diaconul *Toader*, pentru care epitropia a plătit 300 de lei pentru slujirea acestuia pe șase luni¹⁰⁵, iar în 1852 se plăteau 400 lei diaconului *Ioan*, drept leață pe un an de zile¹⁰⁶.

Prezentăm, în continuare, numele unor preoți ai bisericii. Foarte probabil că diaconul *Constantin Săreian*, care nu mai apare în condica parohiei din 1836, cum am menționat mai înainte, să fi fost hirotonit preot la Sf. Voievozi Vechi. Facem această afirmație, întrucât în „Catagrafia de averea bisericii cu hramul Sfinților Voievozi Vechi din Galați ce s-au făcut în anul 1862, luna decembrie, 15 zile“, între locurile „îmbezmluite“ ale bisericii apare și unul pentru prezvitera *Teodora Serian*, pentru care plătea 20 de lei pe an¹⁰⁷. Aceasta înseamnă că preotul Serian murise înainte de 15 decembrie 1862.

În anul 1844 preoți ai bisericii erau iconomul *Iani* și *Ioan Bene*¹⁰⁸. Acesta din urmă a decedat în august 1865¹⁰⁹.

Am amintit mai înainte că preotul *Dimitrie Mârâe* slujea la biserica Sf. Voievozi Vechi din Galați, încă din anul 1847. În primăvara anului 1882, „arătând starea rea de bătrânețe... roagă să i se dea un preot tânăr ca ajutor, păstrându-și el drepturile sale ca ostenitor și servitor aproape 35 de ani la acea biserică“. Cererea îi este satisfăcută, preotul *Paraschiv Constantin* de la biserica Sf. Ilie din Galați fiind transferat la biserica Sf. Voievozi Vechi¹¹⁰. Șase ani mai târziu preotul Mârâe era din nou singurul slujitor al bisericii¹¹¹.

La începutul anului 1888 preot paroh la biserica Sf. Arhangheli Mantu era *M. Dragomir*. Acesta a lăsat o însemnare¹¹² în condica de venituri și cheltuieli a bisericii lângă semnătura lui Andronchi Ioan Juvara, donatorul la 26 septembrie 1856 a unei perechi de paftale „lucrate în sârmă, cu 23 pietricele de topazu, suflate în aur“ și a sumei de cinci sute lei pentru „facere di zid din nou“ a bisericii¹¹³.

În ceea ce privește strana bisericii cunoaștem numele mai multor dascăli și psalți. Astfel, dascălul *Nicolae Mihail* se afla în strana bisericii încă din anul 1827 (probabil chiar de mai înainte); locuia într-o casă construită pe locul bisericii, pentru care plătea un „embatic“ de 25 de lei pe an¹¹⁴. Se pare că era o persoană de mare încredere, deoarece

104 *Ibidem*, f. 22r.

105 *Ibidem*, f. 25r.

106 *Ibidem*.

107 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 142/1863, f. 2v, poz. 8.

108 *Arhiva Protopopiatului Galați*, dosar nr. 10/1844 (nenumotat).

109 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 455/1865, f. 15r.

110 *Ibidem*, dosar nr. 1785/1882, f. 18 (Raportul Protoieriei Covurlui nr. 118 din 20 aprilie 1882). Preotul Paraschiv Constantin fusese hirotonit pe seama bisericii Sf. Ilie în 1875. Cf. *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, dosar nr. 1387/1875-1876.

111 Primăria comunei Galați, *Starea bisericilor comunale și a clerului lor în 1887*, Galați, 1887, p. 10-11.

112 „Iscălitura grecească descifrată de subsemnatul la 1888, februar 11. Paroh la biserică de la 1 ianuarie 1888. Pr. M. Dragomir“. Vezi *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 30v.

113 *DJAN Galați*, colecția manuscrise, dosar nr. 1/1827-1872, f. 30v.

114 *Ibidem*, f. 1. În anul 1834 biserica a primit 50 de lei „di la Minachi Grecu, zăt dascălul Neculai, pentru o dughiană ci o ari pi locul Sfinților Voievozi Vechi, adică pi doi ani de zile, di la veleatul 1832, aprilie 23 și până la leat 1834, aprilie 23, câte 25 (lei) pi an“. *Idem*, f. 6r.

în anul 1849 este însărcinat cu epitropia bisericii. Protoierul ținutului Covurului, Zaharia Rodocalat, nota în condica bisericii Sf. Voievozi Vechi că a „rânduit cu priveghere(a) a toate veniturile și cheltuielile bisăricii Sf. V(oi)e(v(oz)i) Vechi pi dumnea(lui) dascal *Nicolai Mihail*, precum s-au încunoștiintat și pe Preasfințitul stăpân prin raport cu nr. 394, luna lui noemvrie acest următor an 1849¹¹⁵. Dascălul Nicolae Mihail a avut o slujire îndelungată, căci se afla în strana bisericii Sf. Arhangheli Mantu și în anul 1858, potrivit unui „izvod“ de dascăli din acest an, împreună cu dascălul Constantin Bogoslov¹¹⁶.

Grație condiții de venituri și cheltuieli a bisericii¹¹⁷ aflăm și numele altor dascăli din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Astfel, în anul 1830, biserica a plătit 450 de lei reprezentând „hacul dascălului *Toadir*“¹¹⁸, iar în anul următor 465 de lei aceluiași dascăl¹¹⁹.

Între anii 1834-1866 în strana bisericii Sf. Voievozi Vechi s-au aflat următorii dascăli: „*pisaltul Mihalachi Popovici*“ (între 1834-1840)¹²⁰, psaltul *Ivanciu Răducălat* (1841)¹²¹, dascălul *Grigori Cornea* (1842, 1850, 1851)¹²², psaltul *Moisă Popovici* (1843-1848, 1859)¹²³, dascălul *Moscu (numit și Moise) Iacovachi* (1850, 1851, 1854-1858, 1860 - după 1866)¹²⁴, dascălul *Ioan Iordachi* (1851-1853)¹²⁵, *Costachi Bogoslov*, dascăl II (1851, 1853-1861)¹²⁶, dascălii *Neculai* (1851)¹²⁷, *Manoil* (1853)¹²⁸, *Gheorghii* (1852-1853)¹²⁹, *Zugravul Constantin* (1856)¹³⁰. În anul 1866 singurul cântăreț în strana bisericii Sf. Voievozi Vechi era *Moise Iacovachi*¹³¹.

Ne oprim aici cu mărturiile inedite referitoare la istoria bisericii Sfinții Voievozi Vechi, propunându-ne să reluăm tema cu alt prilej și, evident, cu noi date și informații menite a întregi „biografia“ uneia dintre bisericile ortodoxe importante ale orașului nostru Galați.

115 *DJAN Galați*, colecția manuscrise, Dosar nr. 1/1827-1872, f. 19v-20r.

116 *Arhiva Protopopiatului Galați*, Dosar nr. 77/1858, f. 125-128.

117 *DJAN Galați*, colecția manuscrise, Dosar nr. 1/1827-1872.

118 *Ibidem*, f. 11v.

119 *Ibidem*, f. 12v.

120 *Ibidem*, f. 13-17.

121 *Ibidem*, f. 17v.

122 *Ibidem*, f. 18r, 20r, 25r.

123 *Ibidem*, f. 18v, 19r, 20r, 35r.

124 *Ibidem*, f. 20r, 25r, 29-32, 36r, 37r.

125 *Ibidem*, f. 25-27.

126 *Ibidem*, f. 25-37.

127 *Ibidem*, f. 25r.

128 *Ibidem*, f. 27r.

129 *Ibidem*, f. 25r, 27r.

130 *Ibidem*, f. 31r.

131 *Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, fond dosare generale, Dosar nr. 561/1866. Dascălul Moise era în funcțiune și în 1869. *Idem*, dosar nr. 876/1869, f. 5.

EPISCOPUL MELCHISEDEC ȘTEFĂNESCU ȘI CONTRIBUȚIA LUI LA DOBÂNDIREA AUTOCEFALIEI

**Pr. Ionel Ene,
Arhiepiscopia Dunării de Jos**

Într-o evocare a istoriei creștinismului „De la Dunăre la Mare“, vrednicul de pomenire, arhiepiscopul Antim Nica spunea că „episcopul Melchisedec Ștefănescu a susținut, între altele, necesitatea neatârării Bisericii noastre de orice autoritate bisericească de peste hotare”¹. Într-adevăr, perspectiva deschisă de Unirea Principatelor din ianuarie 1859, a antrenat și o parte din reprezentanții Bisericii, în special cei ce au manifestat o atitudine prounionistă, în ceea ce cunoaștem sub numele de lupta pentru canonicitate, sau pentru dobândirea autocefaliei.

Printre corifeii luptei pentru autocefalie se numără și episcopul Melchisedec Ștefănescu. Dar, pentru a fi mai bine cunoscută implicarea lui în lupta pentru autocefalie, trebuie să facem o scurtă incursiune în contextul socio-politic și religios al mijlocului secolului al XIX-lea, pentru a înțelege visul unioniștilor, care nu a fost doar de natură economică, progres social, ci și acela de unitate națională și bisericească, de libertate și independență, politică și eclezială, în același timp. Cândva, visele au devenit realitate, și evenimentele de la 1859, 1877-78, 1885, 1925, pot confirma acest lucru. Realitatea este alta, astăzi și poate fi mai clar înțeleasă dintr-un fapt, întâlnit în cimitirul cel mare din Cernăuți, acolo unde sunt mormintele marilor luptători pentru unire, Pan Halipa, Onciu, Densușianu, etc., iar la căpătâiul unuia dintre ei întâlnim un monument cu totul deosebit: trunchiul unui copac, fără coroană, numai cu câteva brațe răsfirate, de o parte și de alta. Pe trunchi scrie România, iar pe brațe Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul și Banatul, ca expresie a faptului că, indiferent cum s-ar numi provinciile, vremelnic rupte de la trunchiul mamă, ele rămân românești și așteaptă momentul istoric, prielnic, pentru a se reuni pentru totdeauna. Altfel visul unioniștilor rămâne deziderat, „lecția făuritorilor actului de la 24 ianuarie 1895 pare a fi rămas uitată în manuale. Istoria nu valorează însă doi bani, când învățămintele ei nu sunt luate în seamă”². Trimiterea nu este doar la Mitropolia Basarabiei, ci și la provinciile românești, încă despărțite de trunchiul mamă, România. Dar, ceea ce trebuie precizat, e legat de viața religioasă a acelor timpuri, care era într-o permanentă decădere, ducându-se chiar o susținută luptă pentru desacralizarea ei. Și cu toate acestea, lupta pentru canonicitate a dovedit atât conștiință națională, cât și responsabilitate față de viitorul unei națiuni. Iar problema, departe de a fi perimată, este subliniată, la înălțimea autorității intelectuale și morale, a celui mai reprezentativ for al culturii naționale: Academia Română, care prin glasul fostului președinte, scriitorul-academician Eugen Simion, recunoștea „desacralizarea lumii postmoderne și necesitatea

---

1 ANTIM, Nica, *Prinos la centenarul nașterii 1908-2008*. Galați: ed. Episcopiei Dunării de Jos, 2008, p. 258.

2 CONSTANTINIU, Florin. *24 ianuarie 1859, astăzi*. În: *Saeculum*, anul 3, nr. 7, 2004, p. 2.

de a aduce din nou spiritul sacru la putere...”³.

Departate de a minimaliza actul Unirii de la 1859, nu putem să nu facem precizarea, atât de necesară înțelegerii corecte a istoriei și încercării de a clădi prezentul pe coordonate sănătoase, că desacralizarea omenirii a început cu Revoluția franceză din 1789. De atunci, lumea adoră Zeița Știință și se închină Dumnezeuului – Progres. Pașoptiștii au extins actul comunarzilor la toată Europa. Cei mai mulți dintre unioniștii noștri proveneau dintre pașoptiști⁴. Ei nu au putut să înfăptuiască actul unirii fără ajutorul Bisericii. Nici manualele de istorie și nici comunicările științifice, ori studiile de istorie laică, referitoare la actul Unirii Principatelor, nu pomenesc decât în subsidiar despre rolul Bisericii la acest act. Omisiune sau neștiință? Indiferent ce ar fi, este un păcat de neiertat și dovedește, încă odată, faptul că societatea românească nu a ajuns la maturitatea sau coacerea, necesară asimilării corecte a trecutului și încă mai cochetează cu mentalitatea struțului. Privește cu un ochi afară, la cei puternici, care au ajuns să negocieze un lucru de esență: a avut sau nu vreo influență Hristos, în conturarea culturii și civilizației europene? Și cum aceștia nu sunt hotărâți, dacă trebuie sau nu, să facă mențiunea în viitoarea Constituție europeană, românii se sfiesc să spună răspicat că sunt creștini. De altfel, această rușine vine tocmai de la bonjuriști. O cunoaștere a traiectoriei vieții colonelului Al I. Cuza, ar desluși multe din acțiunile sale, ca domn al României. Nu ne propunem acest lucru, deși, de câțiva ani, ne mistuie ideea întocmirii unei lucrări speciale, cu un titlu sugestiv- Cuza și Biserica⁵. Aici, ne vom mulțumi să afirmăm că Al. Ioan Cuza rămâne domnitorul Unirii celei Mici, cel care a pus bazele României moderne, dar cu precizarea că, sub aspect religios, activitatea sa nu a fost la fel de benefică, mai mult, el a deschis drumul amestecului puterii seculare în problemele spirituale, bisericești. Nu cred că ar trebui să-i imputăm lui totul, căci avem sentimentul că „oamenii politici și guvernele venite la cârma țării, după unire, au încercat să facă unele schimbări și în organizarea Bisericii române, dar fără să țină seama de tradițiile, de trecutul sau de părerile îndreptățite ale câtorva slujitori hotărâți să apere, chiar cu prețul vieții lor vechile datini și canoane”⁶. Deși, poate, nu este locul, am dori să amintim cele mai importante momente și prefaceri, ce au avut loc, pe tărâm bisericesc, în timpul domniei lui Cuza.

Cel dintâi act, care a marcat amestecul guvernului în treburile interne ale Bisericii, a fost numirea, prin Decretul domnesc din 19 iunie 1959, fără consimțământul mitropolitului Nifon, a arhimandritului Dionisie Romano, starețul mănăstirii Neamț, ca locțiitor al episcopului Filotei al Buzăului. Aducerea lui Dionisie Romano la Buzău a fost un act benefic, dar modul în care s-a făcut, fără binecuvântarea Bisericii, a deschis precedentul. Puterea seculară se extindea și se substituia puterii spirituale și canoanelor.

3 SIMION, Eugen. *Intellectualii*. În: *Saeculum*, anul 3, nr. 7, 2004, p. 7.

4 Am spus intenționat *cei mai mulți*, deoarece manualele și studiile de specialitate, laice, referitoare la Unirea din 1859, ignoră, atât numele clericilor cât și contribuția Bisericii la înfăptuirea actului propriu-zis. Poate nu greșim dacă afirmăm că fără un Sofronie Miclescu, fără un Neofit și Filaret Scriban, fără un Melchisedec Ștefănescu ori un Dionisie Romano, nu s-ar fi scris actul de la 24 ianuarie 1859.

5 Am scris deja câte ceva despre domnitorul Unirii, dar este puțin, față de câte se pot spune, și mă refer la informații de arhivă, încă necunoscute publicului larg de cititori, deci nepuse încă în circulație.

6 MOISESCU, Gh.; LUPȘA, Ștefan; FILIPAȘCU, Al. Pr. *Istoria Bisericii Române*: Vol. 2. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxa, 1957, p. 499.

Motivul nu a fost atât răsplătirea activității, în slujba unirii, depusă de Dionisie Romano, cât dorința guvernului de a pune mâna pe averea lui Filotei⁷. Într-adevăr, banii, aflați la inventarierea bunurilor episcopului suferind, au intrat în vistieria statului, căci guvernul se afla „în mare lipsă”.

Și amestecul guvernului în treburile Bisericii nu s-a oprit aici, căci, la puțin timp după numirea lui Dionisie Romano la Buzău, au fost luate averile mănăstirilor Nemțul, Agapia, Văratecul, Adam, Secul și Vorona și trecute sub administrarea Ministerului Cultelor. Protestul mitropolitului Sofronie Miclescu, din luna septembrie a anului 1859, pe lângă domnitorul Cuza, a rămas fără ecou; mai mult chiar, scrisoarea i-a fost înapoiată prin ministrul Cultelor. Nici protestele ulterioare ale mitropolitului nu au avut sorți de izbândă.

Deși nimeni nu putea imputa ceva probității morale și intelectuale, numirea în guvern a arhimandritului Melchisedec Ștefănescu, fără consultarea mitropolitului, a fost interpretată ca o imixtiune în treburile Bisericii, deși el a demisionat la numai câteva zile (6 mai 1860).

În august 1860, prin Decret domnesc, erau desființate mănăstirile Doljești și Zagavia, precum și un număr de 31 schituri, călugării fiind trimiși în alte mănăstiri, „locașurile lor sunt date spre folosință ca biserici de mir, iar chiliile prefăcute în ospicii pentru cerșetori, în școli sătești sau așezăminte de folos obștesc”⁸. Două luni mai apoi, la 19 octombrie 1860, Vodă Cuza a promulgat legea „relativă la tacsă de transmitere asupra proprietăților așezămintelor publice”, prin care se prevedea o taxă de 10% pe un an, asupra venitului net al „proprietăților nemișcătoare ale mitropoliilor, episcopiilor, mănăstirilor închinat și neînchinat cu metoacele lor, al chinoviilor, mănăstirilor și bisericilor de sub diferite tutele, al seminariilor, precum și al oricărui alt așezământ de binefacere”⁹. Se pare că, la început, această măsură se aplicase numai în Moldova. Măsură asemănătoare s-au luat și în Țara Românească, unde, mai multe mănăstiri și schituri au devenit biserici de mir, iar în clădirile lor s-au așezat școli și așezăminte de asistență socială.

Tinzându-se „la desăvârșirea sechestrare a averilor bisericesti, administrate de Ministerul Cultelor”, al căror venit se adună la Casa Centrală, în 1860, printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri, din 19 octombrie, votat de Adunare și întărit de domnitor, Casa Centrală s-a întrunit la Casa Ministerului de Finanțe, venitul mănăstiresc intrând astfel direct în vistieria Statului.

În fața unor astfel de măsuri, mitropolitul Sofronie nu putea rămâne nepăsător, ci din înfocatul susținător pentru a candida la cârma celor două Principate, a devenit unul dintre cei mai înverșunați adversari ai lui Alexandru Ioan Cuza. La rândul său, domnitorul a dorit să arate că mitropolitul este stăpân pe treburile bisericesti, dar trebuie să fie supus și ascultător în cele lumești. Și prilejul nu a întârziat să se arate, căci după întoarcerea domnitorului de la Constantinopol, la recepția dată, în palatul domnesc din Iași, în fața tuturor dregătorilor țării, Cuza a rostit o cuvântare, adresându-se și mitropolitului, zicându-i: „Țara v-a încredințat toiagul arhipăstoresc ca s-o conduceți pe calea morală și a mântuirii sufletești. Eu sunt convins că Prea Sfinția Voastră aveți conștiința acestor mari

7 În vistieria statului au intrat, atunci, de la episcopul Filotei, care era bolnav de aproape trei ani, aproximativ 74 000 de galbeni.

8 Moiescu, Gh. & comp. *Op. cit.* Vol. 2, p. 501.

9 ȘERBĂNESCU, Nicolae, *150 de ani de la nașterea domnitorului Alexandru Ioan Cuza*. În: Rev. BOR., an 138, nr. 3-4, 1970, p. 355.

și frumoase dorințe; dar sunteți rău înconjurat și rău sfătuit. De la un timp încoace clerul înalt a părăsit cu totul misiunea sa. În loc de a fi cel dintâi a da exemplul respectului către lege și autoritate, el s-a pus în stare de revoltă. Nu vom tolera o asemenea stare de lucruri, jignitoare fericirii și progresului țării. Trebuie ca în viitor capetele cale mai îndărătnice să se supună legii”¹⁰

În continuare, Vodă Cuza a amintit mitropolitului cum s-a împotrivit totdeauna încercărilor miniștrilor de a introduce morala și disciplina în mănăstiri, la care mitropolitul a răspuns prin „cărți de afurisenie, care au provocat revolte întru călugări”, cum a protestat, când guvernul a pedepsit pe răzvrățiți, cum s-a opus la destituirea starețului mănăstirii Neamț, găsit vinovat de mai multe încălcări, și cum el, în doi ani de-a rândul, se ferise a serba ziua onomastică a domnitorului, plecând de la reședință. „Ca simplu individ, spune Cuza, eu nu cer și nu am trebuință de rugăciuni de comandă și făcute fără voie, însă, ca șef al Statului cer și pretind ca mitropolitul Moldovei să se roage pentru domnul românilor.”¹¹

După aceasta, a acuzat pe mitropolit pentru abuzul despărțirii căsătoriilor „în care toate legile și cele dumnezeiești și cele omenești s-au călcat în picioare”, de Dicasteria Mitropoliei, care, pe atunci, judeca astfel de pricini.

La urmă, domnitorul s-a adresat ministrului Cultelor, Mihail Kogălniceanu, spunându-i: „De aceea, domnule prezident al Consiliului și ministru de Culturi ad-interim, ne vedem siliți a vă arăta nemulțumirea noastră, pentru molătatea și indulgența cu care ați răbdat starea de nesubordonare în care s-au pus unii din membrii clerului înalt, chiar de mâine veți lua măsurile cele mai energice pentru ca legea și autoritatea să fie respectate de toți, fără deosebire.”¹²

În urma acestor învinuiri, mitropolitul Sofronie a fost suspendat din funcție, la 7 noiembrie 1860, dat în judecată și trimis în surghiun la Mănăstirea Slatina. Pentru judecarea acestor „ilegalități”, pe temeiul art. 413 din Regulamentul Organic, prin aceeași Ordonanță domnească, se institua un complet de judecată, format din 12 arhieri din ambele Principate, iar pentru îndeplinirea îndatoririlor de mitropolit a fost numit arhierul Meletie Sinadon, care a cărmuit Mitropolia până la 7 mai 1863.

La 1 decembrie 1860, A. Romalo, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii Publice din Moldova, a scris mitropolitului Nifon, de la București, cerându-i să trimită la Iași patru arhieri, spre completarea numărului de judecători ceruți de lege și propunându-i a primi președinția tribunalului de judecată.

Între timp, însă, lucrurile au luat altă întorsătură. La 7 decembrie 1860, Mihail Kogălniceanu a adus cazul mitropolitului Sofronie în fața Adunării Elective din Moldova și aceasta a încuviințat ca el să „se trimeată spre a fi studiat de o comisie de cinci membri, aleși din sânul ei.”¹³ Suspendarea mitropolitului a dus la acuzații foarte grave guvernului, astfel Mihail Kogălniceanu și-a dat demisia la 17 ianuarie 1861, în ziua următoare mitropolitul Sofronie a făcut paratesis din scaunul ce-l ocupase. Noul guvern, condus de Anastasie Panu, a propus să se primească demisia mitropolitului și să înceteze „orice proces sau urmărire din partea guvernului”, ceea ce domnul a acceptat.

10 MOISESCU, Gheorghe I.; LUPȘA, Ștefan; FILIPAȘCU, ALEX. *Op. cit.*, p. 501.

11 *Idem*, p. 502.

12 XENOPOL, A. D. *Domnia lui Cuza Vodă*: Vol. 1, Iași: Tipografia Editore Dacia, 1903, p. 165.

13 ȘERBĂNEASCU, Nicolae. *Op. cit.*, p. 358

Mitropolitul, rămas singur în nenorocirea sa, și-a dat sfârșitul în 18 mai 1861, „el trecea înaintea altui judecător, mai chemat să-l întrebe cum a păstorit turma ce-i fusese încredințată. Nici măcar cea mai simplă piatră de mormânt nu arată unde se odihnește acest fiu de boier mare, care stătuse mulți ani de zile în fruntea Bisericii moldovene”¹⁴.

Mixtiunea lui Cuza, în treburile interne ale Bisericii, nu s-a oprit aici, ci el a mers mai departe, numind locțiitori de episcopi, la eparhiile vacante, secularizând averile tuturor mănăstirilor, trecând actele de stare civilă de la Biserică la Primărie (24 martie 1864), desființând cimitirele parohiale și înființând cimitire comunale sau orășenești, minimalizând importanța tainei cununiei și îngăduind căsătoria după gradul al IV-lea de rudenie, aprobând divorțul.

Nu ne propunem să abordăm toate aspectele domniei lui Cuza, ci vom menționa, mai întâi, două decrete, date în 1864, care privesc, unul viața internă a Bisericii Principatelor Unite din România și cel de al doilea raportul Bisericii cu Patriarhia Ecumenică. Situația a fost pregătită de Cuza, prin scrisoarea trimisă Patriarhiei Ecumenice la 30 aprilie, prin care-l informa pe Patriarh de unele prefaceri din Biserica românească¹⁵. Ceva mai târziu, adică la 30 noiembrie, era înaintat și Decretul organic pentru regularea schimei monahicești¹⁶, sau Legea călugăriei, lege care avea să fie promulgată la 6 decembrie, același an, prin care se reglementa modul de primire în monahism¹⁷. Cel de-al doilea era Decretul pentru înființarea unei autorități sinodale centrale, dat în 3 decembrie, prin care se urmărea înfăptuirea unificării bisericești din România¹⁸. „Până atunci, cele două Biserici – din Țara Românească și din Moldova – erau lipsite de o autoritate sinodală. Pentru înlăturarea oricărei dependențe de o autoritate bisericească străină, primul articol din lege prevedea că Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericească străină, întru tot ce privește organizarea și disciplina”¹⁹. Legea prevedea, în cel de al doilea articol, punerea în aplicare a dezideratului, adică formarea unui sinod general și a sinoadelor eparhiale²⁰. Mitropolitul Ungrovlahiei prezida sinodul general și primea, printr-un Decret domnesc, din data de 11 iunie 1865, titlul de primat al României. Dar, odată enunțată, Autocefalia trebuia recunoscută de Patriarhia Ecumenică, ori patriarhul Sofronie III (1863-1866) nu numai că a refuzat, ci a incitat

14 IORGA, Nicolae. *Istoria Bisericii românești*. Ediția a II-a: Vol 2. București: Ed. Ministerului Cultelor și instrucțiunii publice, 1932, p. 291.

15 MANSI, J. D. *Sacrorum Concilioorum nova et amplissima collectio*, Florența și Venetia, 1759-1798. Vol. 9, col. 657-658.

16 Idem, col. 657-670.

17 A se vedea Decretul publicat de noi în *O lege mai puțin cunoscută a domnitorului Al I. Cuza reactualizată în secolul XX*, G.A. ianuarie – martie 2002, p. 112-135.

18 A se vedea mai pe larg: PĂCURARIU, MIRCEA, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*: Vol. 3. București: ed. IBMBOR, 1981, p. 122; idem, *Câteva considerații privind vechimea „Autocefaliei”*. În: „Autocefalie, Patriarhie, slujire sfântă”. București: BOR, 1995, p. 77; MORARU, Alexandru, *Autocefalie și Patriarhat în Biserica Ortodoxă Română*. În: „Biserica în misiune”. București, 2005, p. 668.

19 PĂCURARIU, Mircea. *Istoria...* p. 122.

20 A se vedea atribuțiile acestor sinoade la ȘERBĂNESCU, NICOLAE. *Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române cu prilejul centenarului, 1885 – 25 aprilie - 1985*. În: „Centenarul Autocefaliei Bisericii Ortodoxiei Române, 1885 – 1985, București, 1987, p. 100-103; *Decret organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile religiei române*. București, 1865.

atât puterile europene, cât și pe cea otomană să nu recunoască această realitate. Trebuie să spunem, cu părere de rău, că nu au lipsit nici unele voci interne, care au reclamat atitudinea domnitorului și a unor ierarhi români, la Patriarhia ecumenică. Dar, acest lucru a fost posibil și datorită Legii pentru numirea de mitropoliți și episcopi eparhioți în România, decretată de domnitor la 11 mai 1865, care a stârnit reacții nebanuite chiar din partea celor ce se bucurase de prevederile ei²¹. Astfel, frații arhieriei Neofit și Filaret Scriban, nepotul lor, arhierul Iosif Bobulescu și arhierul Ioanichie Evantias²², erau în fruntea opoziției. Spre exemplu, arhierul Neofit Scriban, deși numit episcop la Argeș²³, odată cu publicarea acestei legi, demisionează curând, pentru a susține, în decembrie 1865, că „legea necanonică a numirii episcopilor eparhioți” este o „robie a Episcopatului și prin urmare a Bisericii”, pretinzând, totodată, că domnitorul este „inspirat de un spirit de anarhie, ca să placă școalei anti-române atee”, de aceea a „impus Bisericii Române legi arbitrare, răsturnătoare organismului legal, clasic și canonic al Bisericii... în folosul Papismului și în dauna religiei străbune”²⁴. Aceste „exagerări depline”²⁵ erau, probabil, un răspuns destul de tardiv, la acuzațiile aduse mitropolitului Sofronie Miclescu, la 23 octombrie 1860, de către domnitor²⁶.

Între Constantinopol și București a avut loc un schimb de scrisori, pe de o parte, Patriarhia Ecumenică, ce avea de făcut față și dorinței bulgarilor de a deveni autocefali, întărindu-și poziția, prin hotărârile unui sinod²⁷, pe de altă parte românii, după înlăturarea

21 Trebuie să înțelegem însă atitudinea domnitorului și a guvernului, din cuvântarea rostită de Kogălniceanu, la 20 ianuarie 1865, în fața Adunării deputaților, prin care susținea că „„domnul fiind alesul națiunii însăși, când va alege el, va alege națiunea însăși, și că numai astfel tronul va fi rădăcat la înălțimea unde trebuie să fie; astfel, numai domnul va fi pus în pozițiunea a împlini cu sfințenie misiunea ce i-a încredințat România”.

22 Dintre mireni a luat atitudine împotriva legilor lui Cuza „comitele” Scarlat Rosseti, prin ziarul său *Eclesia*. Vezi: M. Păcurariu, *I.B.O.R.*, III, p. 124.

23 Conducea eparhia din 1862, în calitate de locotenent

24 PĂLTĂNEA, P. *Acum 130 de ani*. În: *Anuar*. Galați: Ed. Episcopiei Dunării de Jos, 1996, p. 35.

25 *Idem*.

26 Este important de precizat că, deși domnitorul a scos din scaun pe mitropolitul Sofronie, încă de la începutul domniei lui, pentru atitudinea sa, Neofit Scriban a acceptat să conducă episcopia Argeșului ca locotenent, abia după ce pastoria lui a fost întărită printr-o lege, s-a gândit să reproșeze domnitorului, fapte mult mai vechi. Avem și conținutul acuzațiilor la care făcea referire Scriban: „De un timp încoace – preciza domnitorul – clerul Înalt a părăsit cu totul misiunea sa. Relațiile sale către puterea civilă din zi în zi devin mai necuviincioase. În loc, ca clerul să fie cel întâi a da exemplul respectivului către lege și autoritate, el s-a pus în stare de adevărată revoltă; și astăzi, în această epocă de tranziție, când mai presus de toate avem trebuință de ordine și liniște, clerul provoacă la anarhie... Este timp ca fiecare să se hotărăască a merge pe drumul drept. Aceasta reclamă interesul nației, care ni-a pus în capul ei, care ni-a dezlegat suveranitatea sa, nu pentru ca să avem două măsuri, nu pentru ca să permitem unora toată licența și celorlalți să nu li dăm măcar dreptate, ci pentru ca să facem legea să fie respectată de toți, ca cei buni să fie răsplătiți și cei răi să fie înfrânați. Cine ne împiedică de la această linie de urmare se pune în stare de revoltă cătră însăși suveranitatea nației, delegată nouă. Țara voiește a merge înainte; vom ști a înlătura pe acei ce fac piedică propășirii obștești, Timpul intrigilor și al împărecherilor a trecut” cf. P. Păltănea, *Op. cit.*, p. 39.

27 MARTIN, Ioanne Baptista; R.P. Ludovico Petit, *Colectio Conciliorum recentiorum*

lui Cuza și-au reafirmat dorința de autocefalie, consfințind-o și în Constituția României din 30 iunie 1866, care, în articolul 21, prevedea că „Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarchie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului, în privința dogmelor”²⁸. Și cum Constituția, ca lege fundamentală, stabilește principiile generale, românii au dus mai departe năzuința lor de autocefalie, propunând un Proiect de Lege Organică, prin care să dezvolte articolul 21 din Constituție. Astfel, la 23 ianuarie 1867 Proiectul a fost supus dezbaterii corpului legislativ, dar, din nefericire, dezbaterile au durat până în anul 1869. Înainte de sancționarea proiectului, regele l-a trimis, în mare taină „patriarhului ecumenic Grigore VI (1866-1871), pentru a face unele observații cu privire la el; obiectiile patriarhului, trimise în scris înaltului demnitar pomenit (25 ianuarie 1870) arată dorința neclintită a ecumenicului ca Biserica Română să rămână în continuare dependentă de Patriarhia din Constantinopol”²⁹. Dar suveranul român nu a mai ținut cont de observațiile ecumenicului, deși nu a cutezat să promulge lege în timpul păstoriei lui, ci abia la un an după scoaterea lui din scaun, anume în anul 1872. De data aceasta, legea apare sub o nouă denumire, fiind o sinteză a celor două anterioare, (alegerea mitropoliților și formarea unei autorități sinodale), sub denumirea de „Legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioți, cum și a constituirii Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Române”³⁰. Ea proclama de jure autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, căci, de facto, rămânea în continuare sub ascultarea canonică a Constantinopolului.

O nouă încercare de recunoaștere a autocefaliei, din partea Patriarhiei Ecumenice, a avut loc în timpul patriarhului Antim IV (1871-1873), când de la București a fost trimisă o scrisoare, în numele Sinodului Ungrovlahiei, purtând data de 8 februarie 1873³¹. Deși tacit patriarhul a aprobat gestul românilor, nu a avut și răgazul să-l oficializeze, iar situația nu se schimbese decât în palierul amabilităților.

Moartea mitropolitului primat, Nifon, la 5 mai 1875, a adus în fruntea Bisericii Române pe mitropolitul de la Iași, Calinic Miculescu (1822-1886), nepotul lui Sofronie. El a continuat tratativele pentru recunoașterea autocefaliei, mai ales după ce România și-a dobândit Independența de Stat, în urma Războiului de independență (1877-1878). Patriarhul Ioachim III (1878-1884) s-a arătat însă mai intransigent decât înaintașii săi, deși mitropolitul Calinic voia să păstreze raporturi bune și chiar i-a cerut îngăduință pentru noi hirotoniri de arhieri³². Poate răspunsul său, la cererea susmenționată, că Mitropolia Ungrovlahiei este și trebuie să rămână sub suprema suzeranitate spirituală, i-a făcut pe români și mai insistenți în demersul lor. Astfel, la începutul anului 1882, încercând să modifice Legea organică din 1872, în Camera deputaților s-a făcut propunerea ridicării Bisericii Ortodoxe Române la treapta de Patriarhie și mărirea numărului eparhiilor. În

---

ecclesiae universale. Vol. 9, synodi orientales, 1860-1884, sive *Amplissimas Concilliorum a Mansi et continuatoribus editiae: Tomus 95*. Paris, 1911, col. 630

28 Mai pe larg a se vedea „*Constituțiile României*”. București: Editura Politică, 1991.

29 *Românul*, (București), XIV (1870), p. 190, apud Pr. prof. dr. MoraruAlexandru, *op. cit.* p. 669-670.

30 Legea a fost publicată și în revista „*Biserica Ortodoxă Română*”. An 1, nr. 2, 1874-1875, p. 81-86.

31 MARTIN, Ioanne Baptista, R.P. Ludovico Petit. *Op. cit.* Vol 95, col. 553-555.

32 Idem, col. 633-634.

acest context, la 25 martie 1882, a avut loc la București sfințirea Sfântului și Marelui Mir, “act liturgic specific de autocefalie”³³, gest ce a răcit și mai mult relațiile cu Constantinopolul. Într-o scrisoare sinodală, din data de 10/22 iulie 1882, Ioachim al III-lea mustra aspru pe ierarhii români, învinuindu-i de ignorarea drepturilor Patriarhiei ecumenice și de faptul că s-au făcut “...în loc de păzitori ai ordinii ce domnește în Biserică, tip al discordiei, ce merită cuvenitul blam”³⁴.

Atitudinea ierarhilor români a fost promptă, căci, mai întâi, în ședința din 23 octombrie 1882, analizându-se scrisoarea ecumenicului, învățatul episcop Melchisedec Ștefănescu a primit ascultarea întocmirii unui răspuns temeinic, prin care să spulbere toate învinuirile aduse de patriarh. Apoi, în ședința din 23 noiembrie, răspunsul dat de Melchisedec³⁵ a fost însușit de toți sinodali, tradus în limba greacă și trimis la Constantinopol³⁶. Retrăgându-se din scaun, Ioachim al III-lea, deși se aratase mai înțelegător, de astă dată, nu a mai dat un răspuns ierarhilor români, acest lucru rămânând în seama urmașul său, Ioachim al IV-lea (1884-1886).

Anul 1885 avea să aducă o schimbare a tonului raporturilor între București și Constantinopol, căci, mai întâi au fost pregătite lucrurile, apoi s-a purces la oficializarea lor. Astel, în februarie, a avut loc în palatul metropolitan de la București o adunare secretă la care, pe lângă mitropoliții și episcopii țării, a luat parte și ministrul Cultelor, A.D. Sturdza, formulându-se o scrisoare, către Patriarhie, întocmită de Melchisedec Ștefănescu al Romanului și Iosif Gheorghian al Dunării de Jos și care cuprindea doleanțele românilor. Dar abia în luna aprilie, o scrisoare trimisă de mitropolitul primat, Calinic și o alta trimisă de către ministrul Cultelor A.D. Sturdza, aveau să aducă recunoașterea, atât de jure cât și de de facto, a autocefaliei. Astfel, la 25 aprilie 1885, a fost semnat Tomosul patriarhal și sinodal de recunoaștere a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și împreună cu două scrisori de răspuns, către mitropolitul primat și ministrul Cultelor, au consfințit neatârarea administrativă a Bisericii noastre. În aceeași zi, patriarhul ecumenic a înștiințat, printr-o scrisoare-enciclică, pe toți patriarhii de Răsărit și Bisericile autocefale noul statut pe care-l dobândise Biserica Ortodoxă Română. În plan intern, acordul ecumenic a fost validat în prima ședință a Sf. Sinod, ce s-a întrunit în ziua de 1 mai, ierarhii și suveranul țării exprimându-și bucuria pentru această mare înfăptuire. Era de fapt o treaptă nouă, deși nu ultima, dar care dădea Bisericii Ortodoxe Române, precum și Regatului României, un prestigiu câștigat cu multă nevoie și jertfelnicie. Episcopul Melchisedec Ștefănescu a dovedit, încă odată, faptul că era una dintre cele mai luminate minți, făcând propunere să se aducă mulțumiri ecumenicului, pentru gestul din 25 aprilie. Astfel, la 30 mai, o scrisoare sinodală, pleca de la București, pe adresa patriarhului Ioachim al IV-lea, prin care i se aduceau cuvenitele mulțumiri, pentru înțelegerea dovedită în recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române.

33 ȘERBĂNESCU, N. *Autocefalia*. p. 117.

34 Scrisoarea a fost tradusă la vremea respectivă, a se vedea în „Biserica Ortodoxă Română”. An 6, nr. 12, 1882, p. 734-737.

35 Se află tipărit în „Biserica Ortodoxă Română”. An 6, nr. 12, 1882, p. 738-757.

36 MARTIN, Ioanne Baptista, R.P. Ludovico Petit. *Op. cit.*: Vol 95, col. 802-820. Actul era semnat de „Kalinic mitropolit primat, Iosif, arhiepiscop și mitropolit al Moldovei, Iosif, episcop de Râmnic, Melchisedec, episcop de Roman, Inochentie, episcop de Buzău, Kalinic, episcop de Huși, Ghenadie, episcop de Argeș, Kalistos Stratonikias, arhim. Silvestru B. Ploșteanu, arhim Kalistrat Bârlădeanu, arhim. Nectarie Botoșăneanu.

Dar, fiind un ceas aniversar, se cuvine să aducem prinosul recunoștinței noastre, tuturor celor ce au dorit și s-au nevoit să se realizeze autocefalia Bisericii Ortodoxe Române și, în primul rand, primului titular de la Dunărea de Jos, episcopul cărturar Melchisedec Ștefănescu.

GOSPODĂRIA TRADIȚIONALĂ DIN COMUNA CAVADINEȘTI

Eugen Holban

Din punct de vedere etnografic, comuna Cavadinești, cu toate cele cinci sate componente, face parte din subzona Valea Horincei. Această subzonă, intră la rândul

său în componența zonei etnoculturale Covurlui-Nord, zonă ai cărei locuitori au creat și conservat de-a lungul veacurilor elemente de cultură sătească de valoare excepțională. Și, ca o recunoaștere a originalității, a bogăției și a valorii obiectivelor de arhitectură țărănească, a obiectelor utile precum și a acelor cu dublă funcție și – nu în ultimul rând – a faptelor folclorice descoperite aici, Valea Horincei și-a căpătat renumele de Vrancea istorică a Colinelor Covurlui. Și importanța pe care

o dăm acestei văi nu este doar un moft al nostru, ci are rădăcini istorice profunde. Valea Horincei sau ținutul Horincei – subzonă geoistorică, etnografică și de autohtonie românească – se află în perimetrul unei mici formațiuni prestatale, fiind epicentrul unui vechi cnezat din sudul Moldovei.

În legătură cu această problemă, de fapt cu calitatea sa de ținut al Moldovei în sec. XV-XVI, găsim mențiuni în „Dicționarul istoric, arheologic și geografic” de O.G. Lecca (Editura Universul, București, 1937, p. 257), precum și la Constantin N. Velichi, Contribuțiuni documentare la istoria vechiului ținut al Covurluiului (extras din „Orizonturi” II, 1940, nr. 9-10, Galați, p. 3). Și dacă istoricii semnaleză existența acestui ținut doar în timp, fără a oferi date referitoare la întindere, la spațiu, cercetările etnografice au relevat conturul unei subzone Horincea, parte integrantă a zonei etnoculturale Covurlui – Nord.

Urmele de locuire descoperite în perimetrul acestei subzone, încep să apară însă cu mult mai înainte. Bunăoară, în perimetrul satelor Puricani, Prodănești și Pleșa, investigațiile arheologice au relevat prezența unor materiale datând din epoca Paleolitică, cultura Gravetian cca 12.000 de ani î.d.H. În satul Puricani, punctul „la Bâzan”, 2,5 km vest de sat, au apărut urme de locuire din Eneolitic – cultura Cucuteni. Lângă pădurea Pleșa, la 3 km nord-vest de sat au fost găsite urmele unor așezări din epoca Paleolitică și Neolitică.

De asemenea, în Berești, punctul „Dealul Bâzanului” au apărut urme de locuire paleolitică și eneolitică – cultura Cucuteni, precum și din epoca Fierului. Pe baza unor materiale descoperite, precum și a analogiilor făcute, așezarea neolitică târzie de la Bâzan,

Tg. Berești, se încadrează în marea arie culturală a ceramicii pictate, Cucuteni – Ariuș – Tripolie, aparținând fazei Cucuteni. (I.T. Dragomir, Săpături arheologice la Tg. Berești, în Revista Danubius nr. 1, Galați, 1967, p. 46). În punctul „Dealul Bulgarului” periferia nord-vest a orașului a fost descoperită o așezare din Eneolitic, cultura Cucuteni A₂. (op. cit., p. 8).

„Săpăturile arheologice întreprinse de către Muzeul Județean de Istorie Galați, la Suceveni, punctul „Stoborăni”, în regiunea de sud a Moldovei, între anii 1968-1977 au dat la iveală importante urme materiale de locuire umană, ce aparțin mai multor culturi și epoci istorice, dispuse în straturi suprapuse, bine documentate sub aspect cronologic. Menționăm, în treacăt, epoca paleolitică de sfârșit, specifică perioadei gaventianului oriental; epoca neolitică târzie, faza de început, corespunzătoare Aspectului cultural Stoicani-Aldeni, epoca bronzului, cultura Nouă; prima epocă a fierului (Hallstatt), culturile Babadag și Basarabi; cultura geto-dacă și romană; perioada de început a migrației popoarelor, sec. VI–VII și culturii Dridu, sec. X–XII, precum și din epoca feudalismului mijlociu și târziu.” (Ion T. Dragomir, Monografia arheologică a Moldovei de Sud, I, Danuvius XVI, Galați, 1996, p. 365).

Urme de locuire ale culturii Stoicani-Aldeni s-au găsit și în comuna Băneasa. (I.T. Dragomir, Contribuții la cunoașterea Aspectului cultural Stoicani – Aldeni, în rev. Danubius II – III, Galați, 1969, p. 45-59).

În sfârșit, la punctul „Râpa Glodului”, chiar în perimetrul comunei Cavadinești, satul Rugineni, au fost găsite urme de locuire din epoca Bronzului, precum și urme din alte epoci.

„Din punct de vedere stratigrafic, se poate vorbi de două straturi arheologice bine distincte:

- I) Unul, corespunzător așezării de tip cenușar (zolniki), cu două niveluri de locuire;
- II) Altul, ceva mai nou, specific culturii dacice târzii, din perioada de început a migrației popoarelor (...).”

„Cât privește populația ale cărei urme materiale sunt concretizate prin așezări de tip cenușar (zolnoki), ea nu poate aparține decât triburilor autohtone trace carpato-danubiene”. (Ion T. Dragomir, op. cit., Săpăturile arheologice de la Cavadinești, pp. 269-274).

Satele Cavadinești, Gănești, Comănești și Gropeni sunt atestate în documente istorice din secolul al XV-lea.

Chiar și în momentul de față, în condițiile în care o bună parte din satele românești și-au pierdut partea fundamentală a identității lor culturale, în satele din această subzonă și, mai ales în cele care compun comuna Cavadinești, adică Vădeni, Grăpeni, Cavadinești, Gănești și Comănești – la care se mai adaugă și numele câtorva cătune – se mai găsesc încă garduri împletite cu multă măiestrie, din nuiele, precum și case învelite cu stuf. Dar faptul cel mai important este că în această comună se mai găsesc încă vreo câțiva săteni foarte pricepuți în a împleti gardurile, precum le împleteau până nu demult înaintașii lor și, mai știu să așeze stuful pe casă, așa cum se așeza pe vremuri. Tot ei știu să fixeze părțile lemnoase ale obiectivelor arhitecturale prin cepuri de lemn și nu prin cuie de fier, cam în felul în care le fixau și strămoșii lor.

În lipsa acestor săteni, planul de reconstituire a unei gospodării tradiționale în comuna Cavadinești ar fi devenit irezolvabil, iar întocmirea proiectului nu ar mai fi avut nici un sens. Acești săteni sunt înaintași însă în vârstă și, dacă nu vor fi folosiți acum, nu

știm dacă peste câțiva ani vor mai putea fi de folos.

În aceste sate se mai găsesc încă și unele obiecte care au făcut parte cândva din inventarul fiecărei gospodării, fie ca obiecte de strictă utilitate, fie ca obiecte cu funcție mixtă, adică utilă și estetică.

Toate aceste obiecte au fost meșterite de săteni pentru propriile lor gospodării. Atât piua, instalație tehnică foarte simplă – dar și foarte necesară – precum și banița, stupul, siștarul ș.a., erau meșterite dintr-un singur trunchi de copac. Unii săteni nu se mulțumeau să facă doar un simplu obiect util, strict necesar. Ei modelau obiectul cu multă grijă și sensibilitate și, deseori, îi confereau și valoare artistică surprinzătoare.

Toate aceste valori formează un adevărat tezaur muzeistic, pe care, dacă nu-l salvăm acum, în ultimul ceas, îl vom pierde pentru totdeauna.

O bună parte dintre aceste obiecte au fost colectate deja în ultimii aproximativ 20 de ani de către fostul director al Căminului Cultural și actualul primar și sunt ținute oarecum la adăpost, însă ele – obiectele – nu beneficiază de un regim adecvat de păstrare, care să le asigure dăinuirea în timp. Un regim riguros de conservare se poate realiza numai în condițiile în care în această comună se va înființa o instituție cu profil muzeistic și cu un cadru specific de funcționare, chiar dacă această instituție nu va beneficia neapărat de personal remunerat. Instituțiile județene de profil îi vor putea asigura o minimă asistență de specialitate. Ne referim desigur, atât la Centrul Cultural „Dunărea de Jos”, dar și, bineînțeles, la Muzeul Județean de Istorie Galați.

În plus, acțiunea de strângere, de colectare, de achiziționare a obiectelor va continua cu o și mai mare râvnă, atunci când principalele instituții din comună, adică Primăria și Școala, precum și sătenii vor vedea că planul de înființare a mult discutatului și multdoritului Muzeu al gospodăriei tradiționale prinde viață, iar efortul lor este întrutotul motivat.

Foarte important de menționat este și faptul că avem în vedere, în Proiect ca atât tehnica construirii, precum și materialele folosite să fie numai cele strict tradiționale. Bunăoară, ținând cont de faptul că până în primul deceniu al secolului al XX-lea sătenii din comuna Cavadinesti nu au folosit cuie din metal, ci doar cepuri din lemn de esență tare, se va proceda – după cum am pomenit și mai sus – întocmai și la construirea tuturor obiectivelor din această gospodărie, lucru care va asigura, pe lângă altele, autenticitatea întregului ansamblu. În trecut, în prima fază a construirii locuinței se făcea în pădure. Echipa de meșteri, în frunte cu proprietarul viitoarei case, mergeau în pădure, alegeau piesele principale care urmau a constitui scheletul casei și le asamblau acolo, într-o poiană. După ce notau poziția fiecărei piese, desfăceau construcția și numai după aceea transportau materialul în sat și se apucau de finalizat lucrarea.

Procedând întocmai și la construirea acestei locuințe din gospodăria tradițională, se va readuce în memoria comunității încă unul din procedeele folosite de strămoși, amănunt care, fiind înregistrat pe peliculă, va dăinui peste veacuri.

În toate etapele construirii și a organizării acestei gospodării, vor fi antrenați nu doar sătenii vârstnici, ci și tinerii, precum și elevii, pentru a învăța meșteșugurile practicate de bunicii și străbunicii lor. Cursurile de inițiere în secretele artei populare vor fi ținute în locuința acestei gospodării, oferind în felul acesta vizitatorilor și lecții pe viu despre felul în care se realizau țesăturile, cusăturile și împletiturile în gospodăria sătească tradițională.

Iar în cazul în care Centrul Cultural „Dunărea de Jos” va găsi de cuviință, în acest

locaș de cultură se va putea înființa încă o clasă externă și anume, de împletituri și de prelucrat lemnul prin cioplire.

Gospodăria va fi formată din următoarele obiective:

1) locuința, 2) samalucul – grajdul, 3) chimnița, 4) coșărul pentru porumb, 5) saiaua – adăpostul pentru oi și 5) adăpostul pentru râșniță, moara de vânt.

Locuința, principalul obiectiv arhitectural al gospodăriei, a fost reconstituită acum aproximativ 40 de ani, după informațiile oferite de un sătean vârstnic – Costache Arfire. Este vorba de casa în care a locuit bunicul său, casă pe care el a demolat-o. Este o locuință cu planul de bază – trichelular, simetric, cu etac, ascunzătoare și cămară. Este, de fapt, locuința unui răzeș înstărit, construită cam pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Cele două camere – odaia și casa de curat – destul de spațioase, sunt așezate simetric față de tindă.

Odaia este despărțită, la rândul ei, parțial în două încăperi inegale ca spațiu, adică odaia propriu-zisă și etacul. Despărțirea se face printr-un fel de perete în care este inclusă întru totul instalația de încălzit și de preparare a hranei, adică vatra, soba, plita, cuptorul. Peretele din spate al odăii este dublat cu un alt perete care delimitează un spațiu foarte îngust – 0,75 m – de fapt o ascunzătoare.

Acest compartiment, care astăzi pare întru totul nesemnificativ, banal, precum

și gropile de cereale, care se aflau atât prin ogradă, precum și sub casă, au asigurat supraviețuirea populației de pe aceste meleaguri, de-a lungul timpului.

Cercetările efectuate în ultimii 40 de ani au scos la iveală date care explică felul în care au supraviețuit țărani în vremuri de restriște, când erau bântuiți frecvent, fie de invaziile unor mari trupe, bine organizate, care pârjoleau totul în calea lor, fie de grupuri mai mici de prădători rebeli care nu iertau nici ei nimic. Sătenii reacționau în funcție de felul invaziei. În primul caz,

adică atunci când invadatorii veneau în armate bine organizate, fiind preveniți din timp, ei se retrăgeau cu toții în arcaciurile din inima codrilor. Aici, fiecare familie își avea propriul bordei și o groapă de cereale, deci puteau rezista mai multă vreme. De acasă își luau doar râșnița și piua, sau numai una din ele. Bărbații tineri, buni de luptă, păzeau cărările și urmăreau orice inamic care cuteza să pătrundă în codru, iar în momentul potrivit îl atacau și îl cășăpeau. Nimeni nu trebuia să le descopere ascunzătoarea și căile ce duceau spre ea. Aceste arcaciuri – devenite ascunzători – erau, de fapt, niște sate tainice, care, în anumite situații, conjuncturi social-istorice, deveneau așezări noi. Aici, sătenii își puteau muta uneori vatra satului, părăsind-o din anumite motive pe cea veche: fie că devenise prea vulnerabilă, fie că în urma unei epidemii de ciumă considerau locul blestemat, fie că în urma vreunui mare cutremur stratul freatic se modifica, iar principalele izvoare își micșorau debitul ori chiar seacău. Este vorba de fapt de locuirea pendulară, fenomen specific satelor colinare din Moldova. Menționăm, spre a evita orice confuzie, că din momentul în care sătenii începeau să își mute vatra satului aici, ei își construiau locuințe de suprafață. Bordeiele erau folosite doar ca ascunzători, locuința adevărată a fost în acest

spațiu, dintotdeauna, locuința de suprafață.

Locuința va fi dotată cu toate obiectele textile tradiționale, adică levicere, covoare, prostiri, perne, ștergare ș.a., adică atât cu cele care acopereau pereții și paturile, precum și cu cele care, aflate în sipet, precum și pe sipet, constituiau zestrea fetelor ce se pregăteau pentru măritat.

Din zestrea fetelor nu vor lipsi nici cele 12 perne, grupate în trei categorii – ca dimensiuni – și care erau absolut obligatorii în această comună.

Tot mobilierul, adică paturile, sipetul, scaunele, mesele, dulapul vor fi la fel ca acele de acum câteva sute de ani. Nu va lipsi, nici icoana pictată pe lemn și, bineînțeles, o candelă.

De asemenea, vor fi dotate și celelalte construcții – acareturile – cu toate uneltele și instalațiile pe care le adăposteau în mod normal, în gospodăria tradițională.

În cadrul acestei gospodării se vor ilustra, pe lângă tipologia și tehnicile de construire a arhitecturii tradiționale și principalele ocupații ale locuitorilor, adică agricultura, creșterea animalelor, piscicultura și albinăritul. Acest lucru se va realiza prin expunerea obiectelor și uneltelor folosite de către săteni, de-a lungul veacurilor, în procesul muncii, toate fiind meșteșugite pe vremuri în cadrul fiecărei gospodării. Ele vor fi expuse exact în locurile în care erau adăpostite de către gospodar în perioadele în care nu erau folosite, dar vor fi expuse în așa fel încât să fie valorificate muzeistic la o cotă acceptabilă.

Industria casnică, cu toate aspectele ei va fi prezentată – expusă – în bună parte în interiorul locuinței, unde va funcționa un adevărat atelier-școală. Aici se vor ține și cursurile cu elevele clasei externe de țesături și cusături, cursuri finanțate de Centrul Cultural „Dunărea de Jos”. Tot în cadrul acestui curs se va încerca reconstituirea unor obiecte de artă de mare valoare, obiecte care au fost recuperate doar prin fragmente sau prin imagini foto.

De fapt, înființarea acestei gospodării tradiționale va antrena factorii responsabili de la nivelul comunei Cavadinești, îndemnându-i la o acțiune permanentă de salvare a patrimoniului etnografic local, existent încă în gospodăriile sătești, precum și la reconstituirea acelor obiecte și obiective care s-au deteriorat. La această acțiune vor participa și specialiștii Centrului Cultural „Dunărea de Jos” și credem că, de asemenea, și cei de la Muzeul Județean de Istorie.

Cu timpul, sperăm că gospodăria tradițională din comuna Cavadinești va deveni un segment semnificativ din rețeaua muzeistică a județului Galați, reamintind vizitatorilor că valea Horincei a fost cândva o subzonă geoistorică și de autohtonie românească, bine conturată.

Iar ceea ce s-a păstrat din acest trecut, adică ceea ce a fost conservat și îmbogățit de-a lungul veacurilor, de locuitorii acestui ținut, merită ocrotit cu sfințenie pentru a fi transmis generațiilor viitoare.

Căci, dacă sub aspect administrativ Valea Horincei și-a pierdut prestanța de altădată, căzând treptat în anonim, sub aspect etnocultural, dimpotrivă, subzona și-a conservat și chiar și-a sporit valoarea, reușind să supraviețuiască în fața vicisitudinilor de tot felul, lucru care va fi demonstrat cu prisosință și prin înființarea acestui locaș muzeistic.

ITALIA ȘI EMIGRAȚIA COLONIA ITALIANĂ DIN GALAȚI – ROMÂNIA

Ionel Gheorghiu

Regiunile nordice ale Italiei au adus în România, între anii sfârșitului de secol XIX și primii ani ai secolului XX, un aflux de cetățeni, în special din satele de munte, preocupați de căutarea unui pământ ce le fusese făgăduit pentru stabilirea, munca și alcătuirea unei gospodării; era o lume necăjită care suferise mult din cauza războaielor și dorea în sfârșit să trăiască în pace.

Acești italieni, nu numai că au înmulțit populația locală, dar s-au dovedit în scurt timp a fi excelenți constructori, zidari, artizani, comercianți, oameni de afaceri, intelectuali etc., care vor lăsa posterității românești frumoase amintiri materiale și spirituale. Numele lor pot fi găsite astăzi scrise, nu numai în volumele, albumele sau periodicele istorice, dar și pe zidurile clădirilor, pe monumentele sau pe crucile din cimitirele patriei.

Și toți dintre cei sosiți aflară bogăția atât oamenii, cât și pământul cultivat, încât apăru și prosperitatea făgăduită, care nu schimbă firea acestui neam sosit pe meleaguri străine și care își manifestă felul său de a fi și trăi peste tot, acolo unde sămânța sa spirituală merită să fie acceptată.

Această colectivitate, în timp ce își adâncea rădăcinile sale într-un pământ fecund, învăță limba poporului ce o găzduise și realiză miracolul transiterii, fără a-și fi propus această lucră, a unei moșteniri culturale pline de înțelepciune, de credință religioasă, de dragoste pentru lucru bine făcut. Contribuția muncii, inițiativei și inteligenței depusă de italieni se observă curând în ridicarea nivelului vieții comerciale, industriale, culturale și intelectuale. Numeroasele valuri de imigranți contribuie, în calitate de întreprinzători și comercianți, la dezvoltarea și înstărirea națională.

În intimitatea acestor cămine familiale nou constituite se nasc copii, care se fac români, îmbrățișând pământul cel nou și chemarea divină. Femeia italiană, exemplară atât pentru activitățile ei culinare, cât și pentru profunda sa credință creștină, deveni repede un model de persoană purtătoare de virtute, pe care toate femeile române căutără să o imite. Biserica locală se bucură și ea de sosirea noilor credincioși, fiecare dintre ei aducând tradițiile lor specifice, dar cu toții doritori de a asista la sfânta slujbă duminicală.

Acești strămoși erau zidari, tăietori în piatră, faianțari, mozaicari, șlefuitori, cizmari, lăcătuși, maiștri ai fierului bătut, dulgheri, constructori de căruțe, decoratori, potcovari, fabricanți de pietre de moară sau de obiecte din răchită, constructori de joagăre (fierăstraie). Purtaseră deja măiestria lor artizanală în toate regiunile Imperiului Habsburgic, precum și în alte țări ale lumii. Îndemânarea și creativitatea acestor imigranți nu cunoștea limite. Răsplata naturii nu se făcu așteptată la străduința cultivatorilor: pământul răspunde cu recolte bogate la momentul secerișului, arborii livezilor dădură fructe din belșug, viile prinseră rădăcini fertile în pământul primitor.

Și iată că apăru un nou locuitor, venit dintr-un mic sat din Dolomiții nordului Italiei, care la sfârșitul veacului al XVIII-lea, riscă să-și abandoneze familia, soția și copii,

pentru a ajunge la pământul visat; aici se îndeletnici, alături de alți confrăți la construirea de case, cu toată energia sa și cu dorința tainică de a-și câștiga o situație, care să-i permită să-și aducă la sine și familia. Aceasta s-a întâmplat, într-adevăr, după câțiva ani. Deja reușise să-și construiască propria sa casă, o mobilase, și iată că într-o zi de primăvară visul i se împlini: unitatea familiei sale o văzu refăcută.

Era realizat un vis minunat: nu mai lipsea nimic pentru a fi mulțumit, doar că uneori noaptea copiii auzeau părinții suspinând, atunci când vorbeau despre patria rămasă departe, ei ajungând cu durere la plânset. Mai cu seamă, în serile reci de iarnă, în sufragerie, care era în același timp și bucătărie, se vorbea de locurile natale părăsite, se învăța catehismul, se fredonau melodii pline de nostalgie. Familia trăia o viață nouă, dură, dar și cu un farmec al ei, părinții menținând vii amintirile pământului natal în mintea copiilor și legăturile cu rudele rămase acasă.

Italiani nu s-au dezis niciodată de propria lor origine; această mândrie de multe ori i-a făcut să piardă prilejul de a-și menține un loc de muncă, neavând dobândită cetățenia română, în vremuri apăsătoare. Totuși, se poate recunoaște că, dacă Italia-mamă oferise compatrioților ei sângele, inteligența, cultura, dragostea de patrie, demnitatea familiei, respectul pentru cei bătrâni, România o recunoștea ca pe o soră plină de generozitate, prin meritele acestor fii adoptați de ea. Însușirea atâtor meserii, pe care acești lucrători le stăpâneau bine, a fost o școală folositoare și transmisă românilor interesați. Și astfel, acești italieni cu familiile lor răspândite aici și pretutindeni în lume, au lărgit geografia spirituală a țării lor pe mapamond.

Emigranții de a treia și a patra generație exprimă astăzi voința lor de afirmare și de dobândire în sânul patriei adoptive, a unei identice demnități personale și sociale cu aceea a populației autohtone, cu respect față de înaintași: față de emigranții din prima generație, care au fost chezașia supraviețuirii în țara adoptivă; față de cei din a doua generație, fiii primilor, obligați să șteargă din inimă realitatea originii natale, spre a fi integrați în societatea de tip totalitar. Nepoții sunt în prezent dispuși, să se confrunte cu cultura moștenită de la bunici, să redobândească conștiința valorilor materiale și spirituale ale patriei de origine.

Orașul Galați este situat pe malul fluviului Dunărea, zonă maritimă, la distanță aproape egală dintre confluența cu apele Siret și Prut, cele mai importante din Moldova. Primele determinări geografice ale orașului au fost stabilite de Giuseppe Ruggiero Boscovich, în al său „Giornale di un viaggio da Costantinopoli in Polonia”, Bassano, 1784, p. 103, iar menționarea lui pe o hartă a Moldovei din 1585, executată și expusă în Palazzo Vecchio di Firenze, se constituie ca o dovadă a existenței orașului încă din secolul al XV-lea.

Bogăția peștelui și faptul că orașul-port a fost căutat pentru poziția dunăreană în vecinătatea Mării Negre, au fost principalele elemente care au contribuit la statornicirea unei piețe bogate și a unui comerț susținut. Afară de pește, aici se găseau grâne de tot felul, vite, oi, produse orientale și „muscatello”, un vin foarte căutat. Dezvoltarea relațiilor cu lumea mediterană era determinată de participarea negustorilor ragusani, care erau prezenți aici, încă din a doua jumătate a secolului XVI.

Legăturile Galațiului cu Italia erau vechi. Domnitorul moldovean Gaspar Grațiani îl recompensase în 1620 pe Giambattista Montalbani, pentru serviciile aduse cu „il castello di Galatz, col suo territorio”, acesta fiind numit în înalta funcție de pârçalab de Galați. Misionari și călători italieni trec prin oraș, în secolele XII și XVIII și ne lasă

mărturii scrise despre acesta. Niccolo Barsi, la 1633, îl găsește „mare și frumos, cu un mare belșug de pește morun, icre negre, nisetru, crap”. Giovanni Battista del Monte observa la 1682 zilnic, negustori străini „de diferite neamuri, ca sârbi, bulgari, unguri și italienii noștri”, iar Giuseppe Ruggiero Boscovich descoperea la 1762, în port, construcția unei „grossa caravella” precum și a unor „barchette”, iar în oraș „multe prăvălii, în general de mărunțișuri și magazine de tot felul”.

Circulația mărfurilor pe piața Galațiului a crescut mult după aplicarea dreptului de „porto-franco” (1837). Cerealele, care la început se vindeau numai în Turcia și în insulele grecești, încep să fie căutate, din 1842 și de comercianții din Genova, Marsilia, Livorno, Trieste. Primul loc îl ocupau, în comerțul exterior, raporturile cu Sardinia. Francesco Mathieu, consulul sard din Galați, scria în 1847 că piața orașului era dominată de comercianții austrieci, greci și sarzi. În afara consulatului Regatului Sardiniei, fiindând din 1833, exista și consulatul Regatului celor Două Sicilii, apărut în 1841. Casele comerciale stabilite aici, cum erau Fratelli Pedemonte, Gerolamo Peretti, Pasquale Lamberti, Francesco Biga, Vincenzo Fanciotti, Lorenzo Ferraro, Rocca e Chichizzola, au devenit în scurtă vreme cele mai importante firme exportatoare. În general, unul dintre membrii familiei acestor negustori se stabilea în oraș, își deschidea o casă comercială, apoi chema și alte rude. Apreciați pe plan local, deveneau repede membri în „Comisia de înfrumusețare a orașului” precum și în „Comitetul comercial”.

Au dominat tot secolul, unele până la începutul următorului, mai ales casele comerciale Fratelli Pedemonte, genovezi, Fanciotti, sardinioli și Dall’Orso, livornezi. Galațiul devenise singurul oraș din țară, în care funcționa, la acea vreme, o bursă de mărfuri. Încă din 1859, funcționa o bursă în prăvălia negustorului sard Francesco Delvecchio, transferată apoi în „il grande salotto”, al cărui proprietar era omul de afaceri Vincenzo Fanciotti. În afară de negustori, unii dintre italienii stabiliți atunci la Galați mai erau agenți navali sau reprezentanți ai căpitanilor pe lângă carantina din Galați. Micii întreprinzători au încercat să-și croiască un nou destin în portul dunărean. Și-au deschis prăvălii: cafegiii, limonagiii, bijutierii, hangiii și modistele. Italienii care lucrau în port ca simpli muncitori, erau prezențe obișnuite în viața cotidiană a orașului. Funcționarii de la firmele comerciale și de la consulatele sard și napolitan, mai apoi la Comisia Europeană, erau în majoritate italieni. Se mai aflau și liberi profesioniști, printre care medici și profesorii de la Școala comercială sau de la pensiunile private, unde se studia italiana. Un interes aparte îl reprezentau redactorii și tipografi italieni.

Începând cu epoca domniei Principelui Cuza (1859-1866), Galațiul a căpătat o importanță excepțională în planurile vizionare ale lui Cavour, Mazzini și Garibaldi în această parte a Europei, în sprijinul proiectelor revoluționarilor aflați în zonă, atât pe perioada Risogimentului, cât și în aceea a făuririi unității națiunii italiene. Orașul era un punct important, în traseul revoluționarilor italieni spre ținuturile poloneze și cele maghiare. Printre cei care au tranzitat localitatea pot fi amintiți Antonio Dodero, genovez, implicat în mișcările din 1831 din Savoia, care s-a retras în Moldova și a găsit sprijin, împreună cu familia, la casa Pedemonte, sau Davide Vaccarezza, un apropiat al lui Giuseppe Garibaldi, care își găsește protecție tot la aceeași casă. Însuși marele erou al națiunii italiene Garibaldi vizitase orașul dunărean, după cum a reieșit dintr-o scrisoare inedită, expedită din Caprera, la data de 1 iulie 1858, fratelui consulului Piemontului la Galați, Giacomo Carpeneti: „Fost-am la Galați, către 1826 și mare deosebire trebuie să fie în acel oraș de la acel timp. Îmi amintesc totuși, poziția sa foarte frumoasă, care fără

îndoială îmi evocă dorința de întoarcere către acea solitudine; dacă din întâmplare, vă veți îndrepta din nou spre acele locuri, să nu uitați măcar că le doresc binele și cât mă consider de onorat de a le fi prieten sincer pentru toată viața”. (Documento No. 714 – Istituto Mazziniano, Genova).

Așadar, Galați, un oraș portual, s-a găsit de-a lungul istoriei sale într-un contact neîntrerupt cu exteriorul, aici stabilindu-se, din timpuri îndepărtate, colonii de străini, care alcătuiau, la un moment dat, o treime din totalul populației sale. Aceste colonii formate din evrei, greci, bulgari, ruși, unguri, nemți și nu în ultimul rând din italieni, se așezaseră aici din diverse motive, mai ales pentru o mai prosperă existență materială. Interesele italienilor erau reprezentate la început de consulatul italian, înființat în aprilie 1833 și reprezentând Regatul Sardiniei, devenit în 1859, consulat general. Apoi, în anul 1834, s-a constituit prima colonie italiană sub denumirea „L'associazione della Comunità Cristiana Italiana di Galazi”.

Când nono Antonio sosea la Galați, la sfârșitul secolului XIX, împreună cu alți meseriași pricepuți în toate, după alte peregrinări prin Europa, în căutare de lucru, mai toți plecați din nordul Peninsulei, i s-a înfățișat în fața ochilor un oraș cu o vie activitate negustorească. Pe străzi și în piețe se puteau vedea vânzători, majoritatea de neam străin, care trăgeau după ei cărucioare cu fructe (portocale, lămâi, smochine). Cafenele și ceainării își înșirau mesele pe trotuare, uneori ajungând în plină stradă. Tejghele cu alimente și mărfuri de tot felul se înșirau de-a lungul gardurilor. Strigătele negustorilor se întreceau în tonuri și interpretări melodice. Ghiociarii și lucrătorii din port nu pridideau în forfota carelor pline cu cereale sau cu fructe.

Tânărul nono Antonio, cutreierând orașul constată că așezarea de la malul Dunării, se constituia, de fapt, din două orașe, unul așezat pe deal, asemănător cu alte orașe văzute și altul pe vale, care dădea cu adevărat viață aceluia de pe deal. Aici, pe vale, erau construite magaziile și hambarele comerțului cel mare, „en gros”, aici se făcea marele negoț de pescărie și lemnărie, aici erau construite docurile. Tot aici se puteau admira Bursa, Camera de Comerț, agențiile de vapoare și casele de comerț. Malul Dunării era prevăzut cu un chei – care se observă și astăzi - construit cu piatră adusă din Italia și proiectat de italianul Raimondi. Un atelier naval, apărut încă din 1842, lansa pe apă niște vapoare numite „brigantini”, proiectate după schițe procurate de la Torino. Pe marele fluviu se puteau vedea alunecând vapoarele unei societăți italiene, „Florio e Rubotino”, care asigura un transport regulat între Brăila și Constantinopol, cu escale la Galați.

Erau semne evidente ale legăturilor orașului-port cu Italia și cu italienii poposiți la Vadul Dunării încă din timpuri îndepărtate, semne pe care avea să le descopere Antonio atât singur, cât și prin intermediul celor aflate de la consulul Vignali care, spre norocul lui îl simpatiza pentru istețime, chemându-l adeseori pentru diverse treburi, la reprezentanța din strada Lascăr Catargi no.4, după cum ne-a lăsat notat într-un jurnal personal.

Inima orașului era deci portul. Într-adevăr, spre porturile italiene Fiume, Trieste, Genova, Livorno, Veneția, Napoli, Palermo, se îndreptau vapoare încărcate cu cereale, vinuri, vite, legume, sare, cherestea, petrol și se aduceau de acolo metale, cărbuni, stofe, țesături, mătăsuri, pânzeturi, lână, ș.a. Ceea ce dădea un aer de metropolă internațională orașului, în anii sosirii lui Antonio, era existența aceluia “mic aeropag european”, cum numeau gazetele Comisia Europeană a Dunării stabilită în localitate. Marchizul D’Aste, reprezenta Regatul Sardiniei și alături de reprezentanții celorlalte Puteri, supraveghea

navigația pe Dunăre, ca „artera cea mai puternică de viață – după cum nota o publicație locală - coloana cea mai sigură de susținere a statului nostru, cel mai prețios titlu de noblețe, cu care vom putea întotdeauna să avem intrare la curțile puterilor celor mari”.

După puțină vreme de la sosirea sa, Antonio își manifestă îngrijorarea pentru viitorul său pe acest pământ străin, dar consulul Vignali îl liniște citindu-i un recent comunicat oficial: „Se asigură că administrația Statului va dispune de a-i împrumutări pe una din moșiile Statului din județul Covurlui...” și urma numele unor conaționali, sosiți cu câțiva ani înainte și care solicitaseră Regelui împrumutarea lor. Un gazetar local comenta, mai apoi, că “*asemenea colonizări cu frați de-ai noștri de la Tibru, le credem nimerite și am dori ca ele să se facă în număr cât se poate de mare pe întinsele domenii ale Statului nostru*”. Într-adevăr, în ultimele decenii ale secolului XIX, soseau din ce în ce mai multe grupuri de italieni, care se stabileau în țară și lucrau ca buni meșteșugari, iar după un timp le erau concesionate terenuri pentru gospodărire. Regele Carol I de Hohenzollern (1881-1914) era acela care, în vederea realizării unei țări moderne din România, proteja și susținea activitatea lucrativă a meseriașilor străini, sosiți din Austria, Germania și Italia.

Încet, încet, colonia italiană spori ca număr. Curând, Antonio și Antonia, nu s-au mai simțit străini căci, după relatarea consulatului italian, în anul 1893, erau deja stabiliți în localitate cca 1500 lucrători, numărul lor crescând în anul următor la aproape 5000. Aceștia lucrau în domeniul construcțiilor, la șosele, poduri, tunele, clădiri și diferite meșteșuguri, fiind în același timp și vrednici agricultori în gospodăriile proprii. De lucru se găsea, după cum relatau ziarul: „Ieri, lucrătorii italieni ai tunelului Galați-Barboși, în număr de peste 150, au serbat cu mare entuziasm pe Sf. Varvara, patroana lucrătorilor de mină. Serbarea a început printr-un serviciu divin, efectuat de biserica catolică și s-a terminat printr-un banchet, dat de antreprenorii tunelului la hotelul „Concordia”.

Mulți dintre emigranți, printre care și nonii cu copiii lor, părinții noștri, ce apăruseră între timp, s-au stabilit mai ales pe raza comunei Filești, aparținătoare orașului, numită atunci și Calica, în valea Cătușa, unde înverzeau frumoase grădini, livezi și vii, unde, la sărbători și hramuri, venea lumea „să ia aer curat, în frumoasa grădină a venerabilului dr. Serfiotti și să mănânce pe iarba verde, la umbra teilor și plopilor de pe apa Filești”, după cum relata presa locală a vremii.

Documentele atestă și inițiative ale italienilor în înființarea de stabilimente industriale. Dacă șantierul naval exista încă din secolul al XVIII-lea, iar în 1815 exista o fabrică de fidea, în 1842 apăreau 7 fabrici, dintre care 3 de macaroane, comercializate prin prăvăliile lui Giovanni numit „macaronarul”, apoi, în 1856, la inițiativa lui G. Pertica ia ființă o moară de aburi, iar Antonio Armao organizează o fabrică de turnat fier, în 1864.

Italianii din Galați erau prezenți și în viața culturală a orașului, încă din prima jumătate a secolului XIX. Astfel Maria Petro Cugino, un piemontez, solicita la 25 august 1845, un privilegiu pentru publicarea unei gazete comerciale și insista și asupra înființării unei tipografii. Sfatul Administrației îi acordă privilegiul, pentru publicarea ziarului „Dunărea - Il Danubio”, care va apare la 29 dec.1846, prin tipografia lui Francesco Monferato. Subîntitulată „Gazetta commerciale, giornale di navigazione e commercio”, publicația își va lărgi profilul în anii următori, când încep să apară poezii, schițe, documente și știri politice, mai cu seamă privitoare la istoria și evenimentele revoluționare din Italia. Cugino va fi și un promotor al învățământului, deschizând un pension-gimnaziu, între anii 1856-1850.

În afara tipăririi ziarelor „Il Danubio” și „Le courier de Galatz”, tipograful Francesco Monferato, desfășoară o bogată activitate editorială, publicând printre altele o gramatică italiano-română, în anul 1848. La Galați apăreau și alte ziare economice, redactate în limba italiană, cum au fost „Corriere italiano” (1856) sau „Il commercio del Basso-Danubio” (1868). De asemenea, diferite publicații sau opere din literatura italiană se difuzau, în acea epocă, prin intermediul librăriei Nebunelli.

O categorie aparte a imigranților italieni era aceea a artiștilor. Exista în Galați, încă din 1848, o trupă de diletanți care a constituit prima societate filodramatică italiană. Solicitări ale coloniei, l-au îndemnat pe Victor Delmary, animator al teatrului timpului, să includă în contractul reprezentațiilor de operă italiană în Moldova și spectacole la Galați, începând cu anul 1852. Mai târziu sosea în oraș profesorul de muzică Luigi Ademollo, care înființa un mic teatru, în niște încăperi clădite din lemn, pe locul hanului Ventura. După stagiunile de operă din anii 1853-1855, Ademollo încearcă, la sfârșitul anului 1856 și spectacole în limba română. Tot el cere caimacanului Vogoride, să-i acorde privilegiul balurilor mascate, ce se organizau în oraș, în perioada carnavalului de iarnă. Printre animatori, mai amintim pe Antonio Vernice, impresar și pe Donato Boldini, coregraf.

Fani Tardini, actriță de prestigiu a epocii și fiică a coloniei locale, înființează la 6 oct. 1859 o trupă proprie, reprezentațiile acesteia constituind un eveniment pentru publicul gălățean. Fiică a lui Pietro Tardini și a actriței Emma Louis Lacratello, își începuse activitatea în orașul natal, în cadrul teatrului de amatori, organizat de colonie, și a continuat să dea reprezentații aici și în țară, până prin anul 1900. În domeniul artelor plastice, amintim pe Vincenzo Fattorini, sculptor de mare talent, în marmoră și alabastru și pe pictorii Carlota Zanelli și Attilio Macor, care organizau frumoase expoziții.

Câteva considerații se impun în ceea ce privește italienii, care au constituit prima colonie, înaintea marelui val de la sfârșitul secolului. Ei proveneau, în majoritate, de pe coasta ligură, din orașele Genova, Novi, Chiavari, altă parte proveneau din sud, de la Napoli, Messina, alții din Livorno, Roma, Torino, Venetia. De remarcat mobilitatea lor, curajul de a începe o viață nouă într-un spațiu necunoscut, de a înființa firme comerciale, care să concureze cu cele grecești. După cum colonia greacă a marcat îndelung dezvoltarea economică, comercială și mondenă a urbei dunărene, în aceeași măsură colonia italiană, devenită tot mai numeroasă la finele secolului XIX, a constituit sufletul comunității creștine de rit latin din localitate, promoatoare a valorilor civilizației europene occidentale. Așezați în Galați, ca și în alte porturi dunărene, italienii au contribuit la modernizarea acestora, prin implicarea lor directă în activitățile economice, culturale, prin contribuția lor la înfrumusețarea edilitară a orașelor. Unul dintre aceștia, de la începutul secolului XX, I. Barberis, a cărui familie se stabilise în România cu ani în urmă, mărturisea cu admirație, referindu-se la tenacitatea muncii italienilor de pretutindeni: „În orice muncă dificilă, în orice lucru unde se întâlnea lupta titanică a umanității pentru progres: căi ferate, construcții grandioase, instalații electrice complicate, de la tunelul de la Simplon până la digurile egiptene, de la refacerea orașelor elvețiene și germane până la cultura pământului în La Plata, muncitorul italian, robust, ferm, neobosit ne apare ca un campion al muncii”.

În decursul secolului XX, membrii coloniei italiene, s-au aflat în evidența Consulatului General al Italiei, situat pe B-dul Domnească nr.104, condus de diplomați, care îndeplineau totodată și funcțiile de delegați ai Comisiunii Europene a Dunării. Comunitatea etnicilor italieni își desfășura activitatea la Casa Italiană, un așezământ de

cultură, situat pe strada Gării, pe atunci Lascăr Catargiu, într-o clădire impozantă care cuprindea în componența ei așa-numita Beneficenza, un serviciu de asigurări sociale, Camera de comerț italiană, o sală de conferințe, o sală rezervată jocurilor distractive și o bibliotecă purtând numele lui Dante Alighieri. Comunitatea era atunci constituită de cca 1000 de familii, adaptată perfect la condițiile societății românești și având raporturi dintre cele mai cordiale cu populația autohtonă. La Casa Italiană s-a desfășurat o bogată activitate socio-culturală, până la mijlocul secolului trecut. Aici se adunau fără deosebire constructori, meșteșugari, comercianți, oameni de afaceri, intelectuali, oameni simpli gospodari, împreună cu familiile lor, persoane care au lăsat în urma lor frumoase amintiri materiale și spirituale. Numele lor se pot citi în cărți și publicații, menționate pe frontispiciul clădirilor și pe monumentele din cimitir: Dall'Orso, Corbaccio, Ugolini, Fumagalli, Romano, Marion, Croce, Cometto, Vicelli, Celino, Moccea, Vinante, Mastronicola, Garganezi, Fanizzi, Gazzì, Basso, Gerometta, Dragone, Sosai, Polli, Reveane și mulți alții. Comunitatea era foarte unită în jurul bisericii catolice, încredințată Provinciiei franciscane a Fraților Minori Conventuali din Moldova.

Pentru copii etnicilor, funcționa și o școală alăturată bisericii, cu patru clase primare și cu o frecvență, la început de 70 de elevi, ajungând mai târziu la 120 elevi anual, școala fiind recunoscută atât de statul român, cât și de cel italian, predarea făcându-se în ambele limbi.

La toate manifestările tradiționale și la ceremoniile oficiale locale, se întâlneau toți concetățenii municipiului, într-o atmosferă plină de bucurie, fără deosebire de etnie, cu respectarea memoriei propriului patrimoniu istorico-cultural și lăsând astfel pentru urmașii lor, amintirea unor modele de frumoase obiceiuri de viață, pe care le-au trăit înaintașii noștri emigranți.

Deși mulți dintre părinții lor plecaseră din Italia, de mai bine de cincizeci de ani, copiii lor, adică a doua generație, și-au păstrat limba, religia și obiceiurile tradiționale, moștenite de la patria mamă. Emigrația a continuat și în primele decenii ale secolului XX, iar mulți și-au luat cetățenia română, pentru că se simțeau bine, respectați și apreciați de către populația autohtonă, atât de apropiată prin limbă și sentimente. Totuși continuau să-și păstreze identitatea proprie, chiar și soțiile lor românce deprinseseră limba italiană, ba chiar dulcele dialect „veneto”. Caracteristic pentru modul de viață al emigranților aceluși timp, era solidaritatea de grup, legătura permanentă cu rudele rămase acasă, ajutorul reciproc, ca într-o mare familie. Duminicile se întâlneau de obicei la biserică, iar după slujba religioasă se întâlneau amical.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, a însemnat pentru multe familii de italieni sfârșitul existenței lor pe pământ românesc, acestea nedorind să-și renege propria naționalitate. Au urmat ani de izolare și represiune totalitară, străbătuți de momente dramatice. Începând cu anul 1948, an al instalării definitive a regimului comunist, s-a pornit un proces de destrămarea comunităților etnice, care repede fură deposedate de toate bunurile, amenințate și expulzate. Autoritățile interzisese toate activitățile, confiscară proprietățile, arhivele, documentele, bibliotecile. Persecuția etnicilor se accentuă, mai ales prin organizarea unui tendențios proces, numit „Procesul grupului de spioni, trădători și conspiratori aflați în serviciul Vaticanului și al Centrului de spionaj italian”. Urmă o prigoană din partea autorităților, care obligă pe toți aceia cu cetățenia italiană să renunțe la aceasta, în caz contrar fiind expulzați. Celor rămași, li s-au retras pașapoartele și li s-au impus cetățenia română. S-au întrerupt toate legăturile cu patria-mamă și cultura

italiană, cu limba și toate tradițiile proprii. Familiile devenite tot mai sărace și înfricoșate de teroarea psihică, de realitatea oprimentă din întreaga societate, nu au mai îndrăznit să transmită copiilor lor valorile spirituale ale națiunii de origine.

Astăzi, după recâștigarea demnității persoanei, ne regăsim noi, descendenți ai celei de-a treia, respectiv a patra generație, care reprezentăm emigrația italiană la Galați. Acești nepoți și strănepoți sunt în continuare păstrători ai bunului simț al limbii și culturii italiene, al cinstirii muncii creatoare a strămoșilor de sânge, fiind mândri de modelul de viață transmis.

Toți redescoperă rădăcinile lor, conștienți de moștenirea profesionalității lucrului bine făcut, de măiestria artistică și culturală, ce se cere a fi admirată, respectată și continuată. Ascultându-și inimile, simt acea suflare de italianitate cu simțul creativității, cu acea capacitate de a înfrunța dificultățile vieții, cu sensibilitatea omenească care ne conduce atât la bucurie exaltantă, cât și la îndurerări profunde, toate străbătute însă de o existență în demnitate.

Să încerci recuperarea unui lung timp pierdut în istorie, pentru reintegrarea în cultura europeană și latină, înseamnă străduința de redescoperire a valorilor umaniste, de regăsire a propriei identități în spațiul patriei în care te-ai născut, în respectul față de patria de sorginte etnică, ca o deplină recunoaștere a sacrificiilor făcute de bunicii și străbunicii noștri, care și-au părăsit țara, nu din dispreț, ci pentru salvarea și binele familiei.

„A fi etnic italian în România – scria ziaristul etnic Virgilio Toso – înseamnă a fi rezultatul contopirii a două nobile popoare. În vine păstrezi sângele a două seminții, o flacăra nestinsă, adorația pentru Italia și recunoștința de a întâlni pe zidurile din marile orașe ale țării tale, numele bunicilor, străluciți constructori, arhitecți, fapt care te face să fii un fel de păstrător de blazon”.

Bibliografie

1. PĂLTĂNEA, PAUL *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918 Vol. 1-2*, Editura Porto-Franco, 1994-1995.
2. *Poșta și Vocea Covurluiului*, colecția anilor 1880-1890.
3. *Revista istorică* – extras, nr. 3-4, mai-august 2008, p. 215-231.

ISTORICUL COMUNITĂȚII GERMANE LA GALAȚI

*Hugo Prager
Dumitru Stemer*

- 1) Scurtă atestare istorică a orașului Galați
- 2) Despre originile etniei germane din Galați
- 3) Relațiile economice și politice ale Austriei cu Țările Române și în special cu orașul Galați - consulate.
- 4) Relațiile economice și politice ale Prusiei cu Țările Române și în special cu orașul Galați - consulate.
- 5) Comisia Europeană a Dunării
- 6) Întreprinderi austriece și germane din Galați, construcții de căi ferate cu consorții germane.
- 7) Culte în Galați.
- 8) Personalități importante germane sau austriece - medici, farmaciști și sculptori.

Elemente de istorie și dezvoltarea orașului Galați, denumirea orașului, ipoteze.

Denumirea orașului Galați, după Walter Schneider, în cartea „Die Ortsnamen in mittleren Teile des sudlichen Siebenburgen” ar proveni de la tribul celtic al Galațiului.

După Constantin Turcu, rădăcina cuvântului Galați este cumana, proveniența fiind cuvântul Kalhat.

Primele atestări scrise despre oraș apar pe timpul lui Alexandru cel Bun, cu ocazia vizitei Paleologului (împaratului) Andronic al Bizanțului în Moldova. În 1540, pe timpul lui Petru Rareș se menționează în multe documente brașovene, în schimburi comerciale între Brașov și Galați. În 1630 capelanul Paolo Bonnici și episcopul catolic Bandini, în 1670, pomenesc de Biserica Catolică care trebuia refăcută.

Pe la mijlocul secolului 17, orașul Galați avea 3.000 de locuitori și 300 de case. Date cartografiate din 1774 arată că în orașul Galați erau 662 de familii (din care 14 în Vadul Ungurului) adică 3000 de suflete. Pe la 1819 orașul Galați avea 5.600 de locuitori iar în 1831 erau 8.600 locuitori.

În 1845 existau 4.695 de familii cu 24.000 locuitori. Între anii 1824 - 1825 erau deja 33 de supuși austrieci dintre care 24 de negustori, iar în 1831 erau 200 supuși austrieci și 10 prusieni. În 1872 circumferința teritorială a Galațiului era de 17 Km. După recensământul din 17 iulie 1866, orașul avea 5 cvartaluri cu 5.811 case și 7.173 familii cu 48.799 locuitori, iar în 1871 avea 85.000 locuitori. În 1891 suprafața orașului era de 1.221 ha, iar la începutul primului război mondial suprafața era de 1.400 ha cu 62.645 locuitori. În 1912 erau deja 71.792 locuitori iar străinii ocupau 1/3 din numărul de locuitori. În 1924 suprafața orașului era de 1.500 ha iar populația era de peste 150.000 locuitori și existau mai mult de 12.500 de case. În 1924 trăiau în urbe 190 de germani și 135 de austrieci.

Originile etniei Germane în orașul Galați

O caracteristică a zonei comerciale (a piețelor) Galațiului a fost în toată perioada la care ne referim, belșugul de produse vegetale, animale, piscicole și micile preturi de achiziție. Astfel că acest aspect este predominant în toate capitolele ce vor fi dezbătute în continuare, în particular și legate de originile etniei germane, care a apărut ca rezultat al unui lanț de etape și anume:

- Ca rezultat al comerțului dintre Austria și Prusia cu Principatele Române când o parte dintre negustorii sau oamenii de afaceri austrieci sau prusieni s-au stabilit în orașul Galați.
- Odată cu dezvoltarea industrială și navală a orașului a fost adusă mână de lucru calificată, oameni pricepuți ca muncitori, maiștri și ingineri, o parte din ei de origine germană, stabilindu-se în oraș.
- Prin valul de coloniști, majoritatea prusieni cu destinația Rusia sau Basarabia, care au tranzitat Moldova și zona fluviului Dunărea.

Despre colonizare

Ca urmare a unor avantaje materiale oferite în 1763 de țarina Ecaterina a II-a a Rusiei mai multe valuri de coloniști prusieni au tranzitat Moldova și Galațiul îndreptându-se spre Rusia și Basarabia, fapt foarte bine evidențiat de Franz Steiner în lucrarea „Auswanderung aus Deutschland nach Russland in den Jahren 1763 - 1862”. Primul val de coloniști, cel de la 1770, alcătuit dintr-un grup de protestanți din Silezia a fost stabilit în localitatea Zeleszezyk, la granița cu Bucovina, de contele Poniatowsky pentru a înființa o manufactură de bumbac.

Fiind persecutați religios după ocuparea unei părți din Polonia de austrieci, au trecut în Moldova la Chipărești (Botoșani), cu îngăduința domnului Moldovan Grigore al III-lea Ghica care le-a oferit o serie de avantaje materiale.

Al doilea grup, de la 1807, a fost alcătuit din 800 de emigranți din Wurttemberg. Aceștia au călătorit pe Dunăre de la Ulm, prin Viena, până la Galați și de aici pe uscat până la Dubăsari la granița Moldo-Rusă.

Al III-lea grup din 1817, a fost alcătuit din 5.000 de germani din Sud și zona Renania. Din motive materiale acestea s-au despărțit în două subgrupe.

Primul grup cu 3.590 oameni mai înstăriți care a trecut prin orașul Galați spre sudul Rusiei, iar al doilea, format din 1.500 coloniști mai nevoiași, au venit numai pe Dunăre până la Galați. Dintre aceștia 907 au fost colonizați în localitățile Hoffnungstal și Toplitz din sudul Basarabiei, iar restul este posibil a se fi instalat în orașul Galați sau în jurul acestuia.

În 1814, au venit în Basarabia un alt grup de 8.000 de șvabi Varșovieni, atrași de condițiile foarte bune oferite de țarul Rusiei. Ei au fost colonizați pe râul Cogalnic și au înființat așezările de la Tarnutino și Borodina. Acțiunea de colonizare începută de Imperiul rus a încetat în 1842. Până la acea dată au existat, în sudul Basarabiei, 24 de așezări cu coloniști germani.

Seceta din 1841, micșorarea suprafețelor de lucru atribuite prin mărirea familiilor prin filiațiune, multe îmbolnăviri, au făcut ca, în acel an, multe familii să părăsească sudul

Basarabiei. Astfel o parte din coloniștii germani din așezările Leipzig și Berezina au trecut prin orașul Galați spre Dobrogea unde au înființat satul Akupunar.

Relațiile economice ale orașului Galați cu Austria. Consulate și comerțul cu Austria

Către sfârșitul sec. 18 casele comerciale austriece deschid filiale în Galați. Prin tratatul de la Passarowitz din 1718, Austria obligă Poarta, să-i acorde libertate economică în Principate și dreptul de a naviga pe Dunăre până la Vidin și Rusciuk. După 1775 austriecii realizează primele societăți de navigație pe Dunăre cu obiectiv de a se înființa depozite de mărfuri la Galați. Nikolaus Ernst Kleemann este primul pionier austriac al navigației pe Dunăre de la Viena spre sud-est și ajunge în 1768 la Galați, revenind în 1786. În 1787 este numit director al societății „Des Getreidnes”. Societatea fiind condusă de Delazzio Brigente, reprezentantul companiei Wileshoven din Viena. Prima companie de transport a mărfurilor pe Dunăre și Marea Neagră spre Constantinopol a fost înființată de Anton Matthaus Wileshoven cu concursul vicedcancelarului Koblentz și al cancelarului Kaunitz.

În 1782 se obține de la Poartă firmanul de înființare a unui consulat la București, condus de consulul Stephan Raicewski care avea în sarcină și apărarea supușilor austrieci din Galați. În 1785, cu sprijinul direct al împăratului Josef al II-lea se înființează societatea de transport „Donau und Seehandlungskompanie” printre fondatori situându-se baronul Johann Gottfried Festetics și Johann Gottfried Bozenhardt, ambii exportatori de cereale. Compania baronului Festetics a înființat în 1786 o casă comercială la București cu reprezentanță la Galați, în care se desfășeau produse din Austria, Boemia, Ungaria și Trieste. În 1794, la propunerea lui Timoni și a ambasadorului Markelius de la București, se înființează la Galați un viceconsulat, având pe Andrei Friedrich Reichhold ca viceconsul. După părerea consulului Austriei de la Iași, Hammer, orașul Galați devine un important port și antrepozit pentru comerțul austriac. Dezvoltarea comerțului, în orașul Galați, în 1831, a necesitat crearea unor instituții de credit. Astfel, în 1850, baronul G. Sima de la Viena era dispus să participe la înființarea unei banci în Moldova, cu sucursală la Galați și București, dar războiul Crimeei a împiedicat realizarea proiectului. În anii 1850-1855 Austria cumpără din Galați grâu și alte produse, însumând 4.557.908 franci și 2.480.774 lire, iar în anul 1855 valoarea exportului românesc se dublează față de anii precedenți. Exportul negustorilor gălățeni se face cu șlepurile Companiei vapoarelor cu aburi de la Viena.

Între anii 1866, 1867, 1868 exportul din Galați către Austria depășește 160.000.000 lei, iar importul de mărfuri pentru Moldova, prin Galați, din Austria în cei trei ani amintiți, depășește suma de 200.000.000 lei. Printre comercianții de import - export amintim pe manufacturiștii Dettner și Bremer. În legătură cu consulatul austriac de la Galați se cunosc următoarele: a fost înființat în 1798 sub denumirea de staroste. Din 1833 starosterea negoțului a fost ridicată la rangul de viceconsulat, iar în 1835 la rangul de consulat și a funcționat până în 1938.

Comerțul cu Prusia

În jurul anului 1750, orașul Leipzig întreține solide legături comerciale cu orașul Galați prin care se făcea tranzitul de export al produselor prusiene către imperiul otoman și de import de acolo, în special, cu bumbac. Din Dresda, în 1759, prin orașul Galați sunt aduse pentru Constantinopol diferite porțelanuri. Comerțul prin Leipzig se face fie direct sau prin târgurile ce se organizau la Leipzig.

Astfel, în 1766 o firmă din Magdeburg a încheiat cu mulți negustori din Moldova, posibil și din Galați, contracte comerciale cu diferite produse. Importanța orașului Galați este evidențiată și de consulul Prusiei de la Iași, Ernst Friedrich König, care sprijinit de Ambasadorul prusian de la Paris, Luchesi, care îi schițează un traseu natural, cel mai puțin ocolit al comerțului prusian cu Turcia prin: porturile Dunărene Galați, Rusciuc Sîstov, Turnu Măgurele. Caravanele din Adrianopol și Constantinopol vin cu produse orientale și fac schimb cu produse din Germania, Rusia și Polonia. Von Hoym, ministrul de război al Prusiei în 1792 propune înființarea la Iași sau Galați a unui consulat.

Consulatul de la Galați

Pacea de la Adrianopol, din 1829, a eliberat comerțul extern al Principatelor române de sub monopolul otoman și, ca rezultat, multe țări europene și-au deschis consulate la Galați. Viceconsulul Kuch de la Iași propune, în 1837, să fie înființată la Galați o agenție consulară, fiind sprijinit în acest demers de ambasadorul Prusiei Königsmark de la Constantinopol care arata rolul crescând al orașului Galați în economia Moldovei. Aceste propuneri s-au împletit foarte bine cu intenția guvernului de la Berlin de a prelungi până la Galați navigația fluvială cu aburi, astfel că propunerea ambasadorului de la Constantinopol a fost acceptată, și la finele anului 1837, la Galați, este numit negustorul Friedrich Kraus viceconsul. La acea vreme era și agent la societatea austriacă de navigație cu aburi pe Dunăre.

În 1839, din cauza unor abuzuri, este înlocuit, iar administrarea provizorie a viceconsulului a fost dată agentului consular rus Korniev. În același an ca agent provizoriu la viceconsulat este numit negustorul Wilhelm Sturtz stabilit în Galați. Cu toate că funcționa fără atestare oficială, în 1841, întreprinde o călătorie în Germania pentru a realiza legături comerciale între firme gălățene și germane. În 1842 Sturtz și-a dat demisia.

În perioada 1842-1844 ca viceconsuli provizorii au fost Carol Schwartz și negustorul Pasquale Lamberti. În 1844 viceconsulatul de la Galați este ridicat la rangul de consulat iar consilierul Eusebius Wedecke (1844-1848) devine consul de carieră. Până în 1840 majoritatea agenților consulatului erau onorifici neremunerați. Interesele economice și politice ale Prusiei, fiind în continuă creștere, s-a făcut necesară înlocuirea consulilor onorifici cu consuli remunerați de carieră, cu pregătire economică și politică ridicată și cu o ținută morală exemplară. Odată numit consul Wedecke reușește, după o temeinică documentare, să descopere cauzele scăderii schimburilor comerciale dintre Principate și Germania și anume:

1. absența unei case bancare în Principate;
2. lipsa unor depozite pentru mărfurile germane;

3. concurența crescândă a mărfurilor engleze.

În raportul „Despre comerțul statelor din Zollverein (Uniunea vamală a statelor germane reprezentată de Prusia) cu Principatele Române și cu statele riverane la Marea Neagră” înaintat la Berlin propune înființarea unui depozit german la Galați. Costurile de 300 taleri ale realizării depozitului, urmând să fie achitate de acționari, garantate de stat. Printre acționari se menționau negustorii din Leipzig, fabricantul Friedrich Harkort din Westfalia și bancherul Hermann Henoeh din Berlin, directorul căilor ferate prusiene. Rezervele exprimate de ambasadorul Prusiei LeCog de la Constantinopol, referitor la acest proiect, au făcut ca guvernul de la Berlin să nu aprobe construirea acestuia. Consulul Wedeke a propus în 1844 înființarea unei bănci de credit la Galați, idee susținută de von Ronn, șeful departamentului de comerț din Berlin și de negustorul Karl Reinicke din Leipzig. Acest proiect a fost sprijinit și de consulul general de la Iași, Richthofen, în 1947, și de continuatorul acestuia consulul Meusebach, cade din cauza revoluției din 1848, cât și a opoziției Turciei și Rusiei care trebuiau să-l ratifice. După războiul Crimeei, bancherul german Nautlandt inaugurează la Iași prima societate bancară pe acțiuni numită „Banca Națională a Moldovei”. În 1848, consulul Wedeke este înlocuit cu consulul Konig. Până spre sfârșitul sec. 19, Germania exporta în orașul Galați, produse farmaceutice, fierărie, instrumente de chirurgie, oglinzi și cafea. Multe operațiuni bancare sunt făcute de negustorii gălățeni de origine germană Marcu Thal și frații Schlinger Fr.

Ruta fluvială a Dunării

În 1830, la Viena s-a constituit „Prima societate privilegiată de navigație cu aburi pe Dunăre”. După 1835, se realizează curse pe Dunăre până la Galați și Constantinopol. Tot în 1835, s-a constituit „Societatea privilegiată din Bavaria și Wurttemberg pentru navigația cu aburi pe Dunăre”, cu sediul în orașul Regensburg. Aceasta făcea legătura între Ulm și Linz, locul unde începea activitatea de transport a societății de vapoare vieneze. Folosirea în mod susținut a transportului de mărfuri pe Dunăre a făcut ca acesta să fie de trei ori mai ieftin. Pentru Prusia care nu era riverană fluviului dar care-l folosea ca mijloc de navigație, s-a pus problema construirii unui canal care să lege Rinul de Dunăre. Acest canal s-a realizat între anii 1841-1845 prin canalul Main-Dunăre, pe care navigau numai vase până la 120 tone. Nesiguranța navigației pe Dunăre, în zona Cazanelor, și cantitatea mare de aluviuni ce colmata Dunărea la vărsare, au fost cauze care au determinat constituirea „Comisiei Europene a Dunării”, alcătuită din 7 state europene.

Despre culte

În anul 1924, în orașul Galați, existau 24 biserici creștin-ortodoxe și 5 de alte confesiuni: o biserică catolică, o biserică evanghelică și altele.

Actuala biserică catolică a fost construită între anii 1839-1842, cu contribuția bănească a regelui Prusiei, a regelui Piemontului, Carol Albert, și a statului Austro-Ungar. În 1924 Biserica Catolică avea 1.700 de credincioși și 3 preoți. În 2decembrie 1852 consulul Prusiei a solicitat domnitorului Alex. Ghica darea unui loc pentru construirea unei biserici protestante și a unui loc pentru cimitir. Zidirea bisericii s-a făcut în 1862 cu ajutorul unor evangheliști din Leipzig și a populației germane din urbe. Pe lângă biserica

evanghelică funcționa, în 1863, o Școală confesională mixtă, cu 35 elevi. Prin străduința consulului Arends aceasta s-a extins și în 1878 capătă denumirea de Școală germană, având o grădiniță, curs primar și secundar.

În 1924 biserica evanghelică avea 700 de enoriași un preot și un organist.

Întreprinderi austriece și germane din sec. XIX în Galați.

În nota consulului Prusiei din 1861, se amintește existența a 4 furnizori de bere și anume Ludwig Adler, Isac Dunckowitsch, August Weigend și Marku Stein. În 1871 funcționa, pe Calea Prutului, fabrica de bere Franz Liebrecht și berăria din centru Galațiului a lui August Weigend. Printre mari angroșiști, în perioada 1883, amintim pe Schmierer și Romer. Ca exportator de cereale era Thelwig, iar ca importator de coloniale era Schafer.

Căi ferate și gări construite cu societari germane.

În 1867 se concesionează consorțiul Offenheim, construirea liniei ferate Suceava – Iași – Galați – București, iar compania Sraussberg a preluat construcția Căi ferate Roman-Vârciorova cu ramificația spre Galați. Gara Veche a orașului (Gara 8) a fost construită de compania Straussberg. La 01.07.1870 s-a pus în circulație calea ferată Galați - Tecuci, iar la 27.12.1870 s-a deschis provizoriu linia Roman – Galați – București.

Fabrici și întreprinderi austriece și germane între anii 1922 - 1928

În anul 1924, orașul Galați era considerat cel mai industrializat oraș din România. În Galați erau peste 160 de întreprinderi mari, cu un capital de 650.000.000 lei, care foloseau mașini cu peste 100.000 C.P. și aveau peste 6.000 de muncitori. Dintre acestea erau 20 de întreprinderi cu proprietari germani sau austrieci și cu un capital ce întrecea suma de 120.000.000 lei la care lucrau peste 1.560 de muncitori. Dintre cele mai importante amintim:

1. Fabrica de cuie, tras sârmă, tablă galvanizată Const. Wolf & Comp., în 1890 avea un capital de 40.000.000 lei și 184 muncitori.
2. Fabrica de ambalaje metalice Albina, fostă Max Fischer & Comp. Din 1887 cu 183 muncitori.
3. Fabrica de cherestea Goetz cu un capital de 31.000.000 lei și cu 970 de muncitori considerată cea mai mare din țară care posedă în zonele forestiere 10 fabrici de cherestea ce o aprovizionau.
4. Fabrica textilă Năvodul proprietar Juster și Haldner din 1909.

Figuri marcante de medici, farmaciști și oameni de cultură austrieci sau germani.

În urma epidemiilor repetate de holeră, din anii 1853 și 1855, medicul orașului, A. Elbogen a ridicat problema înființării unui spital, pentru care arhitectul Rizer a făcut bugetul și formele necesare. Doctorul Franz Grakowski, medic al cvartalului I, propune în 1861 măsuri organizatorice pentru prevenirea și eradicarea unor noi epidemii.

În 31 iulie 1861, se înființează două spitale, la unul din acestea a activat doctorul Liebers. După moartea doctorului A. Abegs este numit, la spitalul Epitrofiei Sf. Spiridon, doctorul austriac Heinrich Czihac. Medicul austriac Alex Liebers a fost numit în cadrul spitalului comunal medic secundar, fiind primul în acest domeniu.

În 1858, la spitalul comunal este numit ca medic secundar doctorul Anton Hemmenvogel. Un alt reprezentant al serviciului sanitar este numit doctorul Teofil Gluck, ca director general al acestui serviciu. În urma inspecției lui M. Kogălniceanu la Galați, a fost numit doctorul Elbogen pentru ca să înființeze un spital de boli venerice.

De asemenea, s-a cerut aducerea unui specialist chirurg din Germania. Spitalul de boli venerice s-a deschis în 22.11.1860, având ca medic șef pe doctorul Liebers și ca farmacist pe R. Seldmayer, lângă spitalul comunal.

Printre monumentele din Galați, trei au fost construite de sculptori germani și anume:

- bustul lui M. Eminescu, de sculptorul Storck;
- monumentul lui I.C. Brătianu de sculptorul Spaethe;
- bustul lui M. Kogălniceanu din 1893 a fost opera sculptorului C. Hegel.

În perioada anilor 1960-1970, odată cu construcția Combinatului Siderurgic din Galați, au fost transferați mulți specialiști de la Reșița, Hunedoara, Călan, parte din aceștia de origine germană, care au contribuit la construirea acestui combinat.

Bibliografie:

1. PĂLTĂNEA, P. *Istoria orașului Galați*. Vol. 1-2. Galați: Porto-Franco, 1994-1995
2. DOCEA, V. *Relații româno - germane timpurii*. Cluj-Napoca: Presa Universitară clujeană, 2000, 212 p.
3. MUNTEANU-BÂRLAD, Gh. N. *Galații*. Galați: Societatea de Editură Științifică-Culturală, 1927, 202 p.

ÎNCEPUTUL PRESEI UMORISTICE BRĂILENE

Lector univ. dr. **Mihaela Cîrnu**,
Universitatea Dunărea de Jos, Galați

Se spune că românul a știut să facă haz de necaz, indiferent cât de grele vremuri a avut de îndurat. Presa umoristică întărește această afirmație. În Brăila sfârșitului de secol XIX și început de secol XX au apărut foarte multe publicații, din cele mai diverse domenii. Conform lui Semilian, existau:

1	Politice și de informațiuni	204
2	Comerciale, industriale, finanțe, agricole	35
3	Administrație, juridice, statistice etc.	15
4	Profesionale și de breaslă	17
5	Gimnastică, sport	3
6	Literatură și arte	22
7	Umoristice, satirice	36
8	Filatelice	4
9	Enciclopedice	2
10	Știință medicină, balneologie	9
11	În limbi străine (grecești, bulgărești, evreești, germane, franceze, engleze, italiene)	30
12	Diverse	6
13	Ocazionale	12

Periodicele apărute în Brăila de la 1839-1926 (Semilian, 1927, p.13)

Aceste câteva rânduri se opresc asupra presei umoristice, în perioada sa de început, aproximativ cinci decenii (sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul celui de-al XX-lea). Puține dintre ele au fost păstrate până astăzi, fie în format original, fie microfilme ori variante pdf. Viața scurtă a acestor publicații (unele au un singur număr) este motivul major al dificultății de a le avea și astăzi în varianta originală. Conform *Dicționarului presei brăilene* și arhivei Bibliotecii Județene, de la începuturi până în perioada interbelică au fost foarte multe publicații de acest gen. După cel de-al doilea Război Mondial dispar toate până în anii '90.

Cele despre care am găsit informații sau pe care le-am găsit într-un format sau altul sunt:

1. *Aiureala* – septembrie 1924
2. *A la turca* – decembrie 1925
3. *Bal mascat* – 2-16 septembrie 1934, 2 iunie-4 august 1935
4. *Bețivul* – martie 1894
5. *Biblioteca fetelor* - 1916
6. *Briciul* – august-septembrie 1888
7. *Caraghiosul* – 14 decembrie 1909 - 4 aprilie 1910 (apoi se mută la Tulcea)
8. *Caraghiosul vesel* – 21 decembrie 1909 - 28 martie 1910

9. *Chibritul* – februarie 1923- (1930?)
10. *Ciuma Brăilei* – iulie-august 1884, devine *Stindardul Brăilei* – iulie-august 1884
11. *Coana Manda* – 1924
12. *Cocoșul* – 1923
13. *Cocota* – 15 martie-26 aprilie 1915
14. *Crăcănel* – 3 decembrie 1893-6 februarie 1894 (apoi se mută la București)
15. *Cucurigu* – februarie 1923
16. *Cucuvaia* - 1873
17. *Dandanaua* – 1926
18. *Dandanaua Brăilei* – decembrie 1906-28 octombrie 1907, iulie 1910
19. *Furnica Brăilei* – 9 martie-8 aprilie 1912
20. *Gardianu Brăilei* – octombrie 1912
21. *Ghimpele* – septembrie 1884
22. *Gurița Mahalalei* – (București 1911) martie 1913 – martie 1914, iulie 1915-iulie 1916; devine *Gurița Literară* (martie 1913 - august 1915) apoi *Flori și spini* (1 decembrie 1915 - august 1916)
23. *Jartiera* – decembrie 1931
24. *Jos Oculă* – iulie-octombrie 1898
25. *Licuriciul* – septembrie 1921
26. *Mama dracului* – noiembrie 1927-aprilie 1928
27. *Minciuna* – noiembrie 1911 - octombrie 1912
28. *Nasulia* - septembrie 1924
29. *Oglinda Brăilei* – februarie-noiembrie 1897
30. *Orizontul* – decembrie 1912-februarie 1913
31. *Pantoful* – februarie 1910
32. *Parola* – mai-septembrie 1873
33. *Paștele Țigănesc* – aprilie 1927 (număr unic)
34. *Puricele* – septembrie 1873 - iunie 1890
35. *Râsul Brăilei* – august 1922
36. *Săgeata* – august 1910
37. *Secătura* - iunie 1897
38. *Steluța* – iulie-august 1907
39. *Tărbaca* – mai-iulie 1913
40. *Tiribomba* – februarie-mai 1923, septembrie-noiembrie 1924, aprilie-august 1927, martie-mai 1928 (se mută la București)
41. *Tiri-Bomba* – aprilie 1923
42. *Torpila* – august 1885 - ianuarie 1886
43. *Trufandaua* – aprilie 1922
44. *Una și Bună* – ianuarie 1924
45. *Zeflemeaua* – decembrie 1930
46. *Zeflemeaua Brăilei* - octombrie 1907 - februarie 1908

Chiar de la prima răsfoire, aceste publicații te cuceresc și te binedispun. Strategiile folosite sunt foarte variate. Le voi indica și prezenta pe scurt.

Titlul și subtitlul publicației stârnesc primul zâmbet și anunță tipul de ziar pe care îl avem în mână:

- „Revistă tâmpită redactată de câțiva idioți” (*Aiureala*);
- „Cotidian fondat în anul 802 de Radu Mucava și ... niște oameni deștepți. Apare numai pe vreme bună” (*Chibritul*);
- „Revistă glumeată tolerată cu chirie într-o mansardă din palatul nr. 1234567, data nu se știe. Apare de câte ori își ia nasul la purtare” (*Nasulia*);
- „Organ nihilist-socialist-comunist” (*Torpila* – despre care *Bomba* spune că „se redactează în oficina poliției de către vreun venetic spion al Poliției”)
- „Redacția și administrația: În fundul Iadului” (*Mama dracului*)

„Paștele Țigănesc” este un ziar cu număr unic și cu o justificare dată, parcă, de timpurile actuale: „În orașul Brăila, oraș necăjit de criza care-l bântuie, se impunea imperios apariția unui ziar vesel, de importanța celui de față. Odată cu apariția lui, criza va dispărea, oamenii se vor bucura, vor petrece și-și vor prelungi viața cel puțin până la Paștele ... Calului”.

Unele publicații au și rubrici intitulate sugestiv: cucurig-uri (*Cocoșul*), tiribombe (*Tiribomba*). Spiritul caragialenesc se recunoaște și în **alegerea numelor autorilor sau ale personajelor**: prim redactor: Craiul Brăilenilor (*A la turca*); director: Stricăcerneala (*Caraghiosul*) director: Radu Mucava, redactor: Totdânsul, dirijori: Tenebras&Guy (*Chibritul*), fondator: Crăcănel, director: Stricăcerneala, redactori: Chichirez, Alevuzum, Prichindel și Mingicoff (*Crăcănel*), director: Ferdinand Nazone (*Nasulia*), redactor: Baron Ibric (*Secătura*), redactori: Torpilesu, Scaramusu, Refuialescu (*Torpila*). Personajele cele mai întâlnite sunt: coana Manda, madam Mișto, Fifi, Mița, Fasonel, don Joben, Miralena, iar prezentarea lor e pe măsură. Savuroasă e cea a lui Fasonel: „cred că indezirabilul meu amic, Fasonel, nu vă este o figură necunoscută. L-ați văzut desigur la teatru, unde se strecoară întotdeauna fără bilet și ocupă locurile cele mai bune, l-ați văzut desigur, pe stradă, urmărind blondinele – slăbiciunea lui – și tachinând femeile măritate și fără îndoială, că nu odată l-ați văzut în zilele de vară la grădină, cu vreo carte franțuzească, din care nu înțelegea o boabă, la subsoară”. Personajele, situațiile, societatea, moravurile, lupta politică care fac subiectul glumelor, ne sunt cunoscute din opera lui Caragiale, dar seamănă foarte bine și cu cele contemporane. Proaspăt îmbogățirii care vor să epateze cultura și noblețea au fost întotdeauna subiectul scrierilor umoristice: „Madam Mișto, soția unui cârnătar îmbogățit de război, cu cremvurști făcuți din carne de pisici, voind să-și civilizeze fata, a căutat să-i dea o instrucție și o edificație modernă. Astfel, pe lângă franceză și engleză, Fifița Mișto a învățat toate dansurile moderne și piano [...]

- Mamă, sunt amoroasă de Alecsandri și Eminescu.
- Fata mea, îi răspunde madame Mișto, ești destul de bogată, alege pe unul din ei, spune-i să-ți ceară mâna și te mărit la iuțea...” (*Tiribomba*, 19 martie 1923, p.3).

Atât numele, cât și caracterul personajelor (care duce la umorul de situație) amintesc foarte bine de teatrul și schițele lui Caragiale. Sunt ironizate toate aspectele vieții citadine: conflictele politice, infidelitatea soților, defectele fizice (chiar și ale reprezentanților casei regale) etc. Ziarul *Nasulia* este o ironie la adresa regelui Ferdinand, despre care se spune că avea nasul mare. Nu întâmplător directorul ziarului se numește Ferdinand Nazone. Multe articole apar sub forma glumelor, a bancurilor și anecdotelor: „Auzită în cabinetul de consultații a unui avocat:

Avocatul: Așadar, bărbatul d-tale te-a surprins în flagrant delict și a pălmuit pe amantul d-tale?

Clienta: Da. Credeți că unul dintre cei doi în fața justiției va fi condamnat?

Avocatul: Nu cred ... pentru că a fost schimb de ... lovituri.” (*Tiribomba*, 19 martie 1923, p.3).

Autopersiflarea nu dă doar pseudonimele directorilor și redactorilor, ci și pe cele ale unor rubrici: “Anectode serioase și puțin simandicoase” sau “Anectode Treanca Fleanca ca să răză Coana Leanca: Un domn aruncă o scrisoare la cutie, apoi rămâne gânditor. Un găinar strigă în dosul lui:

- În fine, excelență, ce se întâmplă? Aștepți răspuns?” (*Crăcănel*, nr. 6, 1894, p.1).

Polițiștii și funcționarii primăriei au fost întotdeauna, se pare, un subiect al ironiei. Dacă astăzi suntem consternați de mulțimea (și, uneori, absurditatea) taxelor și impozitelor, să nu uităm că nu este o situație fără precedent:

„Coana Manda: Nu știi ce am pățit azi, coană Luxița?

Coana Luxița: Ce ai pățit coană Mando?

Coana Manda: Au venită ăia de la Primărie pentru taxele pe trotal.

Coana Luxița: Da ce o mai fi, soro, cu atâtea taxe și belele pe noi? [...] Și ce căutau acum, în ajun de sărbători?

Coana Manda: Ce să caute? Au venit să măsoare trotalu. Cică de la Primărie ne-a pus să plătim pentru fiecare metru de față. După ce au măsurat fața casei, numai că văd că vine ăl mai burtos și spune:

Coano Mando, hai să-mi arăți și dosul ca să ți-l măsoar [...]”. (*Coana Manda*, nr.1., 1924, p.4).

Epigramele sunt, de asemenea, foarte îndrăgite și multe dintre ele dovedesc inspirație:

„Forme și fonduri: Toți bărbații la femeie / Numai forme-au căutat, / Iar femeile de-apururi / Numai fonduri la bărbat” (*Coana Manda* nr.1., 1924, p.5).

Cugetarea unei babe în fața oglinzii: „Ptiu! Oglindă răutăcioasă! / Ai îmbătrânit se vede, / De m-arăți așa sbârcită; / Dar pe tine cin’ te crede?” (*Crăcănel*, nr. 5, 1894, p.2).

Înțelepciunea dată de experiența vieții este redată prin metoda „haz de necaz”, sub forma „**reflexiilor**”:

„Căsătoria e cea dintâi prostie pe care o face bărbatul după ce s-a jurat că nu va mai face prostii”. (*Coana Manda*, nr.5, 1924, p.3).

„ Femeia este un înger care are pe dracul în ea”. (ibidem)

Așadar, **satira** este forma principală, pe care o îmbracă umorul în astfel de publicații. La aceasta se adaugă o formă mai subtilă, **parodia**.

Parafraza parodică se aplică textelor de orice fel. Foarte cunoscute (chiar și de către Fifi Mișto) erau versurile lui Alecsandri și Eminescu, foarte la modă în acea vreme.

Astfel găsim „Steluța” lui Alecsandri devine chiar nume de ziar, „La Cârciuma” – parodie după „La icoană” de Vlahuță, în *Cocoșul*, nr.1, 1923, p.2. „Se scutură salcâmii” este o parodie semnată Don Joben, în *Tiribomba* (11 septembrie 1924, p.5).

Varianta parodiată a poeziei eminesciene „Pe lângă plopii fără soț” sună astfel: „Pe lângă plopii fără soț / Adesea m-am ușchit / În timp ce câinii lătrau toți / Tu nu te-ai sinchisit” (*A la turca*, 25 decembrie 1925, p.4)

Memorabilă mi se pare parodia „Tatăl nostru” – Rugăciunea de post a colectivităților (Th. M. Drăgulinescu se declara adversar înverșunat al „colectiviștilor” – denumire de ocară dată liberalilor): „Tatăl nostru Costică, carele ești băgat în cașcaval până la urechi, sfînțească-se numele tău de pungaș și gheșeftar, fie împărăția ta Brăila, facă-se voia ta în

toate bugetele și ghelirurile, precum este în Vlășia, așa și în Brăila.

Pâinea noastră grasă cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi din sudoarea poporului și ne iartă nouă greșelile ghiarelor noastre, precum iertăm și noi greșiților noștri.

Și nu ne duce pe noi în ispita Pușcăriei, ci ne izbăvește de Procurori și de judecători și de curtea de casație.” (*Oglinda Brăilei*, martie 1897). Nimic nou în politica românească, iar sensul figurat al cuvântului „cașcaval” nu i-a fost atribuit în perioada actuală, ci, așa cum se poate lesne observa, încă din perioada interbelică.

Ziarul *Paștele Țigănesc*, alcătuit în totalitate dintr-o poezie (pom în versuri), intitulată „Paștele unui țigan”, vrea a reda o parte din „Țiganiada”: „Un Țigan, la Paște-odată, / Vrea ca să mănânce miel. / Dar în buzunar când cată, / Nici lăascaie, vai de el. / [...] Acum plec ... mă duc acasă ... / De bătaie-am și uitat. / Hai poftiți-mă la masă ... / Și ... *Cristos a înviat!*”

Chiar și textele de mica publicitate sunt „mici capcane”, deoarece în unele ziare de acest fel, ele chiar au conținutul așteptat, pe când în altele avem surpriza de a citi ceva de genul: „S-a pierdut un copil de 18 ani, îmbrăcat într-un costum de *marinel*, cu beretă roșie pe cap. Copilașul avea într-un portofel de piele 20.000 lei. Cine știe ceva să comunice [...] disperatului părinte Lache Disperatu”; sau „Tânără de 63 de ani dorește căsătorie în orice condiții. Posedă imobil și cavou. Adresa *Tânăra*”. (*Tiribomba*, 19 martie 1927).

„X, Y aduce la cunoștința prietenilor, cunoscuților și necunoscuților că fiind în divorț cu soția sa Angelica, nu recunoaște datoriile pe care le va face pentru toalete, lux și altele precum și copiii ce-i va naște în timpul divorțului”. (*Coana Manda* nr.5, 1924, p.4) Și chiar în editoriale, când ne așteptăm la un comentariu serios, așa cum anunță și primele fraze din text, suntem furați de limbajul mucalit, care ne afundă din nou în comic: „De Moș Ajun, copiii umblă cu colindul. Nu-i mare lucru să umbli cu Moș Ajunul: îți iei o traistă de gât, un coș pentru găini și o bătă pentru câinii... care nu te vor primi – și începi a urla cu toată puterea. Dacă ți se dă, zici „la mulți ani”, dacă nu, te răzbuni strigând „călca-v-ar Vereș Micloș...!” („Moș Ajunul” – *Mama dracului*, decembrie 1927, semnează Subsemnatul).

Cam acum 150 de ani, bunicii noștri se confruntau cu aceleași probleme: criză, sărăcie, corupție, taxe și impozite exagerate, prostie, lipsa educației, la care s-au adăugat și cele Două Războaie Mondiale. Nimic nu i-a oprit să facă haz de necaz. Numai în Brăila, oraș comercial înfloritor pe acea vreme, apar, în decurs de câteva decenii, mai bine de patruzeci de publicații umoristice. Nimic nu i-a oprit, nimic până la comunism. Urmează o pauză neagră, în care și a râde putea fi considerată o ofensă la adresa partidului și a poporului.

Acum suntem din nou liberi, putem observa și critica în voie defectele societății în care trăim, dar lipsește parcă ceva, nu prea ne mai arde de răs, sau poate că nu mai știm cum. Sau avem nevoie de ceea ce spunea Sadoveanu ca le-a dat Dumnezeu muntenilor: o inimă ușoară ca astfel să putem trece peste toate și să putem râde.

Bibliografie:

1. SEMILIAN, S., *Istoricul presei brăilene de la 1839 până la 1926*. Brăila: Editura Modernă, 1927;
2. VOLCU, I., *Dicționarul presei brăilene (1839-2007)*. Brăila: Ed. Istros, , 2009.

NICOLAE IORGA: IDEI PREMERGĂTOARE APARIȚIEI PRESEI ROMÂNEȘTI

Conf. univ. dr. *Coriolan PĂUNESCU*

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, interesul pentru presa străină, așa cum arată Nicolae Iorga¹, s-a manifestat și la noi, chiar dacă „nimeni nu se putea gândi” la răspândirea informației manuscrise, care putea fi foarte periculoasă pentru autorul ei în acele vremuri. Cu atât mai puțin, spune savantul, nimeni nu se putea gândi „la întrebuițarea presei (în sensul de mijloc de tipărire, n.n.) care se afla în mâna clerului și servea exclusiv la răspândirea literaturii sacre și religioase”. Și nu este nici o îndoială că unii boieri, crescuți „în Spiritul Renașterii lui Miron Costin, care trăise atâta vreme în mediul intelectual din Polonia (...)”, aveau cunoștință de renumitele avvisi, care le puteau sosi în original, sau, „în vreo traducere latină ori polonă”, cum scrie Nicolae Iorga.

Interesul pentru informație este vădit, la noi, și prin faptul că luminații timpului sunt preocupați să introducă, în operele lor (îndeosebi pagini de cronică), și vești de pretutindeni; astfel, Radu Popescu (cronicar oficial al lui Nicolae Mavrocordat), apreciat autor independent de memorii, dar și Ion Neculce, care în Rusia (însoțindu-l pe Dimitrie Cantemir), ar fi putut să citească imitații (în germană), după gazetele italiene și franceze, introduc, în scrierile lor, referiri la evenimentele din Europa Centrală, din Franța și din alte regiuni ale vestului, contribuind astfel la pătrunderea și dezvoltarea spiritului politic în lumea românească, dar și la aprinderea dorinței de a comanda ziarele și surogatele lor direct de la sursă, evident pentru orientarea în afaceri, mai ales politice, a domnilor și a boierilor știutori de carte.

Astfel, Nicolae Iorga, în a sa „Istorie a presei românești”, în legătură cu posibilitățile de contact ale românilor cu publicațiile din apus, ne spune aceste cuvinte, despre Constantin Cantacuzino stolnicul: „când era un student oriental tânăr, sub arcadele universității din Padova, unde va fi calcat și el când ieșea de la lecțiile profesorului său particular, viitorul stolnic se va fi familiarizat în acest chip cu aceste «ziare» (...) încât acasă la dânsul, la București sau la Târgoviște, în deosebitele popasuri ale domniei pe care o întovărășea, la țară la el, în satul Mărginenilor din Prahova, Constantin Cantacuzino nu va fi pierdut un prilej de a culege știrile după care era setos”.

Nicolae Iorga, în lucrarea „Istoria presei românești”, subliniază interesul domniilor fanariote, „ochi ai împărăției (turcești, n.n.) deschiși către lucrurile lumii europene”, de a se informa, inclusiv din foile și periodicele vremii, desigur, asupra treburilor politicești, putem a trimite rapoarte la Țarigrad, spre „a nu da de râpă, într-o epocă ce devenise delicată, rosturile unei împărății slăbite”.

Interesantă, fără îndoială, ni se pare afirmația savantului, în lucrarea citată², potrivit căreia, chiar dacă acei domni de împrumut, nu ar fi căutat știri, „ (...) mare era

1 IORGA, Nicolae. *Istoria Presei Românești*. București: Editura Muzeul Literaturii Române, 1999.

2 Idem

interesul vecinilor, în special din Viena, de a face să ajungă la Poartă anumite vești, încât, și fără trudă, Mavrocordestii, Ghiculeștii, contemporanii lor pe tronul nostru, ar fi avut de-a gata tot ce trebuia pentru a-i stiliza rapoartele către turci”. Avem de-a face, prin urmare, cu o intuiție clară, din partea lui Nicolae Iorga, că presa putea fi, încă de pe atunci (deci aproape din fașă), un mijloc sigur de manipulare, de inducere în eroare a adversarului politic, în Europa, care trăia încă sub amenințarea otomanilor.

Una din scrisorile păstrate sub semnătura lui Constantin Mavrocordat, cea din 25 noiembrie 1740, cuprinde, după opinia lui Nicolae Iorga, un pasaj de cea mai mare importanță: „Rog să începi cu mine în viitor o corespondență deasă de scrisori și să- mi comunicii vreo noutate particulară, deoarece știrile publice ne sunt date de gazetele din Olanda, Colonia, Lipsea, Viena și din Mantova”. Prin urmare, Constantin Mavrocordat, în demersul său informativ, obișnuia să-și „verifice” știrea „din mai multe izvoare” până ce se hotăra s-o trimită „stăpânilor săi constantinopolitani”. În aceeași scrisoare, Constantin Mavrocordat cere corespondentului său, potrivit lui Nicolae Iorga, vești despre: „alegerea apropiată a împăratului german (...) la succesiunea serenissimei arhiducese Maria-Tereza”, „moștenirea Casei de Austria și regatele Ungariei și Boemiei”, despre „liniștea Europei” și „afacerile Nordului”, despre războiul dintre Spania și Britania Mare”, precum și despre „mișcarea escadrelor franceze”.

Documentele vremii, prin „vocea” lui Nicolae Iorga, vorbesc că, la 1776, „un domn mai în vârstă, Grigore Alexandru Ghica (decapitat la 1777) avea în răspunderea sa socotelile cuprinse în rubrica „gazeturilor”, ceea ce demonstrează că presa Europei cea citită la noi, din interese legate firește de însărcinările date de mai marii vremii, dar și dintr-o nevoie de cunoaștere personală; pentru că periodicele începuseră să cutriere lumea, devenind pentru puținii știutori de carte, o necesitate curentă.

Împrejurările care vor aduce, la noi, prima încercare de foaie locală, sunt cele legate de ocupația rusească din 1788 și de instalarea la Iași, a lui Potemkin, favoritul împărătesei Ecaterina, care, așa cum spune istoricul Nicolae Iorga, „nu visa nimic mai puțin decât coroana de rege al Daciei peste amândouă țările noastre, și poate, mai târziu, peste Ardeal”. Această „foaie locală”, a fost tipărită în capitala Moldovei, „dar nu în limba noastră și nici pentru noi”, ci ca un buletin al armatei rusești, care trebuia să facă cunoscute victoriile obținute împotriva turcilor, suzerani ai celor două principate române.

Cum o fi arătat acest ziar? Nicolae Iorga ne spune: „(...) nu l-a găsit nimeni până acum”, iar mai departe: dar D.N. Docan găsea, acum câțiva ani, într-un număr, de la 3 martie 1790, a ziarului austriac Wiener Zeitung notița pe care, pentru marea ei importanță, suntem datori a o reproduce (...): „ca raritate trebuie să mai semnalez ca aici (adecă la Iași), va apare supt titlul Courier de Moldavie, un ziar care va fi tipărit pe o coloană în limba țerii, iar pe cealaltă în limba francesă”. Prin urmare, aveau, iată, numele (Curierul de Moldova) proiectatului ziar, aveau formatul lui și mai avem un amănunt: că era tipărit în limba țării, pe o parte, și în franceză pe celalaltă. În prospectul ziarului, ceea ce denotă apariția acestuia, se mai spunea: „(...) această foaie va costa pentru scurtul timp cât va apărea, trei galbeni (...)” și că articolul din Iași va fi deosebit de important, iar gazeta va exista „atâta timp cât armata va rămânea în cartierele ei de iarnă”. În timp, au mai apărut și alte mărturii privind existența acestei gazete, care implică, prin tipărirea ei „în limba țerii”, un localnic care primise, desigur, o cultură apuseană. Istoricul Nicolae Iorga, crede a fi fost, acel om, Scarlat Sturdza, ginerele lui Constantin-Vodă Moruzi, care ar fi învățat doi ani la Lipsca și Wulf, fiind „cel dintâi Moldovean dintre boieri care și-a

căpătat acolo educație științifică și morală (...).”

În acest răstimp, lumea interesată de informații (precum Episcopul Chesarie de Râmnic, boierul Barbu Știrbei din Craiova, boierul Jianu și caimacamul Craiovei etc.), citea „gazeturi” străine, precum cele austriece, nemțești, franțuzești și grecești, ultima făcându-se „în mare parte pentru noi și în parte și mai mare cu banii noștri”, după cum afirma învățatul Nicolae Iorga, în lucrarea mai sus pomenită, cu privire la apariția presei pe pământ românesc.

Presă vieneză, gazetele acelor vremi veneau la noi și în timpul marilor războaie ale lui Napoleon, de care era preocupată întreaga lume, și mai ales cea europeană. În acele timpuri (1803), sub influența evenimentelor și gazetelor, o seamă de boieri români s-au adresat împăratului francez „să îngăduie formarea unui stat național românesc”, ceea ce vorbește de la sine despre suflul nou care avea să bântuie Principatele Române, până la unirea lor sub un singur sceptru, cel al Domnului Alexandru Ioan Cuza.

Dar până atunci, la Iași, boieri precum postelnicul Mănu, căminarul Manole Vardala etc., continuau să citească presa străină: „Journal de Francfort”, „Notizie del Mondo”, din Italia și „Spectateur du Nord”, „Le journal litteraire”, iar bucureștenii Nicolae Brâncoveanu, vornicul Iordachi Slătineanu, Constantinoclu Caraicaș și alții se delectau cu „Die fliegende Post”, „Ofener Zeitung”, „Almanach des Dames”, „Journal de Francfort”, iar negustorii cu „Mercure de France”; tot la fel, bancherul Cristofor Sakellaria citea „L' Aibelle du Nord”, iar Enache Sterio - „II reddatore italiano”. Și desigur, exemplele ar putea continua, pentru că, așa cum arată Nicolae Iorga, „serviciul domnesc al foilor continuă și în 1805-1806”. Astfel, alături de alte lucruri „ce s-au trimis de la Viena de dumnealui căminarul Lazăr pe la Liov și altele pe la Galați, pe apă, a fost și arvunirea gazeturilor pentru anul trecut, în valoare de 52 lei, prin mijlocirea consulului Franței”. Deducem că citirea „gazeturilor”, pentru protipendadă nu era doar un moft, ci o necesitate, ceea ce înseamnă că - până la primele încercări autohtone de scoatere a ziarelor, nu mai putea trece prea multă vreme. Iar triumfurile lui Napoleon Bonaparte în Europa accentuează, cu o anume disperare chiar, nevoia de informații proaspete, cât mai aproape de data producerii evenimentelor. Mai trebuie observat, între altele, că ocupația rusească în Moldova (1806) dar și „multă lume străină cum se exprimă istoricul Nicolae Iorga, adusesse gazete, de care se serviseră și autohtonii; respectiv, boierii pe la casele cărora se încartiruiău ofițerii ruși, comandanți, cum ar fi fost, aflăm din sursele citate, maiorul Nicoriță (un român basarabean, după Nicolae Iorga), aghiotanți, membri ai pravianscaia comissia (comisia judecătorească)³ și alte categorii de combatanți și însoțitori ai armatei rusești.

În Țara Românească, clucerul Ioan Vlădoianu cerea „gazeturi franțuzești” corespondenților săi, tot la fel, Barbu Știrbei, contemporan cu gramăticul și poetul Ienăchiță Văcărescu, care vorbea curent italienește și grecește, scria furnizorului său: „să-mi vie gazeturi italienești și pă anul acesta”.

Observăm, din acest tip de cerințe, că lecturile vremii, în ceea ce privește „gazeturile” nu erau întâmplătoare; mai mult presa contribuie la pătrunderea, în rândul puternicei clase politice, a tuturor curentelor europene, potențând mintea lor „doritoare de lumină”, cum scrie Nicolae Iorga în „Istoria presei românești”. În anul anexării Basarabiei (1812), cu binecuvântarea lui Napoleon I, în această provincie se citeau doar gazetele

3 IORGA, Nicolae. Istoria Presei Românești. București: Editura Muzeul Literaturii Române, 1999

îngăduite de la Petersburg, ceea ce vorbea, încă de pe atunci, despre răpirea libertății de opinie a moldovenilor, odată cu pământul țării.

Este momentul când, în principate, lumea „politichiei”, la Iași și București, se aruncă și mai vârtos asupra presei străine, chiar dacă, sub Bonaparte, în Franța mai figurau doar câteva publicații, selecționate de cârmuirea biciuită de pamfletele revoluționare ale timpului. Se citeau „Le Moniteur Universal”, „Mercure de France”, „Gazzete de Francfort”, venite, pe bază de comenzi, prin agenția austriacă de difuzare a ziarelor, revistelor și cărților din vestul Europei. În Moldova, un Bușănescu, de exemplu, se pricepea să scoată citate, denumite pericopi, pe care le comunica și altor persoane, iar în Muntenia, toată lumea grecească lectura foile tipărite în grecește la Viena, pentru că, spune savantul Nicolae Iorga, „după încetarea tulburărilor provocate de Eterie și de mișcarea lui Tudor, episcopul Galaction, de cea mai pură rasă grecească, nu mai putea de nerăbdare să își trimeată din nou pe jumătate de an amândouă foile, și a lui Gozi și a lui Alexandridi”.

Cu mult înainte de 1821, când ar fi putut să apară o presă românească, fie și cu ajutorul armatelor de ocupație (așa cum am văzut că se încercase prin acel „Courier de Moldavie”, apărut pe timpul ocupației rusești), gazetele grecești din Viena pregăteau creștinii răsăriteni pentru a se răscula împotriva ocupației otomane și a reîntemeia Imperiul Bizantin, în Ardeal, „unde influența filosofică venea pe altă cale și îmbrăca și o altă înfățișare”. Era normal, prin urmare, să se încerce, în acest context istoric, și apariția calendarelor pentru români; de exemplu, cel editat de Petru Șoanul, dascăl din Brașov, care va apare în 1733⁴ când editorul întemeiază o tipografie în acest scop. Totuși, calendarul, în afara textului specific, luat din sârbește, nu cuprinde nimic altceva; respectiv, pagini de literatură, de politică, sau informație zonală. Nicolae Iorga apreciază, totuși, că apariția calendarului „cu prevederi pentru o sută de ani” demonstra că românii ardeleni sub Iosif al II-lea nu erau cu totul de o parte, mai ales că „răscoalele țăranilor de pe domeniul regal conduși de Horea și de tovarășii săi, trebuia să îndemne pe dregătorii împărătești în Ardeal și părțile ungurești la o întregă operă de cultivare a unui popor care era socotit că „numai din neștiință, iar nu din cauza lungilor suferințe îndurate, ridicase armele împotriva nemeșilor și a întregii orânduielei politice în ființă”.

Imediat după „potolirea târzie a revoluției”, afirmă istoricul Nicolae Iorga, au fost inițiate unele măsuri pentru luminarea valahilor; astfel, pe fondul unor acțiuni generale de emancipare, Ion Molnar, în înțelegere cu tipograful sas Hochmeister din Sibiu, s-a gândit să scoată o gazetă pentru români. Această publicație, pe lângă știri privind „comunicațiile guvernului”, trebuia să cuprindă și sfaturi de economie rurală, prezentate în formule literare, după gustul naiv al timpului.

Ziarul, dacă i s-ar fi dat curs, ar fi trebuit să înceapă cu povestirea unui popă, Miron pe numele său, din Valea-Frumoasă, prin care să arate cum a trăit el, în propria-i casă, printre părinții și copiii săi, și cum a condus gospodăria, de a putut câștiga bani pentru a-i ajuta pe săraci; era vorba, cu alte cuvinte, de un adevărat „povățuitor” către poporeni săi, de un fel de Popa Tanda al lui Ion Slavici, de mai târziu. Se pare însă că proiectul nu a prins viață, deși Jakob Elek, un istoric al ziaristicii din Ardeal, pretinde că, totuși, din acest ziar ar fi apărut doar primul său număr, în anul 1791, dar nimeni nu i-a analizat conținutul, și se pare că nimeni nu l-a avut în mână, așa cum ar fi fost firesc dacă proiectului în speță i s-ar fi dat frâu liber, fie și pentru un singur număr.

Sub influența ideilor revoluției franceze, care aveau să desființeze una dintre cele

4 IORGA, Neculae. Istoria literaturii române în secolul XVIII-lea. (voi. II, pag. 331-332)

mai vechi monarhii, în numele „libertății, egalității și fraternității”, în Transilvania se fac simțite unele tendințe reformiste, manifestate prin opere de propagandă sau în scrieri literare, cum ar fi poemul „Țiganiada” de Ion Budai Deleanu, care, potrivit lui Nicolae Iorga, a servit „ca pretext pentru a răspândi idei foarte înaintate, întovărășind predicarea lor cu biciuitoare satire pentru împrejurări contemporane”. Și tot în această perioadă (a secolului XVIII), bănățeanul Pavel Iorgovici tipărește, la Viena, întâiul ziar politic, în limba română, trimițând mai multe exemplare și în marginea monarhiei habsburgice, adică în Transilvania. Se consemnează, între altele, că o asemenea foaie i-a fost destinată și episcopului neunit Gherasim Adamovici, sârb de neamul lui. De asemenea, în 1793, Ion Molnar (pe numele său Morar) face, către Viena, o nouă cerere pentru „editarea unui ziar românesc”, care avea să fie răspândit în Ungaria aceluși timp; deci, și în Ardealul aflat sub ocupația acestui stat supus vremelnice Imperiului Habsburgic. Temându-se de reeditarea răscoalelor lui Horia, Cloșca și Crișan, de astă dată conduse de intelectualitatea transilvană, câștigată de ideile revoluției franceze, guvernul de la Viena nu aprobă tipărirea ziarului, iar Molnar, cum spune Nicolae Iorga „(...) fu poftit să-și caute de școală”. În acest răstimp, și foile lui Iorgovici dispar înghițite de cenzură, care justifică nimicirea lor prin posibilitatea de a răspândi „primejdia ideii de libertate a oamenilor”.

Mai bătaios, Ion Molnar vorbea, în anul 1795, în numele „Soțietății filozofești a neamului românesc în Mare-Prințipatul Ardealului”, profitând de faptul că ungerii, în această vreme, întemeiaseră și ei astfel de societăți; de asemenea, profitase de împrejurarea că el, Ion Molnar, încă din 1789, vorbise în numele literaților din această mare provincie românească, ceea ce constituia un ascendent pentru următorul pas, respectiv cel al înființării „soțietății filozofești” în Transilvania dualismului austro-ungar.

„Soțietatea” lui Molnar, potrivit unui prospect trimis în Principate, la începutul anului 1795, cuprindea „preoți învățați, toți supuși Bisericii Răsăritului, doctori, filozofi, istorici, și alți mai învățați la nume”, și, între altele, își propunea să tipărească serii de volume, care să alcătuiască o enciclopedie națională, cuprinzând, pe lângă „Teologia Moralicească”, pe care Samuil Clain deja o avea gata (va apare în 1796, la Blaj), „Istoria Bisericii”, o geografie, o fizică, o matematică superioară, precum și o „biografie a prințipilor Ungrovlahiei și Moldovei, de la începutul ocârmuirii lor”, o istorie universală, iar în final o carte de medicină, în fapt o lucrare a „regulilor dieteticești”.

Publicația acestei societăți, pe numele ei „Vestiri filozofești și moralicești”, era proiectată pentru a apare bisăptămânal, urmând să fie răspândită pe bază de abonamente (15 florini pe an), fiind vorba, în fapt, de o apariție periodică cu caracter științific, precum și de informare asupra războiului ce preocupa întreaga Europă, nicidecum de un ziar în deplinul sens al cuvântului.

În august 1794, istoria presei românești înregistrează și inițiativa tipografului Petre Barth din Sibiu; acesta promitea să tipărească o revistă (Zeitschrift), cu materiale de istorie, geografie, filozofie și matematică, redactată de o societate de cărturari din Țara Românească, de care să beneficieze publicul din această provincie.

După Chendi și Jacob Elek, Biann⁵ și alții, guvernul îngăduise tipărirea revistei, cu observația că, „facându-se revizia de episcopul neunit Gherasim Adamovici, niciun exemplar nu va fi răspândit în Ardeal, și aceasta numai în vederea faptului că altfel acea societate - și de bună seamă că Ienăchiță Văcărescu avea amestec în asemenea planuri -

5 IORGA, Neculae. Istoria presei românești. București: Editura Muzeului Literaturii Române, 1999.

va deschide tipografie în țară, și această tipografie va face ca stabilimentele ardelene, la care se adresau așa de des ai noștri, să piardă ceva din comenzile lor”⁶. Din păcate, lungul război, împotriva lui Napoleon, a întârziat aplicarea acestor planuri, în toate cazurile din prudența stăpânilor; în anul 1814, anul căderii lui Napoleon, s-a încercat tipărirea unei foi periodice „la crăiasca tipografie a universității ungurești”, unde au fost corectori, în unele perioade, Samuil Clain și Petru Maior. Astfel, Alexie Lăzaru, un negustor din „campania” de la Buda, anunța apariția unor „Novele” bihebdomadare; prospectul acesteia vorbea „despre nevoia pe care toate popoarele o au de asemenea gazete și novele, pentru a desfăta inima și mintea omului și, cu atât mai mult românii, care „își trag vița de la cel mai slăvit neam în lume, adecă de la Romani”. Abonamentul, aflăm tot de la Nicolae Iorga, se ridica la 20 de florini (30 de lei, în „bani turcești”), dar Alexei Lazăru a așteptat, zadarnic, să fie înștiințat despre vrerea românilor în treaba aceasta”, pentru că, din nou, vrerea acestora a lipsit. Totuși, ideea de a da românilor un ziar nu s-a stins. Așa se face că ei, românii „fără deosebire de teritorii” vor avea o gazetă proprie abia în anul 1821, sub forma unei „Biblioteci românești”, întocmită din 12 părți, după numele celor 12 luni ale anului, datorită priceperii negustorești a lui Zaharia Carcalechi, care avea să-i urmeze lui Petru Maior, în dorința de a le oferi românilor o publicație în limba vorbită de ei, deși el nu avea, în ochii cititorilor, nicio autoritate literară sau morală. Acest prim volum din „Biblioteca românească” era ilustrat de Gheorghe Leca, un tânăr pictor muntean, cu figuri de domnitori mai apropiați timpului, iar ca materie „fel de fel de articolașe, potrivit mai mult cu nevoile publicului din principate”, după cum se arată în „Istoria presei românești” a lui Nicolae Iorga; între altele, se publică „Viața lui Dimitrie Cantemir”, dar și a altor figuri ilustre ale vremurilor însoțite de complimente de genul: „adevărați tați ai cultivării românești”, „patrioți” etc., prin care se încerca, desigur, captarea atenției publicului din principate.

Această încercare nu are semnificații deosebite, câtă vreme boierimea se adăpa, din punctul de vedere al informației de presă, din publicații străine; de aceea, boierimea, în curent cu lucrările Europei în domeniu, are să ceară, prin deputații țării (un Dinicu Golescu în Muntenia, un Mihail Sturza în Moldova), dreptul de a tipări în românește lucrări care vor aparține unei intelectualități de elită (Gheorghe Asachi, Gheorghe Lazăr, Ion Heliade și alții), care aveau să ducă la emancipare națională, la formarea unui mănunchi de idei lansate prin autentice catedre de cultură și educație națională.

ARTIȘTI GĂLĂȚENI LA BALCIC

Mariana Tomozei Cocoș
critic de artă

Orice artist român ajuns la Balcic încearcă, fie și într-un mod involuntar, să redescopere motivele ce i-au inspirat în prima jumătate a secolului XX pe pictorii noștri și să recompună, dintr-o perspectivă proprie, imaginea plină de farmec a „Orașului alb”, numit astfel datorită culorii stâncilor care străjuiesc localitatea.

Fostă colonie ioniană, unde se construiește un templu elenistic dedicat zeiței Cybele, Balcicul este una dintre cele mai vechi localități din Europa. Întins pe țărmul Mării Negre, și pe dealurile din preajmă, Balcicul de azi este un amestec de tradiție și modernitate, cu oameni pașnici, civilizați, discreți și primitivi. Are un puternic accent meridional, poate mai mult decât balcanic. Casele bine proporționate, cu acoperișurile roșii din olane, ce amintesc pânzele artiștilor noștri din prima jumătate a secolului XX, sunt răspândite printre vegetația generoasă. Pe străduțele în pantă poți descoperi clădiri care poartă mențiunea anului când au fost realizate (1871, 1912, etc.) iar pe mare domină velierele strălucitor de albe, chiar dacă mai există și pitorești bărci vechi în apropiere de Pescărie.

Iată câteva repere, insuficiente pentru a cuprinde farmecul unei localități unde patru artiști gălățeni au fost invitați la tabăra de pictură în aer liber (a IV-a ediție) organizată de Municipality orașului Balcic, de Lotos-tur Ltd și de Galeria de Artă din Balcic în prima decadă a lunii iunie.

Conducătorul taberei internaționale „Orizonturi europene”, pictorul și profesorul Valentin Shaltev a știut să creeze o atmosferă de comunicare spontană, firească, dincolo de barierele lingvistice, între participanții la manifestare: Mihail Kamberov, Simeon Panaiotov, Gheorghe Atanasov, Peția Ilieva (Bulgaria), Jana și Gheorghe Andreescu, Cornelia Burlacu, Mariana Tomozei Cocoș (România), Krystyna Buczkowska (Polonia). În timpul zilei fiecare artist își caută „motivul” preferat pe străduțele calme ale orașului, iar seara se angajau discuții antrenante, mereu presărate cu note de umor, într-un amestec de bulgară-română-rusă-franceză-poloneză.

„Motivele” demne de a fi pictate nu lipsesc aici. Începând cu scânteietoarele stânci albe ce străjuiesc orașul, cu marea în culori schimbătoare- de la albastruri adânci la calme griuri verzui- până la zidurile din piatră alb-gri, așezate orizontal și imitând parcă structura dealurilor, la velierele ce punctează cu petele lor albe întinderea apei, sau la arcadele porților vechi, totul merită să fie transpus pe pânză.

Diferențele apar în funcție de cel care privește, de modul cum receptează fiecare dintre participanții la tabără acest ambient pitoresc.

Jana și Gheorghe Andreescu erau deja familiarizați cu peisajul orașului, ei fiind invitați în al doilea an consecutiv să participe la tabăra de creație.

Ar fi existat pericolul să se repete, ceea ce nu s-a întâmplat; dimpotrivă, se pare că acest nou contact cu Balcicul îi pune în situația unei competiții cu ei înșiși. Jana Andreescu captează jocul elegant al bărcilor cu forme curbe, învecinate în pânzele ei cu cochiliile scoicilor. Ca de fiecare dată, noutatea organizării compoziționale le conferă prospețimea

unei descoperiri, a unui univers în continuă schimbare și ne transmite sentimentul că realizăm o incursiune în adâncuri de mare ascunse în mod obișnuit privirii umane.

O altă lucrare surprinde jocul abrupt al planurilor, amalgamul alcătuirilor stâncoase prezente mereu în jurul nostru la Balcic. Una dintre constantele picturii Janei Andreescu rămâne acea capacitate de a transla transparențele și spontaneitatea acuarelei în tehnica uleiului. Există, în același timp, o economie a gamei cromatice (de obicei albastruri, albuli colorate și câteva accente calde) în care un maximum de picturalitate este obținut prin nuanțe subtile și adâncimi cromatice. Spontaneitatea artistei este mereu dublată de o precizie subtilă a execuției tehnice.

Gheorghe Andreescu a realizat în cele câteva zile ale sejurului la Balcic o micro-expoziție. Portaluri vechi cu arcadele lor rotunjite, zidurile amintind construcții bizantine, bărcile unduindu-și formele în ritmuri cadențate, stâncile abrupte ale peisajului revin în pânzele sale, configurând o viziune personală a locului. În ultimul an, artistul și-a redefinit maniera sintetică spre care era înclinat.

O sinteză a formei surprinsă în esențialitatea ei și îmbogățită prin picturalitatea pastei. Construcția imaginii, a spațiului este o preocupare permanentă pentru artist, urmărită în desen și culoare. Etapele de lucru se condensează la el, se succed și se îmbină, rămânând înscrise în factura execuției. Pictorul reușește să păstreze în actuala sa etapă acea dinamică a gestului care îl angajează pe privitor în însuși procesul realizării lucrării, îl face să simtă febrilitatea lucrului.

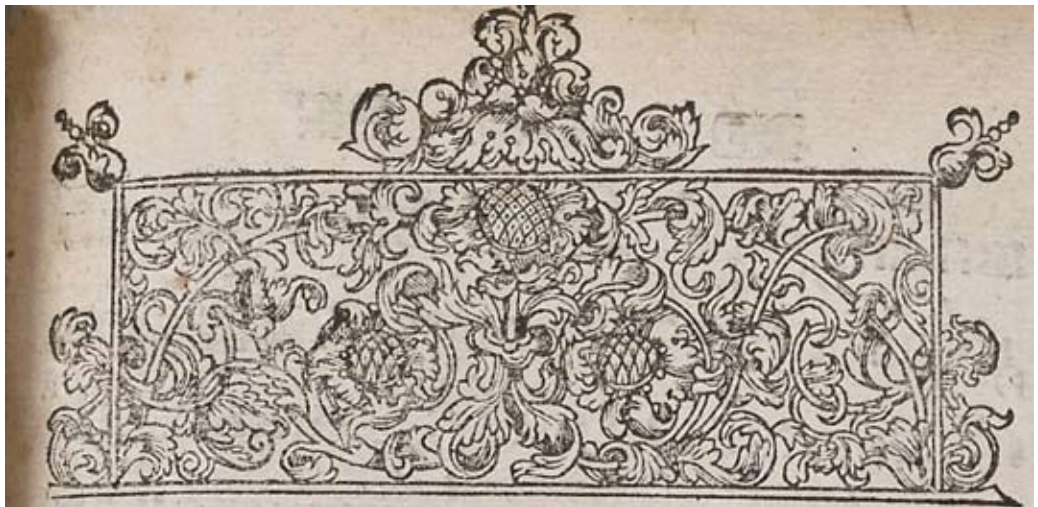
Pentru Cornelia Burlacu, Balcicul a însemnat o premieră. Având o temeinică formație de graficiană, stăpânind tehnicile gravurii, Cornelia Burlacu a expus la Balcic pentru prima dată pictură în ulei. În lucrările realizate acolo recunoaștem principalele

caracteristici ale stilului său. Precizia și finețea desenului, o organizare echilibrată și armonioasă a suprafeței compoziționale sunt completate de știința selectării detaliilor expresive. Artista își elaborează cu multă atenție lucrările, păstrând în același timp o vitalitate a ansamblului. Bună acuarelistă, Cornelia Burlacu a reușit să transpună, și în peisajele realizate în ulei la Balcic, transparențele și acuratețea acestei tehnici. Casele vechi, marea, velierele albe și reflexele lor în apă își întrepătrund planurile, configurând o atmosferă ușor fantastică, reunind prezentul și trecutul.

Semnatară acestor rânduri a încercat să surprindă în compozițiile realizate la Balcic ceva din permanența locului. Astfel, contrastul dintre stâncile albe, străjuind înălțimile și vegetația de un verde adânc, marcată de accentele de alb și roșu ale caselor devine contrastul dintre monumental și pitoresc. În altă lucrare prin structurarea formelor și a maselor de culoare se sugerează acea conviețuire firească în timp a vechilor construcții și a mării ce captează privirea prin culorile sale în continuă schimbare.

Manifestarea s-a finalizat printr-o expoziție deschisă la Galeria de Artă din Balcic, cuprinzând lucrările plasticienilor, realizate în ambientul orașului unde marea și culmile albe ale dealurilor așezate în amfiteatru se învecinează. A rezultat, așa cum era de așteptat, un ansamblu interesant prin însăși diversitatea stilistică și prin abordarea îndrăzneță a culorii, continuându-se astfel în contemporaneitate acea bogată tradiție în domeniul picturii ce datează de aproape un secol.

ДОМѢНЕСКІА ДОА ЕУЛІА

Днѣ Мадѣн ѣнолж Карете .

Ѧпрѣать, кѣндѣ вѣ сържѡщѣскж
кѡржзѡн Ѧпротѣва Ѧлтѣн Ѧпѣрѣ
Ѧтоунѣн маннѣ етрѣнѣе воннѣн
Ѧтрармѣнн . шн дѣчѣа пѡрѣѣде съ

CarpeLibrum - note de lecturā

лѡль . съеловѡлзе рѡдѡль ѡменескѣ днѣробѣа
лѣн чѣ Ѧмарж . венн лѡмарѣ галнленлѣн . шн
дѣколо Ѧчѣпоу Ѧтѣн Ѧетрѣнѣе Ѧпн спрѣѣчѣ
ета чѣѣж , кѡмѣ лѡснмѣ епѡннѣ свѣта еуліе .

**ESEU ASUPRA UNEI POSIBILE FILOSOFII A ISTORIEI
LA LUCIAN BLAGA
GÂNDIREA SOCIAL-POLITICĂ (CENZURATĂ) A LUI
BLAGA ÎN JURNALISTICĂ**

Adi George Secară

Moto:

„...istoria e imprevizibilă și apocaliptică”
Lucian Blaga¹

În anul 1973 apărea la Ed.Dacia, în colecția „Restituiri”, prima ediție din publicistica de tinerețe a lui Lucian Blaga, sub titlul „Ceasornicul de nisip”, în îngrijirea lui Mircea Popa. Era însă o ediție cenzurată, multe dintre articolele publicate între 1920 și 1925 în ziarele clujene „Voința” și „Patria” „neputând fi nici măcar semnalate” în „Bibliografia” anexată volumului. În anul 1992 se publica la Ed. Porto-Franco din Galați, sub îngrijirea aceluiași Mircea Popa, volumul „Vederi și istorie”, care încerca să repare răul făcut de către cenzura comunistă, ponderea de noutate fiind deținută de către cel de-al doilea capitol al cărții, intitulat chiar „Vederi și istorie”, „care ne revelează poziția tranșantă a filosofului culturii față de manifestările totalitariste și gândirea de tip marxist, total incompatibile cu modul său de a gândi societatea.” Asupra acestui capitol ne vom opri și noi acum și aici chiar dacă „relieful publicisticii de tinerețe a lui Lucian Blaga este deosebit de bogat și de divers”, Blaga fiind „atras de fațetele multiple ale fenomenului social, vădind o deosebită înclinație spre latura filosofică și cultural-artistică a spectacolului lumii”².

După cum remarcă Mircea Popa în „Prefață” (p.X), „se credea, în general, (...), că pana poetului a evitat cu premeditare” articolele consacrate problemelor politice și sociale ale timpului său, părând a se fi „izolat” publicistic într-un „turn de fildeș”. Ceea ce este o eroare, dovada constituind-o aceste articole care, de exemplu, ni-l arată ca pe un gânditor în general lucid, bun cunoscător al realităților de la est de Nistru, la curent și cu noutățile din centre importante culturale din Occident, nelăsându-se ademenit de cântecele de sirene ale extremismelor ideologice ale vremii.

Ca și la Mircea Eliade ori la Constantin Noica, vom observa în gândirea lui Lucian Blaga un anumit optimism care nu pare întotdeauna îndeajuns de nuanțat. Un optimism pe care l-aș numi umanisto-pedagogico-idealistic. Scrie Blaga în „Tunuri și idei”³: „astăzi știm că sufletul mulțimii e capabil de ideale dezinteresate. Există un apetit al libertății, al gloriei, al puterii, al adevărului, al ordinii, care nu se poate reduce la nevoile stomacului”. Tehnic vorbind, dacă nu vrem ca specia noastră să fie împărțită în martiri, profitori ai martirilor și teoreticieni ai actelor de martiriu, trebuie multă grijă când este vorba de

1 BLAGA, Lucian. *Dărmătorii de mituri*. În: *Patria*, 1923, nr. 42, an 5.

2 POPA, Mircea. *Prefață*. În: *Vederi și istorie*. Galați: Ed.Porto-Franco, 1992.

3 *Voința*, 1921, nr.63, an 2.

stomac, libertate, glorie, putere, adevăr, ordine, regimurile totalitare având în vedere toate acestea când au exterminat, - fără a ține seama de „demnitatea și onoarea” de care vorbesc astăzi anumite personaje politice ori hip-hop-iști sau maneliști cu o solidă cultură a străzii (și atât) care abia așteaptă o nouă criză mondială, cum a fost cea a erodării și prăbușirii sistemelor așa-zis e în drum spre construcția comunismului, pentru a o pune de o nouă revoluție, de ale cărei urmări nimeni nu poate fi sigur dar în care „demnitatea și onoarea” înțelese cum vor de niște personaje compromise, vor fi prilej de o nouă „teroare” – generații aparținând unei elite (dar și a unora care își făceau iluzii că aparțineau acestei elite în virtutea apartenenței/descendenței pur biologice) dar și populații quasiîntregi... Desigur, „ideile sunt mai puternice decât tunurile, convingerile mai perene decât forța” dar acestea supraviețuiesc întotdeauna doar cultural, la nivelul underground-ului de cele mai multe ori, la nivel oficial forța ipocriziei protocolare și „tunurile” care ocolesc legile economice construind viitorul în care se vorbește despre nivel de trai („stomac” și „circ” mass-media), gloria democrației (care nu este pentru „căței”), puterea (mai întotdeauna personală sau de grup de interese), adevărul care, faulknerian vorbind, n-are nimic de-a face cu dreptatea și ordinea care trebuie să asigure întotdeauna liniștea guvernanților și mai ales a pseudo-guvernanților. Cei puțini cu vocație de eroi și de martiri ori inventați ca martiri și eroi sunt de fapt materialul din care „oficialii” își țes justificarea existenței lor.

Deși scrie undeva că „istoria n-a făcut niciodată prostii”, chiar istoria... vieții sale îi va demonstra că istoria a făcut și va mai face prostii. Istoria este o fetiță dulce care nu se va maturiza niciodată îndeajuns ca să se transforme într-o soție respectabilă pentru întotdeauna. Sau, dacă vrei cealaltă perspectivă, feministă, istoria e un băiețel dulce... Omul în general va fi întotdeauna încornorat când îi va fi lumea mai dragă fiindcă Istoria are legile ei tainice, pe care Omul le poate silabisi, poate chiar avea o viziune de ansamblu asupra lor, dar nu le va putea controla... Inevitabil, perioadele așa-zis de bunăstare sunt contemporane cu perioade de crize ori decădere... Istoricii, filosofii, scriitorii și.. economiștii pot, în funcție de epoci, să dea sisteme de iluzii, de concepții și pur și simplu de minciuni ideologice sau opere care, oricât s-ar strădui, nu vor reda întreaga complexitate a „sistemelor” dintr-un anumit interval de timp, prin „sistem” înțelegând și viața unui individ dar și o întreagă eocă, precum ar fi cea a Republicii romane. Scrie L.Bлага în primul articol⁴, cel care dă și titlul volumului apărut în anul 1992: „Vederile despre viață ale omului sunt destul de schimbăcioase, totuși nu sunt mai schimbăcioase decât istoria. Lucru ușor de explicat. Toată istoria e de fapt o istorie a concepției despre viață a omului.” (În textul studiului, volumul „Vederi și istorie” va fi notat în continuare cu unu roman, cifra următoare arătând pagina din volum de unde este preluat citatul. Notele de la finalul studiului se vor referi doar la articolele și numerele din ziarele de unde au fost selectate acestea. Citatul de mai sus este din I, 19).

Lucian Blaga operează aici cu generalizări care dau bine la un articol de ziar dar nu și unei opere ce se respectă: „Anticitatea a fost naivă și optimistă” (să i se spună aceasta unui Octavianus Augustus ori vreunui gladiator!); „Toți gânditorii vechi voiau fericirea”; „Evul Mediu (...) a fost o perioadă a resemnării (...). A fost o epocă lungă a negațiunii pesimiste. Viața se nega de dragul unor visuri transcendente” ș.a.m.d. Situația se schimbă când reflecția îmbrățișează „epoca modernă”, finalul articolului fiind demn de un poem care sună bine dar, din perspectiva individualismului feroce nu se pune bine

4 Voința, 1921, nr.74, an 2

cu metafizica serioasă, care poate veni cu citate aproximative de genul „Stelele nu au fost create pentru bucuria oamenilor”. Sau numai pentru aceasta. Iată citatul (I, 19-20): „Epoca modernă e din nou caracterizată prin tendințe sui generis. De când știința a arătat ce rol infim are pământul în univers s-a ajuns la convingerea că durerea și fericirea omenească și-au o deosebită importanță. Se începe o epocă istorică: viața e judecată fundamental pesimist și totuși afirmată cu eroism. Deși suferința prevalează în viață, totuși găsim că e vrednică de trăit, mai ales că avem o mângâiere în ideea evoluției. Largi perspective dureroase, indiferente se deschid. Mergem tot înainte. Unde? Nimeni nu poate să spună. Dar mergem. Mergem cu o singură siguranță și anume aceea că durerea sau bucuria sunt lucruri secundare.”⁵

Pentru Blaga începutului de deceniu trei istoria e „prea bogată și concentrată în prea scurt timp”. Uneori pare a se face purtătorul de ecou al concepțiilor unor gânditori contemporani precum Rudolf Eucken⁶: „Istoria universală a ajuns într-o stare de zăpăceală monstruoasă, idealurile oamenilor se contrazic până la cuțit; formele vechi de viață au fost în mare parte distruse; iluzia și adevărul se confundă și ne lipsește o adevărată cultură spirituală”...

*

Interesante sunt reflecțiile asupra „democrației și aristocrației” (I, 21-22): „dacă prin cuvântul „aristocrație” înțelegem influența hotărâtoare în viața socială a celor mai buni și mai capabili, atunci noțiunile de democrație și de aristocrație nu se contrazic. Ele se pot împreuna foarte bine într-o sinteză care ar fi nespuse de utilă societății.(...) Un aristocratism bine înțeles, care zace în firea lucrurilor e sarea democrației vitale ce deschide drumul spre cele mai înalte valori culturale”⁷, atrăgându-se atenția și asupra pericolului puterii unui singur tip („clasă”, ca să folosim un termen marxist) social.

Plecând de la interpretarea socialismului marxist (înțeles ca ideologie), se ajunge la următoarele reflecții asupra istoriei (I,32-33): „Viața istorică își sapă matca nu pe unde este mai ușor; dacă descoperim numai un sâmbure de idealism în viața popoarelor, înseamnă că istoria nu se supune principiului mecanic: maximul de efect cu minimul de efort. Râurile sociale își sparg alvia prin munți și nu se mulțumesc cu drumul ușor al văilor.

Fiecare neam are dorința de înălțare, de strălucire și orice neam este destul de romantic să aducă jertfe – fie chiar de sânge – pe altarul utopiei. Primejdia nu zace în aceea că mulțimea se lasă sugestionată de utopii, pericolul e în altă parte: în calitatea utopiilor și idealelor spre care năzuiesc masele mari.

Lucrul pe care neapărat vrem să-l accentuăm este că un ideal social primejdios nu se înăbușe cu mijloace materiale, cu forța. Este adevărat că Napoleon auzind despre propaganda idealistă a filosofului Fichte a zis: tunurile mele nu cunosc idei. Dar s-a înșelat amar când a disprețuit forța ideii. Ideea l-a învins.

Un ideal nu poate fi înlăturat decât prin alt ideal. Mulțimea trebuie ipnotizată în altă direcție când apucă pe un drum greșit.

Cu poliția și cu jandarmeria nu se face mult. Succesul obținut pe calea aceasta e temporal. Cu frica și cu foamea nu se țin în frâu milioane. Dar li se pune stavilă cuminte

5 Ibidem.

6 Voința, 1920, nr.72, an 1, p.2.

7 Voința, 1920, nr.80, an 1, p.1.

cu pâinea unui nou ideal.”⁸

Îată-l așadar pe Lucian Blaga... un machiavellic... Antimachiavellic. Meditând la „revoluțiile sociale” din Rusia, Germania și Austria concluzionează (I,34-35): „socialismul nu e numai o întrebare de putere politică, ci și o problemă de educație a maselor. Când revoluțiile au descătușat pe cei mulți și au exaltat dorințele și pretențiile lor materiale, puțini dintre conducătorii lor s-au gândit la nenumăratele lor posibilități dezastruoase ce aveau să rezulte dintr-o prea repede și prea mare împotrivire a acelor pretenții, poate îndreptățite în fond, dar de-o ineficacitate actuală tot atât de evidentă. (...) O educație sufletească în rândul intim care să dea oamenilor apetitul muncii. Plăcerea de a munci în sine e cheia care ar rezolva toate problemele sociale. Numai prin sporirea entuziasmului pentru munca creatoare se poate face o mare schimbare în resorturile sociale ale unui popor. O religie a muncii e cea dintâi nevoie a timpului, toate celelalte urmează logic din această premisă fundamentală. Pentru a face socialism sau țărănism sau alte isme nu trebuie să se cetească ziarele cu tot atâtea programe frumoase, ci e nevoie de-o operă pregătitoare care să ridice nivelul moral al ostașilor înscriși în lista unui partid. Astfel nu se ajunge decât la transformări inutile și sterile”⁹.

Gânduri interesante, chiar dacă pot fi ironizate din perspectiva actuală ori... stahanovistă.

*

În multe articole Lucian Blaga se oprește la situația social-politică și chiar ideologică din Rusia... post-revoluționară, observând, pe baza observațiilor celor „care se întorc din fosta împărăție țaristă” că „religia e și astăzi încă principalul factor” (I, 35-36)¹⁰ în viața sufletească a poporului rus” dar aceasta „în funcție de pământ”, presupunând că mojiul i-ar alunga pe comuniști dar nu i-ar accepta pe vechii moșieri, să-I ia înapoi pământul (aceasta în anul 1921). Oricum, și în „Muguri noi în Rusia” (I, 36-37; „Voința”, II, 1922, nr.141, 8 februarie, p.1), Blaga este lucid și vede divorțul dintre ideologia și practica de cele mai multe ori falimentară a comunismului. Optimismul său în privința grabnicei înfrângerii a comunismului (I; 38-40)¹¹ este însă greșit. Dar Lucian Blaga, în unele articole, nu are pretenția de a fi un clarvăzător. O recunoaște singur în „Caesar Morgan”(I; 40-41)¹², unde se consideră doar un urmăritor al unui proces istoric, un simplu privitor care înregistrează fapte, fără să caute vreun răspuns. Și pentru el, după primul război mondial, cel mai interesant proces istoric a fost revoluția din Rusia : I;46- „Istoria a făcut un experiment de-o cruzime cum rar a cunoscut. Dar experimentul s-a făcut și o învățătură trebuie să rămână din el. N-a fost întâia oară când niște utopiști au încercat să modeleze lutul istoriei după chipul și asemănarea lor. Numai că pentru utopiști istoria nu e niciodată o învățătură”¹³). Sau , în „Antropomorfism politic” (I, 47-48; din numărul 37 al „Voinței”, II, 1922, 22 octombrie, p.1), unde, plecând de la o anecdotă, arată că „idealul comunist a căzut la nivelul sufletesc al mujiului rus analfabet”...

Masca lui Lenin este, poate printre primele dați, dată jos (I, 50-51): „Într-un

8 Voința, 1921, nr.63, an 2, p.1.

9 BLAGA, Lucian. *Apetitul muncii*. În: Voința, 1921, nr.96, an 2, p.1.

10 BLAGA, Lucian. *Pământ și Biserică*. În: Voința, 1921, nr.103, an 2, p.1.

11 BLAGA, Lucian. *Bolșevismul și Vaticanul*. În: Patria, 1922, nr.93, an 4, p.1.

12 Patria, 1922, nr.114, din 30 mai, p.1.

13 BLAGA, Lucian. *O înfrângere*. În: Patria, 1922, nr.212, an 4, p.1.

faimos discurs al său, Lenin a făcut mărturisiri... El zicea că în Rusia lipsesc cu desăvârșire condițiile prealabile necesare pentru clădirea socialismului, și anume condiția cea mai importantă: lipsește proletariatul modern. (...) Dictatura se credea întâi îndreptată împotriva capitalismului pentru ca să ajungă la rezultatul că e de fapt îndreptată împotriva feudalismului. Iată cum istoria a dat încă o dată dreptate hegelianului Marx.”¹⁴

*

În selecția și gruparea articolelor uneori părănd destul de arbitrară a domnului M. Popa, realizată în capitolul doi al cărții apărute la Galați, pot fi și articole precum „Clipele rare” (p.24), care ar sugera o posibilă interpretare quasimistică a concepției sale asupra Istoriei sau, într-unul precum „Oțelire” se meditează asupra întăririi omului de către „dureri, înfrângeri, deziluzii, piedici, lupte, batjocuri și nenoroc”. Alte articole sunt recenzii ori croniche asupra unor istorii (precum cea scrisă de H.G.Wells) sau cărți de filozofie a istoriei sau culturii, precum „Viitorul culturii” de W.Wundt, „Om și lume” de (deja menționatul) R.Eucken sau „Declinul Occidentului” a lui O. Spengler, cărți despre doctrine politice (cum este cea despre socialisme a lui Laskine, care demonstrează că socialismul se adaptează „după națiuni”¹⁵) ori despre „Țăranul rus”, volum al lui Maxim Gorki („rar o cărțuie mai interesantă pentru psihologia revoluției”¹⁶). Dostoievski, la împlinirea a o sută de ani de la nașterea sa, este omagiat, subliniindu-se că marele romancier a fost „un profet al unui nou creștinism și al revoluției rusești, care orice culoare ar avea nu se poate despărți de religie”¹⁷. Georges Sorel, „unul din genialii teoreticieni ai socialismului” este și el prezentat într-un articol din 1922 (I, 42-43, „George Sorel” – „Patria”, IV, 1922, nr.202 din 17 septembrie), cu nefericita ocazie a anunțării decesului acestuia, „Reflexiunile” sale „asupra violenței” fiind trecute însă cu vederea considerându-se că punerea lor în practică de către V.I.Lenin nu-l privesc pe Sorel.

Un text precum „Soare și om” (I, 45-46; în „Patria”, V, 1922, nr.211, din 30 septembrie, p.1) îl popularizează pe omul de știință necunoscut nouă azi Svante Arhenius, cu „tema lui predilectă: viața și universul”.

Ici-acolo, regăsim idei care vor sta la baza sistemului său filosofic. În „Șarpele scolastic”¹⁸ (I, 49: „Pricina acestui scolasticism trebuie căutată într-o adâncă neputință a spiritului omenesc de a trăi fără dogme. Explicația acestei neputințe am găsit-o poate în însăși structura intelectului uman. În cursul veacurilor descoperim o forțare tragică de a ieși din dogmatism și o veșnică recădere în el. Suntem încă în plin scolasticism și vom rămâne scolastici în vecii vecilor. Din când în când șarpele isteț al științei năpârlește lepădându-și pielea cea veche și producând alta nouă, mai largă, dar cu aceleași ornamente.”), de la o carte a lui Paul Painlevé asupra axiomelor mecanice, tratează problema „eternului scolasticism”.

Ceea ce gândesc personalități ale vremii despre „viitorul culturii europene” sunt aduse la cunoștința publicului printr-un comentariu (I, 51 – „Quo vadis Europa?”, în „Patria”, IV, 1922, nr.255, din 24 noiembrie, p.1.) la o anchetă a unei reviste maghiare care apărea la Viena. Și în acest caz selecția lui Mircea Popa este aproape discutabilă.

14 BLAGA, Lucian. *Noua orientare în Rusia Sovietică*. În: *Patria*, 1922, nr.245, an 4, p.1.

15 BLAGA, Lucian. *Socialismul după națiuni*. În: *Patria*, 1922, nr.77, an 4, p.2.

16 BLAGA, Lucian. *Țăranul rus*. În: *Patria*, 1922, nr.209, an 4, p.1.

17 BLAGA, Lucian. *Profetul revoluției rusești*. În: *Voința*, 1921, nr.71, an 2, p.1.

18 *Patria*, 1922, nr.239, an 4, p.1.

În articolul „La Geneva la Liga Națiunilor” („Patria”, V, 1923, nr.90, 29 aprilie, p.1), după opinia noastră, este ironizat Sextil Pușcariu și o conferință de-a sa debordând de optimism (crede Pușcariu că „o pace mai durabilă e pe cale de a se realiza în ciuda scepticilor”). Finalul articolului ne trezește și pe noi, dacă uităm lecțiile istoriei secolului al XX-lea: „dar visul e prea frumos”. În noiembrie („La Geneva...” apare în aprilie), în „O ultimă încăierare” („Patria”, V, 1923, nr.237, din 1 noiembrie, p.1), schimbarea stării de spirit este evidentă în Europa (știm dorința de revanșă a multor oameni de stat europeni din această perioadă): „Scriitorii care au vorbit până deunăzi despre fraternitatea tuturor se retrag în interiorul crisalidei lor pentru ca să fie cât mai departe de învălmășeala actualității, numai cu visul și cu ideea nepătată. Scriitorii devin exotici, fantastici, mistici și toți fug astfel de realități. (...) Naționalismul radical și internaționalismul se privesc într-o ultimă încăierare.” (I, 55).

Neutru (poate și sceptic), în ultimul articol din grupaj („Idea de destin” - „Patria”, V, 1923, nr.251, din 18 noiembrie, p.1), comentând un ciclu de conferințe al lui Marin Ștefănescu, având în prim-plan „ideea de destin în viața popoarelor”, parcă prefigurând zbuțuirea generației de la 1927, se sugerează că poporul român, tânăr fiind, „este chemat să creeze o cultură a sa proprie”...

*

Desigur, nu este un Blaga spectaculos în aceste articole dar întrezărim câteva dintre principalele preocupări ale gândirii sale în această perioadă (1921-1925). Îl simțim simpatizând cu antiutilitariștii, solidar cu un W.Wundt (în lucrarea menționată a acestuia); este optimist à la Eucken dar și dezamăgit de tipul cultural al „specialistului” (I, 22-23), de „mulțimea cu mult prea mare a oamenilor ce lăncezesc în inactivitate într-un fel de dulce și caldă stare embriologică” (I, p.24), apelând la „un pic de diletantism” (I, 23 și 26) și la valorificarea „clipelor rare” (p.24), pentru încurajarea dezvoltării personalității „oamenilor de geniu” fiindcă „Istoria ne dovedește cu prisosință că un geniu face mai mult decât o academie de specialiști.”

Analizând socialismul (în special cel german dar și cel ideologizat de un Georges Sorel) și creștinismul (așa cum este „interpretat” de un Renan, Blücher sau Dostoievski (care ar fi văzut noul creștinism îmbinat cu socialismul), Lucian Blaga îndrăznește să scrie (În „Dărmătorii de mituri”) că „fiecare veac își are creștinismul său” (I, 52).

*

Desigur, concepția lui Blaga asupra istoriei nu este completă în acest studiu. Trebuie adăugate elementele de filozofie a istoriei din trilogii ori din alte eseuri ale tinereții. Oricum, ceea ce am încercat aici ar fi incomplet dacă nu ne-am referi la articolul „Visătorii”¹⁹ (I, 101-102) unde două propoziții sunt foarte clare în privința unei axiologii bliagene la anul 1920: „Cele mai frumoase lucruri cu care se poate mândri omenirea ne vin de la visători.(...) Visătorii fac istoria.”

Fără comentarii.

---

19   BLAGA, Lucian. *Visătorii*. În: *Voința*, 1920, nr.93, an 1, p.1

DESCRIEREA NARATIVĂ ȘI NARAȚIUNEA DESCRISĂ

Adrian Haidu

Discursul descriptiv și discursul narativ în proză

Ne vom limita în această discuție la o analiză stilistică și pragmatică, aplicată naratologic pe câteva texte selectate din operele lui Agopian și Faulkner. Obiectul cercetării este granița dintre descriere și narațiune (discurs descriptiv și discurs narativ) și efectele produse în textele narrative atunci când accentul cade pe această graniță.

Teza pe care o propunem este aceea că, în unele proze moderniste și postmoderniste, funcțiile descrierii și narațiunii efectuează o rocadă, mai exact, teza noastră este opusă celei a lui Genette, care considera că descrierea este în general subordonată narațiunii în proză.

Vorbind în termeni tradiționali despre descriere (Genette 92), Genette explică felul în care aceasta a fost înțeleasă ca o figură (de stil, am spune astăzi), iar figura ca o deviere de la un limbaj simplu (comun, uzual, în termenii lui Bousono). Vorbind în continuare despre granița care ne interesează și pe noi în această discuție, Genette consideră că „Orice povestire comportă, într-adevăr, deși amestecate și în proporții foarte variabile, pe de o parte reprezentări de acțiuni și evenimente, care constituie narațiunea propriu-zisă, astăzi pentru ceea ce noi numim descriere” (Idem 154). Suntem de acord în această privință, însă noi ne vom imagina cu ușurință texte în afara celor didactice în care să putem vorbi despre un gen descriptiv, spre deosebire de Genette: „Nu există, în schimb, genuri descriptive, și ne imaginăm greu, în afara domeniului didactic, o operă în care povestirea să se comporte ca un auxiliar al descrierii” (Idem 154).

Această afirmație ia în considerare părerea conform căreia descrierea se definește ca fiind “în general considerată un component esențial al structurii textului, inclus în trama narativă și subordonată față de aceasta; fragmentele descriptive oferă informații despre personajele, obiectele, spațiul și timpul care însoțesc/configurează desfășurarea acțiunii” (Mancaș 5). Vom vedea în această lucrare cum descrierea poate subordona narativul, în analiza textelor anunțate din titlu. O altă ipoteză a cărei reciprocitate ne vom strădui să o arătăm aici este aceea conform căreia „Toate studiile consacrate descrierii o situează în opoziție cu narațiunea, considerându-se în general că ea ar constitui o pauză narativă, o întrerupere în suita relatării; paradoxal vorbind, descrierea se definește, chiar, ca tot ce nu este narație. De aceea, fragmentele descriptive pot fi ușor izolate în asamblul textual: de obicei statice, acestea prilejuiesc momente de suspendare a temporalității, întreruperi în secvența lineară a diegezei” (Idem 5).

Termenul de discurs narativizat, așa cum este el preluat din Genette și Rosier, explicat și folosit de Bălășoiu, trebuie adaptat pentru a fi utilizat aici, întrucât, ca instrument naratologic, este inutilizabil. Astfel, definiția conform căreia discursul narativizat este opus “discursului transpus (adică stilului indirect) și discursului raportat, în interiorul căruia Genette distinge între un discurs exterior, a cărui formă tipică de manifestare este dialogul, și un discurs interior, ce cuprinde monologul interior și stilul indirect liber”

(Bălășoiu: *Discursul narativizat*¹), nu este edificatoare. Pornind de la această opoziție și folosind exemplele date mai departe, putem forța definiția discursului narativizat, care ar putea, în ultimă instanță, să acopere aceeași sferă de înțelesuri pe care *verbul* îl ocupă în sintaxa literară propusă de Todorov în *Gramatica Decameronului*, ceea ce, iarăși, nu este prea edificator. Pentru a nu mai zăbovi asupra taxonomiilor și diferențelor de nuanțe, putem considera discursul narativizat ca fiind cea mai pură formă de narațiune, bazată exclusiv pe verb și subiect, fără devierea de la limbajul simplu amintit mai sus. În opoziție, discursul descriptiv se construiește (vom crede momentan aceasta) în jurul acestui nucleu narativ, pe care îl „împodobește” și în relație cu care este subordonat.

Descrierea subordonantă și efectele ei speciale (narațiunea descrisă)

Vom analiza în cele ce urmează felul în care Agopian manevrează granița dintre descriere și narațiune în scopul de a obține anumite tipuri de efecte speciale, pe care le vom explica aici.

Ne vom uita la începutul romanului *Tobit*, în care protagonistul este jefuit de patru soldați austrieci. După ce este jefuit, lui Tobit i se scoate un ochi, și astfel este transportat până în tabăra soldaților:

„Spunem: *mădularele lui cunoscură trufia învinsului*, dar nu are de unde să știe aceasta, se purta ca un om căruia tocmai i s-a scos un ochi, cel stâng, și ochiul ăla, stângul, nu e scos de tot, mai atârnă încă de un fir subțire și galben, se târește după el prin țărână și încă vede acestea: vede țărâna, precum și un pic de albastru – cerul, desigur – și o frunză căzând din cer undeva și sub cer o lume, alta: de colb și mișcare. Și cu celălalt ochi contemplând din beatitudinea trăirii adevărate, un albastru nesfârșit și molcom și răcoros, aceeași frunză, dar o clipă mai devreme, răsucindu-se către pământ” (Agopian II: 230).

Observăm în acest fragment felul în care nu numai că acțiunea propriu-zisă este ocolită, ci cum narațiunea este transformată în ceea ce Wayne C. Booth² numește agent naratorial. Prin „narațiunea în sine” înțelegem aici acel discurs narativ pur, care, în acest fragment, se poate rezuma la actul (verbul) de a îi fi scos un ochi protagonistului. Într-un text de proză, conform definițiilor naratologice și teoretice citate din Genette și Mancaș mai sus, acest discurs narativ prin care naratorul introduce acțiunea ar trebui să fie dublat de descriere, și nu invers.

Nu numai că în acest fragment nu avem o narare a actului violent de a-i fi scos ochiul protagonistului, dar acest ochi, pe care-l bănuim scos, este folosit ca agent naratorial pentru a descrie decorul în care acțiunea credem că se desfășoară. Și nu numai că se face acest lucru, dar se face de două ori același lucru, fiindu-ne descris decorul atât prin ochiul care atârnă scos, cât și prin celălalt. Este evident că aici descrierea ocupă primul plan, iar acțiunea, narațiunea propriu-zisă sau discursul narativizat vine ca suport pentru descriere: i se scoate ochiul lui Tobit pentru ca naratorul să-l poată folosi apoi ca *agent descriptiv*, nici măcar narativ.

În cazul în care considerăm că naratorul de aici este locutorul, iar cititorul se comportă ca un interlocutor, putem spune că diferența constă în ilocuție. Cu alte cuvinte, scopul naratorului nu este de a nara, ci de a descrie, dar nu cu roluri decorative, simbolice

1 http://ebooks.unibuc.ro/filologie/balas/4-4_4-5.htm#45

2 Vorbind despre tipurile de narațiune, în articolul despre Tipuri de narațiune, așa cum apare în Introducere în teoria literaturii. Antologie de texte, EUB, 2002, pag. 525

sau explicative. Intenția naratorului este de a substitui rolul narațiunii cu cel al descrierii. Efectul perlocuționar obținut aici este acela de a elibera cititorul de stresul locuționar, de încărcătura informațională adusă de locuție – cititorul înțelege că acțiunea este scheletul pe care straturi succesive de descriere sunt așezate, și de aceea nu se îngrozește la ideea că lui Tobit îi este smuls un ochi, ci surâde la ideea că prin acel ochi i se descrie, în mod gratuit, un decor. Decorul însuși subordonează violența și acțiunea care se petrece în el.

Pentru a înțelege mai bine efectul și forța perlocuționară pe care această rocadă a rolurilor o joacă aici, ne putem imagina următorul context pragmatic: la o televiziune publică se difuzează știrile de la ora cinci, unde informația conform căreia un tragic accident rutier a curmat viețile a șapte persoane, trei dintre acestea fiind minore iar celelalte aparținând sexului feminin, este prezentată telespectatorilor. Într-un prim caz ipotetic, știrea este prezentată așa cum sunt de regulă prezentate aceste știri: succint, patetic, într-un discurs narativizat cu rolul de a reda printr-un mimesis exagerat tragica acțiune prin care viețile acestor oameni au luat sfârșit. În al doilea caz ipotetic, această informație este prezentată în felul următor:

„Într-o zi care ar putea la fel de bine să fie ziua de ieri, un accident ar fi putut să fi avut loc pe o autostradă, dar nu are de unde să se știe aceasta. Ziua s-a căscat lungă și plictisitoare pe întreaga autostradă, și păsări au zburat redundant și minunate deasupra benzii a doua. Mii de mașini rulau atunci pe-autostradă, iar câteva se întâlneau fizic în puncte de contact. Așa s-a întâmplat, iar câteva persoane ar fi avut de suferit din chiar această pricină, ca multe altele înaintea lor” etc. Bineînțeles, știrea nu ar putea fi prezentată astfel de niciun post public, pentru că ar încălca maximele lui Grice. Ceva analog acestor maxime se încălcă și în proză atunci când descrierea ia locul narațiunii și invers.

Să ne întoarcem la analiza textelor lui Agopian.

„Stătea întins gol pe masă, acoperit numai cu o cârpă, pe mijloc, și o transpirație groasă, amestecată cu sânge, îi acoperise trupul. Își pipăi rănila la care putea ajunge, una dintre ele gâlgâia anevoie sub cusături și se umflase într-o gălcă vineție. Simți sub palmă palpităția vie a sângelui încercând să răzbească afară. Își înfipse o unghie în gălcă și sângele țâșni spre tavan, într-un fir subțire și artezian. Se coagulă în timp ce plutea prin aer, părând un bici încremenit într-o șerpuire mută și veșnică. Imaginea sângelui îi aduse aminte de pedeapsa la care fusese condamnat și zâmbi de tâmpenia lumii în care poposise mânat de cine știe ce gând al aceluia care stă în cerul acestei cărți, gâtulejul lui uscat scoase un sunet pergamentos și batjocoritor, lumea sta într-un fir de sânge care acum, iată, a încremenit în aer, după cum cheful lui se prelinge alene, să o urnească. Nu face aceasta și timpul rămâne încremenit ca un resort atârând jalnic dintr-o mașinărie nefolositoare” (Agopian 243-244).

Am definit descrierea ca fiind o pauză narativă, iar naratorul acestui fragment pare să folosească literal această definiție. Textul poate fi rezumat în următorul fel: Tobit își pipăie o rană și din aceasta țâșnește sânge, imagine care îi amintește de faptul că urmează să fie biciuit. Descrierea sângelui țâșnind oprește timpul narațiunii. Putem argumenta că aici nu se oprește narațiunea pentru o pauză descriptivă, ci se oprește descrierea pentru o pauză narativă, întrucât imaginea sângelui trimite la acțiunea care urmează să fie narată. Mai mult, imaginea sângelui este egalată cu acțiunea de a fi biciuit, descrierea trece în acțiune, întregul univers narativ fiind creat ca suport al acestei imagini: „lumea sta într-un fir de sânge care acum, iată, a încremenit în aer, după cum cheful lui se prelinge alene, să o urnească”.

Aceste tehnici au atras atenția și criticilor literari, care au remarcat că „În definitiv, nimic din ce se întâmplă n-are importanță în sine. Epicul e simulat, ca la Mateiu Caragiale (...), substanța romanului trebuind căutată într-o bogată materialitate, intens colorată, în forme baroce aglomerate, încărcate” (Manolescu 1357). Ceea ce Manolescu însă nu pare să înțeleagă este faptul că acesta este pariul prozelor lui Agopian: de a considera că descrierea (gratuită cum este) ține loc de epic, este încărcată cu toate valorile epice, cu alte cuvinte, descrierea nu substituie epicul, ci devine mai epică decât epicul. Într-adevăr, Manolescu pare a-i cere lui Agopian să contrabalanseze efectele speciale obținute prin această rocadă valorică dintre descriere și narațiune cu o miză diegetică, cu un subiect în jurul căruia descrierea să fie subordonată. Este ca și cum Manolescu ar cere ca acea știre pe care am imaginat-o mai sus să fie prezentată prin îmbinarea celor două cazuri ipotetice descrise: să conțină abaterea de la limbajul jurnalistic dar și informația tragică în același timp, pentru că altfel „Gratuitatea mizei condamnă întreaga literatură a lui Agopian la minorat” (Manolescu 1361). Proza lui Agopian încalcă maximele calității și a cantității, în sensul că nu este fidelă informației epice și prezintă mai multă descriere decât este „necesară”.

Să ne concentrăm atenția acum asupra unui aspect al discursului descriptiv din romanul *Sara*. Și aici avem de a face cu efecte speciale la nivelul descrierii, iar cel mai bun exemplu în acest sens este felul în care lumina este descrisă pe parcursul romanului. La intervale neregulate, dar în mod constant, de fiecare dată când naratorul se preocupă de lumină, pare să investească valori epice descrierii acesteia. Vom prezenta următorul tabel în care am selectat câteva din aceste descrieri:

„O lumină albă și parcă tivită cu azurii și galben se adună în ochii lor, pășiră”.	pag. 77
„Accentuându-le singurătatea și visul, lumina se cernea printre frunzele parcă cernite ale ulmilor din grădină, picură pe creștetele lor și pe picioarele lor”.	pag. 92
„Și totuși, spre seară, atunci când după-amiaza părea că se pierde printre foșnetul frunzelor, atunci de-abia, un oarecare chef de viață poposi în mădularele lor amorțite și tot atunci înspre Turnul Măcelarilor cerul se despică de lumina unui fulger ca o sabie de cositor”.	pag. 114
„Era o lumină plăcută, care încercă să șteargă posomoreala de pe fețele musafirilor, apropiindu-i de ceea ce se întâmpla: logodna Clarei”.	pag. 124
„Lumina după-amiezii se prelingea printre frunzele copacului sub care stăteau, ajungea pe fețele lor ușor verzuie și palidă”.	pag. 124
„Era goală și albind întunericul”.	pag. 153
„Făcu un semn și lumina care o fi fost începu să pălească, curând îi învălui întunericul”.	pag. 154
„- Va veni iarna, spuse Sara, și lumina va fi atunci mai adormită decât noi”.	pag. 155
„Ca și cum ar fi fost vreo doamnă a întunericului, Sara făcu ca ochii lor să vadă prin întuneric, își desprinse paiele din păr și paiele erau luminoase ca niște mici baghete de sticlă prin care scurge lumina”.	pag. 157
„Lumina se ridică de la picioarele lor poleindu-le fețele și mâinile”.	pag. 173

Când spunem că aceste descrieri joacă un rol epic ne referim nu numai la o descriere narativizată, un concept mai vechi și care nu a fost *updatat* de prea mult timp, ci ne referim și la un aspect epic al narațiunii. Epicul este generat aici atât de frecvența descrierilor luminii, cât și de modificările acestor descrieri (o descriere fractalică, am putea spune). Cu alte cuvinte, lumina este transformată din decor în personaj, iar transformările acesteia urmează schema unei evoluții. În acest aspect constă rolul epic al descrierilor lui Agopian și acesta este efectul special obținut. Forța perlocuționară, în acest caz, este tocmai perceperea acestei transformări din partea cititorului, care vede în lumină nu un decor, ci un personaj, și primește informațiile descriptive ca informații narrative, urmărind evoluția luminii pe tot parcursul romanului, punând-o într-un plan prim, în timp ce evoluția personajelor (dacă putem vorbi de o evoluție a acestora) trece în planul secund. La acest lucru credem că nu s-au gândit Genette, Mancaș și Manolescu.

Descrierea subordonată și efectele ei speciale (descrierea narativă)

În această parte a discuției, vom analiza câteva fragmente aparținând lui Faulkner, și vom observa alte două tipuri de efecte speciale, produse de această dată printr-un discurs descriptiv subordonat celui narativ, dar care își pune totuși amprenta pe acesta. „Începuseră puțin după ora două și până aproape de apusul soarelui în după-amiaza de septembrie **nesfârșită, tăcută, fierbinte, inertă, moartă**, rămăseseră în încăperea pe care domnișoara Coldfield o numea încă birou pentru că așa îi spusese tatăl ei – o cameră **întunecoasă, fierbinte, neaerisită**, cu toate obloanele închise și zăvorâte de patruzeci și trei de veri. (...) Vopseaua **veche, uscată, decolorată, suflată înăuntrul camerei de pe jaluzelele jupuite, așa cum le-a împins boarea de afară**. (...) Așezată astfel, țepănană, în jilțul **drept, tare, atât de înalt pentru ea**, încât picioarele îi atârnavă **drepte, țepene, ca și cum ar fi avut pulpe și glezne de fier**, neatingând dușumeaua, cu aerul acela de furie neputincioasă și inertă pe care-l au picioarele copiilor, și vorbind cu glas **posomorât, hărțuit, uimit, până când ascultarea însăși avea să se renege pe sine**” (Faulkner, *Absalom*: 35).

Epitetele (pe care le-am îngroșat în acest fragment) sunt urmate de descrieri narativizate care joacă rol de epitet (pe care le-am redat aici cursiv), ceea ce face discursul narativ ambiguu, deși mult mai consistent față de fragmentele analizate anterior. Această structură apare frecvent în *Absalom, Absalom!*, dar rolul descrierii este în mod evident subordonat acțiunii romanului. În schimb, unul dintre efectele acestei structuri descriptive folosite de Faulkner este acela de a dirija narațiunea, de a crea o schemă pe care acțiunea se toarnă. Acest roman tratează istoria lui Thomas Sutpen, dar încalcă cronologia tradițională printr-o structură la fel de spiroidală ca structura din acest fragment. Într-adevăr, dacă am înlocui în fragment cuvintele îngroșate cu personajele iar cele cursive cu subiectul narațiunii, am fi foarte aproape de a descrie schema în care acțiunea înaintează în roman. Fiecare personaj narează istoria lui Sutpen, reluând și înaintând încet în această istorie. Vedem deci în acest caz felul în care discursul descriptiv, subordonat celui narativ, impune schema, scheletul narațiunii, fără a juca numai un rol pur decorativ, ci și unul practic, narativ.

Următorul și ultimul exemplu asupra căruia ne vom opri redă un alt efect important al discursului descriptiv. Este vorba despre rolul descrierii în romanul *The Sound and the Fury*.

„She had been a big woman once but now her skeleton rose, draped loosley in

unpadded skin that tightened again upon a paunch almost dropsical, as though muscle and tissue had been courage or fortitude which the days or the years had consumed until only the indomitable skeleton was left rising like a ruin or a landmark above the somnolent and impervious guts, and above that the collapsed face that gave the impression of the bones themselves being outside the flesh, lifted into the driving day with an expression at once fatalistic and of a child's astonished disappointment, until she turned and entered the house again and closed the door" (Faulkner 197).

În acest fragment, descrierea joacă rolul tradițional, pe care l-am definit în prima parte a acestei discuții. Deși aici pare să cuprindă o parte mai mare decât narațiunea, descrierea este combinată cu dialog și acțiune în fragmentele ce urmează, jucând același rol subordonat de a explica și a sluji narațiunii. Ceea ce este însă atipic și mai interesant în acest roman este că rolul descrierii este și acela de a oferi o amprentă a naratorului. Fragmentul este cules din ultima parte a romanului, aparținând unui narator extradiegetic, spre deosebire de precedenții naratori din acest roman, care jucau și rolul de personaje. Comparând acest fragment cu orice fragment aparținând primei părți a romanului, contrastul apare evident:

„Through the fence, between the curling flower spaces, I could see them hitting. They were coming toward where the flag was and I went along the fence. Luster was hunting in the grass by the flower tree. They took the flag out, and they were hitting. Then they put the flag back and they went to the table, and he hit and the other hit. Then they went on, and I went along the fence. Luster came away from the flower tree and we went along the fence and they stopped and I looked through the fence while Luster was hunting in the grass" (Faulkner 5).

În primul fragment avem un narator conștient de rolul descrierii în narațiune, ceea ce ne indică faptul că avem de a face cu un alt tip de narator față de cei folosiți până atunci în roman. În fragmentul din secțiunea lui Benjy, avem de a face cu o narațiune mai apropiată de narațiunea pură – ni se prezintă numai evenimentele, acțiunile, apelându-se la o descriere minimă, sau, mai exact, la o descriere de grad-zero³, în sensul în care Genette propune acest termen: „Existența unei figuri zero, având valoare de figură a sublimului, arată că limbajul retoricii este îndeajuns de saturat de figuri pentru ca un loc vid să desemneze un sens plin: retorica este un *sistem* al figurilor" (Genette 88).

Cu alte cuvinte, faptul că naratorul de aici folosește o descriere minimală are un efect descriptiv – ne descrie felul în care gândește Benjy, ne dezvăluie handicapul acestuia și de asemenea ne descrie relațiile ierarhice dintre naratorii folosiți în acest roman, gradul lor de credibilitate, etc.

Descrierea ca propulsor narativ

Am plecat de la ideea că descrierea se emancipează în unele proze moderniste și postmoderniste, ajungând să substituie rolul narațiunii, ca în cazul lui Agopian, să impună anumite caracteristici esențiale structurii epice (ca în *Absalom, Absalom!*) sau să

3 „S-ar putea obiecta că stilul figurat nu reprezintă întregul stil, și nici măcar întreaga poezie, și că retorica mai cunoaște de asemenea ceea ce ea numește stilul simplu. Dar la drept vorbind, acesta nu e decât un stil mai puțin ornamentat, sau mai curând, ornat mai simplu, având și el, ca și lirismul și epopeea, figurile sale consacrate. Cât despre absența riguroasă de figuri, ea există în mod efectiv, dar este în retorica ceea ce am numi astăzi un grad zero, adică un semn definit prin absența de semn, și a cărui valoare este perfect recunoscută" (Genette 88).

dezvăluie aspecte importante ale narațiunii (ca în *The Sound and the Fury*). Am analizat acest aspect ținând cont de afirmația lui Genette, conform căruia „Studierea raporturilor dintre narativ și descriptiv se reduce deci, în esență, la a considera *funcțiile diegetice* ale descrierii, adică rolul jucat de pasajele sau aspectele descriptive în economia generală a povestirii” (Genette 155-156) și în același timp am remarcat că „Din punctul de vedere al modurilor de prezentare, a povesti un eveniment și a descrie un obiect sunt două operațiuni asemănătoare, care pun în joc aceleași resurse ale limbajului” (Idem 157), o idee pe care noi am modulată-o, arătând că a povesti și a descrie un obiect pun în joc aceleași resurse naratologice.

Astfel, descrierea și narațiunea (definite aici ca fiind într-o relație de opoziție) pot fi angajate într-o rocadă valorică, ca în cazul Agopian, sau într-o relație de simbioză naratologică, ca în cazul Faulkner.

Probabil la acest tip de analiză s-a gândit Eugen Negrici când a afirmat că „Demn de interesul unor teoreticieni ai artei este și felul în care *descripția* (pe care autorul nu are cum s-o evite când nu are chef să se ocupe de viitorul eroilor săi) tocmai descripția se preschimbă, în chip paradoxal, în mișcare narativă prin dilatarea nemăsurată a unor detalii și prin dezvoltarea fantezistă a acestor dilatări” (Negrici 22).

În proprii noștri termeni, considerăm că descrierea, ca în cazul *Cimitirului Buna-Vestire* și a *Crailor de Curtea-Veche*, este folosită ca mijloc de propulsie narativă, ceea ce conferă textului o viteză narativă redusă și o formă repetitivă, împinsă până la fractalic.

Bibliografie

Surse primare:

AGOPIAN, Ștefan. *Opere II*. București: Ed. Polirom, 2009

AGOPIAN, Ștefan. *Tobit*. București: Ed. Polirom, 2005

FAULKNER, William. *The Faulkner Reader*. New York: Ed. Random House, 1954

Surse secundare:

GENETTE, Gerard. *Figuri*. Selecție, traducere și prefață de Angela Ion și Irina Mavrodin. București: Ed. Univers, 1978

MANCAȘ, Mihaela. *Tablou și acțiune. Descrierea în proza narativă românească*. Ed. Universității din București, 2005

MANOLESCU, Nicolae. *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Pitești: Paralela 45, 2008

BOOTH, Wayne C. *Tipuri de narațiune*. În: *Introducere în teoria literaturii*. Antologie de texte. EUB, 2002

BĂLĂȘOIU, Cezar. *Discursul raportat în textele dialectale românești*. Ed. Universității din București, 2004, consultat în format electronic pe <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/balas/index.htm>, pe data de 14.05.2009

NEGRICI, Eugen. *Realismul magic: triumful imaginației și al fantaziei*. În: *Opere I*. București: Ed. Polirom, 2008

ACCEPȚIUNILE TERMENULUI MODĂ ÎN CULTURA UMANISTICĂ, ÎN ARTELE VIZUALE ȘI ÎN VESTIMENTAȚIE

prof. **Gabriela Georgescu**
Liceul de artă „D. Cuclin”

Această forță misterioasă pe care o desemnăm cu un nume atât de banal – Modă, l-a subjugat pe om, până și pe cei ce o privesc cu aversiune și cu furie înverșunată, încă din zorii existenței sale. Fie că o agreează sau nu, fie că își dă seama sau nu, fiecare om se creează, construindu-se pe sine după moda epocii sale, își modifică imperfecțiunile și defectele, își exacerbează calitățile, în acord cu idealul uman al modei vremurilor. Individul se prezintă celorlalți ca „prezență generatoare de spectacol „1 în așa fel încât imaginea sa să-l figureze așa cum societatea l-ar recepta la modul optim, cât mai aproape de superlativ, „așa cum crede că este mai avantajos pentru el sau cum crede că lumea îl preferă”²

„Arhitectura” umană creată de modă trebuie privită nu numai ca aparență vizibilă (veșmânt, gestică, ritm de mișcare, tip al corpului, etc) ci și ca modelare a spiritului!³ „Moda ne interesează pe toți în măsura în care ne interesăm de lumea în care trăim”⁴

Omul în integritatea sa este transformat prin puterea acestui principiu universal, prin intermediul acestei forțe civilizatorii, care îl încadrează, îl încartiruește, dar îl și separă și distinge în comunitatea din care face parte. Referindu-se la epoca sa „Cicero credea că disciplina de a trăi cum trebuie este cea mai deplină dintre toate artele”⁵. Pe bună dreptate creația esențială pe care o are omul de îndeplinit este de a se realiza pe sine („Se construire soi-meme”, Paul Valerie), ceea ce este, la o analiză mai atentă și un act estetic. Cine mai poate spune că moda timpului său, cu complicatul său sistem de semne investite cu mesaje comunicaționale non verbale, nu ar avea aici o importanță capitală?

Atunci când privim moda dintr-o perspectivă mai largă, veșmântul nu e deloc definitiv, este chiar un accesoriu și o aparență materială a acestei creații, rădăcinile, simbolistica, conținuturile și ramificațiile sale fiind mult mai profunde. Locul pe care omul și-l atribuie lui însuși în societate, modul cum se afirmă în proprii ochi și în ochii celorlalți, locul în ierarhie, și grija de a se face respectat, toate acestea îl fac pe om dependent de modă într-un fel într-adevăr remarcabil.

1 ACHIȚEL, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*;

2 ACHIȚEL, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*;

3 Excludem exhaustivitatea acestei afirmații: a nu se înțelege că numai moda îl influențează pe om, sub toate aspectele sale; moda numai „atinge” dar cu o „atingere – lovitură – contangiuine” care lasă urme adânci, nu numai în scurta durată de timp când acționează efectiv, ci și prin acțiunea viitoare, prin recurența sa;

4 MOLES, A.A. Citat în *Caleidoscop* '69. București, p. 3;

5 COMARNESCU, Petru. *Kalokagathon*, p. 80.

Abordând termenul de modă în această fază de inițiere a cercetării, nu putem să nu îl privim mai întâi ca pe un cuvânt care înregistrează, pune în formă și transmite un fenomen. Cercetând înapoi pe firul istoriei, constatăm că acest cuvânt provine din substantivul masculin, de origine latină „modus” (fel, manieră, mod de a fi) trecut prin filieră franceză („mode”), italiană („moda”), neogreacă („μοδα”) sau turco-bulgară („moda”). În limba latină cuvântul „modus” are mai multe înțelesuri pe care le regăsim și în conținuturile modei: „1. măsură (lungime, lățime, circumferință); 2. măsură (obiect care servește la evaluarea cantităților); 3. ritm, cadență, melodie; 4. regulă, lege, prescripție (justă măsură, moderație) ex.: modum tenere: păstrarea măsurii; modum egredi: depășirea măsurii; facere modum alicui: facerea legii cuiva; 5. margine, limită, capăt - ex.: facere modum alicui rei: limitarea a ceva, impunerea unei măsuri unui lucru; 6. manieră, fason, procedeu, metodă - ex.: nullo modo: de nici un fel, ad (in) modum fugientium: în maniera fugarilor. Ca derivate în latină avem: moderabilis - ceea ce putem stăpâni; moderamen - ceea ce servește să gverneze; moderamentum - în curând”⁶. În latina târzie, a evului mediu, cuvântul modă desemna ceea ce aparține timpului de față. Observăm o transexualitate a cuvântului, la origine de gen masculin, devine feminin în majoritatea limbilor (caracterul schimbător al modei se manifestă chiar și în evoluția cuvântului în timp). În limba română găsim pentru modă sinonimele: „apucătură, chip, comportament, comportare, conduită, deprindere, eșantion, fason, fel, găteală, manieră, model, moravuri, mostră, năravuri, obiceiuri, podoabă, probă, purtare.”⁷ Alte sinonime neologisme sunt: de „bon-ton”, în „vogă”, „fashion”, etc. Deasemeni întâlnim o serie de sintagme pe deplin încetățenite în vorbirea curentă (referitoare la modă): canoanele modei, ororile modei, oscilațiile modei, fluctuațiile modei, rigoriile modei, ravagiile modei, miturile modei, fanteziile modei, victima modei; cuvinte sub incidența modei (modern, modernitate, modernism) sau cuvinte care provenind din domeniul modei s-au extins și peste alte domenii. ex.: trendsetter= creator de trend, vine cu idei noi; face trimitere la cineva care creează tendințe în domeniul vestimentar, o persoană care dă tonul în modă; ulterior conceptul și-a lărgit aria de utilizare, fiind folosit pentru deschizătorii de drum în orice domeniu; un lider, cineva care prin ținuta sa, prin atitudine sau comportament face regulile, fără a-i fi teamă că este diferit. „nu încearcă să fie cool, ei sunt cool pur și simplu”⁸. Trendsetterul este și un artist care impune o manieră nouă, un fel nou de tratare.

„Limba franceză desemnează prin termenul de modă o dată canoanele periodice care schimbă eleganța vestimentară și, mai general, fenomenele de admirație exagerată care guvernează asupra veșmântului, dar în mod egal și asupra a tot ce atinge aparențele (decorația, manierele, intonația) în măsura în care ele sunt înzestrate cu putere de expresie. Limba engleză distinge din contră «fashion», moda semi-instituționalizată, aprobată din punct de vedere social și «fad», admirația facilă și câteodată puțin subversivă, ea însăși diferită de modul de a se entuziasma în general («craze» - a scoate din minți)”⁹. Economistul american Paul H. Nystrom crede că: „orice «capriciu», «fad» constituie un fel de modă în miniatură. Rostul «capriciilor modei» ar fi acela de a cultiva noutatea

6 www.dixa.net

7 SECHE, Luiza; SECHE, Mircea. București: Ed. Univers Enciclopedic, 1999.

8 Revista *Forbes*;

9 *Encyclopedia universalis corpus* 15, p. 290.

(...) perioadele optime pentru afacerile profilate pe producția de îmbrăcăminte la modă trebuie localizate la nivelul «capriciilor» care produc cea mai mare surpriză și stârnesc cel mai mare interes, incitând realmente lumea, provocând, pe arii sociale întinse, o stare de emoție ce afectează mai ales generația tânără. Atunci moda devine «nebuie», «turbare» (engl. - «craze»)¹⁰

Caracterul sintetic și sec folosit în dicționare nu poate surprinde vastitatea fenomenului modă. Întâlnim formulări de genul: „1. Obicei, deprindere colectivă specifică, la un moment dat unui mediu social. 2. Gust, preferință generalizată, la un moment dat, pentru anumit fel de a se îmbrăca. Vz. Vogă¹¹ sau „Aspectul și comportamentul unei comunități după gustul particular al momentului¹² sau „Ansambluri de gusturi și preferințe care domină într-un timp și loc date, cât și într-un anumit mediu social. Se reflectă în preferințele artistice, de civilizație și de cultură, la ținută, îmbrăcăminte, comportament¹³ Într-o altă enciclopedie întâlnim semnalate la domenii metamorfozate de modă și gândirea și tehnica¹⁴, „termen desemnând un sistem de reglementări temporare ale vieții sociale. E frecventă părerea că moda reprezintă un fenomen pasager, frivol, un joc instituit de vanitatea lumii. Totuși el afectează domenii foarte numeroase, nu numai costumul, ci și mobilierul, gastronomia, arta, comportamentul, gândirea, tehnica.” La fel și Lucian Blaga, legat de domeniul tehnicii, dezvoltă un comentariu prin care face o analogie surprinzătoare între năzuințele manifestate simultan în știință și artă, dar și în politică, filozofie și alte domenii, exemplificând pe mai multe epoci. El explică acest curios analogism prin elanul vital manifestat în epoca respectivă. „Între cubistul Picasso și fizicianul Eistein sunt înrudiri de atitudine pe care ei nici nu le visează¹⁵ Este vorba de siluirea naturii în forme care convin spiritului la Picasso și de relativismul lui Eistein, puse în raport de asemănare evidentă.

Dar moda a fost definită nu numai din exteriorul ei (de filozofi, antropologi, psihologi, sociologi), pentru că am menționat că orice om e supus modei, ci și din interiorul fenomenului, de către creatorii de modă, artiști, literați.

Baudelaire de exemplu, celebrează moda introducând-o în conținutul conceptului de frumos: „Frumosul este alcătuit dintr-un element etern, invariabil (...) și un element relativ, circumstanțial, care va fi rând pe rând ori toate împreună, epoca, moda, morala, pasiunea. Fără acest din urmă element, care e (ca) învelișul amuzant, seducător, apetisant, primul ar fi indigest, de neapreciat, neadaptat și neapropiat naturii omenești. Desfid pe oricine pretinde că poate găsi un eșantion oarecare de frumusețe care să nu conțină cele două elemente¹⁶. „Moda trebuie (așadar) considerată drept un simptom al gustului pentru ideal ce plutește în creierul omenească deasupra a tot ce viața naturală acumulează în el ca grosolanie; (...) dept o sublimă deformare a naturii sau mai curînd drept o încercare

10 ACHIȚEI, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*

11 *Micul dicționar academic*, vol. III București: Ed. Univers Enciclopedic, 2003.

12 *Devoto-Oli. Dicționar italian*

13 GRUNFELD, Iosif. *Dicționar de artă*. Timișoara: Ed. Eurostampa, 2002.

14 *Alfa Enciclopédie*, Tome 10, 1971, Grange Batelière, Paris și Instituto Geografico de Agostini, Novare

15 BLAGA, Lucian. *Fețele unui veac*, Arad: Ed. Librăriei diecezane, 1925.

16 BAUDELAIRE, Charles. Cap. *Frumosul, moda și fericirea din Pictorul vieții moderne și alte curiozități*. București: Ed. Meridiane, 1992, p.380.

permanentă și succesivă de reformare a naturii.”¹⁷

Mult mai prozaic și mai lucid decât Baudelaire, creatorul de modă Yves Saint Laurent definește moda „un catalizator în toate epocile, reflectând în mod punctual schimbările. Ea își propune să realizeze modele de conduită, stiluri de viață ce includ totul: atitudini, profesii, călătorii, tehnologie, automobil.”¹⁸

Nu de puține ori moda a fost superficial înțeleasă, sau mai bine zis neînțeleasă. Privită unilateral, tendențios, cu furie oarbă, care devenea cu atât mai înverșunată cu cât puterea ei dominatoare era mai mare și mai de neânvins. Aversiunea este în special împotriva „capriciilor” modei, așa-ziselor mofturi și frivolități, superficialității, care s-ar opri la aparențe. Moda ar duce la risipă de energie și ar fi devoratoare de mijloace financiare și timp în mod nejustificat și imoral, în ultimă instanță dăunătoare în cel mai înalt grad.

Această ambivalență a modei, dată de opozițiile de opinie dar și de comportamentul vis-a-vis de modă este foarte bine subliniată de René König în completa sa analiză a fenomenului: „Pentru unii, moda este un rău absolut, ea e condamnată prin definiție. Pentru alții, noutatea pe care ea o aduce lărgeste fără încetare orizontul societății, face viața mai variată și mai seducătoare; mai mult, ea constituie un puternic resort al vieții economice (...) Cele două opinii nu vor fi niciodată conciliate, pentru că între ele nu există soluție de compromis, ci numai condamnare reciprocă și fără apel.”¹⁹

Într-adevăr problemele modei în toate epocile au separat opinia publică în două părți, incapabile să se înțeleagă una cu alta. Este frapant de constatat cum această dublă reacție privitoare la modă a rămas aceeași de-a lungul mileniilor și până astăzi. Să cităm câteva personaje celebre de o parte și de alta a baricadei, pe cei care adoră moda și o lansează, pe de o parte, și pe denigratorii și detractorii modei pe de altă parte. Am putea începe cu prima categorie din care fac parte: grecul Alcibiade din Banchetul lui Platon, împăratul Solomon, cuceritorul Alexandru cel Mare, Petronius, „arbiter elegantiae” al Romei lui Nero, Louis XIV, „le beaux Brummel”, Byron, Madame de Pompadour, Gabrielle „Coco” Chanel, Charles Baudelaire, grupul Beatles, Regina Elisabeta I a Angliei, Paul Poiret, Edouard al VII-lea, Regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii; și din a doua categorie: Socrate, Horațiu, Juvenal, Martial, Savonarola, Roger Ascham, Friedrich Theodor Vischer, și mulți alții. Vischer de exemplu, pune pe același plan moda și „cinismul” (acest cuvânt având la el sensul de impudoare, iar obiectul furiei sale era moda franceză „Second Empire”). De multe ori critica modei și a moravurilor merg mână în mână, atitudinea fiind de anatimizare și de mortificare a farmecului, de dispreț a bogăției și a luxului și față de afișarea acestora, de sobrietate și austeritate duse la extrem. De fiecare dată când întâlnim opinii divergente și înverșunate, aceasta înseamnă că societatea se interesează la modul profund de obiectul sau comportamentul despre care este vorba (în cazul nostru, moda).

Creatorul termenului de „ambivalență” este psihiatrul suedez Eugen Bleuler, termen preluat apoi Sigmund Freud și de întreaga psihanaliză. Acest cuvânt ține cont de cele două fațete ale sensibilității sau comportamentului, și indică faptul că obiectul acestei ambivalențe este perceput de sensibilitate o dată ca ceva pozitiv și altă dată ca

17 BAUDELAIRE, Charles. *Pictorul vieții moderne și alte curiozități*. București: Ed. Meridiane, 1992, p.412.

18 Fashion TV, interviu.

19 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*. Paris: Petite bibliotheque Payot, p.5.

ceva negativ. Societatea însăși suscită un comportament ambivalent, la fel arta și cultura. Relația de ambivalență a modei ar fi dată, conform psihanalizei, de faptul că inconștientul nostru adăpostește o dorință la care conștientul face contrapondere, prin regulile sale de comportament mergând în sens opus. Deși moda pare la prima vedere legată de veșmânt, putem crede că interesul pe care l-a stârnit la origine ar fi transferat din sfera erotică. Din punctul de vedere a psihanalizei veșmântul este o dată ceea ce disimulează, acoperă corpul, și în special părțile sexuale, și în același timp ceea ce îl pune în valoare și ține curiozitatea sexuală trează. Pe plan sexual aceste două intenții răspund aceleiași dorințe instinctuale, acceptată într-un caz, refuțată în celălalt. Este adevărat că veșmântul caută să împace aceste două lucruri inconciliabile: necesitatea de a pune fizicul nostru în valoare și pudoarea de a-l acoperi, sau ascunde. J. C. Flugel, un important reprezentant al școlii psihanalitice, în a sa „Psychology of Clothes”, consideră că: „atitudinea noastră privitoare la veșmânt este ambivalentă prin cele două justificări: a se arăta, a se face remarcat, pe de o parte, și a se voala, a trece neobservat, pe de altă parte, care sunt diametral opuse.”²⁰ Ori, aceasta corespunde exact dublei atitudini a opiniei publice privitoare la modă. Acest mecanism de transfer nu se oprește la veșmânt, ci găsește prelungiri în toate domeniile vieții, cu atât mai mult cu cât nu veșmântul este la originea fenomenului.

Rămânând la rădăcina instinctuală a modei, trebuie amintit interesul imens al oricărui om pentru noutate, curiozitatea, magnetismul pe care-l exercită un lucru interzis, necunoscut, la care nu avem acces; e de fapt dorința de cunoaștere. Umanitatea îi este prizonieră acestei atracții încă de la începuturile istoriei și nu a încetat de a-i fi și astăzi.

Comportamentul curiozității este în mod intim legat de rădăcina erotică, iar manifestarea sa specifică consistă în a vedea și a fi văzut. „O primă fază a manifestării este autoerotismul (contemplarea vrăjită a propriului corp înveșmântat ori nu). Instinctual, în a doua fază, apare paralelismul cu corpul celuilalt, ca mijloc de comparație. Există deci tendința de a privi, care trece de la corpul subiectului la acela a altui obiect, deci de la narcisism sau autoerotism la erotismul propriu zis. Împins la extrem devine exhibiționism.”²¹

Otto Rank, elev a lui Sigmund Freud, prezintă aceeași problemă sub altă formă, potrivit căreia instinctele se sublimază, întâmpinând cenzura culturii și se transformă, cât privește conținutul lor conștient, pentru a se putea elibera fără primejdie (debușee).²²

Vorbind despre constrângerile și regulile societății și anturajului privitoare în special la frânarea instinctelor primare, König spune: „Este adevărat că viața noastră cotidiană se derulează ca între doi pereți, care sunt nenumăratele reguli și legi sociale; ele nu se mulțumesc să ne oblige concret să urmărim o direcție dată, (...) ci ne spun în mod expres și cum să acționăm”²³

Pentru a descifra mecanismele modei, teoreticienii s-au oprit de multe ori la analiza comportamentului copilului și animalului. Poate că originile modei sunt dincolo de viața socială în ansamblul ei, poate că trebuie stabilit un arriere-plan antropologic al modei. E interesant de urmărit moda ca fenomen al psihologiei de masă, dar trebuie înregistrat și ca fenomen al psihologiei individuale, sub forma datelor

20 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*, p.13.

21 *Encyclopedia universalis*, Paris, p.290 corpus 15.

22 VIANU, Tudor. *Fragmente Moderne*, p. 81.

23 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*.

primare, matriceale. La maimuțele antropoide și la copiii de vârstă foarte fragedă se observă, în absența oricăror reguli sociale, jocuri ritualizate, supunându-se unor bruște mutații, alegerea inexplicabilă a momentului când se schimbă jocul, deci un aspect ludic. Există deasemeni anumite trăsături a căror prezență pe corp sau în comportamentul individului unei specii acționează ca „stimuli declanșatori” ai comportamentului altor indivizi ai aceleiași specii. Machiajul, felul veșmântului, podoabele, intonația, mersul, par să constituie pentru om o adăugare de stimuli asemănători; în această perspectivă, moda ar fi un „simulacru perfect” (K.Lorenz), deci o aparență înșelătoare. O asemenea interpretare se acordă perfect cu tradiția după care prima funcție a veșmântului este de ordin expresiv. Tot un fundament antropologic găsim și pentru „risipa ostentatorie” (T. Veblen) ca și pentru instinctul de imitație și pentru instinctul de joc (E. Radar) ce le putem asocia cu teoria adăugării și acumulării de stimuli. Observăm că, departe de a fi un fenomen marginal și superficial, moda posedă în mod real înrădăcinarea în anumite date fundamentale de ordin antropologic, psihologic și sociologic, posibilitatea de a juca rolul de forță elementară în viața socială.

Una din rădăcinile esențiale ale modei este considerată și concurența și rivalitatea între oameni și efortul de păstrare a acestei distanțieri. Făcând o paranteză referitoare la dorința de putere a oamenilor, deosebit de actuală și astăzi este teoria lui Thomas Hobbes (Leviathan, 1651), considerat și ca primul psiholog social. Acesta constată că există la toți oamenii, mai înainte de toate, o dorință de putere, perpetuă și neobosită, care nu încetează până la moarte, un proces constant de competiție pentru bogăție și onoruri, o ambiție nemărginită de a domina pe ceilalți. „Noi încercăm fără încetare să-l înjosim pe celălalt”, iar „starea naturală a oamenilor este războiul tuturor contra tuturor”²⁴

În cazul acestei rădăcini cauzale a modei există două mișcări :1. aceea care dirijează pe inferiori să caute să se asemene cu superiorii și 2. aceea prin care superiorii abandonează poziția lor precedentă, cu scopul de a nu se lăsa confundați cu inferiorii. De exemplu, dacă ne referim strict la aspectul exterior, în perioadele când bonele au preluat moda pălăriilor de la stăpânele lor, acestea au încetat să le mai poarte sub forma dinainte; în Evul Mediu se interzicea claselor inferioare să poarte culorile rezervate nobililor (roșu, de exemplu); se interzicea la noi, în Transilvania, țăranilor să poarte cizme sau mănuși de piele; numai după dovada unei fapte meritorii, unii aveau permisiunea și le purtau chiar și vara ca o distincție (nemeș). Aici este vorba de necesitatea care apare în păstrarea barierelor între clasele dominante și cele inferioare și de obstința cu care se instaurează aceste bariere între nivelurile sociale. Dintre teoreticienii modei, Éd. Goblot este cel ce corelează noțiunea de „barieră” cu aceea de „nivel”, analizând și eficacitatea distincției, adică a barierei.²⁵ „Distincția se manifestă nu numai prin dorința de a realiza performanțe remarcabile, într-un domeniu sau în altul, ci deasemenea prin voința de a obține un semn vizibil al acestui avantaj, cu scopul de a fi admirat pentru acestea; astfel funcția principală a semnului distinctiv este de a diferenția pe cel ce îl poartă. Ori, acesta, «diferențiindu-se», se «distanțează»”²⁶

Este adevăr de loc comun că promotorii modei au fost întotdeauna clasele care dețin puterea și că surplusul de bogăție ,dublat automat de un surplus de timp liber, favorizează dezvoltarea modei. Aceste persoane privilegiate își permit să se dedice

24 STOETZEL, Jean. *La psychologie sociale*, cap. *Le passé de la psychologie sociale*.

25 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*, p.83.

26 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode, Distanțare și Considerație*, p.82.

construirii propriei imagini la parametrii maximi, să se înfrumusețeze și astfel să se distingă (un exemplu ar fi dandysmul, unde „nu viața este dedicată artei, ci arta este aplicată vieții”²⁷). Uneori liderii modei fac dovada obstinantă a poziției lor printr-o „consumație ostentativă”, care nu e atât cea de ordin cantitativ, cât cea de ordin calitativ. De aici climatul de aroganță și superioritate frivolă ce însoțește orice modă, reacțiile ostile, ambițiile, prejudecățile și obsesiile persoanelor implicate în ambele tabere.

Unul din elementele defnitorii și în același timp una din rădăcinile modei este podoaba, văzută și ca unul din semnele nobleței de început a sufletului omenesc.

Pentru a se distinge, omul a simțit întotdeauna nevoia de a se împodobi într-un fel anume, dictat numai de moda momentului. „Arta aderentă”, cum i se mai spune ornamentului sau podoabei, nu este în mod obligatoriu și artă subordonată. Câteodată podoaba își revendică tutela asupra ansamblului uman, în așa fel încât totul în jur dispăre, sau trăiește numai pentru a o pune în valoare. În căutarea pasionată a noutății, viața se depășește pe ea însăși, depășind limitele prezentului, pentru a căuta insolitul, ceea ce iese din comun, din tradiție și desparte astfel prezentul de viitor. Omul găsește un obiect care i se pare frumos și îl pune pe corpul său, împodobindu-se. S-a întâmplat la începuturile civilizației și se mai întâmplă și astăzi. Diferențele între epoci, cum, unde, și cu ce s-au înfrumusețat oamenii prin podoabă sunt date numai de moda epocii respective.

Observăm pentru podoabă o dublă semnificație: 1. Individul își câștigă o stimă de sine, o încredere în plus, se „ridică” în proprii ochi; 2. Se „distinge” în ochii celorlalți. Una din funcțiile particulare ale podoabei și, de altfel și ale modei în general, este aceea de a indica bogăția. În epoca primitivă, de exemplu, trofeul (blana de tigru, colții de fildeș) devine podoabă, dar indică și bogăția ca rezultat al puterii învingătorului; el denotă mândria și fala respectivului luptător în fața celorlalți și constituie un semn distinctiv în cadrul colectivității. În timp ce funcția utilitară a veșmântului răspunde unei necesități raționale de a se feri de intemperii, de căldură și de frig, funcția decorativă are pentru om o justificare irațională; ex.: în epoca actuală, cizmele sau ghetele purtate vara de tinerele fete sau, înainte, blănurile purtate tot vara de femei, gulerile tari purtate de bărbați nu își au o justificare rațională decât prin așa-zisa lor „frumusețe”. Veșmântul în totalitatea sa captează de fapt în ornament o unitate interioară (o pulsație, un ritm, o viață proprie) și o exprimă într-o unitate exterioară prin decorațiile de diverse tipuri.

Nu trebuie ignorată de a lungul istoriei nici funcția magică a podoabei (grilaj de forțe magice protectoare și dătătoare de putere sau distrugătoare, după caz) și nici funcția sa de structurare și ordonare a volumelor și suprafețelor. Podoaba și ornamentul, fiind părți implicite în artă și modă, posedă aceleași caracteristici polare. Împodobirea este când negată când adulată pe tot parcursul istoriei și în același timp suferă mutații importante. În anumite etape ale artei moderne se caută forma „curată”, epurată de orice ornament, împodobirea fiind socotită chiar o infrațiune. Maniei ornamentului îi urmează azi lipsa ornamentului. Amintim formularea deosebit de inspirată „clădiri noi, bombastice și penibil de curate”²⁸ sau părerea de rău cu privire la dispariția ornamentului: „a intevenit o masivă pustiire; o întregă lume de strălucire și sens «ce monde rayonnant de métal et de pierre», spune Baudelaire în poezia sa *Les bijoux*, s-a prăbușit prin renunțarea la ornament.”²⁹

27 ECCO, Umberto. *Istoria frumuseții*, p.334.

28 LUTZELER, Heinrich. *Drumuri spre artă*, vol. Ramuri ale artei, p. 62.

29 LUTZELER, Heinrich. *Drumuri spre artă*, vol. Ramuri ale artei, p. 122.

Nu putem să vorbim despre ornament și podoabă și să ignorăm tatuajul, foarte la modă chiar în perioada actuală. Faptul că au apărut spații unde se fac tatuaje și în provincie este simptomatic pentru extensiunea acestei mode; la fel emisiunile televizate, care studiază în detaliu fenomenul și etapele sale în derularea intervenției, revistele, internetul, etc. O explicație pentru reapariția și amploarea luate de acest fenomen ar fi prin una din tendințele epocii noastre, de întoarcere către începuturile omenirii, în ideea unei înprospătări, a unei înnoiri și a unei metamorfozări ideologice. Termenul tatuare provine din cuvântul polinezian „tatau”, adică „ordine”, un indiciu elocvent că tatuarea nu urmărește exclusiv împodobirea („ornare” în latină), ci se referă și la ordonare. Tatuarea slujește și unei structurări magice, deoarece ordinii senzoriale, perceptibile, i se suprapune o ordine magică, misterioasă, iar corpul tatuat se mișcă într-un grilaj de forțe magico-protectoare și dătătoare de putere. Despre ornament, de astă dată aderent obiectelor și veșmintelor întâlnim o tratare apologetică în Drumuri spre artă: „Lipsa de ornamente este semnul slăbiciunii modelatoare și al unei confuzii spirituale materialiste care se mulțumește cu stimulii senzoriali ai materiei, incapabilă să-i insuflă spiritul omului. Folositoare în măsura în care aruncă deoparte ce este inutil, însă greșită ca scop în sine, lipsa de ornament este o suferință pe care nu o poate atenua nici consolarea că sărăcia cinstită este totuși mai bună decât falsa bogăție.”³⁰ Obiectele utilitare, podoabele, aveau nevoie de rune viguroase, ca niște paznici. În mod intim față de om se situează vasul de băut, giulgiul care învăluie cadavrul, marginea veșmântului său covorul pe care calcă. „Acestea funcționează ca niște câmpuri în care se consumă tensiunile dintre duhuri și necesitau steme heraldice, chenare din linii ondulate ce se transformau pe neașteptate în șerpi, opunând exteriorului încărcat de duhuri o forță malefică similară.”³¹

Revenind la rădăcina erotică a modei, veșmântul în totalitatea sa poate fi considerat o podoabă, o înfrumusețare, în sensul că, numai prin faptul că-l învăluie, veșmântul suscită dorința de a-l dezvălui. Din reînnoirea neîncetată a mijloacelor de învăluire-dezvăluire se obține perpetuu reînnoirea și a dorinței ca și a satisfacerii ei (un posibil mecanism al modei). „Schimbarea veșmintelor, îi permite omului să se afirme la nesfârșit ca prezență generatoare de spectacol”³². Moda reprezintă sub acest aspect perpetuarea plăcerii specifice de a vedea și a fi văzut. Ea se caracterizează în special (și aici se observă din plin caracterul ei frivol, nesian, dar de fapt dictat de cauze profunde și primare) prin sublinierea și chiar punerea în valoare a caracteristicilor sexuale primare și secundare. Apare în discuție sentimentul pudorii, cu rolul său specific în a mărgini elanurile instinctuale. De precizat că veșmântul nu apare inițial din sentimentul pudorii, deși așa s-ar crede. Extinzând moda la nivelul jocurilor sportive „chiar în simbolismul cel mai civilizat, rădăcina erotică rămâne prezentă, deși sublimată, transferată și inconștientă. Exemplu: turnirurile cavalerilor care trebuiau să înșire pe sulită inele din galopul cailor.”³³ Pe măsură ce omul se civilizează același efect e căutat pe căi mai indirecte, mai simbolice. Satisfacția dorințelor erotice este mai puțin explicită, mai disimulată, dar nu exclusă; ea rămâne prezentă. În cadrul constrângerilor sociale, morale, religioase, moda cu stimulii ei declanșatori funcționează ca un debușeu al instinctelor primare oprimate. Observăm mutații importante ale sentimentului de pudoare în contextul progresului civilizațiilor.

30 LUTZELER, Heinrich. *Drumuri spre artă*, vol. Ramuri ale arte p.122.

31 LUTZELER, Heinrich. *Drumuri spre artă*, p. 127.

32 ACHIȚEI, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*, p.267.

33 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*, p. 67.

Acest sentiment se poate defini ca un produs al civilizației inserat în canoanele de conveniență, unde moda are rolul capital în a decreta ce trebuie acoperit și ce trebuie să rămână ascuns, pentru a nu provoca dezgust, deasemeni ce trebuie pus în evidență. În acest sens calitatea sa de demiurg pentru fiecare epocă este de necontestat. Aceleași raporturi strânse pe care le întâlnim între sexualitate și modă le întâlnim și între sexualitate și arta plastică.

Trecând la o altă rădăcină cauzală a modei, întâlnim eticheta și ceremonialul. „Prin comportament ceremonial înțelegem că, într-o acțiune oarecare, ceea ce contează este mai puțin conținutul acestei acțiuni cât modalitățile sale de manifestare.”³⁴ Referitor la această afirmație putem face pe loc o analogie între modă și anumite aspecte ale artei actuale și anume exhibiționismul mijloacelor de expresie văzute ca modalități de punere în evidență a conținutului și chiar expunerea artistului însuși în cadrul unui happening. În anumite manifestări moderne mai ales, exploatarea așa-zisei „plasticități” a efectelor artistice devine din mijloc, scop în sine și subiect. „Pentru unii execuția trebuie să fie discretă, disimulată, ca și cum ea ar fi o necuviință; pentru alții ea este sursa unei virtuozități”³⁵ În primul caz virtuozitatea constă chiar în ascunderea mijloacelor de expresie. Sunt două atitudini diferite regăsite fiecare în parte în structura matriceală a oricărui artist, în individualitatea artistică și din alt punct de vedere, mai general, în cele două atitudini (clasică și romantică sau avangardistică) asupra artei. Și în epocile revolute întâlnim evidența materiei picturale în funcție de temperamentul și structura tipului de talent. Dacă mărim câțiva cm.2 dintr-un tablou de Rembrandt, Bosch sau Guardi rămânem uimiți de complexitatea și expresivitatea compoziției cromatice și de formă. „Și în această privință abstracționistii noștri moderni n-au făcut decât să izoleze și să exploateze unul din aspectele tradiționale ale picturii.”³⁶ Afirmația lui Huyghe face parte dintr-un șir de tendințe demistificatoare a pretențiilor excesive ale artei moderne de a se exalta la ideea cultivării unuia din elementele sale prin excluderea celorlalte componente. Grația controlată din epocile trecute a fost înlocuită de multe ori cu o frenezie emoțională, uneori numai de dragul frezei, fără o reușită artistică.

Privim „eticheta” ca pe o formă particulară a comportamentului ceremonial ce însumează toate manifestările aflate la jumătatea drumului între etică și estetică. Cine nu apelează la etichetă își atrage zeflemeaua, ironia, râsul, până la forma mai severă de boicot. Eticheta din modă o putem asimila etichetei din artele plastice înțeleasă ca însumare a unor convenții definitorii ale epocii în derulare. La fel, lipsa „etichetei”, nerespectarea principiilor epocii atrage după sine dezavuarea artistului respectiv, marginalizarea lui. Eticheta conservă însă posibilitatea de a fi folosită cu sinceritate și de a fi modificată în funcție de circumstanțe. Este vorba în acest caz de „tact”, a cărui funcție precisă este aceea de a adapta cazurile individuale regulilor vieții sociale sau artistice ale epocii. Și în cazul conceperii, configurării și receptării operelor de artă este nevoie deasemeni de tact, conștientizat câteodată doar parțial. În timp ce cuvântul „etichetă” ne face să ne gândim la distincția socială, la aspectul social, legătura strânsă dintre modă și șarm evocă aspectul estetic al problemei.

Un paradox al modei este existența conștiinței efemerității sale combinată cu adoptarea atitudinii de supunere necondiționată.

34 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*, p. 67

35 HUYGHE, René. *Puterea imaginii*, p. 60.

36 HUYGHE, René. *Puterea imaginii*, p.61.

Moda este versatilă, efemeră și instabilă, dar există și aspecte imuabile, remanente. Moda combină schimbarea cu persistența și chiar cu remanența. Există obiecte care au migrat din domeniul modei în cel al utilitarului (ceasul-brățară, stiloul, monoculul transformat în ochelari, automobilul, frigiderul, furculița). La fel a persistat și s-a perpetuat stima pentru atitudinea cavaleriească și aristocratică și, tot din epoca cavalerilor s-a transmis până azi disprețul pentru comportamentul grosier al păturilor de jos, pentru ascunderea din corpul uman ceea ce amintește că a fost mai întâi animalic. Se observă aici că prestigiul unei clase se conservă chiar după ce a dipărut acea clasă. Deci în ciuda scurtimii sale, moda se poate transforma în forme realmente durabile, am spune chiar permanente. Moda a intrat într-un raport de influență reciprocă cu sentimente evolute ca sensibilitatea, pudoarea, umilința condiției noastre umane. Nu același lucru se poate afirma despre anumite atitudini artistice extremiste din perioada actuală, de revoltă, negare, autodistrugere și autoironie chiar și a propriilor idealuri. Acestea devin, în dorința lor de a șoca cu orice preț, numai niște patetice reacții subversive și antisociale fără nici cel mai mic merit. Ostilitatea, în ceea ce privește moda, văzută ca și convenție de generația tânără, „sauvage”, a devenit „o adevărată modă”.

Este un moment propice de a pune în discuție problema publicului artistic și deasemeni a masei de oameni care urmează moda. Publicul poate fi clasificat din mai multe puncte de vedere. Din punct de vedere atitudinal avem de-a face cu 2 tipuri de public: 1. cei pentru care moda validă (în pictură, sculptură, teatru) e cea a unei singure mișcări, înafară de aceasta ei negăsind calitatea de artă niciunei alte mișcări; 2. cei care acceptă orice variantă de modernism.³⁷ În prima categorie se pot include cei care rămân fideli modei din tinerețe pentru tot restul vieții sau prozelitii înfocați ai unui curent sau mișcări și, din a 2-a, cei care adoptă încet, încet toate modele succesive atât cât trăiesc. Cele două atitudini sunt diferite, dar în același timp și analoge pentru că dovedesc în mod egal imperiul modei. Aici apare marea categorie a snobilor modei, snobii fiind cazul limită de supunere la modă. „Inițial cuvântul snob desemna în cercurile studentești ale Universității din Cambridge, pe cel aflat înafara condiției universitare(..) uneori expresia apărea chiar pe actele eliberate de universitate, reprezentând o prescurtare pentru «fără noblețe»(sine nobilitate). Formula «s. nob.» avertiza că este vorba despre cineva care simulează condiția nobilă autentică și, deci, e necesar să fie tratat ca atare.”³⁸ Vis à vis de snobi asemănarea dintre artă și modă este mai mult decât evidentă. Văzut ca model inferior de conduită estetică snobismul este călăuzit de scopul reușitei sociale mai mult decât de propria-i realizare. „Snobul este admiratorul estetic al puterii și farmecului pe care îl exercită asupra sa anumite valori sociale, distincția, eleganța, inteligența, exclusivitatea, pedanteria, originalitatea; omul care dorește acel «haut ton», care dorește să le cucerească cât mai repede și mai lesne posibil”³⁹; „snobul este un om mediocru care se străduiește să pară superior, un nobil din inițiativă personală”⁴⁰ În aprecierile asupra snobismului există contradicții. Neașteptat de multe aspecte pozitive găsește Petru Comarnescu în Kalokagathon: „Mitul fericirii imediate, conștiința cosmică, ce sălășluiește chiar în cel mai umil individ, ne dă un imbold de a acționa, de a face ceva mai bun decât ne credem în stare și în special să arătăm celorlalți că suntem mai capabili decât ne-au crezut ei.”(p.

37 POGGIOLI, Renato. *Teoria dell'Arte d'Avanguardia*, p. 100.

38 ACHIȚEI, Gheorghe. *Ce se va întâmpla mâine?*, p. 111.

39 COMARNESCU, Petru. *Kalokagathon*, p.77.

40 COMARNESCU, Petru. *Kalokagathon*, p.68.

67); „snobismul este ca un început de cunoaștere, de acțiune și de trăire într-o atmosferă mai înaltă” (p.69); fiecare om care dorește ceva plăcut și superior condiției sale este, până ce reușește, un snob” (p.70); Snobul este privit ca un factor de progres în artă: „mulțumită snobilor, arta promovează multe curente noi, până ce autoritățile criticii vin să le valorifice” (p.75); „Snobul are calitatea de a ieși dintr-un cerc sărac și strâmt, într-unul superior” (p.76); „E oare snobismul vanitate? Desigur. Dar totul în această viață, înafară de credință, muncă și dragoste, idee și omenire este vanitate” (p.76). Pentru René König, snobul, ca maniac al modei, este caracterizat de o „frenzie de schimbare care amenință să sfârșească printr-o veritabilă pierdere a personalității.” (p.38) Snobul nu posedă cotă socială, este un outsider, „un vânător de prestigiu”, cum îl numește Gheorghe Achiței. „În societate snobul este elementul nefericit prin excelență; considerând moda o religie, el face totul pentru a se adapta la ea și, cu toate acestea, el cade în mod inevitabil «alături», pentru că el aleargă înaintea evoluției naturale a lucrurilor. Mai mult snobul găsește metoda de a căuta să intre în contact, exact cu acei care nu vor să audă de el. În incertitudinea lui, nu-i rămâne decât o soluție: exagerarea”; „el este mai la modă decât moda însăși”⁴¹. Aceiași idee, cum că snobii ar ajuta la afirmarea unor tendințe foarte noi, pe care am întâlnit-o la Petru Comarnescu o regăsim și la Renato Poggioli: „Factorul modă nu e numai în gradul de a adeziunea inițială (simpatia), chiar operează ca un ciment ulterior acestei adeziuni. Întărirea, cimentarea este acțiunea autentică a modei, în care spiritul motor e de altfel snobismul, care nu e altul decât fanatismul frivolului”⁴². Nu există dubiu că și arta își are snobii săi. Chiar prin acest fanatism moda și arta exercită în mod egal o presiune asupra fidelilor săi, în așa fel încât devine un adevărat terorism spiritual, care operează în maniera spiritului de sectă. Chiar dacă nu înțelege, snobul propagă anumite tendințe și astfel contaminează, iar arta, ca și moda, din fapt de cultură individuală devine cultură de grup. A existat mereu un raport dramatic și dinamic, o tensiune antagonică, între înțelepciune și ignoranță, între cultura celor puțini și cultura celor mulți, între cultura celor aleși și cultura „gloatei”. Mai trebuie să avem în vedere că „în condițiile civilizației contemporane, instabilitatea valorilor, nu o dată semnalată și conștiința acestei instabilități, deci un anumit relativism recunoscut al tuturor valorilor sociale, imposibil de conceput în condițiile Evului Mediu, de pildă, constituie terenul ideal de afirmare a snobismului”⁴³ Câteodată este vorba doar de o originalitate a „incompetenței”, de o schimbare de dragul schimbării și a așa-zisei „inovații” (valabil mai ales pentru snobismul din arta plastică). Incompetența redării figurative se ascunde deseori în spatele obstinației cu care se urmărește „noutatea” și „originalitatea” abstracționismului.

Din rândul maselor, cei ce urmează cu tenacitate moda sunt tinerii și femeile (în special cele tinere). Pentru tineri apare „problema aceluia plus de energie vitală ce îi determină să își consacre o mai mare parte a timpului liber activităților ce presupun apariții publice (în raport cu odihna)”⁴⁴ Pe de altă parte există conștientizarea frumuseții și prospețimii vârstei și implicit nevoia afișării ostentative și orgolioase a acestor calități. Nu numai în modă și în artă ci în toate domeniile existenței umane apare polaritatea tânăr-bătrân: în educație, în familie, la locul de muncă. Nimeni altcineva nu exprimă mai bine ca Apollinaire și cu o atât de brutală franchețe conflictul dintre tineri și bătrâni și

41 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*, p.95.

42 POGGIOLI, Renato. *Teoria dell' arte d'avanguardia*, p.110.

43 ACHIȚEI, Gheorghe. *Ce se va întâmpla mâine?*, p.111.

44 ACHIȚEI, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*, p.295.

prozelitismul avangardei tinerilor implicând nihilismul asupra trecutului: „nu se poate transporta peste tot cadavrul propriului părinte”⁴⁵ Tinerii sunt răzvrățiți, apare formula „angry young men” sau „giovani arrabbiati” și cultul avangardistic al „tineretii”. Aceasta are o latură validă și simpatcă și o latură ridicolă, deoarece exaltarea excesivă a tineretii duce la regres adolescent către copil. De aici infantilismul anumitor aspecte ale artei de avangardă sub aspect psihologic și estetic⁴⁶. Aversiunea și acuzele sunt reciproce, iar contradicția evidentă.

A doua mare categorie de public, în ceea ce privește moda, înafară de tineret, este formată de femeile din toate timpurile. Natura și diversitatea cauzelor care determină fascinația mai mare față de modă în rândul femeilor decât în rândul bărbaților nu putem să le analizăm aici. Posibil ca femeile să înregistreze mai acut importanța seducției în relațiile cu semenii lor, în scopul obținerii unor avantaje dintre cele mai diferite. Ele urmăresc cu consecvență să-și sporească puterea de atracție chiar și numai pentru starea de bine, de mulțumire și siguranță de sine pe care o obțin exercitându-și această putere de seducție. Puterea de seducție pe care moda o exercită asupra femeilor ar putea fi explicată printre multe altele și printr-o asemănare până aproape de suprapunere a naturii celor două (curiozitatea de o violență elementară, dorința de noutate, instabilitatea, natura schimbătoare a femeii este aceeași cu a modei, la fel frumusețea și grația). Oricum ar fi, înclinația către modă (privită doar sub aspectul vestimentar, al podoabelor, al eleganței și rafinementului) a sexului frumos este mai mult decât evidentă, mai ales în epoca actuală. Din experiența personală am constatat că, de regulă, într-un cuplu, unde e mai ușor de făcut o comparație între cele două sexe, există o enormă discrepanță între garderoba unei femei și cea a unui bărbat (și calitativ, dar mai ales cantitativ).

Femeia și rochia văzute ca un tot indivizibil ajung să reprezinte esența sau emblema unei epoci (Madame de Pompadour sau Isadora Duncan, „o adevărată icoană a epocii sale”⁴⁷).

Din pleiada celor care aduc elogiul femeii este și Charles Baudelaire. Întâlnim formulări surprinzătoare poate tocmai prin paradoxul lor, în mare parte tributare și concepțiilor definitorii ale epocii asupra femeii: „un fel de idol, imbecil poate, dar orbitor, fermecător, de ale cărui priviri atârnă destine și voințe”; „E mai de grabă o divinitate, un astru ce domnește asupra tuturor gândurilor zămislite de creierul masculin, e un joc de ape alcătuit de toate farmecele naturii adunate într-o singură ființă”; „Tot ceea ce împodobeste pe femeie, tot ceea ce slujește la a-i ilustra frumusețea, face parte din ea (...) Fără îndoială că femeia e lumină, privire, invitație la fericire, iar câteodată cuvânt; dar mai cu seamă e armonie generală, și numai în înfățișare și în felul cum se mișcă, dar și în museline, văluri, nesfârșitele și sclipitoare nebulozități de țesături în care se înfășoară, și care par să fie atributele și pedestalul divinității sale”; „Care poet ar cuteza (..) să separe femeia de veșminte? Care e bărbatul care, pe stradă, la teatru, în parc, nu s-a desfășat, în modul cel mai dezinteresat cu putință, cu spectacolul unei toalete savant compuse, și nu a păstrat o imagine inseparabilă de frumusețea celei căreia îi aparține, făcând astfel din cele două, femeie și rochie, un tot indivizibil”⁴⁸ Dincolo de fascinația exercitată de „femeia-rochie-giuvaeruri”, transparente, poate tocmai datorită acestei fascinații inexplicabile și incomode

45 POGGIOLI, Renato. *Teoria dell' arte d'avanguardia*, p.46

46 POGGIOLI, Renato. *Teoria dell' arte d'avanguardia*, p.45-46

47 ECCO, Umberto. *Istoria Frumuseții*, p.369.

48 BAUDELAIRE, Charles. *Pictorul vieții moderne și alte curiozități*, p.409-410

(și nu numai la Baudelaire), acel misoginism bine cunoscut. Pentru Baudelaire, femeia e incomprehensibilă „pentru că nu are nimic de comunicat”. Prin aceasta mirajul e chiar deplin.

Întorcându-ne la public, și având în vedere tot vârsta, se poate face și o altă clasificare a acestuia: 1. între 10-30 ani sunt cei care urmăresc moda actuală; 2. între 31-50 ani cei ce preferă moda de „de ieri”; 3. dincolo de 53 moda de alaltăieri⁴⁹

Marea masă aflată sub incidența modei, sau publicul, cum am folosit denumirea până acum, o mai putem divide, din punct de vedere al activismului, respectiv al pasivismului, în actori și spectatori sau în mod similar în inovatori și imitatori. Aceștia își pot schimba rolurile pe parcursul derulării fenomenului. Prima „ieșire din cadru” și ultima se receptează în general ca ridicole. Legat de ultimele ieșiri din cadru trebuie luat în discuție cuvântul „desuet”, care apare în domeniul modei, dar se extinde și în multe alte domenii. „Desuetudinea caracterizează omul care, deși pe alte planuri poate aparține prezentului, pe plan estetic se conformează gusturilor ieșite din uz, consumate deja, epuizate.”⁵⁰ În acest context planul estetic înglobează atât arta în general, cât și moda. Dacă ne referim numai la moda vestimentară este folosit termenul „vetust”, din franceză, care indică desuetudinea. Semnalăm aici o altă asemănare artă-modă, prin consubstanțiere a termenilor în ambele domenii.

Bibliografie

1. ACHIȚEL, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*. București: Meridiane, 1988
2. ACHIȚEL, Gheorghe. *Ce se va întâmpla mâine?* București: Ed. Albatros
3. KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*. Paris: Petite Bibliothèque Payot, 1969
4. POGGIOLI, Renato. *Teoria dell' Arte d'Avanguardia*. Bologna: Il Mulino, 1962
5. *Encyclopedia universalis*, corpus 15, Éditeur à Paris, 2002
6. *Alfa encyclopédie*, Tome 10, Grange Batelière, Paris și Instituto Geografico de Agostini, Novare, 1971
7. HUYGHE, René. *Puterea imaginii*. București: Meridiane, 1971
8. BLAGA, Lucian. *Fețele unui veac*. Arad: Ed. Librăriei Diecezane, 1925
9. BLAGA, Lucian. *Ferestre colorate*. Arad: Ed. Librăriei Diecezane, 1926
10. KNOBLER, Nathan. *Dialogul vizual*. vol.I și II. București: Ed. Meridiane, 1983
11. BAUDELAIRE, Charles. *Pictorul vieții moderne și alte curiozități*. București: Ed. Meridiane, 1992
12. COMARNESCU, Petru. *Kalokagathon*. București: Ed. Eminescu, 1985
13. STOETZEL, Jean. *La psychologie sociale*. Paris: Nouvelle bibliothèque scientifique, Flammarion, 1963
14. VIANU, Tudor. *Studii de stilistică*. București: Ed. didactică și pedagogică, 1968
15. GRÏNFELD, Iosif. *Dicționar de artă*. Timișoara: Ed. Eurostampa, 2002
16. NANU, Adina. *Artă, stil, costum*. Ed. Noi Media Print, 2007
17. LÏTZELER, Heinrich. *Drumuri spre artă*. vol.I „Ramuri ale artei” și vol. II „Fundamentele artei”, București: Ed. Meridiane, 1986
18. ECCO, Umberto. *Istoria frumuseții*. București
19. CROCE, Benedetto. *Estetica*. București: Ed. Univers, 1970

49 KÖNIG, René. *Sociologie de la mode*, p.146

50 ACHIȚEL, Gheorghe. *Frumosul dincolo de artă*, p.280

20. HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich. *Despre artă și poezie*. București: Ed. Meridiane, 1979
21. *Dicționar de artă*. București: Ed. Meridiane, 1998
22. *Devoto-Oli*, dicționar explicativ în limba italiană
23. Academia Română Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, „Micul dicționar academic”, vol. III. București: Ed. Univers, 2003
24. Colecția *Caleidoscop* '69 „Capriciile modei și statornicia eleganței”
25. HANEȘ, Gheorghina. *Dicționar francez-român, român-francez*. București: Ed. Științifică, 1974
26. ANI, Virgil; CONDREA-DERER, Doina. *Dicționar italian-român*. București: Ed. Științifică, 1972
27. SECHE, Luiza; SECHE, Mircea. *Dicționar de sinonime al limbii române*. București: Ed. Univers enciclopedic
28. www.dixa.net
29. eu.wikipedia.org

CAPODOPERE ALE LITERATURII SF ÎN BIBLIOTECA V.A. URECHIA

Petru Iamandi

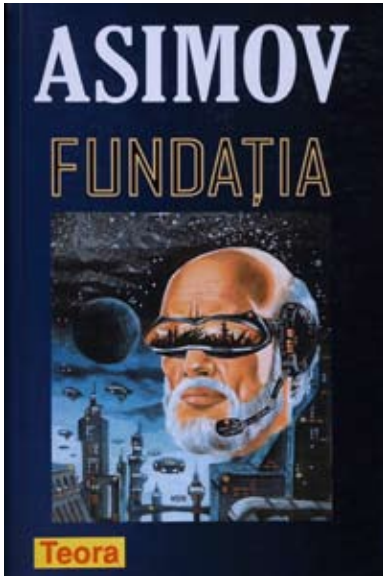
Eu, robotul de Isaac Asimov

Unul dintre motivele recurente ale SF-ului îl reprezintă inteligența artificială și s-a manifestat cu precădere în anii de după Cel de-al Doilea Război Mondial. Robotul, în ipostaza sa clasică, apare în culegerea de povestiri *Eu, robotul* (1950) a celebrului scriitor american Isaac Asimov (1920-1992). Construit în jurul legilor roboticii inventate chiar de autor (Robotul nu are voie să pricinuiască nici un rău unei ființe umane sau, prin atitudinea sa pasivă, să permită ca unei ființe umane să i se pricinuiască vreun rău; robotul trebuie să se supună tuturor ordinelor primite de la ființele umane, cu excepția celor care vin în contradicție cu prima lege; robotul trebuie să-și protejeze propria existență atât timp cât acest lucru nu vine în contradicție cu prima sau a doua lege), volumul *Eu, robotul* avut o influență covârșitoare asupra percepției populare a mașinăriei înzestrate cu gândire. Cele nouă povestiri, de sine stătătoare dar legate prin personajul Susan Calvin, analizează implicațiile și consecințele legilor roboticii în urma interacțiunii dintre oameni și roboți, trecând prin mai multe tonalități, de la cea utopică, sumbră, până la cea comică, senină. Asimov nu numai că schițează o istorie incitantă a evoluției roboticii de la sfârșitul secolului al XX-lea până la sfârșitul secolului următor ci și prezintă dilemele cu care se confruntă oamenii și roboții pe măsură ce inteligența artificială câștigă din ce în ce mai mult teren. Într-una din povestiri, de pildă, după ce deduce logic existența unei forțe divine, un robot se hotărăște ca mai curând să se pună în slujba lui Dumnezeu decât a oamenilor. În altă povestire un robot telepat se străduiește să reconcilieze interpretările contradictorii ale legilor roboticii și se autodistrugă când descoperă că așa ceva este imposibil. Obligați prin design să se supună unui cod etic care nu admite compromisuri, roboții lui Asimov sunt mai morali decât ființele umane, de unde și antipatia celor din urmă, considerată a fi un fel de repulsie xenofobă față de tot ce este nou și ieșit din comun, reflex pe care autorul l-a numit mai apoi „complexul Frankenstein”.

Trilogia Fundația de Isaac Asimov

Inspirată de lucrări istorice și metaistorice fundamentale precum *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman* de Edward Gibbon, *Studiu asupra istoriei* de Arnold J. Toynbee și *Declinul Occidentului* de Oswald Spengler, trilogia *Fundația*

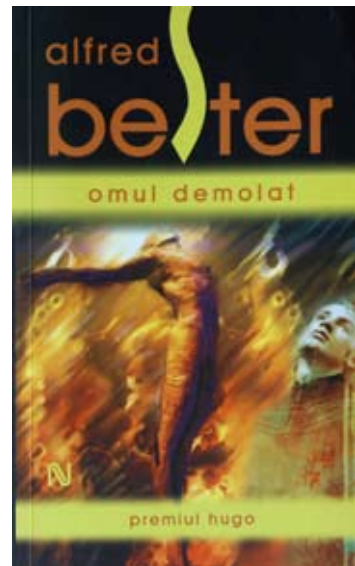
(Fundația, 1951, Fundația și Imperiul, 1952, A doua Fundație, 1953) încearcă să răspundă la clasicele întrebări dacă istoria este ciclică și dacă schimbările radicale sunt provocate de masele populare, de elite sau doar de întâmplare. Având, până la un punct, aceeași soartă cu Imperiul Roman, Imperiul Galactic din viitorul îndepărtat pe care și-l imaginează Asimov se deosebește de acesta prin faptul că temutul Ev Mediu întunecat este anticipat de un grup de specialiști în psihoistorie. Aceștia întemeiază o instituție – Fundația – menită să salveze întreaga știință acumulată de-a lungul mileniilor. Din păcate, psihoistoria poate stabili cu exactitate mersul istoriei și dinamica maselor dar nu și rezultatul acțiunii individuale. Apariția unui mutant strică planurile psihoistoricilor, Fundația este distrusă iar civilizația este în pericol să dispară pentru totdeauna. Psihoistoricii însă au prevăzut și această variantă. O a doua Fundație, pregătită din timp, îl anihilează pe mutant, restabilind ordinea lucrurilor.

Planificarea rațională este astfel înlocuită cu cea bazată pe psihologie și utilizarea puterii mentale.

Mutantul este singurul element aleatoriu din modul în care Asimov concepe viitorul. În rest, istoria poate fi înțeleasă și, în consecință, controlată pe de-a-ntregul. Pe de alta parte, indiferent de schimbările tehnologice sau de mediu, caracteristicile de bază ale naturii umane rămân aceleași. O istorie previzibilă este și monotona, de unde și monotonia controlată a celor trei romane, cu personaje mai degrabă tipice, ale căror gânduri și conversații ocupă cea mai mare parte a trilogiei, convergând spre găsirea unei soluții și dobândirea puterii. Ceea ce nu știrbește din valoarea trilogiei, care trebuie căutată în intenția autorului de a-și raporta ideile privind istoriografia și epistemologia la întreaga galaxie, în dozarea momentelor dramatice produse de dezvăluirea adevărilor și a misterelor prin intermediul psihoistoriei, cât și în atingerea sublimului prin explorarea conceptelor de spațiu și timp.

Omul demolat de Alfred Bester

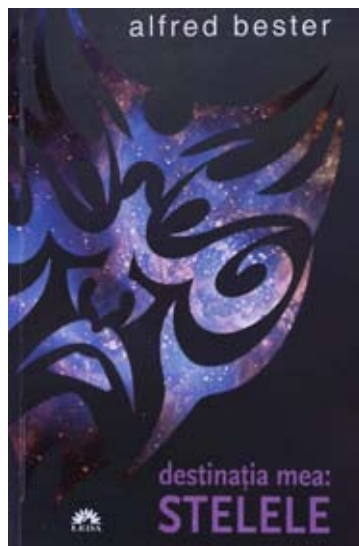
Omul demolat (1953) este unul dintre primele romane care au reunit elemente din proza polițistă cu cele specifice SF-ului, prin speculații inedite de natură literară și sociologică despre o societate în care majoritatea populației este telepată. Alfred Bester (1913-1987) cântărește argumentele pro și contra telepatiei și anticipează efectele pe care capacitățile extrasenzoriale le-

ar avea într-o Americă utopică în care delictele sunt o raritate, putând fi detectate chiar înainte de a fi comise. Autorul american vede însă și cealaltă față a medaliei, atmosfera opresivă pe care telepatia ar crea-o prin imposibilitatea individului de a-și ascunde cele mai intime gânduri. Pe acest fundal, Ben Reich, eroul principal, este conducătorul unei corporații multiplanetare care, în anul 2301, domină întregul sistem solar. Victimă a unui coșmar în care e hăituit de un individ fără chip, Reich solicită ajutorul unui psihiatru telepat. Psihiatru îi dă de înțeles că singura modalitate de a scăpa de coșmar este să-și înlăture rivalul. Dar, într-o lume în care poliția poate citi gândurile oricui, nimeni nu poate lua viața altcuiva. Ascunzându-și intențiile criminale prin repetarea în minte, la nesfârșit, a unui text abscons, Reich își pune planul în aplicare, fapt care, paradoxal, va duce la „demolarea” răului din el. Considerat un studiu fascinant al minții umane, al metodelor de ordin psihic și psihologic utilizate în practica detectivistă și a relațiilor interumane, Omul demolat impresionează și prin inovațiile grafice inspirate de poezia concretă, menite să reprezinte conversațiile mentale ale telepaților. Pe bună dreptate, romanul rămâne până astăzi principalul termen de comparație pentru orice scriere SF cu tentă polițistă.

Punct terminus: stelele de Alfred Bester

Romanul *Punct terminus: stelele* (1956), o epopee spațială extravagantă, concepută după *Contele de Monte Cristo* și considerată un precursor al cyberpunk-ului, datorită ingeniozității stilistice influențate de experimentele literare ale lui William Blake și Arthur Rimbaud, este plasată în secolul al XXV-lea, pe un fundal mult mai complex, o lume postbelică dominată de lagăre de concentrare, bombe cu hidrogen și indivizi al căror unic scop e îmbogățirea. Protagonistul, astronautul Gully Foyle, este lăsat să moară pe o navă avariata dar sfârșitul iminent declanșează în el o forță misterioasă, aceea de a se teleporta într-un loc ferit de primejdii. Refăcându-se, Foyle pornește în căutarea celor care l-au lăsat de izbeliște, răstimp în care face avere și devine un fel de supraom. Ca și Reich, Foyle, reușește să-și atragă simpatia cititorului, chiar dacă de multe ori gesturile, atitudinile și acțiunile lui îl recomandă ca pe un antierou. De fapt, Foyle ilustrează cel mai bine convingerea lui Bester, un democrat de sorginte whitmaniană, conform căreia nu există oameni obișnuiți; oamenii nu au nevoie decât de o anume întâmplare (sau de o amenințare) pentru ca miraculosul din ei să-și facă simțită prezența. Tocmai o astfel de criză îl învață pe Foyle să se teleporteze în timp și spațiu. Freudian convins, Bester îl psihanalizează, descoperind că, pentru a-și depăși limitele, id-ul lui Foyle trebuie absorbit și nu distrus. Cu alte cuvinte, geniul este frate bun cu nevroza.

Cronici marțiene de Ray Bradbury

În 1999 omenirea se pregătește să lanseze prima navă spațială cu destinația Marte. Așa începe cartea lui Ray Bradbury (n. 1920), alcătuită din 14 povestiri și 12 schițe legate tematic și aranjate cronologic, o serie de ceea ce James Joyce numea „epifanii”. Fără a fi constrâns de convențiile unei narațiuni care se concentrează pe un număr redus de personaje, în fiecare povestire sau schiță autorul privește din alt unghi modul diferit în care pământeni și marțienii percep contactul dintre civilizațiile lor. Dacă primii așteaptă cu nerăbdare evenimentul, marțienii, care au darul telepatiei, presimt ceea ce li se va întâmpla cât de curând. O femeie visează un uriaș cu pielea albă și ochii albaștri (marțienii sunt mici de statură, cu pielea măslinie și ochii ca niște monede de aur) care coboară din cer, copiii aleargă pe lângă canalele verzi recitând versuri din poezii americane, cântăreții descoperă că fredonează melodii într-o limbă necunoscută, iar la miezul nopții femeile se trezesc țipând, soții lor încercând în zadar să le liniștească.

Aselenizarea primei nave spațiale de pe Pământ pune față în față două civilizații pline de resentimente. Dintre ele civilizația marțiană se simte cea mai amenințată, deoarece este conștientă că invadatorii vor încerca să subjuge o populație alcătuită din ființe delicate, care locuiesc în case de cristal, care poartă măști de argint ca să-și ascundă sentimentele, din ale căror arme nu țâșnesc gloanțe ci roiuri de albine, și care acoperă distanțele mari în corăbii de nisip cu pânze albastre. Într-adevăr, impactul este cel așteptat, producând mutații chiar și în planul loialității: un arheolog american se simte atât de

atras de modul de viață al marțienilor încât încearcă să ucidă întregul echipaj al navei sale; pe de altă parte, un tânăr marțian vrea să rămână lângă pământeni luând forma copiilor lor dispăruți.

La prima vedere, lumea exotică de pe Marte nu are nevoie de o explicație rațională. Analiza practică ar afecta credibilitatea, ar dizolva pereții de cristal. Bradbury se folosește de universul din afara Pământului ca fundal pentru a da glas unor idei noi și poate pentru a arăta tipul de lume spre care am putea aspira. Cu toate că acțiunea *Cronicilor marțiene* (1950) se desfășoară pe Marte, problemele sunt cele ale Pământului iar personajele care le creează sau încearcă să le rezolve sunt tot ale Pământului. Ca într-o tragedie shakespeariană, oamenii își demonstrează încă o dată imaturitatea emoțională în fața diversității, incapabili să o accepte indiferent de forma acesteia. Prin urmare, rolul lumii marțiene, așa cum și-o imaginează Bradbury, este de a-i face pe oameni să-și conștientizeze defectele și să le ofere un nou prilej de meditație la lungul drum spre adevărata civilizație. Din acest motiv cartea autorului american, în același timp lirică, satirică și moralistă, rămâne un punct de reper în istoria SF-ului.

Fahrenheit 451 de Ray Bradbury

Acțiunea romanului Fahrenheit 451 (1953), al cărui titlu reprezintă temperatura la care arde hârtia, se desfășoară într-un viitor distopic în care misiunea pompierilor nu este de a stinge incendiile ci de a da foc cărților, din cauza efectelor nocive pe care lectura le are asupra populației. Toți cei care încă mai dețin cărți sunt arestați. Ca distracție, oamenii ascultă programele aparatelor de radio minuscule fixate în ureche sau urmăresc interminabilele telenovele proiectate pe ecranele mari cât pereții caselor. La școală elevii nu învață nimic, doar se joacă. În consecință, consumul de droguri, sinuciderea, conflictele dintre indivizi și chiar războaiele sunt la ordinea zilei. În

această lume trăiește și Guy Montag, pompierul care își face meseria cu conștiinciozitate, la ordinele căpitanului Beatty, un maestru al spălării creierelor, care îi explică filosofia Statului: oamenii au nevoie numai de distracție facilă, nu de dilemele în care te pun cărțile. Pentru a fi fericiți, oamenii nu au nevoie de cărți, fiindcă acestea îi fac să gândească și să se îndoiască de cei care îi conduc.

Într-una din zile însă Guy vede cum o femeie preferă să ardă împreună cu cărțile decât să se despartă de ele. Impresionat, Guy recuperează una din cărți și o citește. Nu peste mult timp, îl întâlnește pe profesorul Faber care îi spune că tot ceea ce mai bun din cărțile este să dea sens și profunzime vieții, să-i învețe pe oameni să găsească cele mai bune soluții la problemele lor. După ce Guy îi citește soției lui o poezie despre pierderea credinței, soția cheamă pompierii, care sosesc în frunte cu căpitanul Beatty. Guy îl ucide pe Beatty și se refugiază într-o pădure unde trăiesc mai multe grupuri de intelectuali care au memorat cărțile fundamentale ale omenirii și acum le recită celor care vor să „citească” ceva. Astfel copiii lor nu vor fi lipsiți de aceste

comori și vor reuși să reclădească o civilizație bazată pe cultură.

Cărțile, prin urmare, sunt esențiale pentru experiența și cultura umană, în ele se află normele etice care asigură existența unor comunități stabile și liberale în gândire. Lipsită de cărți, societatea din Fahrenheit 451 este dezorientată moral și, cu toate că în cele din urmă protagonistul se delimitează de Stat, descoperindu-și adevărata identitate, marea masă a populației trăiește în virtutea inerției, controlată de așa-zisii pompieri.

Scris ca reacție la vânătoarea de comuniști declanșată de senatorul McCarthy, cu reverberații adânci în comunitatea artistică americană, ca și la presiunile societății spre conformism și uniformizare a opiniei, romanul lui Bradbury este și o critică virulentă la adresa mass mediei, cu deosebire a radioului și televiziunii, utilizate cu maximă eficiență în manipularea și fanatizarea populației. În ultimă instanță, o societate distopică nu este opera unei minorități puternice ci a majorității îndobitocite, o idee care nu și-a pierdut deloc valabilitatea.

HASIDISMUL ÎN TEXTE NARATIVE

Marian Barbu

O apariție insolită de 72 pagini (la Editura Nemira, din București), în 2009, nu știu dacă impune sau confirmă un prozator, cu numele de Costan Mândrilă, de care n-am auzit nimic până acum, dar volumul **Mesia a sosit la Vatra Dornei?** Sparge tipare cunoscute pentru ceea ce s-a numit literatură realistă, fantastică, religioasă, modernă, postmodernă etc. Cu atât mai revelatoare sunt cele șase narațiuni, cu cât firul epic se refugiază în timp, printr-un joc de du-te vino până spre 1780, urcând spre zilele noastre.

Infiltrația religiosului vizează hasidismul care a fost „inițiat de iluminatul Baal Șem Tov (...), aflat într-un conflict deschis cu intelectualismul rabinic”, ne avertizează într-un mod doct și laconic prefațatorul Sorin Preda.

Același adaugă informațional: „hasidismul a apărut pe la 1780 în Podolia ucrainiană și s-a răspândit printre evreii trăitori din Galiția, Sighet sau Vatra Dornei – oameni care încă mai vorbeau limba strămoșilor, dar pierduseră pentru totdeauna scrisul și alfabetul ebraic. Cu rădăcini (sic!) adânci în misticismul mesianic și ocult al poporului iudeu, hasidimii își propuneau, printre altele, să-și conserve memoria colectivă și identitatea religioasă, nu prin înscrisuri sau alte hrisoave pieritoare, ci prin povești și oralitate, considerând că în lume nu există texte, există doar cititori. Cu o rară îndârjire, adepții hasidimi refuzau preamărirea și fariseismul, refugiindu-se în smerenie și anonimat: *Dacă vrei să trăiești, mai mult, caută să nu ajungi vestit (...) să nu notezi nimic, ci doar să ascuți, să nu rămâi în lenevia lecturii, că să acționezi prin muncă și rugăciune, în simplitate și trezvie, asemenea monahilor retrași în pustiul pădurii. Memoria îi aparține cuvântului rostit prin viu grai, o memorie niciodată întreagă, ci veșnic reîntregită din fărâmele de amintiri ale fiecăruia (dinspre tată spre copil, dinspre cel vârstnic spre cel necopt la minte).*

Fragmentele excerptate din prefața prozatorului Sorin Preda sunt mai mult decât bine venite. Prin ele se precizează și se avertizează, indirect, ipoteticul cititor despre noutatea actualei proze.

Substanța subiectelor desfășurate nu este una care înclină spre un realism așteptat și nici spre un imaginar la îndemâna oricărui scriitor. Harul autorului prizează spre încropirea de legende, cu tendință vizibilă de a păstra mituri religioase și de a le spori prospețimea în timp prin povestire.

Matricea ei depășește perioada elaborării Noului Testament care se ascunde în cel Vechi, nu și spiritul acestuia. Înțelepciunea s-a răspândit dincolo, prin parabole. Conținutul său s-a dovedit mult mai puternic, mai penetrant decât doctrina însăși, care cere reguli de organizare a structurii, principii deloc orientative.

Toate, în ultimă instanță, sunt forme de manifestare ale procesului cunoașterii, la finele căreia (dacă poate fi vreunul declarat în mod absolut!) putem rosti că *Adevărul* sau *Frumosul* ne-au luminat mai bine orizontul de așteptare. Și acum întrebarea, veșnica întrebare, chiar și a marilor descoperiri, unde situăm locul lui Dumnezeu în această continuă alergare?

Prozele lui Costan Mândrilă se circumscriu ideologiei hasidimice, descriind

tribulațiile născute între maestru (rabin) și discipoli. Invocarea alertată a lui Dumnezeu se ivește din partea necredincioșilor care încearcă să iasă din cercul de foc al credinței, prin întrebări simple, dar cu substraturi ce duc spre ezoteric, chiar spre erezie.

O întrebare năucitoare apare din prima proză – *Cartea nescrisă*. Ea debutează cu imprecizia timpului și spațiului de unde a apărut Eliahu, în jurul căruia – în următoarele proze – se centrează semne, simboluri, opinii, atitudini, ieșirea în lume, plonjonul în biblic, în primitivitatea gândirii, în oscilațiile meritorii de a formula răspunsuri despre viața de acum, despre cea de la începuturi și câte altele.

Propoziția ghilotină a scriitorului: „după ce au înflorit prunii, în mireasma lor, Eliahu i-a întrebat pe ucenici:

- Dumnezeu este scriitor sau povestitor?”

Toată esența hasidismului se cuprinde în dezlegarea acestei întrebări. Ca în vechile legende cu și despre misionari, numai pildele și parabolele, ca exemple pe viu, pot constitui forme concrete de adecvare, de participare *in actu*.

Doctrina hasidimică, dacă totuși a fost urmată în litera ei, - pentru lumea modernă – ridică nenumărate semne de nedumerire, de neînțelegere a perpetuării, fie la nivel anonimilor enoriași, cu siguranță, fie la nivelul celor de mai sus, care nu scriu, nu sunt creatori de nuanțe sau de texte. Toți sunt obligați doar să asculte și să răspândească, de la părinți spre urmași. Un fel de folclor religios, răspândit pe cale orală, ca în vechimea de început a cunoașterii scripturilor biblice. Văd aici un transfer socratic adjudecat de discipoli și perpetuat, deci, fie prin filon genetic, fie prin casele de schimb al limbajelor cu ocazia unor sărbători creștinești, consemnate în calendare.

Apelul la alfabetul ebraic și identificarea a șase cuvinte prin care se rotește numele lui Dumnezeu face din prozator un cărturar cu îndemânare nu numai scripturală, ci și ideatică. Adică, atemporalitatea trebuie întreținută în lumina aceluiași cult. Numai natura înconjurătoare îl întreține fără prihană. De la ea, de la diversitatea ei se pot lua modele, care plac lui Dumnezeu, deoarece el se găsește peste tot, după cum El poate fi identificat în fiecare dintre noi dacă știm să-l chemăm de fiecare dată.

Așadar, blamul este adus lipsei de colaborare a discipolilor cu învățatul, care conștientizează că nici el nu poate să se pronunțe pe deplin asupra unui rost, cu toate că în intimitatea lui are o puritate nedezmințită spre aprofundare.

Proza a doua - *Focul alb, focul negru*, deschide poarta unei alte nedumeriri: „Ce culoare are focul? Unde ar putea găsi răspunsul? Răspunsul este ascuns printre literele alfabetului și astfel focul negru s-a așezat pe focul alb”.

Rabinul Eliahu i se adresează, în șoaptă, o Voce, spunându-i că Isac, cel mai sărac dintre săraci, locuitor la marginea orașului („acolo unde nu locuiește nimeni”) îl poate ajuta în dezlegarea întrebării. Numai că acesta refuză primirea. Învățatul și-a adus de-ndată aminte că tocmai îl izgonise la marginea localității cu cinci decenii în urmă. Căința, deznădejdea pun stăpânire pe Eliahu. Și totuși... Omul se-mbătase criță („cu băuturi distilate prin foc” - astfel, interzise de legea lor!) după trecerea celor opt zile de sărbătoare Pesah.

Povestirile mediane impresionează prin aplicarea practică a învățaturii din cărțile sfinte, pe pământul mișcător: *Torah este în cer sau împreună cu ucenicii, pe pământ? Fereastra și Arca, ușa și împărăția lui Dumnezeu*. Minunile care se operează țin de realismul fantastic, din aceeași categorie a imaginarului controlat („Ca să vedem cine are dreptate, să cerem stejarului de lângă casa de studiu să treacă din spatele casei în

fața ei”, zise puțin iritabil Rabi Eliahu). Ucenicii îl numeau Eliahu al cincilea sau Uhaile (ingenioasă anagramă – n.n.). Eliahu întâiul, stră-stră-bunicul lui, venit străfundurile Ucrainei, a descoperit această pată galbenă în marea „verde”, loc unde se întâlneau Cetele Îngerești. Toți înaintașii lui uitaseră rând pe rând câte ceva. Pădurea, Rugăciunea, Locul, Izvorul, Focul. Al cincilea Eliahu uitase toate aceste indicative faptice. Știa doar povestea!

Nu ne vine prea greu să-nțelegem de ce povestirea următoare – penultima, se intitulează *Colecționarul de cuvinte*. Ea are un motto pilduitor în consens: „*Dumnezeu a alcătuit lumea din douăzeci și două de litere, plus zece sefiroți*” (dintr-o carte veche).

Primirea cărții *Răzbunarea cabalei* îi face pe ucenici nerăbdători de a pătrunde tainele spre virtute. Și autorul se joacă de-a literatura universală, invocând numele lui Jorge Louis Borges, bibliotecarul. Argentinianul le-a trimis în pachetul poștal o ...nucă. Văzută ca simbol, după modelul civilizațiilor străvechi, ea constituie Logosul. Sec, Eliahu se pronunță: „Mare înțelepciune ascunde Șekhina”.

Povestirea ultimă – Potcoava pierdută, continuă să citeze indirect un alt scriitor, de acum universal – Franz Kafka – transcriindu-i câteva titluri de cărți: „În America există un *Castel*, unde a avut loc un *Proces* și astfel s-a dat un *Verdict*, în urma căruia a avut loc o *Metamorfoză*”.

Nu-ncape-ndoială că pledoaria lui Constan Mândrilă vizează reverberațiile ce se nasc din acel adevăr al *aforismelor verba volant, scripta manent*, pus sub semnul religiosului. De aici, insistența culantă pentru descifrarea alfabetului ebraic, pentru minunile înscrise în cărți, când el este cunoscut în amplitudinea vocației pe care o aspiră.

De acum, despre casa de Vatra Dornei, făcută în formă de navă, ca și de pildele date de Eliahu s-a dus pomina. Mai întâi, ele au ajuns la urechile starețului Ilie. El, ca și călugării lui se aflau pe cărările găsirii lui Mesia. Așa s-au întâlnit cu destui enoriași, care să le împărtășească părerile. Unul pe altul s-au într-ajutorat pentru apă și mâncare, pentru slujbă („Fiecare vedea în celălalt chipul nemuritor al lui Dumnezeu”). Oamenii înlăturaseră izolarea și trufia prin smerenie.

Ca totul să capete o aură de proteguire, autorul pornește în demersul său epic de la imaginea unor pruni înfloriți, apoi roditori. Sub semnul lor se cugetă, se profetizează, se dezvăluie revelații.

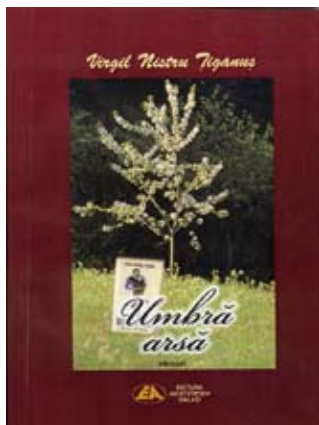
Orice început de primăvară se cuvine socotit și începutul unor noi cugetări.

În mesajul subdiacent al textelor, autorul ne-ndeamnă să considerăm hasidismul una din chemările multiple ale lui Dumnezeu. Ele trebuie descoperite de fiecare dintre noi, mai întâi, prin anonim, apoi prin alfabet, în ciuda faptului că descifrarea rămâne rezervată celor aleși, precum Eliahu.

Pledoaria prozatorului vizează întoarcerea spre texte sacre, parte cuprinse în Biblie, care circulau pe vremea stră-stră-bunicilor omenirii. Ajunse la noi, însoțite de pilde și parabole, pot reprezenta un reazem verificat al credinței dăinuitoare.

INEFABIL: „UMBRĂ ARSĂ“ DE VIRGIL NISTRU ȚIGĂNUȘ

Felicia Soloviev

Închinăm acest expozeu de gânduri curate ca lacrima personalității inconfundabilului Domn profesor, profesor universitar deplin, Virgil Nistru Țigănuș, care și-a susținut doctoratul la Cluj-Napoca, în inima Ardealului, unde a și absolvit Universitatea în calitate de „diplomat universitar”.

Domnia-sa a susținut vreme de un deceniu cursuri la filiala Universității „Dunărea de Jos” din Galați și anume la „Universitatea B.P. Hasdeu” (Cahul).

A primit „Medalia de Aur și Premiul Juriului” (Dinu Buzatti) la Congresul de publicistică literară (Milano), 1971.

I s-a decernat și premiul pentru integrare europeană Cluj – Napoca, 1995, într-un juriu condus de academicianul Ion Haiduc, Președintele Academiei Române.

Este, totodată, un distins membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Volumul de versuri „Umbră arsă” (însușind 98 de poezii, exact câte catrene are Luceafărul) a fost citit de noi cu evlavie și negrăită dăruire.

Este o carte sacră, inefabilă în substanța ei, încărcată de miez, de reflecții profunde filosofice-religioase, încât vraja sintagmelor poetice ale volumului stăruie încă și-mi mângâie plâpândul suflet.

Volumul cucerește de la aparență și până la esență. Simbolistica titlului, imaginea vizuală, cromatismul, rafinamentul intelectualist, țâșnește chiar de pe copertile cărții.

Impresionează și faptul că desenul de pe copertă aparține autorului, iar contracoperta prezintă chiar imaginea Domnului Profesor, precum și menționarea volumelor publicate în prezent – respectiv 15; în anul ce a trecut – 2009 – i-au apărut trei volume și anume: „Lăsați-mă să mă gândesc”, „Așa vine vorba” și volumul prezentat acum intitulat „Umbră arsă”.

Și editura unde și-a dat spre publicare opera - *Academica* - nu este o editură oarecare și credem că nu oricine poate să publice în cadrul unei edituri cu un nume atât de prețios și de pretențios.

Toate poeziile au inspirație biblică și se cer a fi citite și re-recitate.

Mi-a reținut atenția cu deosebire poezia intitulată „Spre departe albind...” cu subtitlul „Zăpezi pentru poetul românilor, Mihai Eminescu”

„La steaua ce-și ducea
umbra târzie
așteaptă-un cuvânt
peste marginea mării
hotar de Luceafăr
spre departe albind.” (pag. 9)

O altă poezie intitulată inspirat „Cu ochii lui Homer visăm lumina...” (pag. 15) îndeamnă spre lumina cerească.

„Cu ochii lui Homer visăm lumină
O, Doamne, ne ridică din orbire,
din frigul minții și din sărăcire,
Ne imprimăvărează și ne alină.”

Cartea este o „simfonie”, o bijuterie lirică, care ne-a pus pe gânduri, dar ne-a și alinat dorurile – și atenție – ne-a dezvăluit și limitele propriului nostru spirit, avid de înălțare spirituală.

Prin unicitatea și efluviile intelectuale, dar și profund afective, volumul de versuri se adresează îndeosebi unor spirite alese care încearcă să se detașeze de proza existenței cotidiene.

Cu certitudine a dorit Cel de Sus – să ne dăruiți nouă, prin „poartă de rouă”, să „te zărim” și să spunem „Ceartă-ne Părinte, cu lacrimile noastre”. (pag. 21)

Doamne, prin poemele de omăt siberian ne inviți să cinstim pe „Doina” și Grigore (Vieru) „spre strune celeste plecați”.

Cu câtă înțelepciune ne oferi „firul ascuns” să-l strângem împreună.

Ruga prin care „Lumina să răsbească / prin beznele orbite de mister...” („Vezi arta povestirii paralele...”, pag. 33), înfioară!

Să ne rugăm și noi pentru „Bucuria învierii” „în liniștea pădurii”, pentru că într-adevăr să triumfe „Iubirea de Tot, neînvinșă” („O câtă pace” pag. 23).

Găsim liniștea în pavăza lui... (poezia „Nu am de dovedit numănu” pag. 45).

Ce minunat este că „Pe mătase de scoici (pag. 25) țesută frumos colindă cu noi Domnul Iisus în sfântă tăcere și iluminare.

Taina departelui începe cu tine minune a jertfei „pe Argeș în jos” („Pe Argeș, ca-n vremuri iustine” pag. 29).

De fapt trebuie să citez integral poezia aceasta care mi-a mers la inimă.

Și cu adevărat:

„Iisus cel visător va fi să fie
ocrotitorul lumii de copii...
(„Și vor fi remise...” pag. 51)

Și tăcut
și așteaptă un răspuns veșnicia
de tot
să învețe lumina, s-o sporească
în somn
s-o ducă din beznă spre cleștarul
din ochii
Blajinului Domn...”

(Un vers versperal pag. 47)

Ascultați „Cu brațe de dor v-adunați bogăție

în lumi sânziene nemurite prin grai.”

(„Răsărit sânzian” pag. 64)

Și noi „cu ochii albi ne-acoperim de taina

șuvoaielor ce se-ntrupau din rouă.”

(„Încărunțiți ca piatra de Rarău” pag. 67)

Ars de credință Domnul Profesor Virgil Nistru Țigănuș murmură cu glas trudit:

„Doamne, numai cu Tine-s pe ape
mi se pare ca frigul e și mai bătrân
Și te chem cu un gând ce începe
într-un timp unde Tu ești stăpân...
(Doamne, frigul e și mai bătrân... pag. 69)

Poetul gălățean omagiază așa cum se cuvine pe
„poetul din pont” care visa noi calendare
vestite de cerul cu mare portaluri.”
(„Cu nume latin” pag. 52)

În „Sfârșit de baladă (pag. 53)
„Frânturi de voi trecute cu Domnul peste ape
își aninau pe creangă cununi de psaltichie
iar ceara adunată în faguri de aproape
în pacea isihastă strălumină-n pustie.”
„Stelele perechi rătăcesc dar revin
nicio umbră nu le desparte.”
(„Sfârșit de baladă” pag. 53)

Domnul nostru Virgil Nistru Țigănuș se află
„la stâlpul de granit
al rugăciunii
cu îndrăzneală de-a primi iertare.”
(„Mormântul nevăzut” pag. 62)

Iar Iubirea îi este cu adevărat „privighetoare”. („Spații închise” pag. 60)
Acel care trăiește-n „idei suspendat” își amintește de adorații săi părinți: măicuța
și tatăl său în poezia „Desen naiv” care este un tulburător cânt al obârșiei.
Tot până la durere ne-a copleșit poezia „Pleiade coborând”.

„Îmi pare c-au îmbătrânit salcâmi
În iarna răsucită printre creste
strânși în oglinda din poveste
ce amăgește lutul ars al lumii.”

„Doamne, numai cu Tine-s pe ape
(mi se pare că frigul e și mai bătrân)
și Te chem cu un gând ce încape
într-un timp unde Tu ești stăpân...”
(„Doamne, frigul e și mai bătrân...” pag. 69)

Dar cum se poate uita poezia intitulată sacră „Icoană” (pag. 66) și imaginea
fascinată a „Golgotiei văzută ca o stea polară”.

Înțelege mai bine decât oricine „calea amară spre ideal” și ne îndeamnă:
„Închide-ți ușa și roagă-te fără-ncetare
ridică pleoapele pietrelor cu-nfrigurare
și-ntre hotare de singurătăți
Cheamă-l pe Domnul din șapte cetăți.”

(„Și roagă-te...” pag. 79

Poetul este „născut dintr-un vers ce a plâns cu Hristos
zorii calcă pe umbră de sfârșit
peste netimpul adevărat”

(„Dimineața nu-i decât o umbră...” pag. 75)

Mereu și mereu ne îndeamnă să ne închinăm:

„ca pruncii pe drum
la icoana Înaltului Domn...”

(„Ne fură gândul...” pag. 73)

„Zorii calcă pe umbră de sfânt
peste netimpul adevărat.”

(„Dimineața nu-i decât o umbră...” pag. 75)

Versurile domniei sale sunt „sobor de armonii” care rodesc („Perihorează”, pag. 74) căci „sfințește dorul” de-ngândurare („De veghe-n întuneric”, pag. 83).

Este convins că va fi înviere și noi răspundem că „este Înviere” și rostim:

„Mai lasă-ne, Doamne, aici lângă Nistru
și așteaptă-n Lumina Ta necuprinsă.”

(„Troieniți la altar...” pag. 77)

Impresionantă este pregătirea „pentru ceața ultimului asfințit” pe cale lactee („Pregătește-te...” pag. 65).

Imperativul titlului poeziei devine un imperativ întrezărit poate de fiecare dintre noi, dar talmăcit măiastru doar de distinsul poet.

Domnul Profesor Virgil Nistru Țigănuș este fericit prin „cugetul său” nu numai „când umbrele cad”, ci și în toate zilele, pe tot parcursul său existențial.

„..... Ioane cu Aur în grai
înlăuntru tăcerii-i cuvântul
iar Lumina din larguri de rai
primește-n izvoare pământul.”

(„Înlăuntru tăcerii-i Lumina...” pag. 84)

Acest „înlăuntru” are iz biblic față de forma literară „înăuntru”.

Mereu și mereu în starea de veghe chemându-L din Veșnicie - „să-mi rânduiești smerita bucurie / de a deschide Luminile din lume” - a transfigurat totul în „Joc secund”, precum poetul Ion Barbu, poet cu dublă vocație: poetică și matematică.

Cu adevărat „Ferițiți cei ce plâng în tăcere
la capăt de rugă cu iară și iară
a fost lumină și va fi seară.”

(„Troieniți la altar” pag. 77)

Asemenea „Eminului” nostru „sfânt” cântă fluviul Dunărea unde divinul poet visa „să se întemeieze un stat de cultură.

„Studentii mei sapă în umbră de Istru
(au colocviu cu tăcerea de altă dată)
răzbesc cu privirea în colbul de alge
din Dunărea-n destin scufundată
cu pânzarele ei fără catarge...”

(„Troieniți la altar”, pag. 77)

Ca și Dunărea-n destin scufundată, V.N. Țigănuș se scufundă pentru ca apoi să

se înalțe spre Everestul ideilor pure, mereu ademenindu-ne prin splendoare spre lumea acestor idei pure, imaculate.

Întotdeauna „la-nchinarea de noapte
cu cetina ființei împodobind veșnicii,
Pentru voi se strâng aceste cuvinte, copii
Sunteți născut dintr-un vers ce a plâns cu Hristos.”
(„Dimineața nu-i decât o umbră”, pag. 76)

Prin poezia sa, autorul cinstește iluminând personalități precum părintele Dumitru Stăniloiaie sau arhim. Arsenie Boca, personalități literare precum Grigore Vieru sau William Shakespeare (amintind de Hamlet).

Acest volum este o simfonie a destinului creației și creatorului autentic.

Pentru frumusețile nepieritoare „scăldate-n lumină” îl considerăm un „Principe” al spiritualității românești, un adevărat om între oameni, un hăruiț și harul vine de la Dumnezeu.

Încheiem cu titlul simbolic al unei poezii din volumul și anume: „Atât pentru astăzi”.

„Atât pentru astăzi
tăcerea are umbrele lungi
astăzi rămâne de nepovestit.”
(„Atât pentru astăzi” pag. 101)

Astăzi rămâne nu de nepovestit, ci de trăit pe viu; de aceea am respirat și respirăm încă poezia Domniei Voastre, Domnule Virgil Nistru Țigănuș.

20 aprilie 2010 - Galați

ДѢМЕНЕКЪ ДОЛЪ ЕУЛІА

Днѣ Младенѣ Шолаж Капетѣ .

Вѣрять, кѣндѣ вѣ съезжѣщѣе кж
кѣржзѣон ѡпротѣва ѡтѣн ѡпѣрѣ
ѡтоунѣн маннѣе естрѣнѣе боннѣн
ѡтрармѣн . шн дѣуѣа пѣрѣѣде еѣ

Restitutio

ѡдѣ . съелѣкоѡзе рѣдѣлѣ ѡменекѣ днѣ рѣбѣж
ѡдѣ ѣѣ ѡмѣрж . венн ѡмѣрѣ гѣлнленѣдн . шн
дѣкоѡ ѡчѣпоу ѡтѣн ѡстрѣнѣе ѡплн спрѣѣѣѣ
ета трѣѣж , кѣмѣ ѡдѣнѣмѣ спѣднѣдѣ еѣѣѣ еѣлѣе .

*Enciclopedia contemporană ilustrată*¹

E. Romuald

V.A. URECHIA DUPĂ CONGRESUL DE LIMBI ROMANICE DE LA BORDEAUX

Printre marile personalități europene care au dorit să ia parte la ultimul Congres de Limbi romanice de la Bordeaux, l-am remarcat pe domnul senator Vasile A. Urechia, nume care este în zilele noastre o autoritate în marile chestiuni politice, științifice și literare ce înflăcăreaza atât de puternic România, «sora noastră latină extremă».

Cititorii noștri vor fi cu siguranță interesați să parcurgă notele ce urmează. Într-adevăr, nu am vrut doar să aducem un omagiu erudiției savantului, talentului scriitorului, ci mai ales am vrut să constatăm marea prietenie arătată țării noastre de către unul dintre cei mai devotați și cei mai îndrăzneți campioni ai progresului intelectual.

Descendent al unei familii ce număra mai multe secole de existență - familie reprezentată de faimosul cronicar Greg. Urechia, fiul lui Nestor Urechia, fondatorul mănăstirii Secu (județul Neamț), Vasile A. Urechia se naște la Piatra (Neamț) pe 27 februarie 1834. Tatăl își sfârșește viața ca președinte al tribunalului din Piatra și mama sa fusese doamnă de onoare la Curtea prințului Ion Sturza, voievod al Moldovei în 1822.

V.A. Urechia l-a avut ca profesor pe M. Xenopol, tatăl istoricului român actual, profesor la Universitatea din Iași. M. Baliff, rudă cu celebrul frenolog Gall, devine mai târziu preceptorul său. După care își face studiile la liceul din Iași, apoi vine la Paris unde urmează cu succes cursurile facultății de Litere de la Sorbona.

În capitala noastră face cunoștință cu domnișoara de Plano, fiica doctorului de Plano, medicul reginei Isabela a Spaniei. Urmează o căsătorie, dar domnul Urechia își pierde tânăra soție după un an. Se va căsători mai târziu cu o tânără româncă și va avea doi fii, dintre care unul, Alecu Urechia este actualmente doctor în medicină la Facultatea din Paris și celălalt, Nestor Urechia, este inginer la școala noastră de Drumuri și Poduri și profesor la Școala Normală din București.

1 ROMUALD, E.M. *Vasile A. Urechia de Bucarest*. În: *L'Encyclopédie Contemporaine Illustrée*, 12 dec. 1895, p. 297-298. Arh. CXIX, Corespondența oficială și personală adresată lui V.A. Urechia, p. 7

De la început, V.A. Urechia a arătat un interes pentru Franța, și tot de la început s-au creat anumite simpatii. A fost tânărul prieten al lui Saint-Marc de Girardin, al lui Emile de Girardin, al lui Léon Plée, al senatorului Carnot, al baronului de Bourgoïn. Actualmente este în relații strânse cu toată presa franceză și cu o mare parte din profesorii superiori de la Sorbona și de la Școala de Studii Superioare. A intrat în atenția și în simpatia tuturor făcând mari servicii *Ligii culturale române*, această societate care numără astăzi

mai mult de 200 de membri și care a devenit sub conducerea sa un factor puternic al politicii popoarelor latine în Orient.

De la întoarcerea domnului Urechia în patria lui (1857), a fost mereu pe baricade, și ca om politic, și ca scriitor.

A fost înainte de toate prieten intim cu marele ministru român M. Kogălniceanu și cu C.A. Rosetti, patriot român înflăcărat foarte cunoscut în Franța. Domnul. I. Brătianu îi acorda toată stima sa și în timpul ministerului său din 1881, îl transforma în coleg încredințându-i ministerul instrucției publice. Domnul Urechia ocupase și înainte funcții înalte în timpul ministerelor lui M. Kogălniceanu (1860-1861) și a domnului Dumitru Brătianu (1880).

Liberal, dar înainte de toate, naționalist, domnul Urechia a

reprezentat și continuă să reprezinte în cadrul Senatului orașul Galați, unul din cele mai importante porturi la Dunăre. Să adăugăm și faptul că a fost în repetate rânduri vicepreședinte al acestei adunări. Orașul Galați îi datorează senatorului una din cele mai frumoase biblioteci din țară și un muzeu istoric.

Rolul său ca jurnalist nu a fost mai puțin important decât cel de om politic. La Paris a fost redactorul unui ziar român «Opiniunea», pledând pentru unirea celor două principate. Întorcându-se în Moldova, colaborează cu domnii Ion Codrescu, Kogălniceanu și Melinescu la «Zimbrul și Vulturul», apoi la faimosul ziar «Steaua Dunării». A fost deasemenea corespondentul mai multor ziare franțuzești cum ar fi: *Constitutionnel*, *La Patrie*, *le Pays*. Apoi colaborează cu *le Siecle*, *la Presse*, *le Temps* etc.. Prieten intim cu regretatul economist și profesor Emile Acollas, domnul Urechia cunoaște bine politica noastră internă la fel de bine ca pe cea a țării sale.

În timpul asediului Parisului, sentimentele sale pentru Franța au contribuit mult la manifestările de simpatie franceză ce au avut loc la București. Scrie în acest moment o piesă, «Banu Mărăcine». *Marchizul de Ponsard*, dramă în cinci acte în care, celebrând actele eroice ale unor români din timpul Războiului de o sută de ani, îi făcea pe compatrioții

săi să aplaude frenetic drapelul francez prezentat în fiecare seară pe scena teatrului din București. Banii încasați în urma acestei prime reprezentații au fost trimiși marchizului de Haussonville, președintele Operelor din Alsace-Lorraine.

Să examinăm în prezent meritele savantului și ale scriitorului:

V.A. Urechia ocupă de 35 de ani catedra de istorie și literatură română a Universității din București și putem spune că elita populației studențești participă la cursurile sale. Atingând limita de vârstă, cere destituirea din funcție, dar păstrează postul din ministerul Instrucției publice, transformându-se în purtătorul de cuvânt al auditoriului său.

Nu vom cita lista prodigioasă a lucrărilor publicate. Îi datorăm 10 volume de istorie *in-4°* de 50 de pagini fiecare. Vor fi în curând peste 20. Literatură, critică, nuvele, piese de teatru, polemică, poezie, domnul Urechia a abordat toate genurile și cu cel mai mare succes. Dar, de aproximativ zece ani, prolificul scriitor și-a concentrat toată activitatea în publicarea cursului său de istorie și ale colecțiilor de documente prețioase. Parlamentul român a ținut să subvenționeze această publicație, una din cele mai importante dintre cele care se fac acum în România.

Îi mai datorăm domnului Urechia, în calitatea sa de membru al Academiei Române la fondarea căreia a contribuit din plin, comunicările atât de interesante, mai ales pentru colegii săi și pentru auditoriul ședințelor publice din Ilustra Corporație.

Membru corespondent al Academiei spaniole, al Societății Economice din Madrid, membru fondator al Ateneului Român, delegat general al Asociației franceze a oamenilor de litere și științe, membru pe viață al Instituției etnografice din Paris, membru al mai multor Congrese europene, domnul V.A. Urechia a ocupat întotdeauna un loc de onoare în sânul acestor asociații.

Abia ce s-a întors de la Congresul de Limbi Romanice de la Bordeaux și de la Congresul de la Bruxelles. În cadrul acestuia din urmă, a avut o discuție înflăcărată cu delegații unguri în timpul Conferinței interparlamentare.

În fine, printre ultimele sale lucrări, semnalăm publicarea de acum doua luni de la București a unui frumos volum al colecției Institutului etnografic organizată de Léon de Rosny, savantul profesor al Școlii de Studii Superioare. Majestatea sa Regina, Carmen Sylva, a colaborat la această lucrare care aduce o mare onoare României.

În românește de *Anamaria Michaud*,
Biblioteca „Eugene Ionesco“ Galați

DIN OPERA LUI V.A. URECHIA
- citate (II)-

culese de **Paula Balhui**,
bibliotecar

„Ei bine, d-lor, LIMBA, écă ce tesaur nestimabile, marca noastră de noblețe, [...] écă focul sacru care guvernul României libere, care națiunea română a încredințat Societăței literariă a cărei inaugurare va fi mâne.[.....]

Dar nu este, nu a fost durere și nu sunt suspine care se vă fi putut opri pre voi d'a striga: Suntem Români și vom cultivi limba română!”

Toastul purtat la primirea făcută de
Ateneul Roman membrilor Societatei Academice, p. 10,
din Opere Complete, Discursuri Academice,
Seria B, Tomulu II, Edițiunea a treia,
București, Typographia Curții Regale, Propr. F. Göbl, 1882.

„Astă-dî urmașul meu va afla pîrtie bătută pe care să se îndrumeze la studii ulterioare. Decile de mii de documente interne, publicate acum de mine stau la dispozițiunea nouilor cercetători. Inchin ție, o! tinerime, munca mea semi-seculară și în mâinile tale depun <<lampada>> culturală.

Dar, misiunea mea nu mi-aș fi împlinit-o, ca profesor al tinerimei universitare, decă după atâția ani de muncă nu-mi puteam atribui decât conlucrarea la formațiunea mediului ambiant istoric. Am consolațiunea de a crede, că de nu am făcut din tinerime învățat-o însă, a simți româneșce și cu fericire am vedut-o luptând energic și generos, alătura cu cei cari pășesc în frunte la lupta pentru reînchegarea întregului neam românesc.[...]

Generațiunea mea v'a dat România, voi aveți să-î asigurați existența și mărirea. Fiți cu urechia ciulită ascultând frumoasele lecțiuni ale profesorilor voștri; ascultați-î.[...] Dar mai presus de toate încăldiți-vă inimile la focul iubirei de țeră și de neam, și în acea inimă caldă, păstrați un colțisor și pentru acei bētrâni cari au lucrat pentru voi cu drag și devotament.[...]

La lucru tinerime!

La luptă fără preget pentru patrie și românism!”

Scrisoare de rămas bun adresată domnilor studenți ai Facultăței de Litere

din București de V.A. Urechia, Bucuresci, Tipo-Litografia Societății „Tiparul”, 1901, p. 6-7.

„Ca și munții, cei nalți cari își poleesc fruntea în razele sórelui, precând șesul din vale este încă în umbră; așa sunt oamenii mari ai națiunilor. De la munte descinde în vale și raza încălditoare și plóia mánósă și rėcoritoare. Tot așa și bărbatul mare, cu mintea sa luminéză națiunea și graiul său domirit sémănă ogorul înțelenit al minței națiunei și 'l face să dea rod bun și mános.”

Cuvânt rostit de V.A. Urechia la inaugurarea statuei lui George Asaki în 30 septembrie 1890, Bucuresci, Tip. „Románul”, Vintilă C.A. Rosetti, 1890, p. 6.

„A întreba care cărți sunt bune de citit, este tot aceea ca și a întreba care este scopul la carele trebuie se tinde cărțile și prin urmare o literatură?

Se spune că literatura este expresiunea societăței, dupe cum stilul este a omului.

După acéstă definițiune a literatutei, de vom lua-o în litera ei, ar urma, că scopul cărților, al literaturii, este de a oglindi societatea. Prin urmare așa vor fi cărțile din o limbă, cum va fi însăși societatea. [...]

Literatura este dar expresiunea societăței, în acel înțeles, că societatea 'i ofera unul din elementele ce o constituă, materialul. Ci mai trebuie încă un al doilea element, pentru ca acea literatură se merite a trăi și a esercită, la rëndul ei, o salutariă influență, asupra societăței. Acel al duoilea element este pentru literatură, în genere: frumosul, binele, adevărul; este în deosebă pentru filosofă, adevărul; pentru oratoriă binele; frumosul pentru literatura proprii disă și pentru arte în genere.”

De Clasicism, Romanticism și Realism, Lectură Publică, ținută la 28 februarie 1865, în Salonul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, p. 28, 30, din Opere Complete, Conferințe și Discursuri, Seria B, Tomul I, Bucuresci, Tipografia Curței, Proprietar F. Göbl, 1878.

„Omul nu sémănă numai grâu, ci și altă speciă de seménță: ideea. Nu dă mugur, trunchi, nu înverdesce, nu înfloresce, nu dă rod numai simburile de migdal ce cad în sînul pământului; ci și ideea, căduță în acel pământ care se chiamă omenire, său numai în acel ogor care se chiamă ginte ori națiune. [...]

Semănători de neghină său de grâu, - cei care împrăștie cuventul... se vedem odată cine și ce aș seménat ca se scim înainte de ce neghina a dat rod, a o smulge din grâu.”

Semănătorii de idei. Conferința Publică din 16 martie 1868, p. 119, din Opere Complete, Conferințe și Discursuri, Seria B, Tomul I, București, Tipografia Curței, Proprietar F. Göbl, 1878.

„Familia și limbajul.

Educațiune și Instrucțiune!

Écă talismanele popórelor prigonite de deul distrugereî.

Cine lucrédă pentru familiă și instrucțiune, lucrédă pentru întărirea poporului. Cine le iubesc, poporul iubesc!

Fiă-care avem datorie se îngrijim de ele și ca neguciătorul inteligente, se ne facem măcar o dată pe an bilanțiu despre activul și pasivul marî tesaure.[...]

Părîul mic adapă ogórele daurite printre care murmură; pârâul mic, <<Ateneul>> va duce deapururea unde limpede pe câmpia națională. Déca pe peptul acestuî pârâias nu vor pluti vase marî, trireme belice, pe malurile lui învertite vor putea medită și iubi, acei căroră le place murmurul undelor modeste și parfumul florilor ogorului.[...]

Éră <<Romanismul>> stă în instrucțiune despre <<trecut>> în instrucțiune pentru <<presinte>> și în instrucțiune pentru <<viitor>>!

Alocuțiune la ocasiunea inagurării lucrărilor „Ateneului” in 1867 noembriu, p. 374, 377, din Opere Complete, Conferințe și Discursuri, Seria B, Tomul I, București, Tipografia Curței, Proprietar F. Göbl, 1878.

Din Notele de la sfârșitul Operei Complete, aflăm că în discursul De Clasicism, Romantism și Realism..., V.A. Urechia indică Societății „Ateneului Român” să lupte împotriva „cărților rele”, care în societatea românească găseau încă cititori și combate realismul exagerat al romanelor franceze.

Semănătorii de idei este o conferință scoasă din broșura publicată de autor sub titlul „Patria”, care urma să fie prefață a Catalogului expoziției din Paris.

Alocuțiunile lui V.A. Urechia trag un semnal de alarmă asupra interesului scăzut pentru „hrana intelectuală” și atrage atenția că nimeni nu se naște învățat, luminat sau educat, ci totul depinde de educație, individ sau popor.

Biblioteca Județeană Publică „V.A. Urechia”

- scurt istoric -

Fondată la 7 decembrie 1889, prin donația marelui om de cultură, academician, istoric și om politic - Vasile Alexandrescu Urechia -, cu un fond inițial de 5958 volume, **Biblioteca „V.A. Urechia”** conferă celor peste 100 de ani de existență, prestigiul continuității cultural-științifice în spațiul spiritual al orașului de la Dunăre.

Biblioteca publică județeană asigură accesul la informație și cultură pentru toate categoriile de utilizatori. Biblioteca dispune în prezent de peste 650.000 volume de bibliotecă, ritmul de achiziții fiind de aproximativ 15.000 unități de bibliotecă anual. Prin structura colecțiilor, biblioteca are caracter enciclopedic și se adresează tuturor categoriilor socio-profesionale, anual fiind consultate peste 400.000 documente. Sunt înscrși anual aproximativ 9.000 utilizatori, frecvența medie zilnică fiind de cca. 1000 utilizatori.

Din realizările recente ale Bibliotecii „V.A. Urechia”:

- participarea la Proiectul „Istoria presei din România în date”;
- reluarea, după 11 ani de absență, a publicației *Buletinul Fundației Urechia* și lansarea Revistei trimestriale de cultură: *Axis Libri* în limba română, cu versiuni alternative în limba franceză și limba engleză;
- deschiderea Filialei nr. 4 „Grigore Vieru” având sediul în Gara CFR Călători Galați;
- înființarea propriei edituri sub denumirea „Axis Libri”;
- organizarea cu sprijinul Consiliului Județului Galați, Consiliului Local, Primăriei Municipiului Galați, Universității “Dunărea de Jos”, Editurii Eikon și Asociației Difuzorilor și Editorilor - Patronat al Cărții (ADEPC), pentru prima oară la Galați a *Târgului și Festivalului Național de Carte „Axis Libri”*;
- accederea în prima rundă a Programului național „Biblionet - lumea în biblioteca mea” alături de 12 biblioteci județene;
- inaugurarea *Salonului Literar „Axis Libri”*, manifestare cultural-artistică săptămânală, care cuprinde în program: lansări de carte, dezbateri literare, recitaluri de muzică și poezie etc.

„V.A. Urechia” County Public Library

- Brief Presentation -

V.A. Urechia County Public Library was founded on December 7th 1889, on the donation of Vasile Alexandrescu Urechia, a member of the Romanian Academy, history teacher and politician, with an initial collection of 5,958 library units, **V.A. Urechia County Public Library** gives prestige to more than 100 years of cultural and scientific activity in this town situated on the Danube banks.

This county public library provides access to information and culture for all categories of users. Now, the library has more than 650,000 library units, with approximately 15,000 newly bought library units per year.

V.A. Urechia County Public Library is an encyclopedic type of library by its collections and is open for all users; more than 400,000 documents are annually accessed. There are approximately 9,000 registered users, with an average daily rate of 800 users.

Among the most recent achievements, one can remember:

- the participation to the project “History of the Press in Romania in Data”;
- after a period of 11 years, *The Bulletin of the Urechia Foundation* is republished and “Axis Libri”, a quarterly cultural magazine, is released in Romanian and alternatively in French and English;
- “Grigore Vieru” Library branch is inaugurated and has its headquarters in Galati Railway Station;
- **V.A. Urechia County Public Library** has established its own publishing house called “Axis Libri”;
- the 1st edition of “Axis Libri National Book Festival” takes place in Galați with the support provided by: Galați County Council, Galați Local Council, Galați Town Hall, “Dunărea de Jos” University of Galați, Eikon Publishing House, the Association of Book Publishers;
- **V.A. Urechia County Public Library** was selected from 12 county libraries in the first stage of the “Biblionet – the world in my library” national programme;
- the opening of “Axis Libri” Literary Salon which is a cultural and artistic event that takes place in **V.A. Urechia County Public Library** and has in view to do the following: book launches, literary debates, poetry and music recitals.

Anul I. — No. 1.

GALAȚI

BIBLIOTECA URECHIA

ABONAMENT PE 12 NUMERE 20 LEI

*

Anul 1901 Novembre.

BUCURESCI

28, STRADA BREZOIANU, 28

UN NUMER DOUĂ LEI

*

BULETINUL

Fundațiunei Urechia

BIBLIOTECĂ. — PINACOTECĂ. — MUZEU

șederea de bibliotecă se făcu cu mult înainte și la noi Românii¹ unde multe localități publice, ca monăstiri, episcopii și altele aveau

orecare colecțiuni de cărți. Aceste erau de sigur răspândite fără nici un profit real cultural și deci nu la îndemâna ori-cui. Trebuința de bibliotecă publice s'a simțit însă mai cu seamă cu începutul renascerei noastre culturale. Omenii de bine, românii adevărați au priceput însemnătatea acestor focare de cultură, au întrebuițat toate mijlocele ca să ridice nivelul cultural al țerei, ca acesta să se pōtă prezenta cum se cuvine, în concertul popōrelor culte.

Grație inteligenței și sacrificiilor făcute, ale anterioarelor generațiuni, țera noastră a câștigat sub toate raporturile și ea numără astăzi câte-va bogate și bine organizate biblioteci.

Evident este că aceste depozite de cultură aduc națiunii foloșe incalculabile, sunt un izvor nesecat pentru cultura limbii, răspândirea cunoștințelor, stima străinilor și a posterității. În aceste biblioteci așl se pot găsi cei mai remarcabili autori antici și moderni, ale căror scrieri au contribuit și contribuiesc la împlinirea faptului celei mari a civilizațiunei, la formarea minței și

inimei, cu alte vorbe, la perfecționarea omului prin înmulțirea cunoștințelor.

La 1890, d. V. A. Urechia, profesor la Universitatea din București, marele răvniitor pentru tot ce-l românesc, s'a despărțit de propria sa bibliotecă, adunată în curs de circa jumătate secol printr'o neincetată stăruință și cu enorme sacrificii, oferind-o Galațiilor și alipind-o d'ocam-dată pe lângă cea mai înaltă instituțiune școlară de aci, pe lângă liceul local. Ea fu organizată așa, că lumea setōsă de a gusta producțiunile minței omenesci și românesci, găsește în ori-ce timp cărțile necesare.

1. Veđi *Istoria Culturii* de V. A. Urechia, tom. I.